

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL
BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**İSLAM ÜLKELERİ İSTATİSTİK, EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMA VE
EĞİTİM MERKEZİ'NİN (SESRIC) İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (İİT) ÜYESİ
ÜLKELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNİN
SAĞLANMASINA YÖNELİK FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ABDULLAH ÖZBAY

SOSYAL POLİTİKA ANABİLİM DALI

ANKARA 2021

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL
BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**İSLAM ÜLKELERİ İSTATİSTİK, EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMA VE
EĞİTİM MERKEZİ'NİN (SESRIC) İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (İİT) ÜYESİ
ÜLKELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNİN
SAĞLANMASINA YÖNELİK FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ABDULLAH ÖZBAY

SOSYAL POLİTİKA ANABİLİM DALI

DOÇ. DR. ABDULKADİR DEVELİ
DANIŞMAN

ANKARA 2021

ONAY SAYFASI

Abdullah ÖZBAY tarafından hazırlanan “İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi’nin (SESRIC) İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Üyesi Ülkelerde Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Sağlanmasına Yönelik Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi” adlı tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Politika Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvan Adı Soyadı	Kurumu	İmza
Doç. Dr. Abdulkadir DEVELİ	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	
Kabul ☐ Red ☐		
Prof. Dr. Murat DEMİRKOL	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	
Kabul ☐ Red ☐		
Prof. Dr. Birol ÇETİN	Türk Tarih Kurumu	
Kabul ☐ Red ☐	Başkanı	

Tez Savunma Tarihi: 27/12/2021

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Politika Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Unvan Adı Soyadı
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tezin içerisindeki bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her tür kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

27/12/2021

Abdullah ÖZBAY

ÖZET

İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi'nin (SESRIC) İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Üyesi Ülkelerde Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Sağlanmasına Yönelik Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

Abdullah Özbay

Tezli Yüksek Lisans

Sosyal Politika Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Abdulkadir Develi

Aralık, 2021, xvi + 112 sayfa

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), 22–25 Eylül 1969'da Rabat'ta ilk kez düzenlenen İslam Zirve Konferansında alınan bir kararla önce İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) adıyla kurulmuştur. Örgütün kurulmasında, 21 Ağustos 1969 tarihinde İsrail'in işgal altında tuttuğu Kudüs'teki Al-Aksa Mescidi'ni yakması etkili olmuştur. Örgütün ismi, 2011 Haziran ayında Astana'da düzenlenen 38. Dışişleri Bakanları Konseyi'nde İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) olarak değiştirilmiştir. 57 üyeli Teşkilat, İslam Dünyasının hak ve çıkarlarını korumayı, Üye Devletler arasında iş birliği ve dayanışmayı güçlendirmeyi amaç edinmiştir. Zamanla ekonomik işbirliği ve ekonomik kalkınma konuları İİT şemsiyesi altındaki iş birliğinin ayrılmaz bir parçası olmuştur.

Bu çalışmada, İslam İşbirliği Teşkilatı'nın İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi'nin (SESRIC) üye ülkelerde sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin sağlanmasına yönelik faaliyetleri, özelde bu amaçla yayınladığı raporlar ve önerileri değerlendirilmiştir. SESRIC raporları, üye ülkelere ilişkin birçok veriyi doğrudan elde edemediği için Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası verilerini kullanmıştır. Hem İslam İşbirliği Üyesi ülkeler arasında mukayese ve değerlendirmeler yapılmış hem de üye ülkelerin dünya genel tablosu ile karşılaştırması ve değerlendirilmesi yoluna gidilmiştir.

Çalışma sonucunda üye ülkeler arasında bütçe ve kalkınma hedeflerini sağlama noktasında önemli farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. SESRIC raporları, ulaştığı sonuçlardan hareketle üye ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine 2030 yılına kadar nasıl ulaşabileceğine dair önerilerde de bulunmuştur. Raporlarda bazen mevcut kalkınma hızıyla bazı hedeflere 2030'a kadar ulaşamayacağı da belirtilmiştir. Ancak SESRIC'in üye

ülkelere finans desteği sağlama ve yaptırırnda bulunma yetkisi ve gücü bulunmadığı için önerilerin işlevselliği garanti edilememektedir. Ayrıca bu raporlardaki değerlendirme ve önerilerin nasıl karşılık bulduğuna dair geri dönüşler de alınamamaktadır. Bu durum, SESRIC'ın İslam İşbirliği Teşkilatı içindeki konumunun zayıflığı kadar Teşkilat yönetimi ve birimler arası koordinasyona dair de olumsuz bir fikir vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Politika, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC), Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Müslüman Ülkeler

ABSTRACT

Evaluation of Activities of the Statistical, Economic and Social Research and Training Centre for Islamic Countries (SESRIC) for Achieving Sustainable Development Goals in Member Countries of the Organisation of Islamic Cooperation (OIC)

Abdullah Özbay

Master Thesis

Department of Social Politics

Supervisor: Prof. Dr. Abdulkadir Develi

December, 2021, xvi + 112 pages

The Organization of Islamic Cooperation (OIC) was first established as the Organization of the Islamic Conference (OIC), with a decision taken at the Islamic Summit Conference held for the first time in Rabat on 22-25 September 1969. The burning of AlAqsa Mosque in Jerusalem, which was occupied by Israel on 21 August 1969, was effective in the establishment of the organization. The name of the organization was changed to the Organization of Islamic Cooperation (OIC) at the 38th Council of Foreign Ministers held in Astana in June 2011. The 57-member Organization aims to protect the rights and interests of the Islamic World and to strengthen cooperation and solidarity among the Member States. Over time, economic cooperation and development issues have become an inseparable part of cooperation under OIC.

In this study, the activities of the Statistical, Economic and Social Research and Training Centre for Islamic Countries (SESRIC), a unit of the Organization of Islamic Cooperation, which aims to achieve sustainable development goals in member countries, and specially the reports and recommendations published for this purpose, were evaluated. As SESRIC reports could not directly obtain much data on member states, they used the United Nations and the World Bank data. Comparisons and evaluations were both made between OIC member countries and between member countries and the general world table.

As the result of the study, it has been determined that there are significant differences between the member countries in terms of meeting the budget and the development goals. SESRIC reports, based on the results they have reached, have also made suggestions on how

member countries can achieve sustainable development goals by 2030. Sometimes, reports have also stated that with the current pace of development, some targets will not be achieved until 2030. However, since the SESRIC does not have the authority and power to provide financial support and impose sanctions on member countries, the functionality of the proposals cannot be guaranteed. In addition, there is no feedback on how the evaluations and suggestions in these reports were met. This situation gives a negative idea about the coordination between the Organization management and units as well as the weakness of SESRIC's position within the Organization of Islamic Cooperation.

Keywords: Social Policy, Organization of Islamic Cooperation (OIC), the Statistical, Economic and Social Research and Training Centre for Islamic Countries (SESRIC), Sustainable Development Goals, Muslim Countries

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın her aşamasında fikir ve yönlendirmeleriyle destek olan danışmanın Sayın Doç. Dr. Abdulkadir Develi'ye, tezimin analiz süreçlerinde akademik destek sağlayan Sayın Prof. Dr. Murat Demirkol'a, araştırmamı inceleyerek önerilerde bulunan Sayın Prof. Dr. Birol Çetin'e, ilk tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Erdal Tanas Karagöl'e, bilgi ve tecrübelerinin yanı sıra faydalandığım verilerin edinimiyle birlikte verimli olarak kullanmamı sağlayan Sayın Dr. Erhan Türbedar'a, yüksek lisans eğitimim boyunca desteğini hissettiğim Sayın Dr. Serdar Çam ve Sayın Serkan Kayalar'a, kıymetli arkadaşlarımdan Sayın Dr. Esat İpek, Sayın Samet Kapısız ve Sayın Burak Güner'e ve bu süreçte sevgileriyle her zaman yanımda olan sevgili eşime ve aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

KISALTMALAR

ADB Asian Development Bank

BIT Bilateral Investment Treaty

CEE Central and Eastern Europe

DAC Development Assistance Committee

DOTS Direction of Trade Statistics

EIB European Investment Bank

EU European Union

FDI Foreign Direct Investment

GCF Gross Capital Formation

GDP Gross Domestic Product

GFCF Gross Fixed Capital Formation

GNI Gross National Income

GVC Global Value Chain

HIPC Heavily Indebted Poor Countries

ICT Information and Communication Technology

IDB Islamic Development Bank

IFF Illicit Financial Flow

IFS International Financial Statistics

IMF International Monetary Fund

IPR Intellectual Property Rights

ISIC International Standard Industrial Classification

KILM Key Indicators of Labour Market

LAC Latin America and the Caribbean

LDCs Least Developed Countries

LIFDCs Low Income Food Deficit Countries

MDB Multilateral Development Bank

MENA Middle East and North Africa

MVA Manufacturing Value Added

NSC North-South Cooperation

ODA Official Development Assistance

ODI Overseas Development Institute

OECD Organisation for Economic Cooperation and Development OIC Organisation of Islamic Cooperation

PPP Purchasing Power Parity
R&D Research and Development
RER Real Exchange Rate
RTA Regional Trade Agreement
SSC South-South Cooperation
SDG Sustainable Development Goal
SME Small and Medium-sized Enterprise
SSA Sub-Saharan Africa
STI Science, Technology and Innovation TOT
Terms of Trade
TPS-OIC OIC Trade Preferential System
TYPOA Ten-Year Programme of Action
UAE United Arab Emirates
UN United Nations
UNCTAD United Nations Conference on Trade and Development
UNDP United Nations Development Programme
UNECA United Nations Economic Commission for Africa
UNIDO United Nations Industrial Development Organization
UNSD United Nations Statistics Division
USA United States of America
USD United States Dollar
WB World Bank
WDI World Development Indicators
WEF World Economic Forum
WEO World Economic Outlook

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: SKH'lerin İlerleme Değerlendirmesini Gösteren 4 Oklu Sistem -----	4
Şekil 2: İİT Üye Ülkeler -----	7
Şekil 3: İslam Zirvelerinde İİT Gündeminin Evrimi -----	10
Şekil 4: İİT Sektörel Bakanlar Toplantıları-----	12
Şekil 5: İİT Organları ve Kurumları -----	16
Şekil 6: İİT Ülkelerinin Karşılaştırılan Ülke Gruplarına Göre Göç Durumu ----	26
Şekil 7: Uluslararası Yoksulluk Çizgisinin Altındaki Nüfus Oranı (%), 2000 -2018 -----	35

Şekil 8: Ulusal Yoksulluk Çizgisinin Altında Yaşayan Nüfus Oranı (%), 2000-2017 -----	36
Şekil 9: Yasal Emeklilik Yaşı Üzerinde Emekli Maaşı Alan Nüfusun Oranı (%), 2000-2020 -----	36
Şekil 10: Temel Sanitasyon Hizmetlerini Kullanan Nüfusun Oranı (%), 2000-2017 -----	37
Şekil 11: Yardım Alan Ülkelere Göre Yoksulluğun Azaltılması için Resmi Kalkınma Yardımı Hibeleri (GNI Yüzdesi), 2000-2018 -----	38
Şekil 12: Temel Hizmetler ve Eğitim için Toplam Devlet Harcamalarının Oranı (%), 2000-2018 -----	40
Şekil 13: Yetersiz Beslenme Prevalansı (%), 2001-2018 -----	41
Şekil 14: Orta veya Şiddetli Bodur Çocukların Oranı (%), 2000-2019 -----	43
Şekil 15: Devlet Harcamaları için Tarıma Yönelim Endeksi, 2001-2019 -----	44
Şekil 16: Beş Yaş Altı Ölüm Oranı, Her İki Cinsiyet (1.000 Canlı Doğumda), 2000-2019 -----	45
Şekil 17: Yenidoğan Ölüm Oranı, Her İki Cinsiyet (1.000 Canlı Doğumda), 2000-2019 -----	46
Şekil 18: Tüberküloz İnsidansı (100.000 Nüfus başına), 2000-2019 -----	47
Şekil 19: Kardiyovasküler Hastalık, Kanser, Şeker Hastalığı veya Kronik Solunum Yolu Hastalıklarına Bağlı Ölüm Oranı (Olasılık), 30-70 Yaş, Her İki Cinsiyet (%), 2000 - 2019 -----	48
Şekil 20: Aile Planlaması Gereksinimlerini Modern Yöntemlerle Karşılamanın Üreme Çağındaki Kadınların Oranı, 15-49 Yaş Arası (%), 2000-2020 -----	49
Şekil 21: Tıbbi Araştırma ve Temel Sağlık Sektörlerine Yönelik Toplam Resmi Kalkınma Yardımı, Alıcı Ülkelere Göre Brüt Harcama (Sabit 2018 Fiyatları, Milyon ABD Doları), 2000-2018 -----	50
Şekil 22: Sağlık Çalışanı Yoğunluğu, Tıp Doktorları (10.000 Nüfus Başına), 2000 - 2019 -----	51
Şekil 23: Organizeli Öğrenmeye Katılım Oranı (Resmi İlköğretime Giriş Yaşından Bir Yıl Önce), Her İki Cinsiyet (%), 2000 - 2019 -----	53
Şekil 24: Tamamlama Oranı için Düzeltilmiş Cinsiyet Paritesi Endeksi, Birincil, 2000 - 2018 -----	54
Şekil 25: İlköğretimde En Az Organize Edilmiş Öğretmenlik Eğitimi	

Alan Öğretmenlerin Oranı, Her İki Cinsiyette (%), 2000-2019 -----	55
Şekil 26: Güvenle Yönetilen İçme Suyu Hizmetlerini Kullanan Nüfusun Oranı (%), 2000-2017 -----	56
Şekil 27: Tesislerde Temel El Yıkama İmkânı Olan Nüfusun Oranı (%), 2000-2017 -----	56
Şekil 28: Su Kullanım Verimliliği (m3 başına ABD Doları), 2000-2018 -----	57
Şekil 29: Su Stresi Düzeyi: Mevcut Tatlı Su Kaynaklarının Oranı Olarak Tatlı Su Çekme (%), 2000-2018 -----	58
Şekil 30: Entegre Su Kaynakları Yönetimi Uygulama Derecesi (%), 2017-2020 -----	59
Şekil 31: Elektriğe Ulaşabilen Nüfus Oranı (%), 2000-2019 -----	60
Şekil 32: Toplam Nihai Enerji Tüketimi İçinde Yenilenebilir Enerji Payı (%), 2000-2018 -----	61
Şekil 33: Birincil Enerjinin Enerji Yoğunluğu Düzeyi (Sabit 2017 PPP GSYİH başına Megajoule), 2000-2018 -----	62
Şekil 34: Kişi Başına Reel GSYİH'nın Yıllık Ortalama Büyüme Hızı (%), 2000-2019 -----	64
Şekil 35: Çalışan Kişi Başına Reel GSYİH'nın Yıllık Ortalama Büyüme Hızı (%), 2000-2019 -----	65
Şekil 36: İşsizlik Oranı, +15 Yaş, Her İki Cinsiyet (%), 2000-2019 -----	66
Şekil 37: Eğitim, İstihdam veya Eğitimde Olmayan Gençlerin Oranı, 15-24 Yaş, Her İki Cinsiyet (%), 2000-2019 -----	67
Şekil 38: GSYİH Oranı Olarak İmalat Katma Değeri (%), 2000-2019 -----	69
Şekil 39: Kredili veya Kredili Küçük Ölçekli Sanayilerin Oranı (%), 2006-2020 -----	70
Şekil 40: MVA Birimi Başına Karbon Dioksit Emisyonları (Kg CO2) 2000-2018 -----	71
Şekil 41: GSYİH Oranı Olarak Araştırma ve Geliştirme Harcamaları (%), 2000-2018 -----	72
Şekil 42: Alıcı Ülkelere Göre Altyapı İçin Toplam Resmi Akışlar	

(Sabit 2018 Fiyatları Milyon ABD Doları Olarak), 2000-2018 -----	73
Şekil 43: MHT Sanayi Katma Değerinin Toplam MVA İçindeki Oranı (%), 2000 - 2018 -----	74
Şekil 44: Gecekondularda Yaşayan Kentsel Nüfus Oranı (%), 2000-2018 -----	75
Şekil 45: İnce Partikül Maddenin Yıllık Ortalama Düzeyleri, Toplam (Mikrogram/m3) 2011-2016 -----	76
Şekil 46: Klorofil-a Sapmaları, Uzaktan Algılama (%), 2000 - 2019 -----	78
Şekil 47: Korunan Alanlar Tarafından Kapsanan Deniz Kilit Biyocoşetlilik Alanlarının Ortalama Oranı (%), 2000-2019 -----	79
Şekil 48: GSYİH Oranı Olarak Sürdürülebilir Balıkçılık (%), 2011-2017 -----	80

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	iii
BEYAN.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
TEŞEKKÜR.....	ix
KISALTMALAR.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
İÇİNDEKİLER	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu ve Problemleri	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
1.3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	3
1.4. Araştırmanın Yöntemi.....	3
2. İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI.....	5
2.1. İslam İşbirliği Teşkilatının Kuruluşu ve Tarihsel Gelişimi	6
2.2. İslam İşbirliği Teşkilatının Organları ve Kurumları	14
2.2.1. Yan Organlar	14
2.2.2. Uzman Kurumlar	14
2.2.3. Bağlı Kurumlar	15
2.3. İslam İşbirliği Teşkilatının Türkiye’de Temsilciliği Bulunan Kurumları	18
2.4. İslam İşbirliği Teşkilatı’nın Etki Alanları.....	24
2.4.1. Sosyal Faktörler	25
2.4.2. Doğal Faktörler	29

3. İSLAM ÜLKELERİ İSTATİSTİK, EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMA VE EĞİTİMMERKEZİ'NİN İİT ÜYESİ ÜLKELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNİN SAĞLANMASINA YÖNELİK FAALİYETLERİ.....	32
3.1. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	32
3.2. İİT Ülkelerinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Açısından Durumu	36
3.2.1. SKH 1: Yoksulluğu Her Şekilde Her Yerde Sonlandırmak.....	37
3.2.2. SKH 2: Açlığı Bitirmek, Gıda Güvenliğini Sağlamak, Beslenmeyi İyileştirmek ve Sürdürülebilir Tarımı Teşvik Etmek	44
3.2.3. SKH 3: Sağlıklı Yaşamları Sağlamak ve Her Yaşta Herkes İçin Refahı Teşvik Etmek	47
3.2.4. SKH 4: Kapsayıcı ve Adil Kaliteli Eğitimi Sağlamak ve Herkes İçin Yaşam Boyu Öğrenme Fırsatlarını Teşvik Etmek	55
3.2.5. SKH 6: Herkes İçin Su ve Sanitasyonun Kullanılabilirliğini ve Sürdürülebilir Yönetimini Sağlamak	59
3.2.6. SKH 7: Herkes İçin Uygun Fiyatlı, Güvenilir, Sürdürülebilir ve Modern Enerjiye Erişim Sağlamak	64
3.2.7. SKH 8: Herkes için Sürdürülebilir, Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Ekonomik Büyümeyi, Tam ve Üretken İstihdamı ve İnsana Yakışır İş Teşvik Etmek	68
3.2.8. SKH 9: Dayanıklı Altyapı İnşa Etmek, Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Sanayileşmeyi ve İnovasyonu Teşvik Etmek	73
3.2.9. SKH 11: Şehirleri ve İnsan Yerleşimlerini Kapsayıcı, Güvenli, Dayanıklı ve Sürdürülebilir Hale Getirmek	81
3.2.10. SKH 14: Sürdürülebilir Kalkınma için Okyanusları, Denizleri ve Deniz Kaynaklarını Korumak ve Sürdürülebilir Bir Şekilde Kullanmak	83
3.3. İİT Üyesi Ülkelerin SKH Önceliklerine İlişkin Eğilim Anketi Sonuçları	86
4. İSLAM ÜLKELERİ İSTATİSTİK, EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMA VE EĞİTİMMERKEZİ'NİN İİT ÜYESİ ÜLKELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNİN SAĞLANMASINA YÖNELİK FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	97
4.1. İİT Üyesi Ülkelerin Sosyo-ekonomik Profili	97
4.2. SESRIC'ın İİT Ülkelerinde Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Sağlanmasındaki Rolünün Değerlendirilmesi	101
5. SONUÇ	111
KAYNAKÇA.....	117

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu ve Problemleri

Bu araştırmanın konusu, İslam İşbirliği Teşkilatı'nın Türkiye'de faaliyet gösteren yan organlarından "İslam Ülkeleri için İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi"nin (SESRIC) üye ülkelerdeki sürdürülebilir kalkınma hedeflerini sağlamaya yönelik faaliyetleri ve daha özeldir hazırladığı raporlar, stratejiler ve üye ülkelere ilettiği önerilerdir. Çalışmada bu faaliyetler incelenecek ve değerlendirilecektir.

İslam Ülkeleri için İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC), büyük başarılar elde etmiştir. SESRIC, İİT'nin yan organı olarak kendisine Trablus'ta 40 yıl önce özellikle istatistik, ekonomik ve sosyal araştırma, eğitim ve teknik işbirliği alanlarında verilen görevi başarılı bir şekilde gerçekleştirme kapasitesini göstermiştir.

SESRIC ile İİT'nin diğer kurumları arasındaki iletişim ve etkileşimde zamanla önemli bir koordinasyon sağlanmıştır. İİT (OIC) Genel Sekreterliği ile SESRIC arasındaki uyumlu ve düzenli çalışma ilişkileri, İİT işbirliğini desteklemekte ve sinerji oluşturmaktadır. İİT üyesi ülkelerin SESRIC faaliyetlerine düzenli katılımları, bu ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmelerine büyük katkılar sağlamaktadır.

SESRIC, İİT ülkelerindeki ekonomik zorluklara tutarlı çözümler üretmeyi, ortak müdahaleleri desteklemeyi ve üye ülkelerin kendi kalkınma hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmayı misyon edinmiştir. SESRIC vizyonunu, her şeye dahil olma, tutarlılık, sinerji ve odaklanmış yaklaşım şeklinde özetlenebilir. SESRIC, genel olarak İİT grubu ülkelerin sosyoekonomik kalkınmasıyla ilgili tartışmalarda köprü vazifesi görür, önerdiği politikalarla daha fazla büyüme, istihdam ve rekabet gücüne zemin hazırlar.

Başarılı bir istatistiksel ve sosyoekonomik araştırma organı olarak kabul edilen SESRIC, geçen on yıllar boyunca, İİT kapsamındaki ülkelerin ihtiyaçlarına cevap amaçlı politika sürecine rehberlik etmiş ve pratik sonuçlara ulaşma becerisi göstermiştir. Ayrıca, SESRIC'in çalışmaları, istikrarı, kalkınma, kurumsal ve beşeri sermaye oluşturma amaçlı bölgesel programların geliştirilmesi ve uygulanmasında güçlü bir destekçidir.

SESRIC, kalkınma gündemi ile çeşitli İİT sektörlerinde gelişen eğilimler arasında uyum sağlamak için büyük gayret göstermektedir. SESRIC'in sosyoekonomik araştırma faaliyetlerinin merkezini İİT ekonomilerinin daha entegre, akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı hale gelmesi için yapılan çağrı oluşturmaktadır. Bu rolüyle SESRIC, sürekli olarak sosyoekonomik eğilimleri anlamaya, sorunları belirlemeye ve gelecekteki politikaları şekillendirmeye yardımcı olacak bilgiler sağlamaktadır.

SESRIC, İİT ülkelerini ilgilendiren birçok sosyoekonomik alanda teknik uzmanlık ve eğitim sağladığı gibi kapasite geliştirmeye yönelik birçok faaliyeti başarılı bir şekilde uygulayarak anlamlı sonuçlar elde etmiştir. İİT ülkeleri, SESRIC eğitim ve teknik işbirliği faaliyetlerinin sağladığı platformda birbirleriyle çalışmalarını ve en iyi uygulamalarını paylaşmaktadırlar. Bu faaliyetler, sivil toplum ve ulusal/uluslararası yapılarla daha güçlü ilişki kurmayı sağlamış ve böylece SESRIC'in İİT kapsamındaki imajını iyileştirmiş ve konumunu güçlendirmiştir.

SESRIC, sonuç odaklı ve sağlam bir şekilde koordine edilmiş eylemler gerçekleştirmeyi amaçlayan bir yapıdır. İİT İstatistik Komisyonu Sekreterliği (OICStatCom) olarak görev yapan SESRIC, İİT üye ülkelere ihtiyaç duyduğunda güvenilir istatistiksel veriler sağlamaktadır. SESRIC'in istatistik alanındaki çabaları, İİT işbirliğinin faaliyetleri programlarken sağlam kararlar almasına yardımcı olmaktadır. SESRIC, sosyoekonomik işbirliğini İİT gündeminin üst sıralarında tutma ve olumlu bir değişim için itici güç olma hedefine sahiptir. Bu bağlamda, SESRIC, İİT üyesi ülkelerin Güney-Güney işbirliği ve sosyoekonomik kalkınma sürecini destekleyen yeni yollar araştırmaktadır. Tez çalışması, SESRIC'in bu misyon, amaç ve faaliyetlerini ortaya koymayı amaçlamakta ve çalışmalarını değerlendirme gayesi gütmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, yapısı, fonksiyonları ve faaliyetleri kısmen tanımlanan “İslam Ülkeleri için İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi”nin (SESRIC) İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkelerdeki sürdürülebilir kalkınma hedeflerini sağlamaya yönelik faaliyetleri, hazırladığı raporlar, stratejiler ve yaptığı önerileri incelemek ve değerlendirmektir. Bu çerçevede 57 İİT ülkesinin BM tarafından belirlenen sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden kaç tanesine hangilerinin ne ölçüde ulaştığını veya hangi süreçte ulaşabileceğini, bu yolda ne gibi çabalar göstermeleri gerektiğini tespit etmektir.

SESRIC’ı bu açıdan inceleyip değerlendiren bir akademik çalışmanın henüz Türkiye ve diğer dünya ülkelerinde yapılmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar daha çok İslam İşbirliği Teşkilatının yapısı, hedefleri ve kalkınmaya katkıları yönüyledir. Türkiye’de S. Cantürk’ün “21. Yy’da Konvansiyonel Kalkınmadan Dijital Kalkınmaya Dönüşüm Ve Türkiye’nin Sürdürülebilir Kalkınmasına Etkileri” adlı Doktora Tezi (İstanbul, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021) sürdürülebilir kalkınma hedeflerini ele almaktaysa da bunun İİT ve SESRIC bağlamında olmadığı görülmektedir. Ü. İ. Ortakaya’nın “İslâmda Sosyal Politika Uygulamaları: İslâm Ülkeleri Ve Türkiye” adlı Yüksek Lisans tezi de İslam ülkelerindeki durumu incelemekte, ancak SESRIC’ın sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleşmesine yaptığı katkıyı ele almamaktadır. Çalışmamızın bu spesifik problemi ele alması yönüyle özgün bir değer taşıdığı ve önemli olduğu ileri sürülebilir.

1.3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma, İslam İşbirliği Teşkilatı bünyesindeki SESRIC adlı merkezin sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirme yolunda hazırladığı raporlar, stratejiler, yaptığı öneriler ve bunların incelenip değerlendirilmesi şeklinde bir kapsama sahiptir. İslam İşbirliği Teşkilatı resmi organları, yapılmış bilimsel çalışmalardan sağlanan bilgiler, çalışmanın sınırlılıklarından bir kısmı olarak belirtilebilir. Araştırmada İslam İşbirliği Teşkilatı, SESRIC’i konumlandırmaya yardımcı olacak şekilde ve derecede tanıtılmıştır. Çalışma sınırlarını aşacağı düşüncesiyle ayrıntılı bilgilere yer verilmemiştir. İİT üyelerinin tamamının her SKH’yi tespit etmeye yönelik yeterli veri sağlayamayışı SESRIC’in ilgili konularda yeterli tespitler yapmasını engellemekte, bu dolaylı olarak çalışmamızın da bir dezavantajı olarak kendini göstermektedir. Çalışmada özellikle 2019 ve 2021 SESRIC raporları ve istatistikleri kullanılarak durum tespiti yapma ve değerlendirme yoluna gidilmiştir.

Araştırmada 17 SKH’den yalnızca 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 14 numaralı SKH’ler incelenmiştir. Çünkü SESRIC, İİT ülkelerinin genelinden bunlar dışındaki SKH’lere (5, 10, 12, 13, 15, 16, 17) dönük yeterli veri sağlayamamıştır. Biz de değerlendirmemizi bu maddeler üzerinden yaptık.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma kapsamında literatür taramasından faydalanılarak doküman analizi ile ayrıntılı biçimde ele alınacaktır. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve

sistematiik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir. Nitel araştırmada kullanılan diğer yöntemler gibi doküman analizi de anlam çıkarmak, ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmak, ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirmektedir (Corbin & Strauss, 2008).

İİT ve bağlı kurumları ile Birleşmiş Milletlerin raporları ve belgeleri incelenerek analiz edilecek ve buradan hareketle SESRIC'ın İİT ölkelerine ilişkin sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda yaptığı değerlendirme ve öneriler değerlendirilecektir.

İİT ölkeleri için Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşma yolundaki ilerlemenin değerlendirildiği bu çalışmada 2000 yılından itibaren veriler kullanılarak, İİT ölkeleri grubunun belirli bir SKH'ye doğru hangi hızda ilerlediği ve bu hızın açıkça nicel ve ölçülebilir hedefler için 2030'a kadar veya daha önce SKH'ye ulaşmak için yeterli olup olmayacağı tahmin edilmektedir. Diğer durumlarda, göstergenin eğilimi, önceden belirlenmiş eşiklere dayalı olarak istenen yön ile karşılaştırılacaktır.

şekil 1'de verilen 4 ok sistemi, gösterge eğilimlerinin değerlendirilmesinin nasıl yorumlanması gerektiğini göstermektedir. Okların yönü, mevcut verilere dayalı olarak, hedeflere veya hedeflere 2030 veya daha önce ulaşılıp ulaşılmayacağını gösterir.

şekil 1: SKH'lerin İlerleme Değerlendirmesini Gösteren 4 Oklu Sistem

↑ Yukarı ok, "SKH'yi karşılama yolunda" anlamına gelir veya "SKH'ye yönelik önemli ilerleme"
☒ Kuzeydoğu oku "SKH'ye yönelik orta düzeyde ilerleme" gösteriyor ancak bu ilerleme 2030 yılına kadar hedefe ulaşmak için yeterli değil.
→ Sağa bakan ok, hedefi 2030'a kadar ulaşılamaz hale getiren "SKH'ye yönelik durgun ilerlemeyi" gösteriyor.
↓ Aşağı ok, olumsuz yönde bir eğilim göstermekte ve "SKH'den uzaklaşma" olarak değerlendirilmektedir.
: İki nokta, veri eksikliği nedeniyle trend hesaplamasının mümkün olmadığını gösterir.

Analiz, bir göstergenin hareket ettiği yönden farklı olabilen istenen yöne bağıdır. Örneğin, işsizlik oranının veya uluslararası yoksulluk sınırının altındaki nüfus oranının azaltılması, bu göstergelerdeki azalmalar SKH hedeflerine doğru ilerleme anlamına geldiğinden, “yukarıya” bakan bir okla temsil edilecektir.

Her yılın raporu diğey yılların raporlarına göre farklılık arz etmektedir. Bazı raporlar, diğeylerindeki SKH’leri içermeyebilmektedir. Analizin mevcut yeni veriler ışığında genişleyen bir dizi SKH hedeflerini ve göstergelerini kapsaması sebebiyle mevcut rapordaki bulgular, önceki raporlarla karşılaştırılmaz. Verilerin mevcudiyeti hedefler arasında dengesiz olduğu için bulgular, SKH’lere yönelik ilerlemenin tam resmini yansıtmayabilir.

SKH’lerin ilerlemesini göstermek için iki yöntem uygulanmaktadır. Bu değeylendirme yöntemleri, göstergelerin mevcut durumuna değey, zaman içindeki gelişmelere odaklanmaktadır. Bu bağlamda, ilerleme değeylendirmesinin temel amacı, bir göstergenin SKH’ye doğru ilerlediğini veya ondan uzaklaşıp ilerlemediğini ölçmektir.

Bir ülkenin ilerlemesi, göstergenin 2000’deki veya 2000’den sonraki en erken yıldaki değeyiyle, göstergenin 2019’daki veya 2019’dan önceki en son yıldaki değeyiyle yıllık büyüme oranına göre karşılaştırılarak tahmin edilir. İİT ülkeleri grubunun genel ilerlemesi, daha sonra ilerlemenin tahmin edilebileceğı tüm İİT ülkelerinin ağırlıksız ortalaması olarak hesaplanır. Bu tahminde, her bir SKH, ülkelerin %50’sinden fazlasına ilişkin verileri olan maksimum sayıda hedef tarafından kapsanmaktadır ve her hedef en az bir gösterge ile temsil edilmektedir.

Yalnızca sınırlı sayıda SKH göstergesi açıkça niceliksel ve ölçülebilir hedeflere sahip olduğundan, SKH’lere yönelik ilerlemeyi değeylendirmek için iki yöntem geliştirilmiştir. Nicel hedeflere sahip göstergeler için mevcut tahmini eğeyim, nicel hedefe ulaşmak için gerekli eğeyimle karşılaştırılır. Nicel hedefleri olmayan göstergelerde SKH’lerin ilerlemesini ölçmek için yıllık ilerleme oranı uygulanır. Benzer stratejiler Eurostat (2021), ESCAP (2021) ve SKH Afrika ve Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı (2020) tarafından da kullanılmaktadır.

2. İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI

2.1. İslam İşbirliği Teşkilatının Kuruluşu ve Tarihsel Gelişimi

İİT, önemli Müslüman nüfusa sahip 57 Üye Devleti bir araya getiren hükümetler arası bir kuruluştur (ancak üyelerin hepsi Müslüman çoğunluk devletleri değildir). Birleşmiş Milletler'den sonra türünün en büyük ikinci kuruluşudur. İİT'nin genel misyonu barış ve istikrarı desteklemek, işbirliğini kolaylaştırmak, üye ülkelerin ekonomik, sosyal ve kurumsal reformlarını desteklemek ve böylece daha iyi bir dünya inşa etmeye katkıda bulunmaktır. İİT, yıllar içinde gündemi giderek küresel kalkınma çabaları ve üye ülkelerinin gerçek ihtiyaçlarıyla şekillenen bir örgüte dönüştü. Bu nedenle, 2018 yılında İİT, dört kıtaya yayılmış yaklaşık 1,84 milyar insanın istikrar ve sosyo-ekonomik kalkınması için çalışıyordu (SESRIC, 2018).

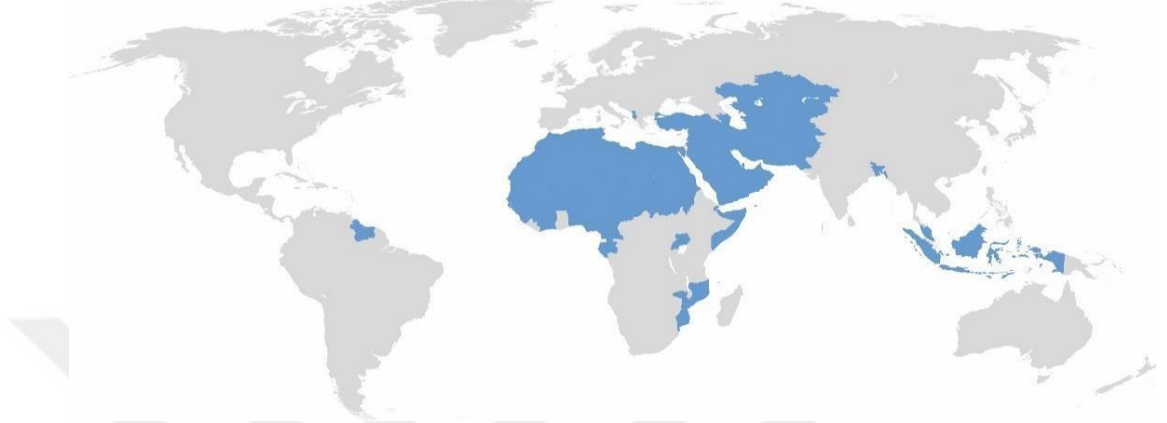
İİT, kurulduğu 1969 yılından bu yana üye ülkeleri arasında diyalog ortamını korumak için çalışmış ve uluslararası ilişkilerde çıkarlarını desteklemeye çalışmıştır (İhsanoğlu, 2010, s. 1). Bu nedenle, Müslümanların dayanışmasının bir sembolü ve aralarındaki bir anlayış ve yakınlaşma çerçevesi olarak uluslararası alanda büyüyen bir statüye sahiptir. İİT'nin üye ülkelerini politika diyalogu, teknik işbirliği ve ortak eylem için bir araya getirdiği farklı üst düzey forumlar mevcuttur, örneğin İslam Zirvesi, Dışişleri Bakanları Konseyi, dört Daimi Komite ve sektörel bakanlar konferanslarının sayısı.

Yaygın bir inancıya göre, çok taraflı işbirliği, siyasi ve ekonomik istikrarın sağlanması açısından önemlidir. Çok taraflı işbirliği, hükümetler arası diyalogun önünü açar ve siyasi diyalogun artması ekonomik işbirliğinin artmasına yol açar. Özellikle hızlandırılmış küreselleşme ve artan küresel zorluklar koşullarında - güvenlik sorunları, çevresel tehditler veya finansal ve ekonomik sorunlar gibi, ortak çıkarlara dayalı çok taraflı işbirliği giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, İİT Üye Devletleri'nin birçok zorlukla başa çıkmanın yollarından biri olarak ortak çıkarlar aramaya ve işbirliğini desteklemeye giderek daha fazla dahil olduklarına tanık olmak mümkündür. Hemen hemen tüm İİT Üye Devletleri'nin beklentileri; daha güçlü ortaklıklardan siyasi olarak, genişletilmiş ekonomik fırsatlardan ve gelişmiş bağlantılardan ekonomik olarak ve fazla istikrar ve güvenlikten jeopolitik olarak daha fazla yararlanmalarıdır.

İİT'den gelen başlıca beklentilerin belirli bir üye devletin ekonomik gelişmişlik düzeyine bağlı olduğu iddia edilebilir. Aralık 2018 itibarıyla, başta Sahra Altı Afrika'dan gelenler olmak üzere 21 İİT Üyesi Ülke, BM'nin En Az Gelişmiş Ülkeler listesinde yer

almaktadır (BM, 2018). Onlar için, İİT'nin ekonomik programları İİT işbirliğine katılım için en yüksek motivasyon olabilir. Birincil beklentiler bir üye ülkeden diğerine farklılık gösterirken (İhsanoğlu, 2010: 6-7), İİT'ye üye olmanın faydaları üye olmamaktan fazla olarak görülmektedir.

Şekil 2: İİT Üye Ülkeler

İİT'nin tarihi, 1969 yılına kadar gidiyor, İİT'nin kurulduğu tarihte El Aksa Camii'nde düzenlenen saldırının ardından Fas'ın başkenti Rabat'ta düzenlenen İslam Zirvesi Konferansı'nın 1'inci Oturumuna kadar uzanıyor. Bu tarih, Müslüman ulusların İİT'nin temel amaçlarından biri olan ve ayrıca İslami zirve ve konferansların kalıcı maddesi olan Filistin halkının haklarının geri kazanılması için çaba göstermeyi taahhüt ettiği tarihti. Üye ülkelerin egemenliğine dayalı İslami dayanışma ve birbirlerinin içişlerine karışmama, İİT işbirliğinin kurulması için bir diğer önemli motivasyondur. Ayrıca, tarihi Rabat Konferansı, üye ülkelerin yakın işbirliklerini ve ekonomik, bilimsel, kültürel ve manevi alanlarda karşılıklı yardımlarını güçlendirme sözüne zemin hazırlamıştır (Şekil 1).

İİT işbirliğinin daha sonraki evrimi küresel siyasi ve ekonomik gelişmelerle yakından bağlantılıydı. 1970'lerde İİT işbirliğinin derinleştirilmesini sağlayan faktörlerden biri de gelişmekte olan ülkeler arasındaki işbirliği eğiliminin artmasıydı. Özellikle Güney-Güney işbirliğinin temellerinin atıldığı Buenos Aires Konferansı (1978), Güney ülkelerinin kendi gelişmelerinin aktörleri olma kararlılığının bir sembolü haline geldi. Güney-Güney işbirliğinin kurumsallaşması, birçok İİT Üye Devleti için daha eşitlikçi olan yeni uluslararası düzen çağrılarına katılma ve İİT üyesi olmayan gelişmekte olan ülkelerle teknik işbirliği yoluyla daha yüksek kalkınma seviyelerine ulaşma fırsatı olarak temsil ediyordu. Bu bağlamda, Üçüncü Dünya ülkeleriyle dayanışma, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki ticaret koşullarını, gelişmekte olan ülkelerin doğal kaynakları üzerindeki

egemenliklerini ve en az gelişmiş İslam ülkelerine ekonomik yardımlarını düzenleyen, sırasıyla 1974'te (Lahor) 1981 (Mekke) ve 2003'de (Putrajaya) düzenlenen İslam Zirvesi Konferansı'nın 2.,

3. ve 10. oturumlarının önemli bir parçası haline geldi.(bkz. Şekil 1). İİT bugün bile, özellikle kalkınma ihtiyacı olan ülkeleri çözümleri olan ülkelerle ilişkilendirerek ve kalkınmayı kolaylaştırmak için gerekli teknik veya ekonomik bilgi ve becerilerin paylaşılmasını sağlayarak Güney-Güney işbirliğini pekiştirmek için önemli bir platform sağlamaktadır.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısındaki Soğuk Savaş veya süper güç rekabetinin de İİT gündemi üzerinde etkileri oldu. Örneğin, İslam Zirvesi Konferansı'nın 3'üncü Oturumu, Batılı veya Komünist güç bloklarına uyumu reddetme, İİT Üye Devletleri'nin uluslararası hukuka ve BM Şartı'na ve diğer kararlara saygı göstererek dış askeri müdahalelere karşı mücadelesine destek verme çağrılarına cevap verme ve böylece, İİT rekabet yerine işbirliğini tercih etti ve hegemonik bir gücün hakimiyetini açıkça kabul etmedi.

Dünya çapındaki tüm Müslümanların çıkarlarını gözetmek için tasarlanmış hükümetler arası bir örgüt olarak, İİT dışı ülkelerde yaşayan Müslüman azınlıkların ve toplulukların insan haklarının korunması, İİT gündeminin en başından beri ayrılmaz bir unsuruydu. Öte yandan İİT, İslam kültürünün ve değerlerinin geliştirilmesi ve tanıtılması, ortak İslam mirasının korunması açısından küresel kültür sahnesinde aktif bir performans sergilemektedir (Şekil 1).Daha sonra, kültürel faaliyetler ve dinlerarası diyalog yoluyla İİT, 11 Eylül 2001'deki terör saldırılarından sonra kapsamı ve derinliği artan İslamofobi ile mücadele etmek için çabalarını İslam'ın gerçek yüzünü sunmaya odaklamak zorunda kaldı.İslamofobi'yi gözlemlemek ve gerekli karşı önlemleri almak amacıyla İİT Genel Sekreterliği himayesinde 2007 yılında İİT İslamofobi Gözlemevi kuruldu.

Ortak pozisyon almak ve uluslararası sahnede kolektif hareket etmek, İİT gündeminin hep en başını çekti.Bu bağlamda İİT, uluslararası kamusal alanda İslami bir duruşu sunma konusunda başarılı oldu.Ancak Üye Devletlerin bölgesel ve küresel siyasetteki çelişkili çıkarları ve bazı durumlarda siyasi irade eksikliği, İİT'nin belirli konularda BM dışında uluslararası düzeyde siyaseti etkilemedeki rolünü sınırlamıştır (Kayaoğlu, 2015, 1-4).

İslam Zirvesi Konferansı'nın 3'üncü Oturumu, İİT Daimi Komitesi (COMIAC),

Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İsEDAK) ve Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Daimi Komitesi (COMSTECH) olmak üzere üç İİT daimi komitesinin kurulması açısından önemliydi. Bu, İİT Üye Devletleri arasında daha somut ekonomik işbirliğine olanak sağladı. Yine de, sosyo-ekonomik kalkınma ve rekabet gücü için gereklileri sağlamada etkili olarak sektörel işbirliğinin kendi başına değerli bir şey olarak anlaşılmaması biraz zaman aldı.

20. yüzyılın ikinci yarısında insanlığa yönelik pek çok yeni tehdidin ortaya çıktığı ve İİT gündeminin bir parçası haline geldiğini belirtmek gerekir: gıda ve su gibi temel kaynakların kıtlığı, terörizm, göç, etnik çatışma ve uyuşturucu ticareti gibi devlet dışı faktörler. Bu konular İslam Zirvesi Konferansı'nın 5'inci oturumunda odak noktası oldu. (Kuveyt, 1987). Daha sonra, nükleer ve diğer kitle imha silahlarının yayılmasının yaygınlaşması da İslami zirvelerin odak noktası haline gelmiştir.

Belli ki, 1980'lerin ikinci yarısında, İİT'de, karşılıklı bağılıkların açık ve kaçınılmaz olduğu ulaştırma, enerji, ticaret ve altyapı gibi hayati alanlarda işbirliği için ortaya çıkan bir siyasi irade vardı. Örneğin, İİT ulaştırma (1987), enerji (1989) ve altyapı ve bayındırlık (1991) ile ilgili bakanlar il toplantılarını düzenlediler. Ayrıca, İslam Zirvesi Konferansı'nın 6'ncı Oturumu (Dakar, 1991) ulaşım ve iletişim ağlarının iyileştirilmesi için bir çağrıda bulundu. Ancak bahsi geçen bakanlar toplantıları bir daha toplanmamıştır (Şekil 2). İslam Zirvesi Konferansı'nın 6'ncı Oturumu, Soğuk Savaş'ın ardından ortaya çıkan yeni siyasi ve ekonomik gerçekleri benimsemek için İİT reformuna açıkça duyulan ihtiyacın dile getirilmesiyle bilinir. İİT Tüzüğü'nün uluslararası sahnede gerçekleşen değişikliklere yeniden uyarlanması ve İİT kurumsal mekanizmalarının rasyonelleştirilmesi ve canlandırılması tartışmaların merkezinde yer aldı. Aslında İİT'de reform tartışmaları 1982'de başladı (İhsanoğlu, 2010). Ancak bu konuda somut adımlar ancak 2000'li yıllarda atılabildi. İslam Zirvesi Konferansı'nın 6'ncı oturumunun bir diğer önemli tarafı da, hala ciddi bir gerçekleşme beklentisi olmayan bir hedef olan uzun vadede İslami Ortak Pazar kurulması çağrısıydı. 1990 yılında İİT içi ticareti teşvik etmek amacıyla kabul edilen Ticaret Tercih Sistemi, (TPS-OIC) İİT Çerçeve Anlaşması ile ancak 2002 yılında yürürlüğe girebilmiştir. Ayrıca, Şubat 2019 itibarıyla, 42 devlet tarafından imzalanmış ve sadece 32 İİT Üye Devleti tarafından onaylanmıştır (İsCEC, 2019).

Şekil 3: İslam Zirvelerinde İİT Gündeminin Evrimi

8. İslami Zirve

- İnsan yaralayıcılıklarının temizlenmesi.
- İlt ülkelerinin daha çeşitli temsil için BM Güvenlik Konseyinin yenilenmesi.
- Kültürel ve dinlerarası diyalogun ve anlayışın desteklenmesi.
- Salgın hastalıklarla, özellikle AIDS ile Yatırımların ve ihracat kredilerinin garantilenmesi.

9. İslami Zirve

- ❑ Serbest ticaret bölgesinin kurulması.
- ❑ İlt ülkelerinin uluslararası rekabet gücünün artırılması.
- ❑ İslami finansal araçların geliştirilmesi.
- ❑ İlt ülkeleri arasındaki ekonomi politikası işbirliğinin güçlendirilmesi.
- ❑ Adil bir çok taraflı ticaret ortamına olanak sağlamak için çeşitli D T Ö anlaşmalarındaki dengesizliklerin düzeltilmesi.

10. İslami Zirve

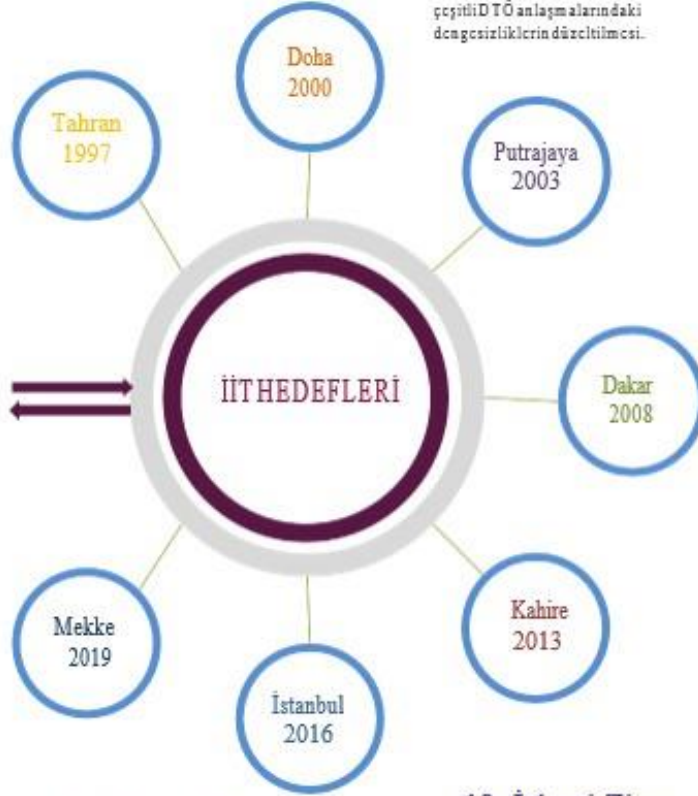
- Gelişmiş ülkelere, gelişmekte olan ülkelerin ürün ve hizmetleri için pazarlarına erişimi kolaylaştırmaları için çağrıda bulunmak.
- Afrika ülkelerinin borçlarının azaltılması için uluslararası topluma çağrı.
- İlt ülkeleri arasındaki finansal hizmetler, nakliye ve havacılık yoluyla bağlantının geliştirilmesi.
- Dijitalleşmeyi teşvik etmek.
- Gençlere yönelik kültürel faaliyetlerin artırılması.

11. İslami Zirve

- 3. Olağanüstü İslam Zirvesi tarafından yayınlanan Eylül Programı'nın yayınladığı ilk On Yıllık Eylem Programı'na destek verilmesi.
- İslamofobi ile mücadele.
- İslam - Hristiyanlık diyalogu teşviki

12. İslami Zirve

- Yenilenebilir enerji ve yeşil teknoloji alanlarında işbirliği.
- Özellikle gençlerin büyüme hızı üreten büyümeye öncelik vermek.
- Gençlerle işbirliği.
- Evlilik ve aile kurumunun değerlerinin korunması.
- Eğitim değişim programlarına destek.
- Tatlı suya erişiminin sağlanması.
- İnsani yardım işlerinde daha iyi koordinasyon sağlanması.

14. İslami Zirve

- Çatışmadan çıkan İlt ülkelerindeki barışın sağlanmasına katkıda bulunmak.
- Ulusal öncelikler çerçevesinde İlt programlarının ve faaliyetlerinin anaakımlaştırılması.
- Ekonomik kalkınma için kurumsal kapasitelerin ve yasal çerçevenin iyileştirilmesi.
- İlt ülkeleri arasındaki iş yapma kolaylığının teşviki.
- Küresel değer zincirlerine bağlanarak rekabet gücünün artırılması.

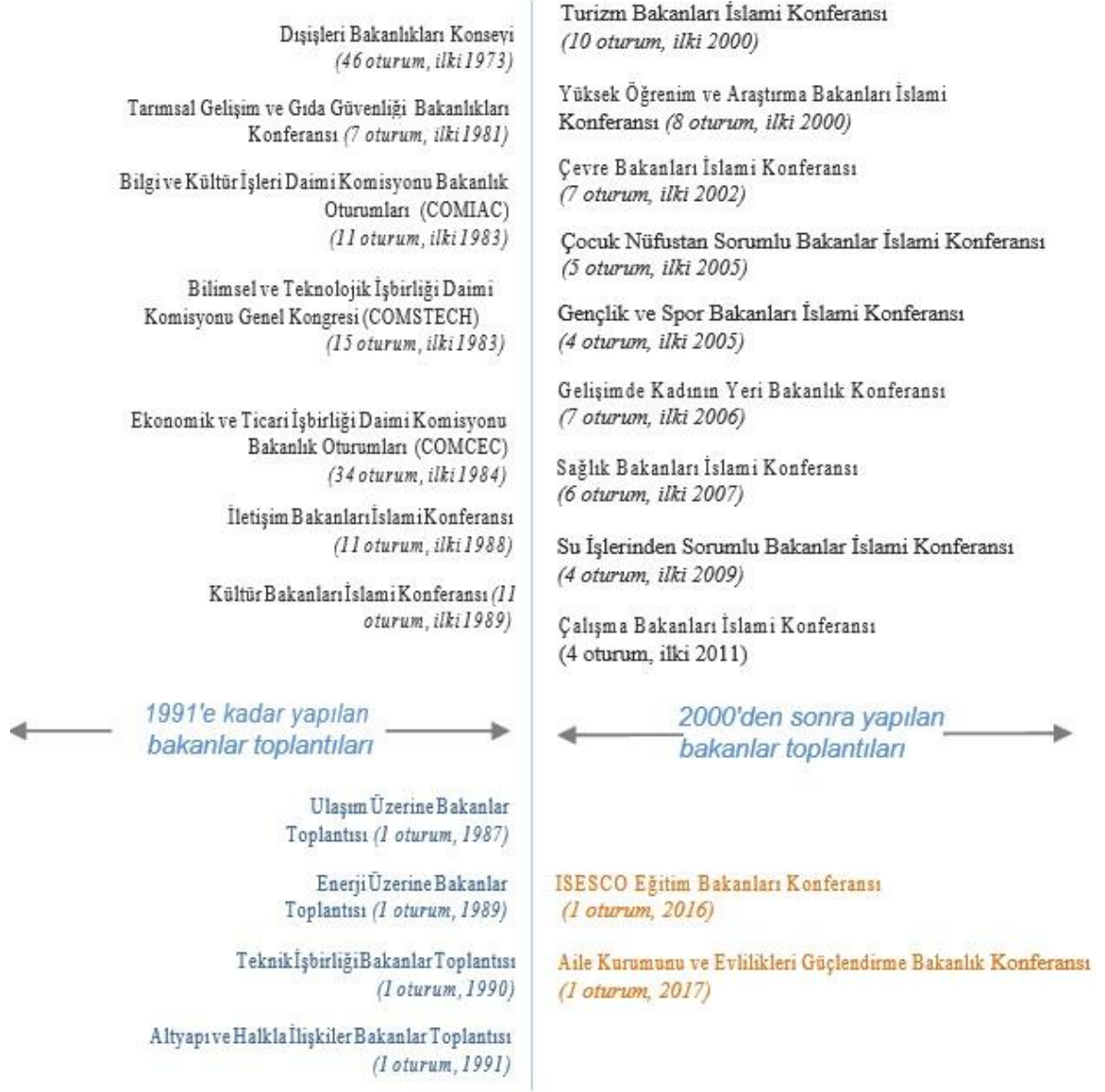
13. İslami Zirve

- İİT'nin 2025 Eylem Programının Kabulü
- 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve Paris Anlaşması için destek vermek.
- İyi yönetimin, hukukun üstünlüğünün ve kapsayıcı ekonomik büyümeyi desteklenmesi.
- Ulaşım da çok gelişmiş çoklu-modal bağlantının geliştirilmesi.
- Ticarete tercihli sisteminin uygulanması.
- Entegre su kaynakları yönetiminin teşvik edilmesi.
- Yaşlıların ve özel gereksinimli kişilerin refah ve sosyal güvenliğinin sağlanması.
- Medyanın gelişimi.
- İlt kamu diplomasisinin güçlendirilmesi.
- İİT film festivalinin düzenlenmesiyle sinematografiye destek verilmesi.
- İslam Ümmetinin birliğini güçlendirmek için İslami yaklaşma sürecinin başlatılması.

1990'ların başından itibaren, İİT'de sürdürülebilir kalkınma, insan kaynaklarının geliştirilmesi, uluslararası rekabet gücünün artırılması ve alternatif finansal araçların geliştirilmesinin önemi konusunda farkındalık artıyordu. Bununla birlikte, Şekil 2'de

gösterildiği gibi, İİT sektörel işbirliği ancak 2000'den sonra, birkaç bakanlık toplantısının başlatılmasıyla işbirliği gerçekten hızlandığında gelişti. Bu toplantılar, turizm, eğitim ve çevreden sağlık ve çalışma konularına kadar proje bazlı sektörel işbirliğini yoğunlaştırmaya yönelik güçlü bir taahhülle sonuçlanmıştır.

Şekil 4: İİT Sektörel Bakanlar Toplantıları

Kaynak: Yazar tarafından, Temmuz 2019 itibarıyla İİT web sayfasındaki www.oicoci.org adresinde bulunan bilgilere dayanarak hazırlanmıştır.

Notlar: Mavi - Düzensiz bakanlık toplantıları; Yeşil – Yakın zamanda başlatılan bakanlık toplantıları.

Son 20 yıl aynı zamanda İİT için, İİT Tüzüğü'nün (İİT, 2008) revizyonunu, örgütün

2011’de yeniden adlandırılmasını (İslam Konferansı Örgütü, İslam İşbirliği Teşkilatı oldu), bütçesini artırmayı ve demokratik bir şekilde oy vermeyi içeren onyıllardır. İİT Genel Sekreteri için. 2005 yılında kabul edilen On Yıllık Eylem Programı da İİT reformunun bir parçasıydı. Bu belgenin amacı, İslami dayanışmayı güçlendirmek ve daha hedefli ve sonuç odaklı işbirliğini tanıtmak, böylece Müslüman dünyasının 21. yüzyılın zorluklarıyla yüzleşmesine yardımcı olmaktı.

İİT - 2025 Eylem Programı, İİT çabalarının on yıllık programlarla işlemeye yönelik ikinci aşamasını işaret ediyor. İİT Üye Devletlerinin tüm hükümetlerinin, tüm vatandaşların refahını artırmak için gerekli gelişme seviyelerine ulaşmak için gereken politika yaklaşımlarını benimseme kararlılığını yansıtmaktadır. İİT - 2025 Eylem Programı, diğerlerinin yanı sıra, altyapı, eğitim, sağlık ve iyi yönetimdeki iyileştirmelerle birlikte yenilik, beceriler ve ticaretin entegrasyonu gibi uzun vadeli büyümenin temel itici güçlerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. İİT - 2025 Eylem Programı ayrıca, ülkeler ve medeniyetler arasında bir diyalog kültürü geliştirerek barış ve güvenliği sağlamak için İİT Üye Devletlerinin ortak vizyonunu vurgulamaktadır.

Bugün İİT, kadınların ve gençlerin güçlendirilmesi, çocuk haklarının geliştirilmesi, yaşlıların ve özel ihtiyaçları olan kişilerin refah ve sosyal güvenliğinin sağlanması, aile değerlerinin korunması gibi daha geniş bir yelpazedeki konularla ilgilenmektedir. güvenlik işbirliği, barış inşasına ve çatışma çözümüne katkıda bulunma, iyi yönetim ve hukukun üstünlüğünün teşvik edilmesi ve diğer birçok konu.

İİT, ihtiyaçların belirlendiği ancak işbirliği mekanizmalarının bulunmadığı alanlarda yeni örgütler için bir kuluçka merkezi rolü oynamıştır. Böylece, yıllar içinde İİT, çeşitli alanlarda İİT hedeflerine ulaşmak için çalışan çeşitli organları olan karmaşık bir kurum haline geldi. Özerklik derecelerine bağlı olarak, 2019 yılının ortalarında, bağlı, uzmanlaşmış veya bağlı organ ve kuruluşlar olarak sınıflandırılan 37 İİT kurumu vardı. Bunlardan 19’u ekonomik kalkınma, 12’si beşeri ve sosyal kalkınma, 3’ü medya ve enformasyon, 3’ü kültür ve sanat alanında çalışmaktadır. Burada İİT’nin özellikle enerji, ulaştırma, içişleri ve güvenlik gibi alanlarda faaliyet gösteren bir kuruma sahip olmadığını belirtmek ilginçtir.

İİT, İslami Gıda Güvenliği Teşkilatı, İİT Çalışma Merkezi, İİT Polis İşbirliği ve Koordinasyon Merkezi ve İİT Medya Forumu gibi bazı diğer kurumların oluşturulmasını desteklemiştir, ancak bazı İİT Üye Devletleri hala tüzüklerini imzalamamış veya

onaylamamıştır. . Şekil 3’te listelenen tüm kurumların merkezlerinin bulunduğu dikkat edilmelidir. Bu kurumlara ek olarak, İİT Üye Devletleri Parlamenterler Birliği (PUIC), Sermaye Piyasası Düzenleyici Otoriteler Forumu, İİT Yayın Düzenleyici Otoriteler Forumu ve İİT Üyesi gibi bir dizi İİT forumunun da bulunduğunu belirtmek gerekir. Düzenli olarak bir araya gelen ve belirli konularda İİT işbirliğine katkıda bulunan Devletlerin Menkul Kıymetler Borsaları Forumu.

İİT işbirliği yapılarının temel kabul edilen başarıları, işbirliğini teşvik etmeleri, iletişimi kolaylaştırmaları ve üye devletler arasındaki bazı görünmez engelleri ortadan kaldırmaları, kamuoyunu etkilemeleri ve benzerleridir. Öte yandan, İİT işbirliği yapılarına yönelik iki temel eleştiri, işbirliği mesajlarının uygun politikalarla yeterince desteklenmediği ve bazen üye devletlerin İİT dayanışmasına ters davrandığı yönündedir. Raporun sonraki bölümü, İİT işbirliğinin başarıları ve zorlukları hakkında daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2.2. İslam İşbirliği Teşkilatının Organları ve Kurumları

2.2.1. Yan Organlar

İİT çerçevesinde İslam Zirvesi veya Dışişleri Bakanları Konseyi tarafından alınan kararlar doğrultusunda kurulur. İİT üye devletleri otomatik olarak bu organlara üye olurlar ve bütçeleri Dışişleri Bakanları Konseyi tarafından onaylanır.

- 1- İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik, Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC)
- 2- İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA)
- 3- İslam Teknoloji Üniversitesi (IUT)
- 4- İslam Ticareti Geliştirme Merkezi (ICDT)
- 5- Uluslararası İslam Fıkıh Akademisi (IIFA)
- 6- İslami Dayanışma Fonu ve Vakfı (ISF)

2.2.2. Uzman Kurumlar

İslam Zirvesi veya Dışişleri Bakanları Konseyi tarafından alınan kararlar uyarınca İİT çerçevesinde kurulur. Bu kurumlara üyelik isteğe bağlıdır ve İİT üye devletlerine açıktır. Bütçeleri bağımsızdır ve statülerinde belirtilen ilgili yasama organları tarafından onaylanır.

- 1- İslam Kalkınma Bankası (IsDB)
- 2- İslami Araştırma ve Eğitim Enstitüsü ((IRTI)
- 3- İslami Yatırım ve İhracat Kredi Sigortası Kurumu (ICIEC)

- 4- İslami Özel Sektör Kalkınma Kuruluşu (ICD)
- 5- Uluslararası İslam Ticaret Finans Kuruluşu (ITFC)
- 6- İslam Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (ICESCO)
- 7- İslami Yayın Birliği (IBU)
- 8- Uluslararası İslami Haber Ajansı (IINA)
- 9- Uluslararası Hilal İslam Komitesi (ICIC)
- 10- İslami Gıda Güvenliği Teşkilatı (IOFS)

2.2.3. Bağlı Kurumlar

Amaçları, İİT Tüzüğü'nün amaçlarıyla uyumlu olan ve Dışişleri Bakanları Konseyi tarafından bağlı kuruluşlar olarak tanınan kuruluşlardır. Bu kurumlara üyelik isteğe bağlıdır ve İİT üye devletlerinin organ ve kurumlarına açıktır.

- 1- İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası (ICCIA)
- 2- İslami Başkentler ve Kentler Kurumu (OICC)
- 3- İslam Dayanışma Sporları Federasyonu (ISSF)
- 4- İslam Amatörler Birliği Teşkilatı (OISA)
- 5- Uluslararası Arap-İslami Okullar Dünya Federasyonu (WFAIIS)
- 6- İslam Konferansı Diyalog ve İşbirliği Gençlik Forumu (ICYF)
- 7- Uluslararası Müslüman İzciler Birliği (IUMS)
- 8- İslam Ülkeleri Müşavirler Federasyonu (FCIC)
- 9- İslam Dünyası Bilimler Akademisi (IAS)
- 10- İslami Bankalar ve Finans Kurumları Genel Konseyi (CIBAFI)
- 11- İslam Ülkeleri Mühendisler Birliği Federasyonu (FOCIC)
- 12- İİT Bilgisayar Acil Durum Cevap Ekibi (OIC-CERT)
- 13- İslam Ülkeleri Standartlar ve Meteoroloji Enstitüsü (SMIIC)
- 14- İslami Çimento Birliği (ICA)
- 15- Uluslararası Malezya İslam Üniversitesi (IIUM)
- 16- İslam Ülkeleri Vergi Daireleri Birliği (ATAIC)
- 17- Yayıncılık Düzenleyici Otorite'ler Forumu (IBRAF)
- 18-İslam Ülkelerinde Gayrimenkul Birliği (REUOS)

Şekil 5: İİT Organları ve Kurumları

Organisation of Islamic Cooperation

1980 İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA), www.ircica.org

1980 İslami Başkentler ve Kentler Kurumu (OICC), www.oicc.org

1981 İslam Teknoloji Üniversitesi (IUT), www.iutoic-dhaka.edu

1981 İslam Ticareti Geliştirme Merkezi (ICDT), icdt-oic.org

1981 İslami Araştırma ve Eğitim Enstitüsü (IRTI - İKB Üyesi), www.irti.org

1981 İslam Armatörler Birliği Teşkilatı (OISA), www.oisaonline.com

1982 İslam Dünyası Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (ISESCO), www.isesco.org.ma

1983 Uluslararası İslam Fıkıh Akademisi (IIFA), www.iifaafi.org

1983 Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi (IIUM), www.iiu.edu.my

1984 İslami Çimento Birliği (ICA - Mart 2019'da feshedildi)

1985 İslam Dayanışma Sporları Federasyonu (ISSF), issf.sa

1986 İslam Ülkeleri Müşavirler Federasyonu (FCIC - İKB sponsorluğunda), thefcic.org

1986 İslam Dünyası Bilim Akademisi (IAS), www.iasworld.org

1986 Nijer İslam Üniversitesi (IUN), universite-say.com

1988 Uganda İslam Üniversitesi (IUIU), www.iuiu.ac.ug

1972 İİT Haber Ajansları Birliği (UNA), iinanews.org

1974 İslami Dayanışma Vakfı ve Vakıfları (ISF), www.isf-fsi.org

1975 İslam Kalkınma Bankası (ISDB), www.isdb.org

1976 Uluslararası Arap-İslami Okullar Dünya Federasyonu (WFAIS), www.wfais.org

1977 İslami Yayıncılar Birliği (IBU), ibuj.org

1978 İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC), www.sesric.org

1979 İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası (ICCIA), www.iccia.com

1970 İİT Genel Sekreterliği, www.oic-oci.org
(Genel Merkez: Cidde; Ofisler: New York, Cenevre, Brüksel, Irak, Kabil, Endonezya)

Daimi Komiteler:

1975 Kudüs Komitesi

- 1998 Beyt Mal Al Quds Ajansı (Kudüs Komitesine Bağlı)

1981 Bilgi ve Kültür İşleri Daimi Komitesi (COMIAC)

1981 Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK), www.comcec.org

1981 Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Daimi Komitesi (COMSTECH), www.comstech.org

2011 İİT Bağımsız Daimi İnsan Hakları Komisyonu (IPHRC)
www.oic-iphrc.org

2001 İslami Bankalar ve Finans Kurumları Genel Konseyi (CIBAFI), cibafi.org

2006 Bilgisayar Acil Durum Cevap Ekibi (İİT-CERT), www.oic-cert.org

2008 Uluslararası İslam Ticaret Finans Kuruluşu (ITFC - İKB üyesi), www.itfc-idb.org

2008 Uluslararası Hilal İslam Komitesi (ICIC), icic-oic.org

2009 İslam Konferansı Diyalog ve İşbirliği Gençlik Forumu (ICYF), www.icyf-dc.org

2009 İslam Ülkeleri Vergi Daireleri Birliği (ATAIC), ataic28.org

2010 Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Teşkilatı (STIO), www.stio.comstech.org

2010 İslam Ülkeleri Standardlar ve Metroloji Enstitüsü (SMIIC), www.smiic.org

2010 Kadın Kalkınma Teşkilatı

2011 Yayıncılık Düzenleyici Otoriteler Forumu (IBRAF), www.oic-ibraf.org

2013 İslam Ülkelerinde Gayrimenkul Birliği (REUOS) www.reuos.org

2018 İslam Gıda Güvenliği Teşkilatı (IOFS) www.oic-iofs.org

Kaynak: Yazar tarafından Temmuz 2019 itibariyle İİT ve kurumlarının web sayfalarında bulunan bilgilere dayanılarak hazırlanmıştır.

Notlar: Tarihler, ilgili kurumların faaliyetlerine başladığını göstermektedir.

2.3. İslam İşbirliği Teşkilatının Türkiye’de Temsilciliği Bulunan Kurumları

Türkiye tarafından ev sahipliği yapılan daimi komite, uzmanlık kuruluşu temsilciliği, alt kuruluş ve bağlı kuruluşlar şunlardır:

3- Cumhurbaşkanının liderlik yaptığı bir Daimi Komitesi: İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK)

2- Bir uzmanlık kuruluşu temsilciliği: İslam Kalkınma Bankası (İKB) Türkiye Ofisi 3- İki alt kuruluş:

(1) İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC)

(2) İslam İşbirliği Teşkilatı İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA)

4- Beş bağlı kuruluş:

(1) İslam İşbirliği Gençlik Forumu (ICYF)

(2) İslam Ülkeleri Müşavirler Federasyonu (FCIC)

(3) İslam Ülkeleri Standartlar ve Metroloji Enstitüsü (SMIIC)

(4) İslam İşbirliği Teşkilatı Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (IBRAF)

(5) İslam Oşinografi Merkezi (INOC) ev sahipliği yapılmaktadır. Bahse konu kurum, kuruluş ve komiteler yönetmelikleri doğrultusunda İİT üyesi ülkelerin işbirliklerini ve gelişimlerini artırmak adına örgüt içerisinde çeşitli projeler geliştirmekte, mevcut ilerleyen proje ve oluşumlara destek vermektedir.

1) Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK)

İSEDAK, global düzeydeki ekonomik gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmelerin İİT üyesi ülkeler anlamında etkilerini değerlendirmek, ülkeleri uluslararası düzeyde olabilecek etkilerden korumak adına, 1981 tarihinde Mekke ve Taif’te yapılan 3. İslam Zirve Konferansı esnasında gündeme alınmış ve bir komite olarak hayata geçirilmiştir. Her ne kadar 1981 yılında kurulmuş olsa da üç sürekli komiteden biri olan İSEDAK başkan seçimi yapılamamış olduğundan hayatına 1984 yılında başlayabilmiştir. 1984 yılı başlarında gerçekleştirilen 4. İslam Zirve Konferansı ile Türkiye Cumhurbaşkanı başkanlığa seçilmiş ve yine bu yıl sonunda İstanbul ‘da yapılan ilk toplantısı ile komite faaliyetlerini hayata geçirmeye başlamıştır (Akgül, 2013).

İSEDAK'ın yeni Stratejisi ve gözden geçirilmiş Tüzüğü 2012 yılında Mekke'de yapılan 4. Olağanüstü İslam Zirvesi'nde kabul edilmiştir. Yeni İSEDAK Stratejisi İstanbul'da düzenlenen 13. İslam Zirvesi Nihai Bildirisi'nde teyit edilmiştir. Strateji ile birlikte hayata geçirilen Çalışma Grupları ve İSEDAK Proje Finansmanı enstrümanları giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bir İİT Tahkim Merkezi kurulması ve İİT Tercihli Ticaret Sistemi'ne biran önce işlerlik kazandırılması, ülkemizin İSEDAK kapsamındaki öncelikleri arasında bulunmaktadır. İSEDAK'ın başlıca faaliyet konuları ve görevleri (<http://www.comcec.org/>):

- 1) Global seviyede İİT üyesi ülkelerin birlikte hareket edebilmesinin yolunu açacak ve bu anlamda ellerini güçlendirecek politik yaklaşımları geliştirerek ticari, mali ve ekonomik etkileşimleri yakından değerlendiren merkezi bir yönetim olarak hizmet sunmak,
 - 2) Politik olarak mali göstergeleri yöneten, ekonomik ve ticari işbirliğini geliştirecek İİT ortak politikalarına göre belirlenmiş hedeflerin takip edilmesini ve hayata geçirilmesini sağlamak
 - 3) İİT üyesi ülkelerin ekonomik, mali ve ticari faaliyetlerini geliştirecek stratejiler sunmak, takip etmek ve bunları hayata geçirmelerini sağlamak
 - 4) İİT tarafından planlanmış ve planlanacak olan mali, ekonomik ve ticari birliktelik hedeflerinin hayata geçirilmesini sağlamak ve bunları takip etmek
 - 5) İİT Genel Sekreterliği vasıtasıyla İİT üye ülkeleri arasındaki ticari ve ekonomik birlikteliğin bütünlüğünü ve koordinasyonunu sağlamak
 - 6) İİT üyesi ülkeler içerisinde mali, ticari ve ekonomik birlikteliği sağlamak adına ihtiyaç duyulan proje ve atılımları yapmak
 - 7) İİT üyesi ülkelerin mali, ticari ve ekonomik seviyelerini güçlendirmek adına projeler üretmek ve bu projelerin hayata geçirilmesi adına destek sağlamak.
- (<http://www.comcec.org/>).

2) İslam Kalkınma Bankası (İKB)

İslam Kalkınma Bankası'na 1974 yılında kurucu üye olarak Türkiye katılmıştır. 1995 yılında son sermaye artırımını yapıldığında 3.571 İslam dinarı ile toplamda Türkiye 315.4 milyon İslam dinarı payına sahip olmuştur. İslam Kalkınma Bankası elinde bulundurduğu sermayesini aşağıda belirtilen amaçlar için kullanmaktadır (İmam, 1983: 42);

1) Fazla olan fonların yatırımda işletilmesi için İslam' a uygun şekilde akıcılığı devam ettirmek ve yeterli düzeyde geri dönüşünü sağlamak

2) İktisadi ilişkilerin İslam devletleri arasında geliştirilmesini sağlamak

3) Mali açıdan katkı sağlayan devletlerin ekonomik anlamda kalkınmasını sağlamak

İslam Kalkınma Bankası (İKB) ülkelere kredi konusunda yardımcı olmakta, özel şirketlere ise ülkemizdeki Eximbank aracılığı ile kredi sağlamaktadır. İslam Kalkınma Bankası'ndan talep edilen ve kullanılan krediler için aşağıda belirtilen işlemler yapılacaktır:

- 3- Eximbank tarafından ithalatta kullanılacak malların belirlenmesi,
- 2- İthal edilen malların ihracata yönelik üretilecek mallarda kullanılması
- 3- İslam Kalkınma Bankası'nın ülkelerin ithalat süreçlerini finansal açıdan desteklemek.

İslam Kalkınma Bankası aynı zamanda kendi üyesi olan ülkelere de finansal açıdan destek olmakta ve kredi konusunda yardımcı olmaktadır. Ülkemiz ise en çok kredi kullanan ülkeler arasında yer almaktadır. 1976 yılından itibaren ülkemiz teknik yardım, kar ortaklığı, hisse senedi, dış ticaret işlemleri, kiralama gibi farklı finansal fonlardan yararlanmıştır. Şimdiye kadar ülkemiz tarafından 210 farklı çalışma için yaklaşık 2 milyar İslam dinarı kredi kullanmıştır.

3) İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC)

İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC), İslam İşbirliği Teşkilatı'nın 1977 yılının Mayıs ayında Trablus'ta yapılan 8. Dışişleri Bakanları Toplantısı'nda İTT' ye bağlı bir kuruluş olarak kurulmuştur. 1978 yılının Haziran ayında ise Ankara'da faaliyetlerine başlamıştır.

İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi'nin sorumlulukları şunlardır:

- 3- Tüm üye ülkelerin sosyoekonomik istatistiklerinin belirlenmesi, toplanan bilgilerin bir araya getirilmesi, düzenlenmesi ve ilgili ülkelerin kullanması için yayınlaması,
- 2- Üye devletler arasındaki iş birliklerinin daha da gelişmesi için devletlerin ekonomik ve sosyal gelişmelerinin takip edilmesi, araştırmalar yapılması, değerlendirilmesi ve rapor şeklinde sunulması

3- İslam İşbirliği Teşkilatı'nın amaçları ve üye devletlerin ihtiyaçları ışığında belirlenen konular için eğitim programlarının oluşturulması,

SESRIC'in yukarıda belirtilen sorumluluklarının yanında, Birleşmiş Milletler ve İslam İşbirliği Teşkilatı arasında teknik iş birliği ve belirlenen projeler ile ilgili koordinasyonu sağlamaktır. Bunun yanında SESRIC, İslam İşbirliği Teşkilatı'nın ana araştırma koludur. İslam İşbirliği Teşkilatı tarafından düzenlenen teknik işbirliği, sosyal ve ekonomik konulardaki konferans ve toplantılarda, raporların hazırlanması, dokümanların hazırlanması görevinin de sorumludur.

Kuruluşunun 38. Yılında ve uzman olduğu konularda SESRIC, İslam İşbirliği Teşkilatı'nın amaçlarına ulaşması için çalışmalar yürütmekte, bilgi birikimi ve tecrübesini İTT üye devletlerinin hizmetine sunmakta, devletlerin değişim ve gelişimlerinin hızlanmasına katkı sağlamaktadır.

SESRIC, İdari ve Mali İşler, İstatistik ve Enformasyon, Eğitim ve Teknik İşbirliği, Yayın ve Bilgi İşlem, Ekonomik ve Sosyal Araştırma olmak üzere 5 birimden oluşmaktadır (<http://www.sesric.org/sesric-about-tr.php>).

4) İslam İşbirliği Teşkilatı İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA)

IRCICA, İslam İşbirliği Teşkilatı'nın ilk kültürel alt organıdır. 1976 yılında İstanbul'da yapılan 7. İslam Konferansı Dışişleri Bakanları toplantısı sırasında ülkemiz tarafından verilen teklifin kabul görmesi sonucunda kurulmuştur. Faaliyetine ise 1980 yılında başlamış, ilk başkanı ise Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu olmuştur. IRCICA'nın kurulma amacı ise, üye devletleri kültürel ortak paydada birleştirmek, İslam devletlerinin sanatçılarını, tarihçilerini ve bilim adamlarını bir çatı altında toplayarak İslam medeniyetini tüm dünyaya tanıtmaktır. Bunun yanında Müslüman devletler hakkındaki ön yargıları ortadan kaldırmak amacı ile de çalışmalar yapmıştır (<https://www.ircica.org/tr/hakkimizda/kurulus>). Afrika, Balkanlar, Kafkaslar, Asya ve Güneydoğu gibi İslam coğrafyası içerisinde yer almasına karşın İslam' a karşı yabancılaşmış bu coğrafyalarda düzenlenen etkinlikler, yarışmalar, sempozyumlar, eğitimler ile yeniden kültür hazinesini canlandırmaya çalışmıştır. 2005 yılında gerçekleştirilen Birinci Milletlerarası İslam Arkeolojisi Kongresi, IRCICA'nın İslam sanatına ve tarihine verdiği

önemi göstermektedir (<https://www.dunyabizim.com/soylesi/halit-eren-ircicaninfaaliyetlerinianlatti-h18268.html>).

5) İslam İşbirliği Diyalog ve İşbirliği Gençlik Forumu (ICYF-DC)

14 Haziran 2004 – 16 Haziran 2004 tarihleri arasında 31. Dışışleri Bakanları Konferansı İstanbul’da yapılmış olup alınan karara göre, üyelerin uluslararası gençlik ve ulusal gençlik kuruluşlarından temsilciler katılmıştır. 1 Aralık – 3 Aralık 2004 tarihinde Bakü’de Kurucu Genel Meclis tarafından kurulmuş olup, ‘İİT İlgili Kuruluş’ statüsünü 2005 tarihinde Sana’da yapılan 32. Dışışleri Bakanları Konferansında almıştır. 2009 tarihinde anlaşmada alınan karara göre yeni merkez İstanbul olmuştur.

27 Mayıs 2008 tarihinde TBMM Başkanlığı’na, Diyalog ve İşbirliği Gençlik Forumu’nun TBMM Genel Kurulu tarafınca kabul edilmesi gerektiği için, Bakanlar kurulunca yasa tasarısı önerilmiştir. Başkanlık tarafından 29 Mayıs 2008 tarihinde tali komisyon niteliğinde Kültür, Gençlik ve Spor, Milli Eğitim ; esas komisyon niteliğinde de Dış İşleri Komisyonuna aktarılan İslam Konferansı Örgütü, İslam Konferansı Diyalog ve İşbirliği Forumu, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında İslam Konferansı Diyalog ve İşbirliği Gençlik Forumunun İstanbul’da kurulabilmesi ile ilgili kararın onayının uygun olduğu hakkında yasa tasarısı’ 19 Kasım 2009 tarihinde 5925 sayılı karar ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca, Dışışleri komisyonu tarafınca onaylanmıştır (<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss265.pdf>).

6) İslam Ülkeleri Müşavirler Federasyonu (FCIC)

FCIC, 1986 senesinde İKB liderliğinde İstanbul’da faaliyete geçti. Türkiye’de İTT’nin yaklaşık 20 ülkesiyle beraber çalışmalarını devam ettirmektedirler. Asıl hedefleri şunlardır:

- 1) İslam alemindeki kalkınma tasarıları ve müşavirler için gereken verileri bulmak, etik ve mesleki normallerin oluşumunu sağlamak
- 2) Müşavirlerin birbirleriyle olan ilişkilerini güçlendirmek, birbirlerinin tecrübelerinden faydalanmalarını sağlamak
- 3) Değişik konulardaki danışmanlık sektörlerinin normallerini yükseltmek,
- 4) İslam alemlerinin aynı olan menfaatleri için bölgesel ve uluslararası etkinlikler düzenlemek.

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu ve Korea Engineering & Consulting Association, Türk Müşavir Mühendisler ve Mimarlar Birliği ve benzeri topluluklar ile ortaklaşa toplantılar tertip edilmiş ve olumlu kararlarla ilişkiler sağlamlaştırılmıştır (<http://www.thefcic.org/aboutfcic/objectives#.XLYvIzAzbIV>).

7) İslam Oşinografi Merkezi (INOC)

Birden fazla üye topraklarının deniz kıyısında olması ve bunların mineral, balıkçılık, gaz yatakları ve petrol bakımından dünyamızın sayılı bölgeleri arasında olmasıyla deneyim ve teknoloji aktarımıyla ortak araştırma çalışmalarına önem kazandırmıştır.

Bunun neticesinde COMSTECH kongresinde düşünsel temeller atılmış olan INOC, 1987 yılında faaliyet geçmiştir. Türkiye, Fas, Irak, Cezayir, Tunus, Endonezya, Senegal Bangladeş, Pakistan olmak üzere 9 Ülke INOC tüzüğünü onaylamıştır (<http://www.inoctr.org/-ntroduction.html>).

8) İslam Ülkeleri Çimento Birliği (ICA)

1984 senesinde Yemen de bulunan Sana şehrinde yapılan 15. İşçileri Bakanları Toplantısı'nda faaliyete geçen kurumun merkezi Ankara'dadır. İslam İşbirliği Teşkilatı üyelerin çimento sektöründe uluslararası pazarda yerini sağlam yapmak, üyeler arasındaki yardımlaşmayı artırmak ve haklarını savunmaktir. Tam anlamıyla faaliyette olduğu söylenemez (<https://uia.org/s/or/en/1100026930>).

9) İslam Ülkeleri Standartlar ve Metroloji Enstitüsü (SMIIC)

1984 senesindeki 1.COMCEC kongresi İslam alemlerinin aralarındaki uyumun sağlamlaştırılması fikrini doğurmuştur. 1998 senesindeki 14. COMCEC kongresinde yapılan çalışmalar işe yaramış olup SMIIC faaliyete geçmiştir. Ayrıca ticarete teknik engellerin ortadan kalkması ve belgelendirme koordinasyonunun sağlanması üyeler arasında ticaretin fazlaşmasına olumlu yönde etki etmiştir. Laboratuvar ve metroloji değerlerinde de standartlaştırmanın kurulmasını gaye edinmiştir. Değişik İslam topraklarındaki helal gıda belgelendirme konusu da epeyce konu edilmiş ve ortak noktaların belirlenebilmesi amacıyla TUBİTAK ve TSE beraber çalışmışlardır (<https://www.smiic.org/en/smiic>) .

10) İslam İşbirliği Teşkilatı Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (IBRAF)

IBRAF, İslam İşbirliği Teşkilatı üyelerinin yayıncılık çalışmalarını ayarlayan yetkileri arasında işbirliğinin gelişmesi, iletişim ve tecrübeleri konusunda birbirlerinden fayda sağlamasına katkıda bulunan bir organizasyondur. Bu organizasyonun kuruluş kongresi 17 Kasım – 18 Kasım 2011 tarihinde İstanbul'da olmuştur ve 17 Nisan-20 Nisan 2012

tarihlerinde Gabon da bulunan Libreville kentinde yapılan İİT Enformasyon Bakanları Konferansı'nda 57 Üye Ülkenin bakanlarınca kabul görmüş ve hukuksal nitelik sağlanmıştır (<https://www.oicibraf.org/hakkinda.php>). Kalıcı sekreterliği Ankara'da bulunup RTÜK'ce sekreter atanır. Üye ülkelerin yayın belgelerini düzenleyecek ve yasal düzeltmelere yöneltilmiş öneri ve kurallar meydana getirmeye uğraşmaktadır. Bir de medya mensuplarının İslamofobi ve terörizm ile baş edebilme konusunda dikkat edilmesi gereken yöntemleri tespit etme konusunda da yol göstermektedir (Şahin vd., 2018: 231-243).

2.4. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın Etki Alanları

İİT (İKÖ) ülkelerinin parasal olarak ciddi bir birikime sahip oldukları genel kanı ile birlikte çoğu kişi tarafından öngörülmektedir. Bu sebeptendir ki İİT aynı zamanda ciddi ekonomik sıkıntılar ve işsizlik benzeri sorunlar ile mücadele veren ülkeleri bünyesinde barındırmasına rağmen, diğer yandan ise ülke ekonomisi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri bünyesinde barındırmaktadır. Bunun yanı sıra iş gücü anlamında eğitilmiş kadrolara ve doğal yeraltı kaynakları açısından şanslı sayılacak biçimde varlıkları bulunmaktadır. Bütün bunlara rağmen İİT ülkeleri birbirlerine vermesi gereken desteği önemli ölçüde azaltmışlardır. İİT üye ülkeler kendi sınırları içerisinde göstermiş oldukları sosyolojik, ticari iş birliği, bilişim anlamında göstermiş oldukları gelişimleri üye ülkeler ile yeterince paylaşma noktasında uyum ve işbirliği yapamamışlardır (Al Ahsan, 2004).

11.01.2012 -13.01.2012 zaman diliminde gerçekleştirilen “İslam ülkelerine UMEM Beceri 10” projesinin işlendiği Genç İstihdamı Artırmak İçin Beceri Geliştirme Projesi Çalışma Ziyareti'nin bitiş kısmında görüşlerini dile getiren ve SESRİC'in 2011 senesinde İslam coğrafyasındaki iktisadi ve ekonomik ilerlemelerin yer aldığı çalışmayı incelediğini belirten TOBB Başkanı M.Rıfat Hisarcıklıoğlu, bu verimli kapasitenin İİT (İKÖ) maalesef üye ülkelerince etkin ve yetkin biçimde kullanılmadığını bu ifadelerle kayda değer biçimde bir şekilde aktarmıştır:

2011 yılı itibarıyla Dünya nüfusunun %23'ü İslam ülkelerinin nüfusuna eşittir. Buna rağmen, dünyadaki kaynaklardan, 57 İslam coğrafyasında yer alan ülke yalnızca %11 paya sahiptir. Dünyadaki kaynaklardan %13 oranda Çin, %19 oranıyla ise ABD ise tek başına faydalanmaktadır. Bu bahse konu 57 ülkeden yalnızca 7'si yüksek gelirli olarak Dünya Bankası kriterlerine uyum sağlamış ve 57 ülke toplam geliri tek başına bile bakıldığında ne Çin ne de ABD 'ni yakalayamamıştır. Aynı zamanda üzücü bir biçimde 28 İslam ülkesi ise

gelişmişlik sıralamasında en az gelişmiş ülkeler olarak sonlarda yer almaktadır. İİT üyelerinin arasındaki uçurum çok fazla olmakla birlikte en varlıklı ve ekonomik yönden en sıkıntılı iki ülke arasındaki fark tam olarak 220 kattır. 2010 yılı ticaret kapasitesine baktığımızda 533 milyar dolar olarak göze çarpan rakam, aslında ticaret potansiyelimizin bir göstergesi olarak göze çarpmaktadır. Yatırım, ve ticaret kapasitemizi artırarak ticaret hacmimizi bu kapasitenin çok üzerine taşımalı ve bu hacmin fazlasına ulaşmalıyız (<http://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=1182&lst=MansetListesi>).

İslam coğrafyasının ticaret potansiyeli birkaç açıdan ele alınabilir. Kimi yönlerde düşük kapasite kalınan durumlar olsa da, İİT(İKÖ) üye ülkeleri önemli noktalarda küresel güç olarak kapasitelere sahiptirler. Bu durumu daha ayrıntılı dile getirebilmek için mevcut üyelerin potansiyel varlıklarını ifade eden önemli konulara dikkat çekilmiştir.

2.4.1. Sosyal Faktörler

1) Ekonomik

İİT (İKÖ) üyesi 57 ülke varlıkları, ekonomik gelişimleri ve dünya pazarında yer almaları incelendiğinde çokta iç açıcı bir tablo göze çarpmamaktadır. Üye ülkeler arasında kendisine dünya pazarında yer bulan ve dünya ekonomik gelişmişlik sıralamasında üst sıralamada olan ülkeler olsa da özellikle 28 İİT (İKÖ) üye ülkesi az gelişmiş ülke sınıfında yer almakta ve fakir ülkeler sınıfında gözükmektedir. İİT (İKÖ) üye ülkeleri olarak yer alan 57 ülke ekonomisi dünya kaynaklarından toplam olarak sadece %11 oranında pay aldıklarından dolayısı ile çok umut verici bir durum söz konusu değildir. Bahse konu ülkeler arasında yer alan 22 ülke çok ciddi anlamda ekonomik sıkıntılar ile boğuşan fakir ülke statüsündedir. Dolayısı ile bu durum İİT üyesi ülkelerin aslında çoğu kararı uygulamasının önünde bir engel teşkil etmekte ve planlanan programların hayata geçirilmesini ciddi biçimde zorlaştırmaktadır (<http://www.comcec.org/wp-content/uploads/2015/08/30IS-REPtr.pdf>).

Her ne kadar enerji anlamından kıtlık çeken bir dünyada bu kadar öz kaynağı elinde bulundurmasına rağmen, İİT üye ülkeleri coğrafyalarında var olan bu öz kaynakları etkin bir şekilde tüketememiştir. Dolayısıyla diğer coğrafyalarda bulunan ülkelere basit hammadde üreticisi olarak tarım, yeraltı ve bir takım sanayi-gelişim ürünlerinin sadece hammadde üreticisi anlamında taşeron olarak hizmet vermiştir. Sonuç olarak bu durumda endüstriyel

olarak bir ilerleme kaydedemeyen İİT ülkelerinin ekonomisi de bu doğrultuda etkilenmiş ve doğal kaynak olarak elinde bulundurduğu bu zenginlikten istenilen fayda sağlanamamıştır.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) oranları ekonomik açıdan ilerlemenin bir kıstası olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern toplumlarda ve gelişmiş ekonomilerde gelişmişliğin önemli göstergelerinden birisi de nüfus başına düşen gelir düzeyidir. Bu kıstasa göre İİT üye ülkelerinin ekonomik aktivitelerinde artış olduğu gözlemlenmiştir. 2014 yılında GSYH 16,8 trilyon dolarken 2018 yılında 20,6 trilyon dolara yükselmiştir. Öte yandan İİT üye ülkeleri 2018 yılında dünya toplam üretiminin %15,2'sini gerçekleştirmiştir (SESRIC, 2019: 3).

İİT ülkeleri finansal sektörde etkileri az olmakla birlikte dış borçlarındaki artış devam etmektedir. 2017 yılı itibariyle İİT üye ülkelerinin dış borcu 1,6 trilyon ABD dolarıdır ve dış borçlarının %16,1'i kısa vadeli borç niteliğindedir. İİT üyesi ülkelerin toplam dünya rezervleri içindeki payı 2016 yılında 13,3 iken 2018 yılında bu oran 12,4'e gerilemiştir (SESRIC, 2019: 3).

Doğal kaynaklar bakımından zengin olmasına rağmen çoğu İİT ülkesi az gelişmiş ülkeler arasında yer almaktadır. Yoksulluk, gelir adaletsizliği ve işsizlik İİT ülkeleri için kalkınmanın önünde bulunan engellerdir. İİT ülkelerinde var olan bu problemlerin temelinde insanların faydalanacağı mevcut doğal kaynakların verimli şekilde kullanılamaması bulunmaktadır. Bu sebeple doğal kaynakların katkısının artırılması amacıyla İİT ülkelerinin kaynak kapasitesini artırmanın yanında uygun politikalar ve yatırımlar aracılığıyla değer katılması gerekmektedir (Statistical Yearbook, 2019: 72).

2) Askeri

İİT üye ülkelerinin dünya ortalamasına göre sahip olduğu genç nüfusuna bağlı olarak asker adedi açısından askeri güç anlamında gözle görülür bir biçimde artış sağladığı anlaşılmaktadır. İİT üye ülkelerin asker sayısı 5,3 milyon seyrindedir. (kara: 4,9 milyon, deniz: 0,24 milyon, hava: 0,44 milyon). İİT üye ülkelerin ellerinde bulundurdıkları bu askeri güç NATO 'nun sahip olduğu 4,07 milyon gücün üzerinde yer almakla beraber 5 daimi üyesi bulunan BM Güvenlik Konseyi 'nin 5,26 milyon askeri gücüne denk seviyededir. Bununla beraber İİT üye ülkelerin askeri gücü bununla sınırlı kalmayıp, NATO 'nun 3,43 milyon olan yedek askeri gücüne karşılık 3,2 milyon yedek ve yine NATO 'nun 0,49 milyon olan yarı askeri gücüne karşılık 2,0 civarında ise yarı askeri gücü vardır. Tabiki bu askeri güç sadece askeri çalışmalara uygun insan anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu sayıda bir personele

sahip İİT, üye ülkelerin her hangi bir sorun ile karşılaştıklarında İİT içerisinde NATO ya da BM gibi bir altyapı kuramadıklarından, öncelikli olarak bu kurumların olaya müdahil olmalarını beklemektedir. NATO ve BM benzeri bir altyapıya sahip olmayan İİT, hem kendi üye ülkeleri üzerinde hem de Müslüman kesimleri coğrafyasında azınlık olarak barındıran diğer dünya ülkeleri üzerinden herhangi bir yaptırma haiz olamadığından böyle kriz ortamları geliştiğinde sadece diplomatik eleştiri ve kınama yöntemlerini seçmek durumunda kalmaktadır. Özetle, İİT elinde bulunan sayı bakımından üstün askeri personeli etkin bir biçimde kullanma durumuna ve potansiyeline haiz olmadığından bu anlamda da bir gelişmişlik gösterememekte ve tam anlamıyla yetki ve vizyon sahibi olamamaktadır (<https://21yyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/milli-guvenlik-ve-dispolitika-arastirmalari-merkezi/turk-dis-politikasini-etkileyen-bir-unsur-askeri-kapasite>).

Sonuçta modern dünyada askeri güç sadece asker adedi ile değil birçok faktörü göz önünde bulundurarak ölçülmektedir. Hizmete katılabilir asker adedi bir güç göstergesi olabilir fakat reel olarak askeri güç, bu asker sayısına hizmet verecek teknolojik ekipmanların ve askerlerin bu teknolojiyi kullanabilir yeterlilikte donanımlı olmasını kapsayan bir altyapıyı sunmakla ölçülmektedir. Sonuç olarak, askeri performans ve güç anlamındaki kıyaslama, bütün bileşenleriyle beraber askeri teknoloji, personel adedi aynı zamanda bu teknolojiyi etkin biçimde kullanan personel ile birlikte geçmiş tecrübelerle dayalı yetkinlik parametreleri gibi birçok faktörü içerisine alan bileşenlerden oluşmaktadır.

3) Siyasi

İİT üyelerinin siyasi yeterlilik açısından da durumları iç açıcı değildir. Dünya demokrasi ve siyasal gelişim ortalaması sıfır olarak kabul edildiği bir ölçeklemeye göre puanlanma yapıldığında 2011 yılında en yüksek puan +2,2 ile Finlandiya olmasına karşılık, -2,2 puan ile son sırada Somali yer almıştır. Dünya Bankası tarafından skorumla da baz alınan kamu hizmetlerinin sunulması, bu hizmetlerdeki kalite, nitelik ve yeterlilik seviyeleri, aynı zamanda bunların bürokrasi ve devlet hizmetlerindeki yansımaları bir kalite hedefi olarak belirlenmektedir. Bütün bunlar göz önünde tutulduğunda yönetim göstergeleri bu hedefler doğrultusunda puanlama görmektedir. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda yönetim sıralamasında negatif eğilimden pozitif doğru şöyle bir sıralanma görülmektedir (Naim ve Sheraz, 2013: 1):

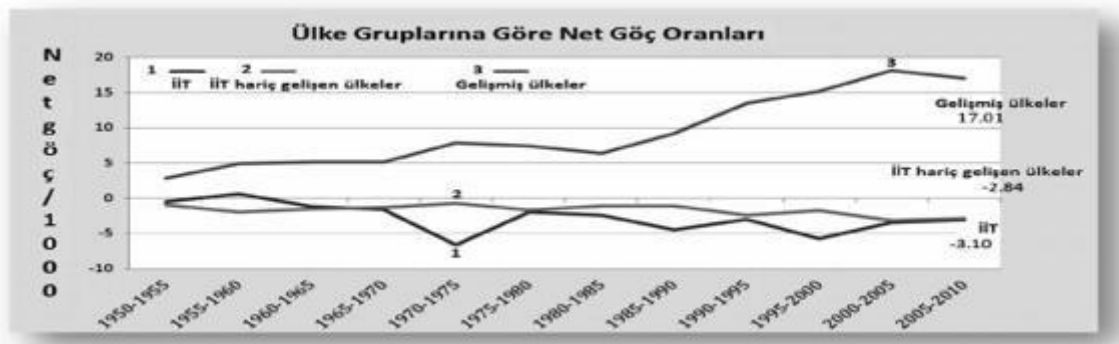
- 3 İİT üyesi ülke (Komor, Somali, Türkmenistan) en düşük skora sahip -2,0 ile -1,5 arasında yer alırken
- 12 İİT üyesi ülke ise (Irak, Libya, Sudan, Sierra Leone, Gine, Togo, Nijerya, Fildişi Sahili, Yemen Bissau, Afganistan ve Gine) -1,0 ile -0,5 bandında
- 16 İİT üyesi ülke (Nijer, Azerbaycan, Kamerun, Gabon, Mali, Mısır, Moritanya, Gambia, Pakistan, Cezayir, Bangladeş, Filistin (Batı Şeria ve Gazze), Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Cibuti) – 0,5 ile +1,0 aralığında
- 17 İİT üyesi ülke (Lübnan, Maldiv, Suudi Arabistan, İran, Benin, Endonezya, Kazakistan, Surinam, Uganda, Guyana, Senegal, Burkina Faso, Mozambik, Fas, Arnavutluk, Kuveyt ve Suriye) yönetiminde gelişmeler olmasına rağmen hala negatif yönetim bandında yer alan ülkeler olarak kalmışlardır.
- 4 üye ülke (Türkiye, Ürdün, Tunus ve Oman) yönetim yapıları gelişen ve aynı zamanda pozitif seyir izleyen grupta yer almışlardır.
- Yalnızca 5 İİT üye ülkesi ise (Brunei, BAE, Katar, Bahreyn ve Malezya) pozitif yönetim seyrine sahip üye ülkeler olarak sıralanmıştır.

4) Psikolojik

Yukarıda verilen bilgiler ışığında, İİT üyesi ülkelerin modern dünyanın kriterlerine göre hem ekonomik düzeyde gelişmişlik hem de siyasi gelişmişlik parametreleri göz önünde bulundurulduğunda modern çağın gerisinde ve dünya sıralamasında alt sıralarda yer aldığını açıkça göstermektedir. . Bütün bu geri kalmışlıkların neticesinde sosyo-ekonomik olarak ortaya çıkan sonuç İİT üye ülkesi nüfuslarının gelişimi ülkelere olan göç eğilimlerini doğurmaktadır. Bu psikolojik eğilim ve göç hareketlerinin yer aldığı göç dalgası aşağıda İİT ülke gruplarına göre göç eğilimi olarak yer almaktadır

(<http://www.oicstatcom.org/imgs/news/image/831-s1-sesric-en.pdf>).

Şekil 6: İİT Ülkelerinin Karşılaştırılan Ülke Gruplarına Göre Göç Durumu

Bu grafik bizlere İİT üye ülkelerinin genel itibariyle göç almaktan ziyade göç veren coğrafyalar konumunda bulunduğunu ifade etmektedir. İİT üye ülkelerinin göç verir konumda olmasının en önemli gerekçelerinden bir tanesi olan toplum içerisindeki psikolojik eğilimlerin ülkelerin refah seviyelerine bağlı olmasıdır. Uzun bir dönemdir süregelen bu göç akımı İİT üyesi ülkeler içerisinde hem iç hem de coğrafyalarından kaynaklı çatışmalara dayanan toplum içerisinde oluşan kaotik durumdan kaynaklı olduğu anlamında bize açıkça emareler sunmaktadır.

5) Bilgi ve Eğitsel

Bu başlığımızda da İİT üye ülkelerinin, dünya sıralamasını belirleyen üniversite ve işletme okulları arasında Shanghai Jiao Tong, Time Higher veya QS uluslararası sıralama metotlarına göre hiçbir üniversite ya da işletme okulu ilk 100 sıralamasına girememiştir. Yine aynı şekilde seçkin konumda olan The Economist 'e göre hazırlanan dünya sıralaması kriterlerine göre hiçbir işletme okulu aynı şekilde dünya standartlarına göre ilk 100 'de yer almaya hak kazanamamış ve bu klasmanda kendine yer bulamamıştır (Naim ve Sheraz, 2013: 1).

İİT ülkelerinin okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim eğitim düzeylerinin 2000-2018 yılları arasında önemli ölçüde artış gösterdiği görülmüştür. Özellikle okul öncesi eğitimde kayıt oranı %23,6'dan %45,3'ü yükselerek önemli bir ivme kazanmıştır. Yakalanan bu artış yükseköğretim düzeyinde de görülmektedir. Yükseköğretim düzeyinde ki artış 2000-2018 yılları arasında %12,9'dan %24,5'e yükselmiştir (Statistical Yearbook, 2019: 52).

İİT ülkelerindeki 2018 yılı yetişkin okuryazarlık seviyesi değerlendirildiğinde verilerine ulaşılan 27 İİT ülkesinden 11'inin yetişkin okuryazarlık oranının %90 üzerinde olduğu, 6 İİT ülkesinde ise nüfusun yarısından çoğunun okuma yazma bilmediği görülmüştür. Öte yandan 2017 yılı verilerinde Umman eğitime GSYİH'nın %6,8'ini ayırarak İİT ülkelerine bu konuda liderlik etmiştir. Bu ülkeyi %6,3 eşit pay ile Guyana ve Özbekistan izlemiştir (Statistical Yearbook, 2019: 52).

2.4.2. Doğal Faktörler

1) Jeopolitik Konum

İİT üye ülkeleri jeopolitik konum olarak dünya üzerinde kritik coğrafyalarda yer almaktadırlar. Bu durum dünya üzerinde hem uluslararası ilişkilerin hem de diğer coğrafyalarda yer alan ülkelerin güvenlik durumları açısından değerlendirildiğinde İİT üyesi

lkeler stratejik pozisyonda bulunmaktadır. İİT ye ülkeleri bir ucu Cebeli Tarık ‘tan başlayarak Süveyş Kanalı, Basra Körfezi, Hint ve Pasifik Okyanusu ‘nu birbirine bağlayan Malakka Boğazı, Akdeniz ‘in Güney ve Doğu kısımları gibi jeopolitik ve stratejik açıdan çok önemli noktalarda yer almaktadırlar. 57 İİT ye ülkeden 47 sinin birbirine komşu oldu coğrafyada ülkelerin çoğu Ortadoğu, Kuzey ve Batı Afrika aynı zamanda Asya Pasifik ‘te konumlanmış durumdadır. Bu durumu gösterir harita aşağıda yer almaktadır. İİT ‘nin gelişmesinin en avantajlı ve gerekli durumlarından birisi olan ye ülkelerin birbirlerine komşuluk durumları çok önemli avantajları beraberinde getirmektedir. Sınır komşuluğu ve jeopolitik yakınlık gözle görülür bir biçimde ticari faaliyetlerin artması ve dolayısıyla ekonomik anlamda birlikte kalkınmayı sağlamaktadır. Yakın coğrafyalarda yer alan ülkelerin aynı zamanda kültürel ilişkilerinin gelişmesi de bu anlamada bağlantılıdır. İİT yesi ülkelerin yakın coğrafyalarda yer alarak sosyo-ekonomik anlamda gelişmesinin, daha etkin ve büyük bir birleşim olmasının önündeki en büyük koşul birbirleri ile olan ekonomik ve kültürel ilişkileridir (Hashmat, 2011: 110-111)..

2) Nüfus

Gerektiğinde askeri, gerektiğinde işgücüne dönüşebilen bir nüfus bir anlamda avantaj sayılabilir. Ancak kendi başına bir güç unsuru olarak kabul etmek yanlış olur. Doğum ve ölüm oranları, g gibi pek çok etken nüfusu etkilemektedir. 2000 ve 2018 yılları arasında İİT lkelerinin nüfusu yıllık büyüme 1,3 milyardan 1,8 milyara yükselmiştir. Bu oran dünya ülkelerinin büyüme oranından %1,2 daha yüksektir. 2018 yılında İİT lkeleri dünya nüfusunun %24’n oluşturduğu görülmektedir. İİT lkelerinde yaşanan nüfus artışı ye ülkeler arasında değişkenlik göstermektedir. Katar, Bahreyn, Umman, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri 2018 nüfus artışında en fazla rol oynayan İİT lkeleri olmuştur (Statistical Yearbook, 2019: 27).

Nüfus artış hızında olduğu kadar nüfus büyüklükleri bakımından da İİT lkeleri farklılık göstermektedir. Endonezya, Pakistan, Nijerya ve Bangladeş dünyanın en yoğun ülkeleri arasındadır. Bu dört ülke 2018 yılı verilerine göre İİT lke nüfusunun %46’sını oluşturmaktadır (Statistical Yearbook, 2019: 27).

3) Doğal Kaynaklar

Doğal kaynaklar açısından global seviyede çok ileride olan İİT lkeleri buna rağmen doğal zenginliklerini çokta verimli kullanamamaktadır. Öyleki yeryüzünde bulunan bu doğal

zenginliklerden uranyum madenlerinin %40'ı, doğalgaz üretiminin %51'i ve petrol üretiminin %65'i İİT üyesi ülkelerin coğrafyasında yer almaktadır (Arslan, 2014: 182).

2013 yılında yapılmış olan swot analizi çalışmasına göre İİT üyesi ülkelerin bulunduğu coğrafya o kadar zengindir ki %72 lik oranlar neredeyse dünya enerji kaynaklarının $\frac{3}{4}$ üne sahiptir. Bu doğal zenginliklerin %62'si ham petrol ve %76'sı ise doğalgazdır. Yeryüzünde enerji gerekliliği çok büyük bir öneme sahip olduğu aşıkardır. İİT üyesi ülkeler ise bunu dünya pazarına sunma ve kendilerine uluslararası arenada bir güç olarak kullanma duruma gelmeleri için bir bütünlük oluşturmali ve bu stratejik kazanımı bir avantaja çevirmelidirler (Naim ve Sheraz, 2013: 1).

Genel olarak ham petrol ile doğalgaz İİT ülkelerinin ana enerji kaynaklarını oluşturmaktadır. İİT ülkelerinin 2000 yılında üretikleri ham petrol günde 30 milyon (mb/gün) varilken %14,1 oranında bir artış yaşanarak 2018 yılında günde 34,2 milyon (mb/gün) varile çıkmıştır. 2000 yılında İİT ülkelerinin ham petrol üretimi %45,6 iken 2018 yılında %45,2'ye gerilemiştir. Öte yandan 2018 yılında üretilen ham petrolün %82,3'ü İİT ülkelerinden Suudi Arabistan, Kuveyt, Nijerya, Kazakistan ve Cezayir tarafından gerçekleştirilmiştir. Doğalgaz üretiminde ise İİT ülkelerinin 2018 yılı üretimi toplam dünya üretiminin % 32'sini karşıladığı görülmektedir. Doğalgaz üretiminde İİT ülkelerinden Katar, Suudi Arabistan ve Cezayir 2018 yılında İİT ülkeleri tarafından üretilen doğalgaz üretiminin yarısını karşılamıştır (Statistical Yearbook, 2019: 75).

İİT üyesi ülkelerin doğal zenginlikleri tabiki bunlarla sınırlı değildir. Ancak günümüz koşullarında dünya pazarında kendisine yer bulan ve insanlığın şu aşamadaki en büyük ihtiyaçları olan ürünler daha verimli pazarlandığı takdirde İİT üyesi ülkeleri uluslararası seviyede daha iyi bir konuma taşıyacaktır.

3. İSLAM ÜLKELERİ İSTATİSTİK, EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMA VE EĞİTİM MERKEZİ'NİN İİT ÜYESİ ÜLKELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNİN SAĞLANMASINA YÖNELİK FAALİYETLERİ

Bu bölümde Birleşmiş Milletler tarafından geliştirilmiş olan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG/SKH) önce genel olarak açıklanacak, ardından İİT ülkelerindeki durum SESRIC'in gerçekleştirilmesi öngörülebilir bulduğu maddeler üzerinden şekiller ve istatistikler ile birlikte incelenecektir.

3.1. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, 2012 yılında Rio de Janeiro'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı'nda ortaya konmuştur. Amaç, dünyanın karşı karşıya olduğu acil çevresel, politik ve ekonomik sorunları ele alan bir dizi evrensel hedef oluşturmaktır.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, 2000 yılında yoksulluğu ortadan kaldırmak için küresel seferberliği başlatan Binyıl Kalkınma Hedeflerinin yerini almıştır. Binyıl Kalkınma Hedefleri, diğer kalkınma öncelikleriyle birlikte, aşırı yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması, ölümcül hastalıkların önlenmesi ve tüm çocukların ilköğretim almasını sağlamaya yönelik evrensel fikir birliği olan ölçülebilir hedefler belirlemiştir (UNDP, 2020).

25-27 Eylül 2015 tarihleri arasında New York'taki Birleşmiş Milletler Genel Merkezinde bir araya gelen Devlet ve Hükümet Başkanları ve Yüksek Temsilciler Örgütü yeni küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine karar vermiştir (İpek, 2020). Bu kararlar 2015 ile 2030 arasında, her yerde yoksulluğun ve açlığın sona erdirilmesi; ülkeler içinde ve arasında eşitsizliklerle mücadele edilmesi; barışçıl, adil ve kapsayıcı toplumların inşa edilmesi; insan haklarının korunması ve cinsiyet eşitliğinin, kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesinin teşvik edilmesi; dünyanın ve doğal kaynaklarının kalıcı olarak korunmasının sağlanması hedeflenmiştir. Ayrıca, farklı ulusal kalkınma düzeylerini ve kapasiteleri hesaba katarak, sürdürülebilir, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyüme, herkes için paylaşılan refah ve insana yakışır iş için koşullarının oluşturulmasına karar verilmiştir (United Nations, 2015:6; Cantürk, 2021: 47-50). Eşitsizliğin giderilmesi çok

önemlidir, nitekim ülkeler arasındaki eşitsizliğin arttığı ile alakalı istatistiksel göstergeler bulunmaktadır (Karahan, 2020:14).

Temel olarak sürdürülebilir kalkınmanın 17 hedefi şu şekilde sıralanmaktadır (UNDP, 2020):

1- Yoksulluğu Her Şekilde Her Yerde Sonlandırılmak: 2030 yılına kadar yoksulluğu tüm biçim ve boyutlarda sona erdirmeyi hedeflemektedir. Bu hedef, temel kaynakları ve hizmetleri artırmayı ve çatışma ve iklimle ilgili afetlerden etkilenen toplulukları desteklemeyi içermektedir.

2- Açlığı Bitirmek, Gıda Güvenliğinin Sağlanmak, Beslenmeyi İyileştirmek ve Sürdürülebilir Tarımı Teşvik Etmek: 2030 yılına kadar her türlü açlığı ve kötü beslenmeyi sona erdirmeyi ve tüm insanların, özellikle çocukların, tüm yıl boyunca yeterli ve besleyici gıdaya sahip olmasını sağlamayı hedeflemektedir. Bu, sürdürülebilir tarımı teşvik etmeyi, küçük ölçekli çiftçileri desteklemeyi ve toprağa, teknolojiye ve pazarlara eşit erişimi içermektedir.

3- Sağlıklı Yaşamlara Olanak Sağlamak ve Her Yaşta Herkes İçin Refahı Teşvik Etmek: Sağlık ve kaliteli yaşam, sürdürülebilir kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Genişleyen ekonomik ve sosyal eşitsizlikleri, hızlı kentleşmeyi, iklim ve çevreye yönelik tehditleri, HIV ve diğer bulaşıcı hastalıkların devam eden yükünü ve bulaşıcı olmayan hastalıklar gibi ortaya çıkan zorlukları hesaba katmaktadır. Evrensel sağlık sigortası ise, yoksulluğu sona erdirmenin ve eşitsizlikleri azaltmanın ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir.

4- Kapsayıcı ve Adil Kaliteli Eğitimi Sağlamak ve Herkes İçin Yaşam Boyu Öğrenme Fırsatlarını Teşvik Etmek: Herkes için kapsayıcı ve kaliteli eğitim, sürdürülebilir kalkınma için en güçlü ve kanıtlanmış araçlardan biri olarak görülmektedir. Bu hedef, 2030 yılına kadar tüm kız ve erkeklerin ücretsiz ilk ve orta öğretimi tamamlamasını hedeflemektedir. Ayrıca, uygun maliyetli mesleki eğitime eşit erişim sağlamayı, cinsiyet ve refah eşitsizliklerini ortadan kaldırmayı ve kaliteli bir yükseköğretime evrensel erişim sağlamayı amaçlamaktadır.

5- Cinsiyet Eşitliği Elde Etmek ve Tüm Kadınları ve Kız Çocuklarını Güçlendirmek: Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik tüm ayrımcılığın sona erdirilmesi, sürdürülebilir bir gelecek için çok önemli görülmektedir. Aynı zamanda kadınları ve kızları

güçlendirmenin ekonomik büyümeye ve kalkınmaya yardımcı olduğu bir kez daha teyit edilmektedir.

6- Herkes İçin Su ve Sanitasyonun Kullanılabilirliğini ve Sürdürülebilir Yönetimini Sağlamak: 2030 yılına kadar herkes için güvenli ve uygun fiyatlı içme suyu, yeterli altyapı yatırımlarının yapılması, sanitasyon tesislerinin sağlanması ve hijyenin teşvik edilmesini hedeflemektedir. Suyla ilgili ekosistemleri korumak ve eski haline getirilmesi esas alınmaktadır.

7- Herkes İçin Uygun Fiyatlı, Güvenilir, Sürdürülebilir ve Modern Enerjiye Erişim Sağlamak: Bu hedefin başarılı olabilmesi için 2030 yılına kadar güneş, rüzgâr ve termik enerjisine yatırım yapması, enerji verimliliğinin artırılması ve toplumun tüm kesimlerine yeterli enerjinin sağlanması hayati önem taşımaktadır. Tüm ülkelerde temiz ve daha verimli enerjinin sağlanması için altyapının genişletilmesi ve teknolojinin yükseltilmesi, büyümeyi teşvik etmekte ve çevreye yardımcı olmaktadır.

8- Herkes için Sürdürülebilir, Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Ekonomik Büyümeyi, Tam ve Üretken İstihdamı ve İnsana Yakışır İş Teşvik Etmek: Sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, daha yüksek üretkenlik seviyelerini ve teknolojik yeniliği teşvik etmektedir. Zorla çalıştırma, kölelik ve insan kaçakçılığını ortadan kaldırmak için etkili önlemler alınması ve girişimciliği ve yeni iş imkânlarının oluşturulması bu durumun anahtarı olarak görülmektedir. Bu amaçlar göz önünde bulundurularak, 2030 yılına kadar tüm kadın ve erkekler için tam ve üretken istihdam ve insana yakışır iş elde edilmesi hedeflenmektedir.

9- Dayanıklı Altyapı İnşa Edin, Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Sanayileşmeyi ve İnovasyonu Teşvik Etmek: Altyapı ve inovasyona yatırım, ekonomik büyüme ve kalkınmanın önemli itici gücünü oluşturmaktadır. Şehirlerde yaşayan nüfusun artmasıyla birlikte, yeni endüstrilerin ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin büyümesi kadar toplu taşıma ve yenilenebilir enerji de daha önemli hale gelmiştir. Teknolojik ilerleme, hem yeni işlerin sağlanması ve enerji verimliliğinin teşvik edilmesi hem de ekonomik ve çevresel zorluklara kalıcı çözümler bulmanın anahtarını oluşturmaktadır. Sürdürülebilir endüstrilerin teşvik edilmesi ve bilimsel araştırma ve inovasyona yatırımların yapılması, sürdürülebilir kalkınmayı kolaylaştırmanın önemli yolları olarak görülmektedir.

10- Ülkeler İçinde ve Ülkeler Arasında Eşitsizliği Azaltmak: Eşitsizliklerin azaltılması, daha düşük gelirliilerin güçlendirilmesini ve cinsiyet, ırk veya etnik kökene bakılmaksızın herkesin ekonomik olarak dâhil edilmesini teşvik edilmesi sağlam politikalar gerektirmektedir. 2030 yılına kadar eşitsizliklerin giderilebilmesi için küresel çözümlerin teşvik edilmesi hedeflenmektedir.

11- Şehirleri ve İnsan Yerleşimlerini Kapsayıcı, Güvenli, Dayanıklı ve Sürdürülebilir Hale Getirmek: Şehirlerin sürdürülebilir kılınması, kariyer ve iş fırsatlarının oluşturulması, güvenli ve uygun fiyatlı konutların yapılması ve dayanıklı toplumların ve ekonomilerin inşa edilmesi eş tutulmaktadır. Toplu taşımaya yönelik yatırımların yapılması, yeşil kamusal alanların oluşturulması ve katılımcı ve kapsayıcı yollarla kentsel planlama ve yönetiminin iyileştirmesini içermektedir.

12- Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim Modellerini Sağlamak: Doğal kaynakların verimli yönetimi ve zehirli atıkların ve kirleticilerin bertaraf edilmesi bu amaca ulaşılmasında önemli hedefler olarak görülmektedir. Küresel gıda israfının düşürülmesi, daha verimli üretim ve tedarik zincirleri oluşturulması büyük önem taşımaktadır.”

13- İklim Değişikliği ve Etkileriyle Mücadele İçin Acil Harekete Geçmek: Gelişmekte olan ülkelerin hem iklim değişikliğine uyum sağlaması hem de düşük karbonlu kalkınmaya yatırım yapma ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli finansman olanaklarının harekete geçirilmesini hedeflemektedir. Bu hedef aynı zamanda afet risk önlemleri, sürdürülebilir doğal kaynak yönetimi ve insan güvenliğinin ulusal kalkınma stratejilerine entegre edilmesi çabalarını da desteklemektedir.”

14- Sürdürülebilir Kalkınma için Okyanusları, Denizleri ve Deniz Kaynaklarını Koruyun ve Sürdürülebilir Bir Şekilde Kullanmak: Deniz ve kıyı ekosistemlerini sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini, kirlilikten korunmasını ve ayrıca okyanus asitlenmesinin etkilerinin ele alınmasını amaçlamaktadır.

15- Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımını korumak, restore etmek ve teşvik etmek, ormanları sürdürülebilir bir şekilde yönetmek, çölleşmeyle mücadele etmek ve arazi bozulmasını durdurmak ve tersine çevirmek ve biyolojik çeşitlilik kaybını durdurmak: Küresel gıda ve su güvenliğini, iklim değişikliğinin hafifletilmesini ve uyumunu destekleyen doğal yaşam alanlarının ve biyolojik çeşitliliğin kaybını azaltmak için acil önlemler alınmasını kapsamaktadır.

16- Sürdürülebilir Kalkınma İçin Barışçıl ve Kapsayıcı Toplumlara Teşvik Etmek, Herkes için Adalet Erişim Sağlamak ve Her Düzeyde Etkili, Hesap Verebilir ve Kapsayıcı Kurumlar Oluşturmak: Her türlü şiddeti önemli ölçüde azaltmayı, çatışma ve güvensizliği sona erdirmek için hükümetlerle birlikte çalışmayı amaçlamaktadır. Yasadışı silah akışını azaltmak ve gelişmekte olan ülkelerin küresel yönetim kurumlarına katılımını güçlendirmek gibi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarının teşvik edilmesi de bu sürecin unsurları olarak görülmektedir.

17- Uygulama Araçlarını Güçlendirmek ve Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Ortaklığı Yeniden Canlandırmak: Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılabilmesi için ulusal planları destekleyerek Kuzey-Güney ve Güney-Güney işbirliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Uluslararası ticaretin teşvik edilmesi ve gelişmekte olan ülkelerin ihracatlarını artırmalarına yardımcı olunması, adil, açık ve herkese fayda sağlayan evrensel, kurallara dayalı ve hakkaniyetli bir ticaret sisteminin oluşturulması bu hedefin bir parçası olarak görülmektedir.” (Cantürk, 2021: 47-50).

3.2. İİT Ülkelerinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Açısından Durumu

“İİT Ülkelerinde Öncelikli Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Gerçekleştirilmesine Doğru: SESRIC tarafından hazırlanan bir İlerleme Raporu”, İİT ülkelerinin öncelikli 8 SKH ile ilgili olarak nerede durdukları ve seçilen hedefler ışığında bu hedeflere yönelik ilerlemeleri konusunda bir değerlendirme sunmaktadır. göstergeler. İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC), İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi’nin (İSEDAK) 34. Toplantısı Kararları doğrultusunda bu Raporu hazırlamakla görevlendirilmiştir. (İİT) 26-29 Kasım 2018 tarihlerinde İstanbul’da gerçekleştirildi.

Rapor, “İİT Üyesi Ülkelerin SKH Öncelikleri Eğilim Anketi”ne yanıt veren 36 İİT ülkesinin öncelik verdiği SKH’leri gerçekleştirmede İİT ülkelerinin kaydettiği ilerlemeye odaklanmaktadır. Anketin bulgularına göre 8 SKH, SKH 1 (Yoksulluk Yok), SKH 3 (Sağlık ve İyilik), SKH 2 (Açlık Sıfır), SKH 4 (Kaliteli Eğitim), SKH 5 (Cinsiyet Eşitliği), SKH 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme), SKH 9 (Sanayi, Yenilik ve Altyapı) ve SKH 13 (İklim Eylemi) sırasıyla önceliklendirilmiştir.

SKH’lerin ilerlemesini göstermek için uygulanan yöntemler, yalnızca göstergelerin mevcut durumuna ve ilgili hedeflere değil, zaman içindeki gelişmelere odaklanmaktadır. Bu

bağlamda, Raporun temel amacı, seçilen göstergelerin ilgili SKH'lere doğru veya bu hedeflerden uzaklaşıp uzaklaşmadığını analiz etmektir. Bir İİT ülkesinin veya bir ülke grubunun ilerlemesi, göstergenin 2000 veya mevcut en erken yıldaki değeri ile bu göstergenin 2018 veya en son yıldaki değeri karşılaştırılarak tahmin edilir.

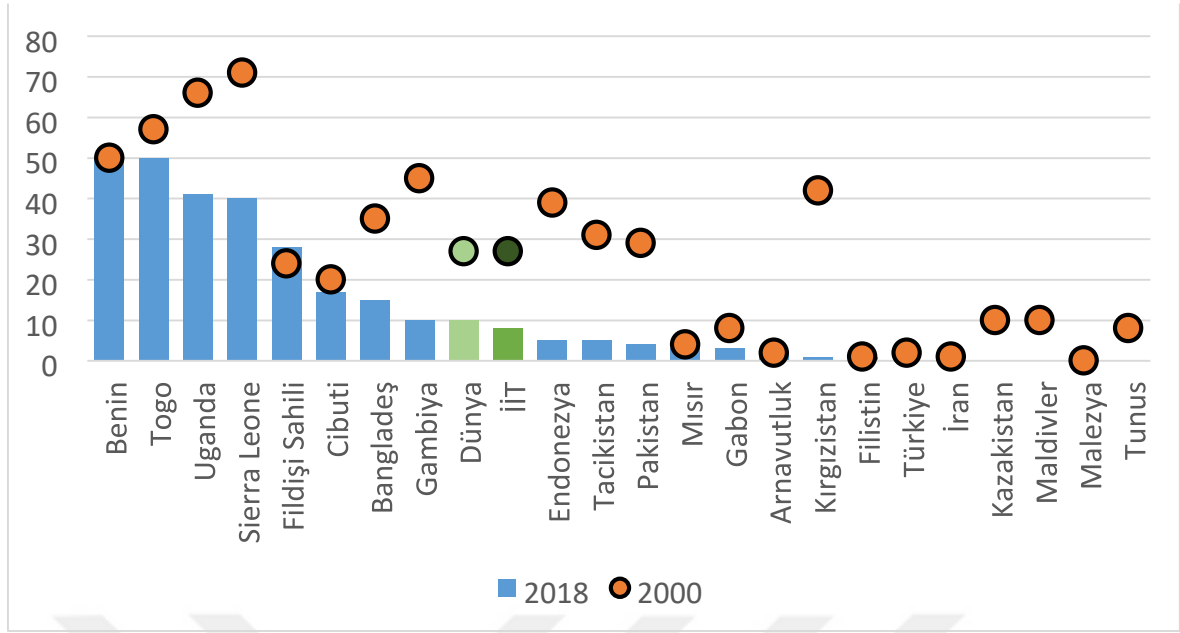
Genel olarak, bir grup olarak İİT ülkelerinin, mevcut ilerleme hızının 2030'a kadar herhangi bir iyileştirme olmaksızın sürdürülebilmesi halinde, 2030'a kadar öncelikli SKH'lerin hiçbirine ulaşamayacakları tahmin edilmektedir. İİT ülkeleri grubunda sağlıklı yaşamların sağlanması (SKH 3), kapsayıcı ve eşitlikçi kaliteli eğitimin sağlanması (SKH 4) ve sanayi, yenilikçilik ve altyapının desteklenmesi (SKH 9), bu iyileştirmeler hala öncelikli hedeflerin gerçekleştirilmesi için yeterli değildir. 2030'a kadar Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri. Açlığın sona erdirilmesi (SKH 2) ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin ve insana yakışır işin (SKH 8) sağlanmasına ilişkin olarak, İİT ülkeleri grubunun bu iki SKH'yi gerçekleştirme yolunda olması için çok yavaş olan durgun ilerleme kaydedildi.

Öte yandan, SKH 5 ve SKH 13 göstergelerine ilişkin yetersiz düzeydeki veriler, bu hedeflerin tamamına ilişkin kapsamlı bir ilerleme analizi yapmak için zorluklar yaratmaktadır; bu nedenle, UNSD tarafından sağlanan Küresel SKH Göstergeleri Veritabanında verilere erişilebilir olduğunda, Rapor İİT düzeyindeki toplu tahminleri gelecek sürümlerde bırakmaktadır.

3.2.1. SKH 1: Yoksulluğu Her Şekilde Her Yerde Sonlandırmak

Yoksulluk, kötü sağlık, düşük eğitim ve işsizlikle ilişkili sorunların temelini oluşturur. Sonuç olarak, yoksul nüfus, tam potansiyellerini kullanma, topluma faydalı olma ve hayatta refah elde etme fırsatlarını kaybeder. Kalkınma ekonomisi literatüründe, yaygın olarak kullanılan “yoksulluk tuzağı” teorisi, düşük gelirli ekonomilerin, özellikle de en az gelişmiş ülkelerin yoksulluk döngüsünde sıkışıp kaldığını varsaymaktadır. Bu bağlamda, politika önlemleri, hükümetlere sağlanan kaynakların adil ve etkin dağılımının yanı sıra eğitim, sosyal koruma ve halkın diğer evrensel temel ihtiyaçlarına özel olarak odaklanarak sektörler arasında işbirliğini geliştirmek için gereklidir (SESRIK 2021).

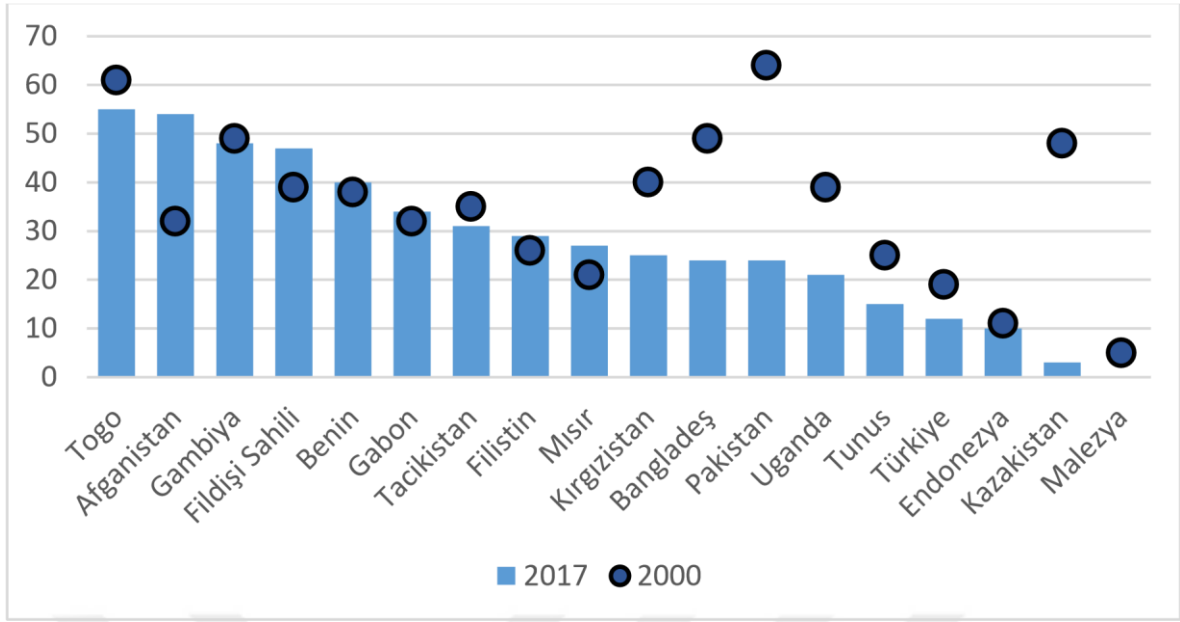
Şekil 7: Uluslararası Yoksulluk Çizgisinin Altındaki Nüfus Oranı (%), 2000 -2018

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

İİT ülkelerinin 2030 yılına kadar yoksulluğu sona erdirmek için kapsamlı politika önlemleri gerekmektedir. 2000’lerde İİT ülkeleri grubu nüfusunun yaklaşık %30,1’i günlük 1,90 ABD dolarından daha az bir gelirle geçiniyordu. Bu oran, 2017 yılında neredeyse yarı yarıya azalarak %16,2’ye gerilemiştir (SESRIC 2019). 2018 itibarıyla, bu oran başlangıç değerinin üçte birinin altına düşmüştür. Önemli gelişmeler olsa da 2030 yılına kadar İİT’deki tüm insanlar için aşırı yoksulluğu sona erdirmeye yönelik ilerleme yetersizdir. (SESRIC 2021).

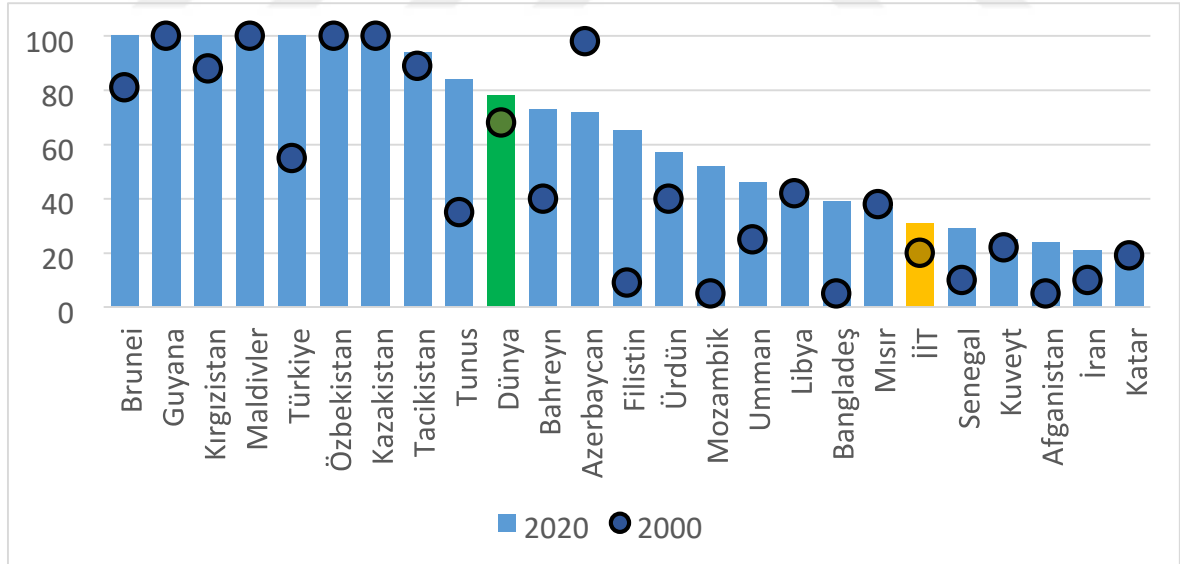
Şekil 8: Ulusal Yoksulluk Çizgisinin Altında Yaşayan Nüfus Oranı (%), 2000-2017

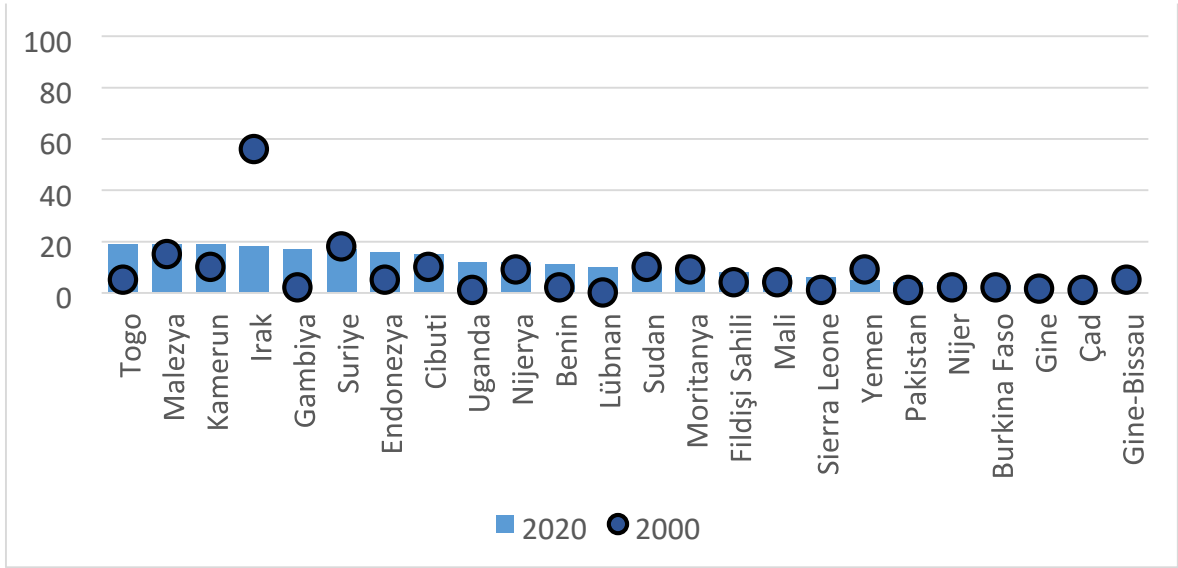

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan veriler.

İİT ülkeleri grubunda, yasal emeklilik yaşının üzerindeki ve emekli maaşı alan nüfusun oranı, 2000-2020 yılları arasında %20,5'ten %32,7'ye yükselmiştir. Bu, oran mevcut dünya ortalamasının yaklaşık yarısı kadardır (SESRIC 2021).

Şekil 9: Yasal Emeklilik Yaşı Üzerinde Emekli Maaşı Alan Nüfusun Oranı (%), 2000-2020

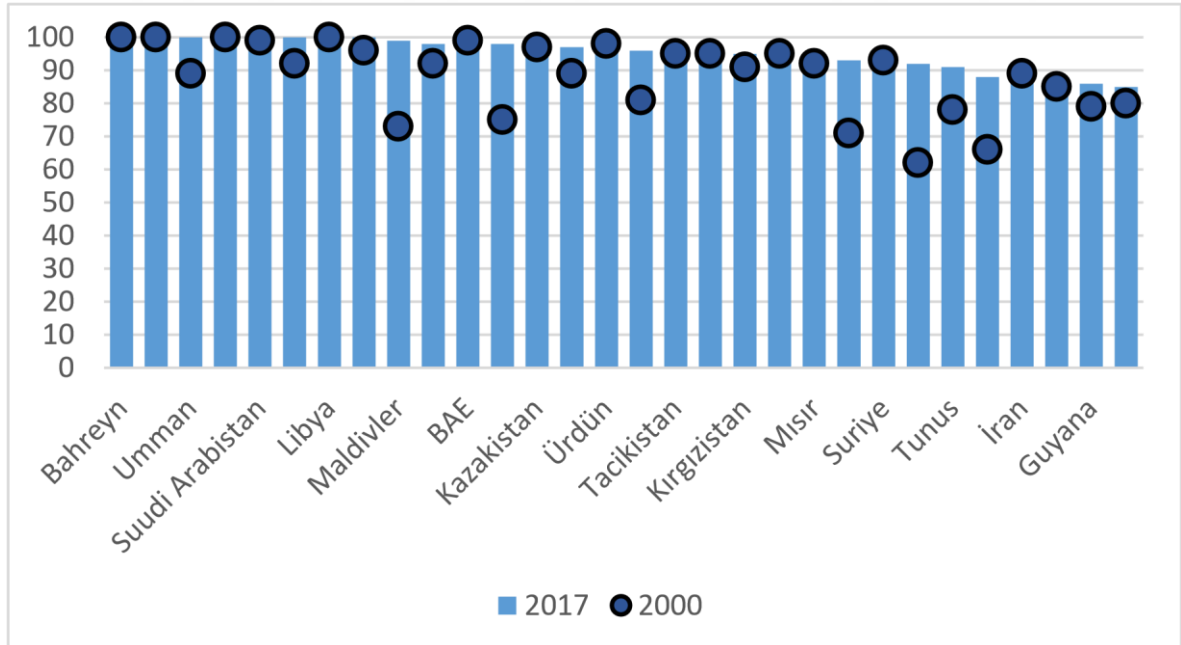

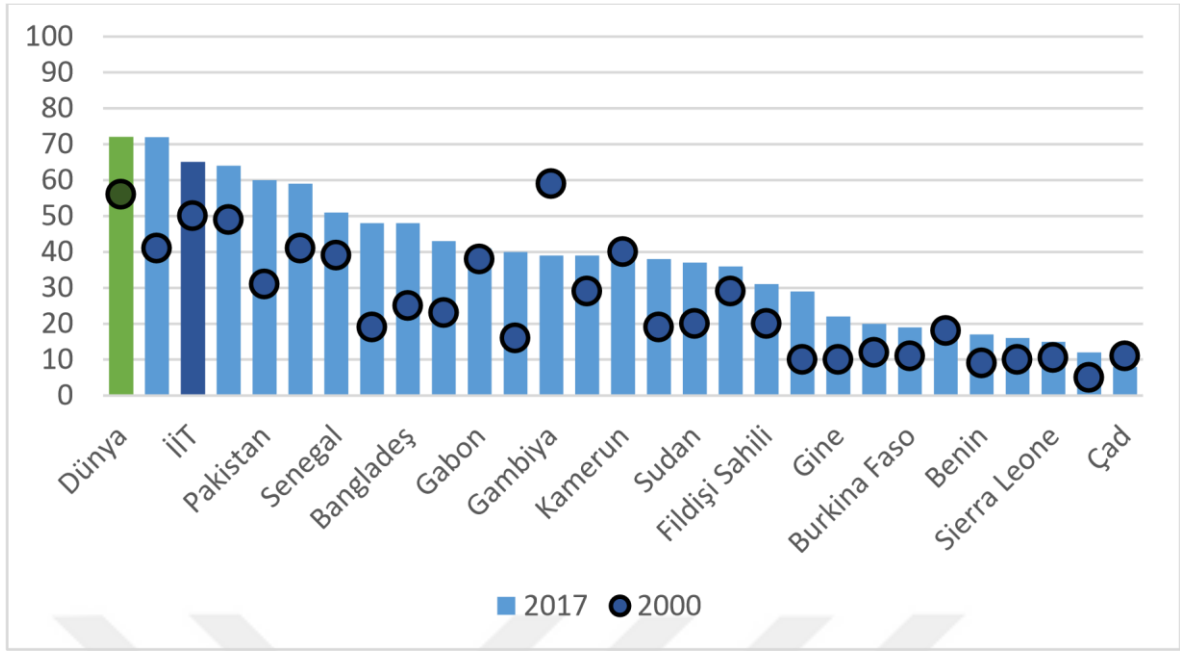

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

2017 yılında 29 İİT ülkesi, nüfusunun %80'inden fazlası için dünya ortalamasının üzerinde temel sanitasyon hizmetlerine erişim sağlamıştır. Mevcut ilerleme eğilimi devam ederse, 2030 yılına kadar 30 İİT ülkesinde nüfusun %90'ından fazlasının temel sanitasyon hizmetlerine erişmesi beklenmektedir (SESRIC 2021).

Şekil 10: Temel Sanitasyon Hizmetlerini Kullanan Nüfusun Oranı (%), 2000-2017

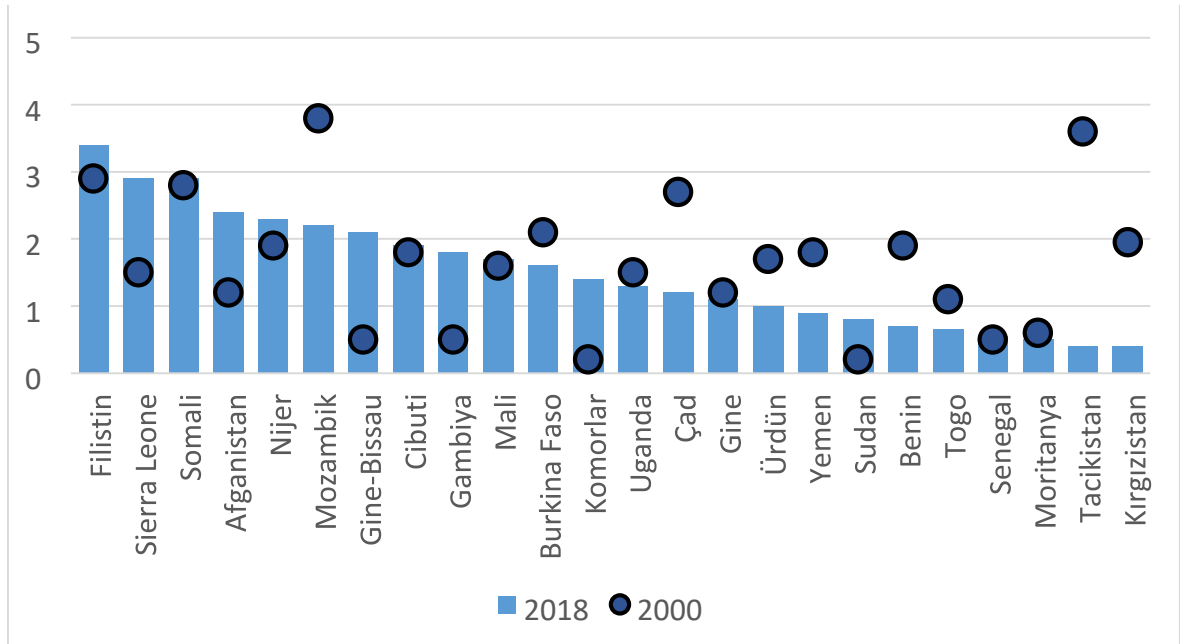

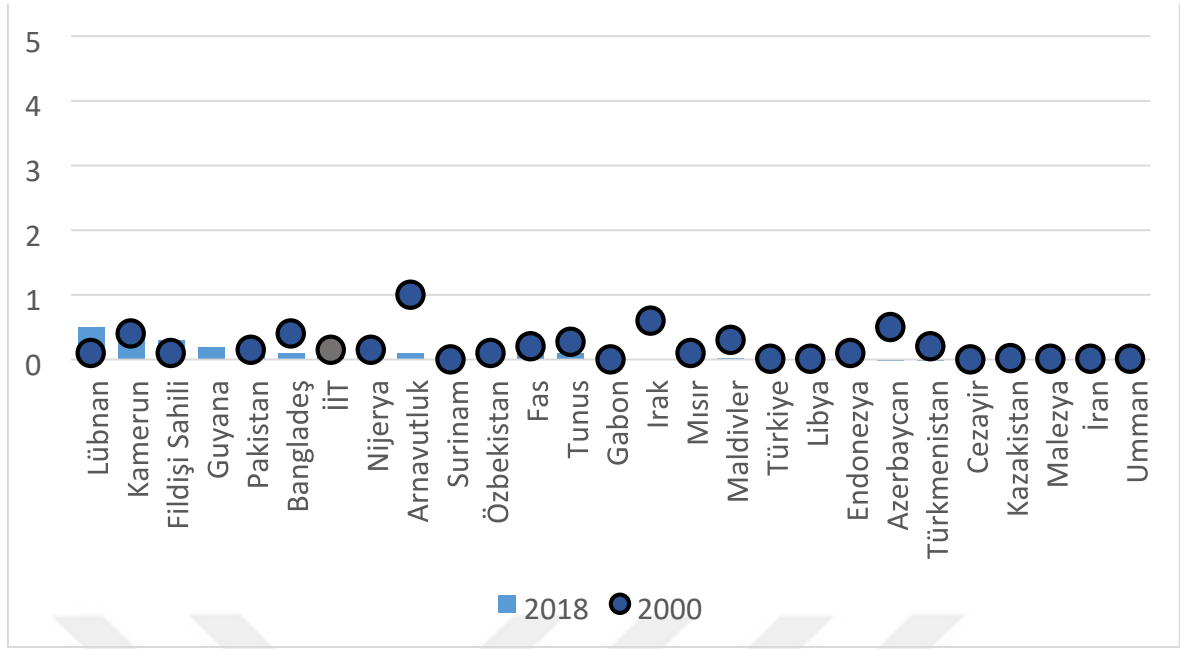

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

İİT ülkelerinde ekonomik, sosyal, çevresel ve sağlıkla ilgili dayanıklılığın güçlendirilmesi önemlidir. İİT ülkelerinde afetler kaynaklı doğrudan ekonomik kayıplar, 2000’li yıllardan beri önemli ölçüde azaltılmıştır. Bununla birlikte bazı İİT ülkeleri iklimle ilgili afetlere karşı hâlâ savunmasız durumdadır (SESRIC 2019).

Şekil 11: Yardım Alan Ükelere Göre Yoksulluğun Azaltılması için Resmi Kalkınma Yardımı Hibeleri (GNI Yüzdesi), 2000-2018

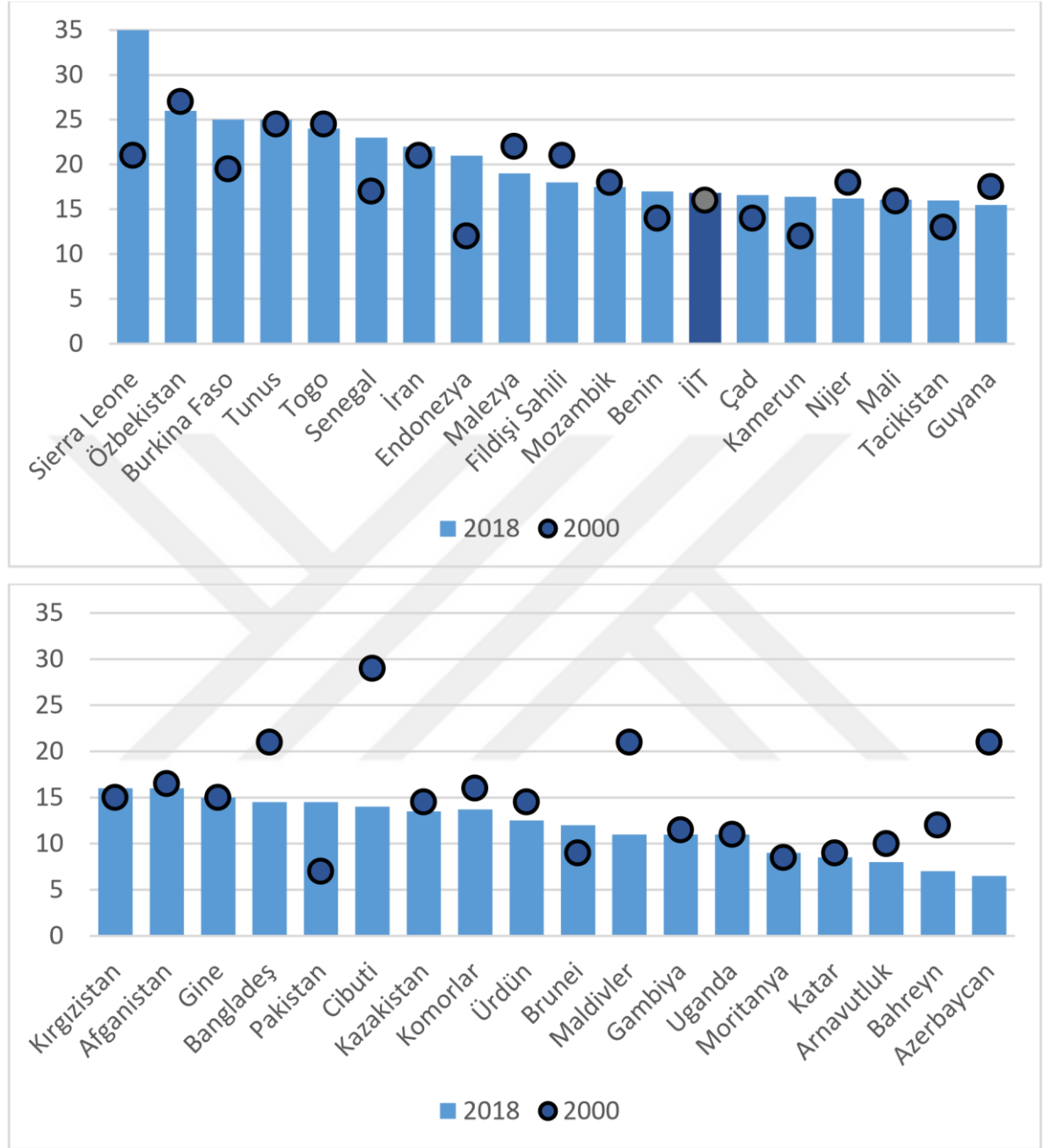

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Devlet kaynaklarının etkin bir şekilde seferber edilmesi, yoksulluğu azaltma stratejilerinin temel bir unsurudur. Bundan dolayı eğitim, sağlık ve sosyal koruma sektörleri önemli kaynak tahsislerine ihtiyaç duymaktadır. Örneğin, Incheon Deklarasyonu'nun önerdiği gibi, eğitim harcamaları, toplam kamu harcamalarının %15 ila %20'si arasında veya üzerinde olan İİT ülkelerinin sayısı, analiz edilen dönemde 27'den 24'e düşmüştür. (SESRIC 2019). 2021 yılı raporunda belirtildiği gibi, 2018 yılında, 2019 Raporundaki bu tespit ile bağdaşmayan bir ilerleme görülmüştür. Eğitim harcamaları toplam kamu harcamalarının %15 ila %20'si veya üzerinde olan İİT ülkelerinin sayısı 2018'de 21'den 23'e çıkmıştır. Her iki raporun bulguları da, İİT ülkeleri grubunun, geride kalanların yeniden ayağa kalkmasına yardımcı olmak için temel hizmetlere yönelik hükümet harcamalarını artırması gerektiğini göstermektedir. (SESRIC 2021).

Şekil 12: Temel Hizmetler ve Eğitim için Toplam Devlet Harcamalarının Oranı (%), 2000-2018

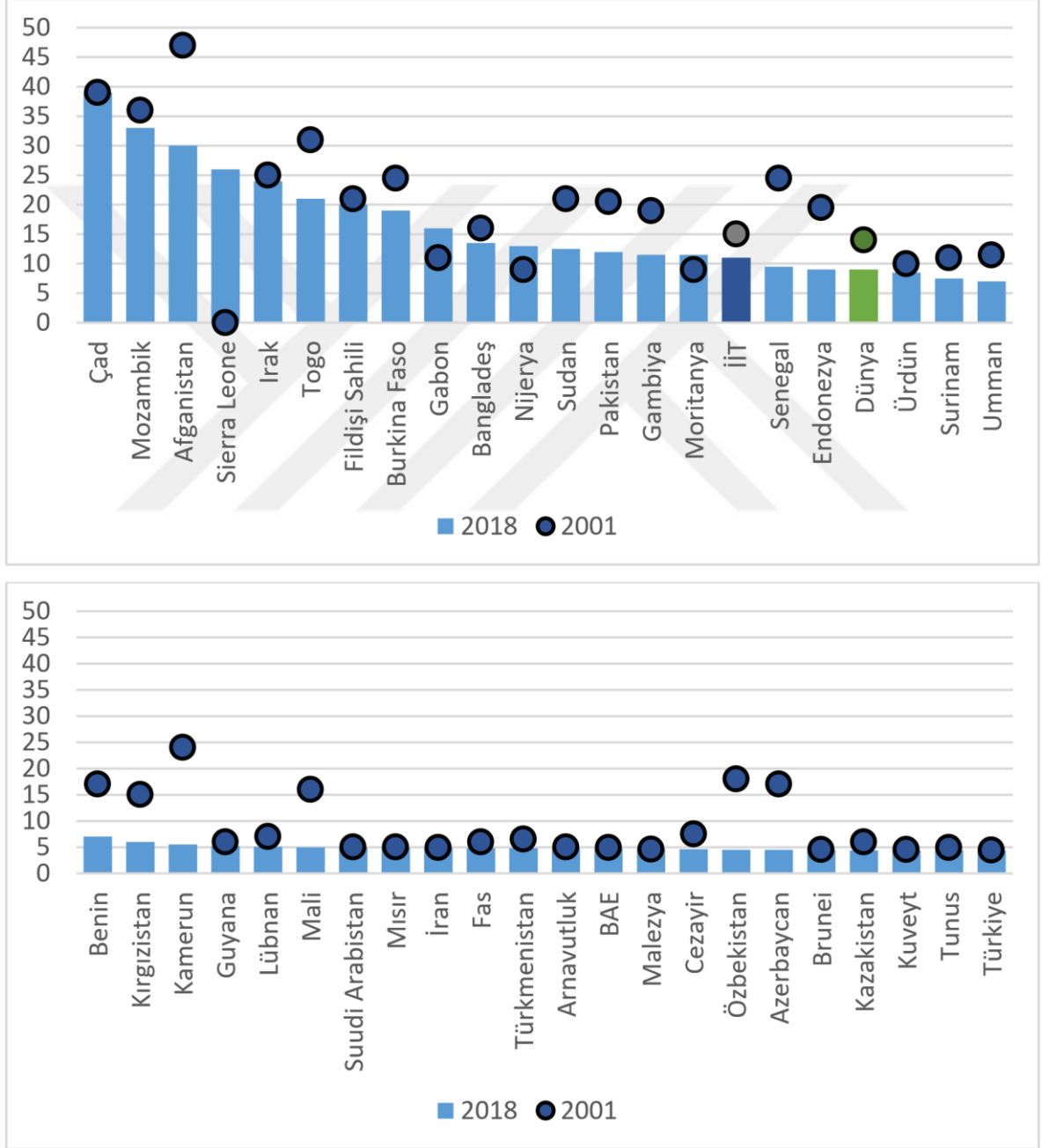
Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

COVID-19 pandemisinin olumsuz sonuçlarının büyüklüğü, yoksulluk açısından uzun vadede etkili olma eğilimindedir. Son 20 yılda ilk kez net aşırı yoksulluk oranlarında öngörülemez bir artış kaydedildi. Özellikle Sahra Altı Afrika İİT ülkeleri ve düşük ve düşük orta gelirli İİT ülkelerinin çoğu, pandemi nedeniyle yoksulluğa karşı daha savunmasız hale gelmeye adaydır (SESRIC 2021).

3.2.2. SKH 2: Açlığı Bitirmek, Gıda Güvenliğini Sağlamak, Beslenmeyi İyileştirmek ve Sürdürülebilir Tarımı Teşvik Etmek

Düşük gelirli ülkelerdeki başlıca ölüm nedenlerinden biri açlıktır. Yetersiz beslenme yüzünden dünya genelinde çocuklar önemli sağlık sorunlarına maruz kalmaktadır; özellikle fiziksel ve bilişsel gelişimleri bundan olumsuz etkilenmektedir. Bu aynı zamanda en az gelişmiş İİT ülkelerinin sosyo-ekonomik gelişimini engelleyen bir faktördür.

Şekil 13: Yetersiz Beslenme Prevalansı (%), 2001-2018

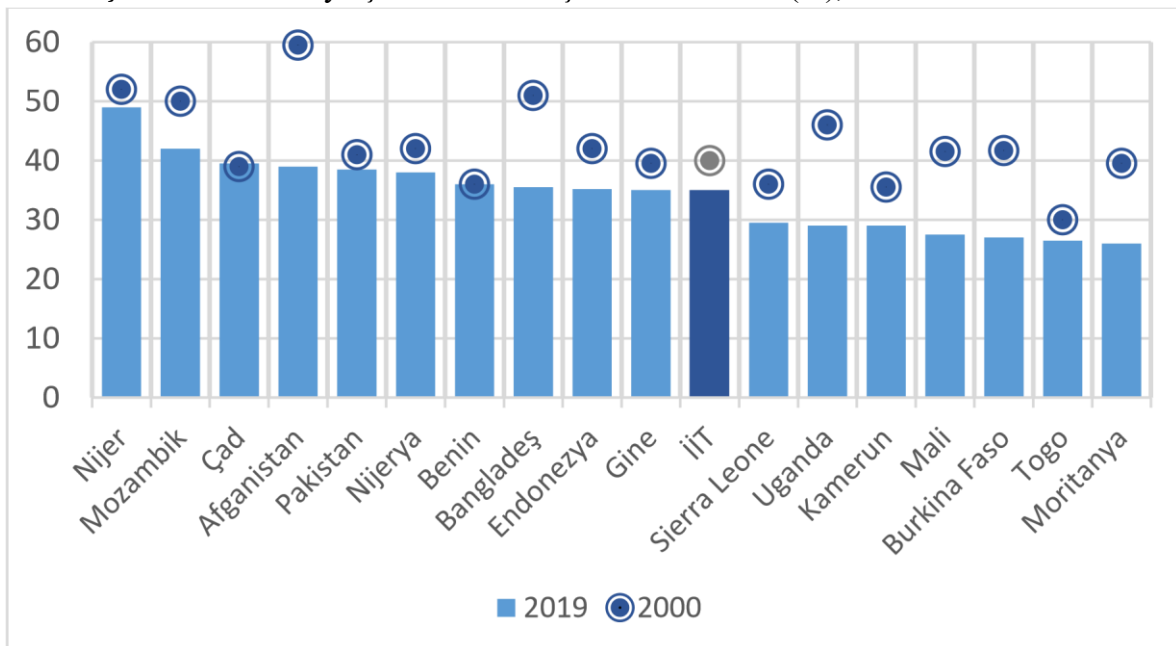

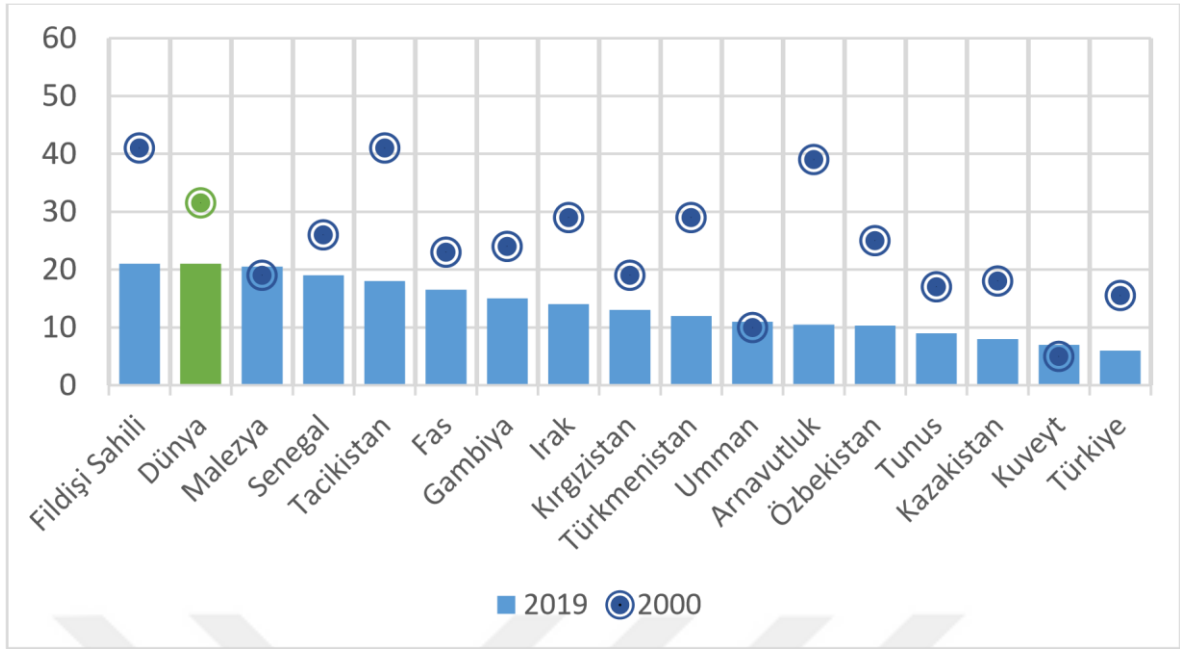
Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

SKH 2, besleyici gıdalara evrensel erişimin teşvik edilmesine, gıda üreticilerinin verimliliğinin artırılmasına, tarımda dayanıklı ve sürdürülebilir uygulamaların teşvik edilmesine, tarımda araştırma ve teknolojik gelişmeye yatırım yapılmasına odaklanarak açlığın olumsuz etkilerini azaltmaya veya ortadan kaldırmaya yardımcı olabilecek hedefleri içermektedir (SESRIC 2021).

İİT ülkeleri grubunda yetersiz beslenme yaygınlığı 2000’de %16,3’ten 2016’da %13,4’e düşmüştür. 16 yıllık zaman aralığındaki bu olumlu ilerlemeye rağmen 2011’de %12,2 olan gösterge 2016’da %13,4’e yükselme eğilimi göstermiştir. Yetersiz beslenme çocuklar arasında bodurluk, zayıflama ve aşırı kilo gibi çeşitli sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Özellikle çocuklarda bodurluk ve zayıflık azalmaktadır, ancak mevcut ilerleme oranlarıyla hiçbir İİT ülkesi, 2030 yılına kadar herkes için açlığı ve yetersiz beslenmeyi sona erdirmeye hedeflerine ulaşamayacak görünmektedir (SESRIC 2019). 2021 raporu, 2001’den 2018’e kadarki dönemde, 42 İİT ülkesinde yetersiz beslenmenin yaygınlığının toplam nüfuslarının %15,1’inden %10,5’ine düştüğü sonucunu kaydetmektedir. İİT ülkeleri için bu, 2030 yılı SKH 2 hedefleri için durgun bir ilerlemedir. 2000-2019 yılları arasında İİT ülkelerinde bodur çocukların oranı %40,2’den %30,2’ye düşmüştür. Çocuklarda bodurluk, vücut zayıflığı ve aşırı kilolu olma azalmakla birlikte, İİT ülkeleri mevcut ilerleme oranlarıyla 2030 yılına kadar herkes için açlığı ve her türlü kötü beslenmeyi sona erdirmeye hedefine ulaşamayacak gibi görünmektedir (SESRIC 2021).

Şekil 14: Orta veya Şiddetli Bodur Çocukların Oranı (%), 2000-2019

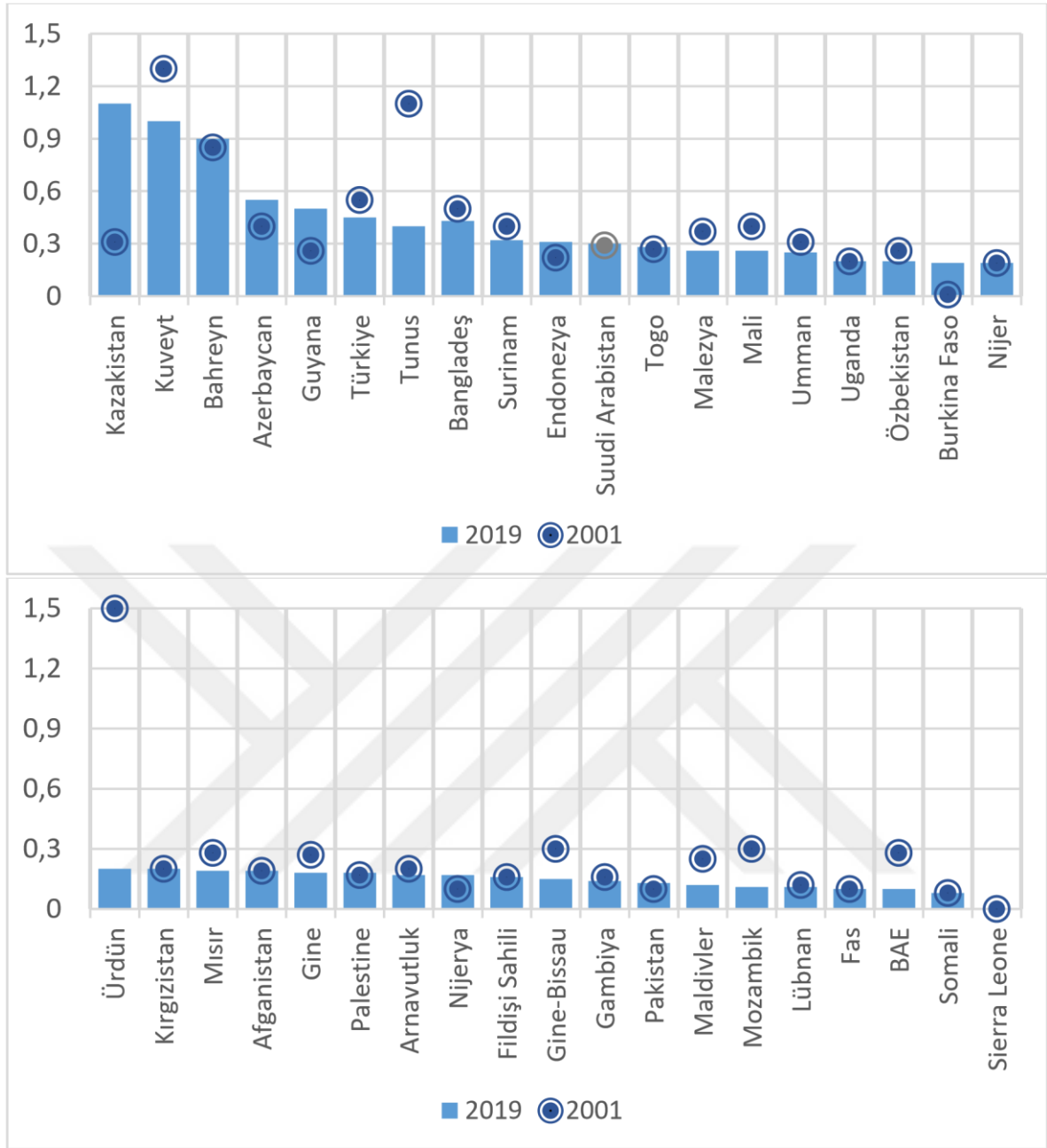

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Bu yavaş ilerleme, herkes için yeterli ve besleyici gıda üretiminde su, toprak, teknoloji ve diğer doğa ve insan kaynaklarının rasyonel kullanım ve yönetimini teşvik etmektedir. Bu bağlamda, özellikle uluslararası işbirliği yoluyla tarımsal üretkenliğe yönelik finansman ve yatırımın artırılması, ilgili 2030 kalkınma hedefine ulaşılmasına yardımcı olacaktır. Bilhassa küçük ölçekli işletmelere ve çiftçilere önem verilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, İİT ülkelerinin önceden yeterli önlemleri alabilmek için nesli tükenme riski olan yerel ırkları tahmin etme kapasitelerini geliştirmeleri gerekmektedir (SESRIC 2019).

Şekil 15: Devlet Harcamaları için Tarıma Yönelim Endeksi, 2001-2019

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan veriler.

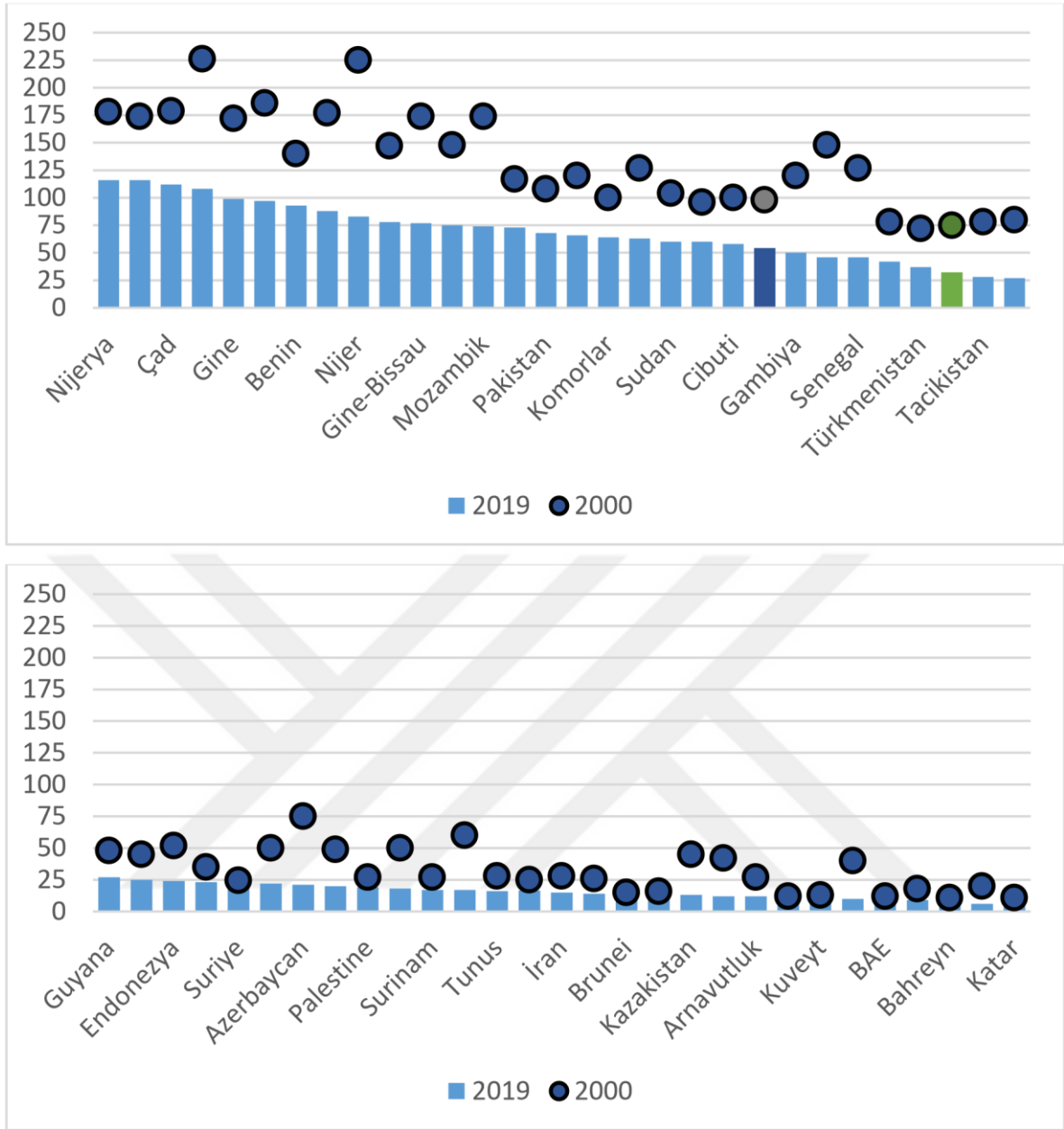
Kalkınma Yardımı İşbirliği (DAC) üye ülkelerinden İİT ülkelere yapılan toplam yardım miktarı artmış, ancak İİT ülkelerinin gayri safi milli gelirinin (GNI) yüzdesi 2000’de %0,19 iken 2018’de %0,14’e düşmüştür (SESRIC 2021).

3.2.3. SKH 3: Sağlıklı Yaşamları Sağlamak ve Her Yaşta Herkes İçin Refahı Teşvik Etmek

Sağlık, sürdürülebilir kalkınmanın su ve sanitasyon, cinsiyet eşitliği, iklim değişikliği, barış ve istikrar hedefleriyle güçlü bağlantıları nedeniyle temel bir insan hakkı ve önkoşul olmanın yanında diğer sürdürülebilir kalkınma hedefleri için bir itici güçtür.

Sağlıklı nüfus, ekonomik çıktıyı artırır ve sosyal ve ekonomik kalkınmayı hızlandırır (SESRIC 2021).

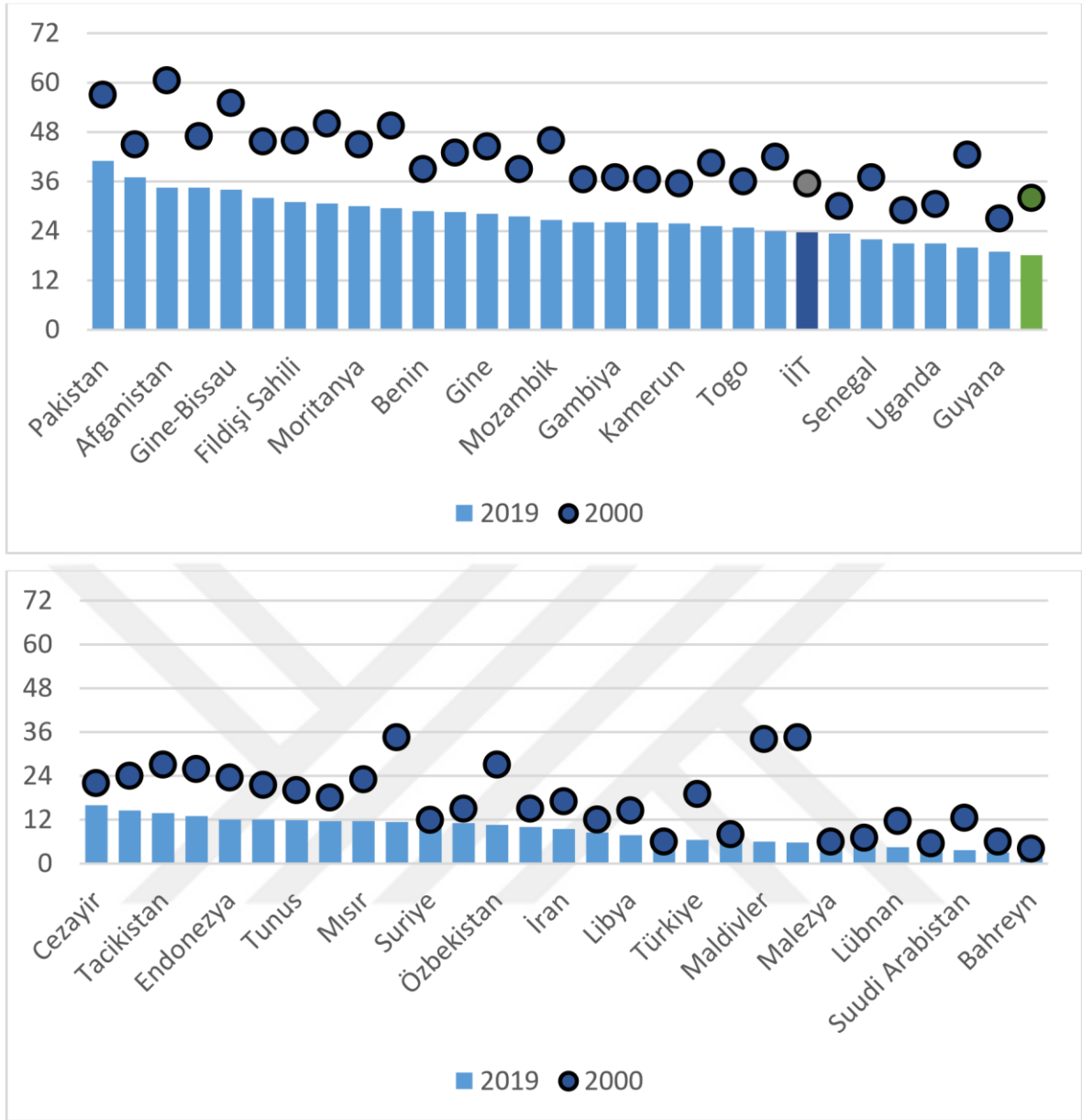
Şekil 16: Beş Yaş Altı Ölüm Oranı, Her İki Cinsiyet (1.000 Canlı Doğumda), 2000-2019

Kaynak: OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) 02/06/2021 tarihinde alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Kötü sağlık, erkekler ve kadınlar için ekonomik fırsatları sınırlar ve toplumdaki yoksulluğu artırır (SESRIC 2019). İİT ülkeleri genel olarak SKH 3'e ulaşma yolunda mutedil bir ilerleme göstermiştir, ancak bu ilerleme temposu 2030 yılına kadar söz konusu hedefe ulaşmak için yeterli değildir. COVID-19 pandemisinin ortaya çıkması bireyler, aileler ve toplumlar için daha fazla yıkıcı sağlık sonuçları doğurmakta ve sağlık sistemlerini tehdit etmektedir (SESRIC 2021).

Şekil 17: Yenidoğan Ölüm Oranı, Her İki Cinsiyet (1.000 Canlı Doğumda), 2000-2019

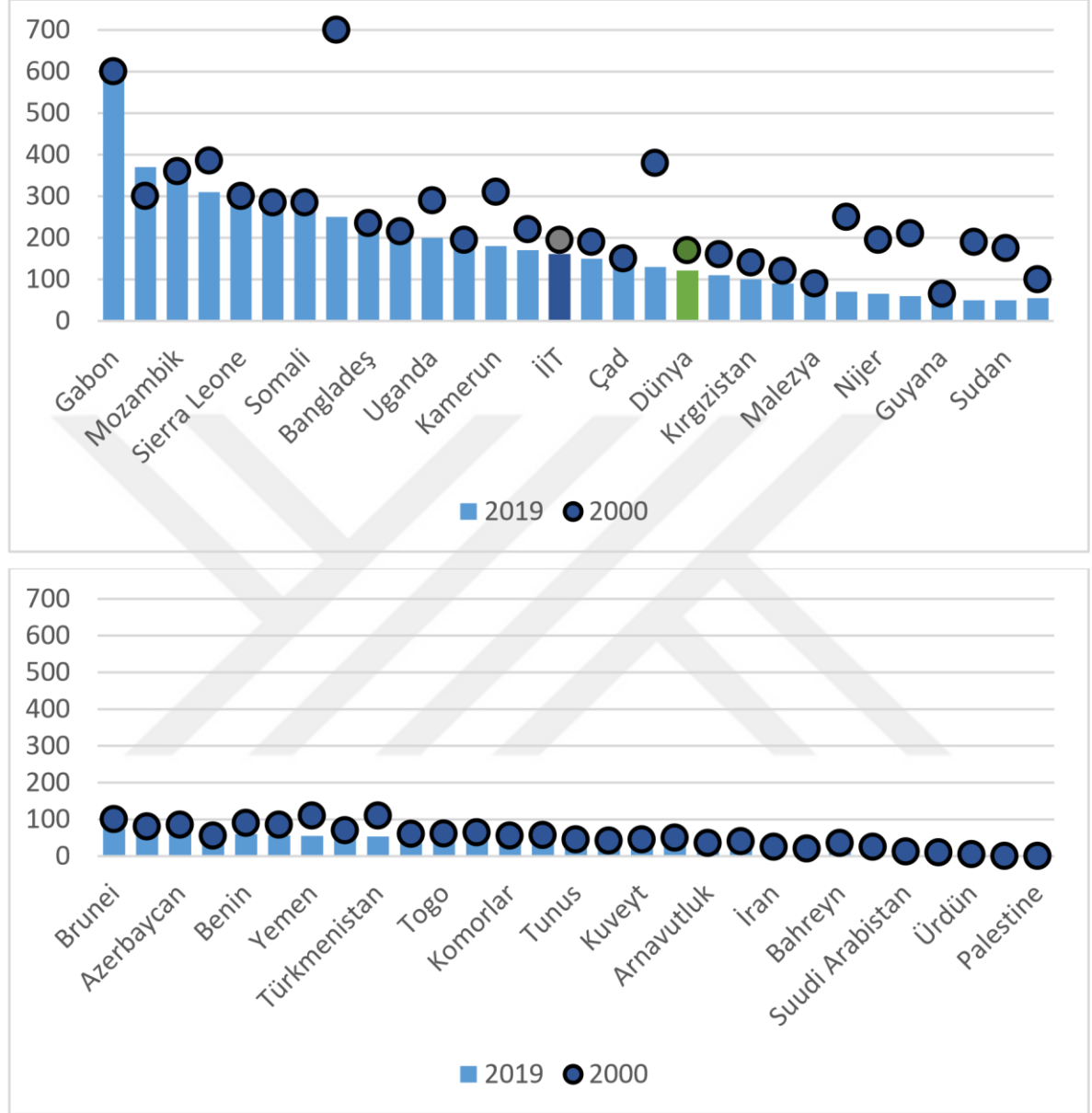

Kaynak: OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) 02/06/2021 tarihinde alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

2019 raporuna göre, İİT ülkelerinde anne ölüm hızı (MR), beş yaş altı MR ve yenidoğan MR'nin azaltılmasında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Özellikle anne MR, 2000 yılında 100.000 canlı doğumda 397 ölüm iken, 2015 yılında 256 ölüme düşmüştür (SESRIC 2019). 2021 raporunda İİT ülkelerinin 2000 yılından bu yana çocuk ölümleri ve yenidoğan ölümlerini azaltmada önemli bir ilerleme kaydettiği tespit edilmektedir. İİT ülkeleri grubu için ortalama 5 yaş altı ölüm oranı 2000'de 98 iken 2019'da 1000 canlı doğumda 56 ölüme düşmüştür. Ayrıca, benzer bir İİT ülkeleri grubu tarafından 2000 ve 2019 yılları arasında yenidoğan ölüm oranını her 1000 canlı doğumda 36'dan 24'e düşürmede ilerleme

kaydedilmiştir. 2030 yılına kadar SKH-3 hedeflerine ulaşmak için bu ilerlemenin sürdürülmesi ve daha da iyileştirilmesi gerekmektedir (SESRIC 2021).

Şekil 18: Tüberküloz İnsidansı (100.000 Nüfus başına), 2000-2019

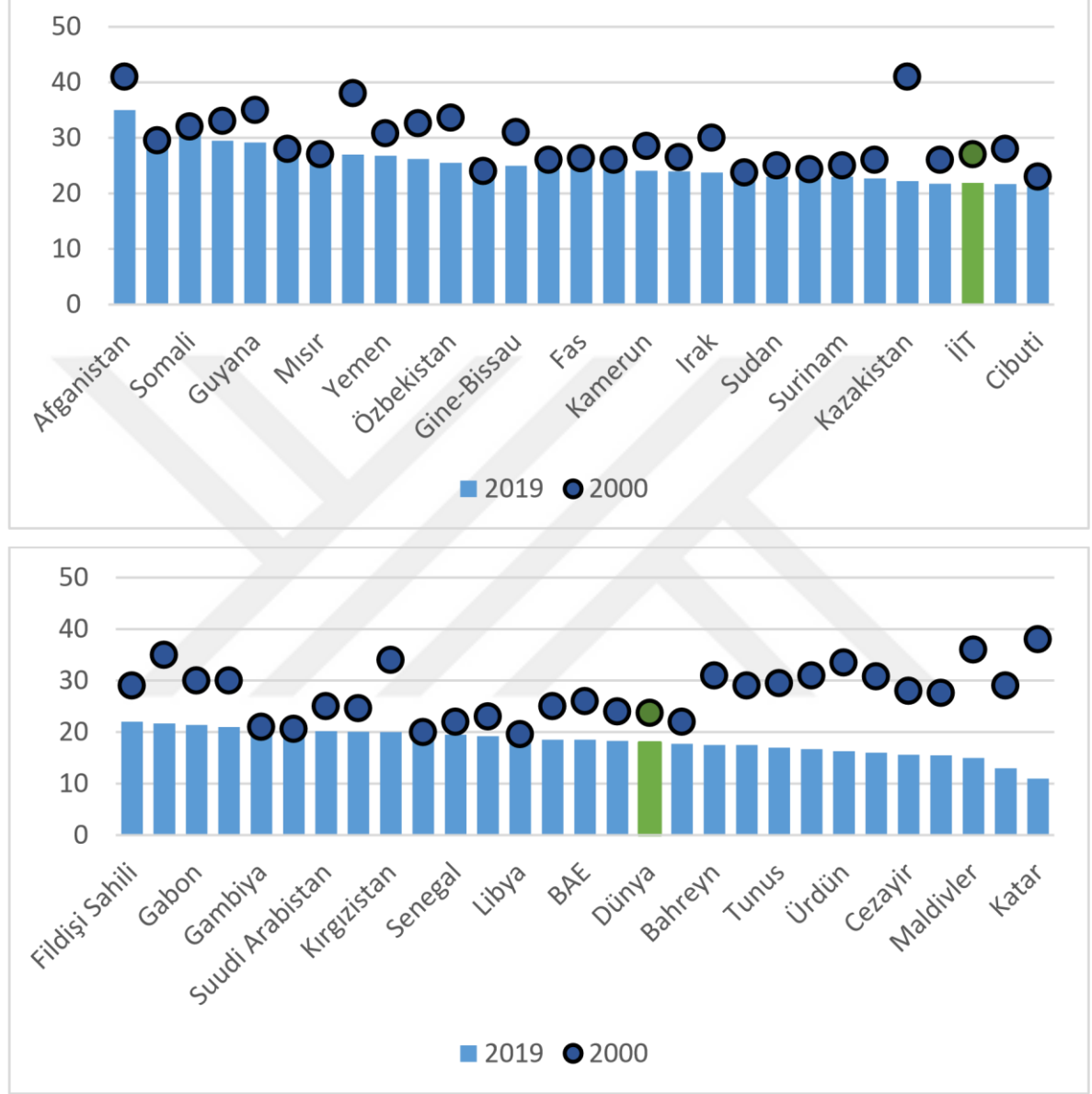

Kaynak: OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) 02/06/2021 tarihinde alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Bir bütün olarak İİT’de, 30-70 yaşları arasında kardiyovasküler hastalıklar, kanser, diyabet ve kronik solunum yolu hastalıklarından ölme riski 2000’de %25,1’de iken 2016’da 2,9 puan azalarak %22,2’ye düşmüştür (SESRIC 2019). 2021 raporuna göre, 2000 ile 2019 arasında yüzde 3,8 puan düşüş gerçekleşmiştir. İİT ülkelerinin kaydettiği bu düşüş, ölüm oranını düşürmeye yönelik olumlu bir ilerleme olarak görünse de halen dünyadaki genel düşüşün altındadır. Vatandaşların onurlu yaşamlarını engelleyen, işgücü verimliliğini

düşüren ve ekonomik refahı tehdit eden bu bulaşıcı olmayan hastalıklar, İİT ülkelerindeki insanların sağlığı ve esenliği üzerinde çok etkilidir. (SESRIC 2021).

Şekil 19: Kardiyovasküler Hastalık, Kanser, Şeker Hastalığı veya Kronik Solunum Yolu Hastalıklarına Bağlı Ölüm Oranı (Olasılık), 30-70 Yaş, Her İki Cinsiyet (%), 2000 - 2019

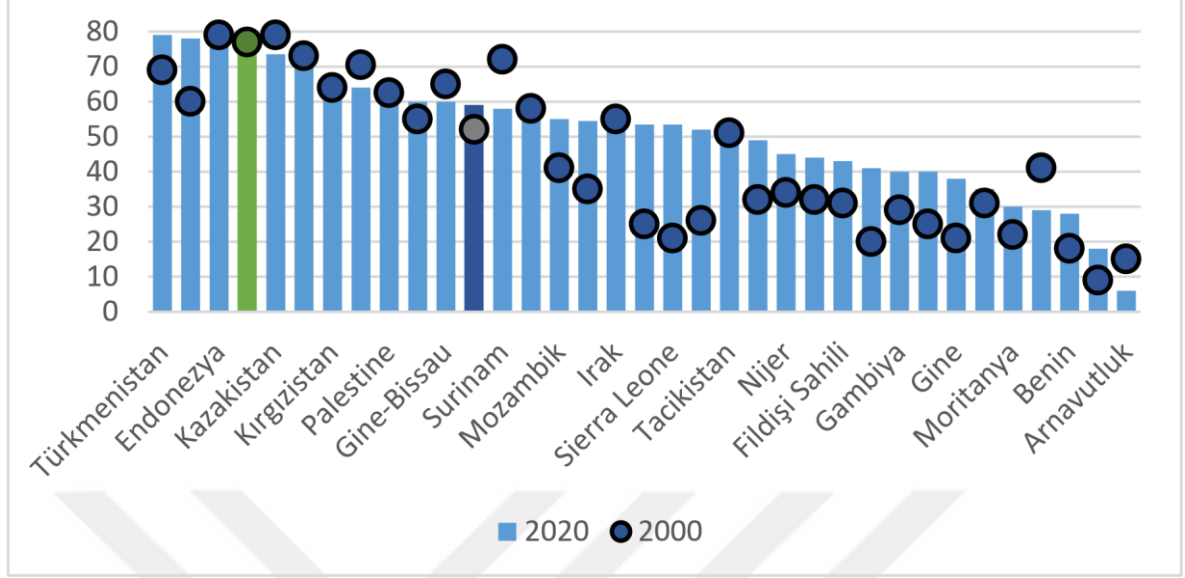

Kaynak: OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) 02/06/2021 tarihinde alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

2030 yılına kadar birçok bulaşıcı veya bulaşıcı hastalıktan biri olan Tüberkülozu (TB) sona erdirmek amacıyla, İİT ülkeleri grubu, 2000 yılında 192 olan ortalama TB vakalarında 2019'da 100.000 kişi başına 162 vaka şeklinde önemli bir düşüş bildirmiştir.

Azalma görülse de, son zamanlarda bildirilen tüberküloz vakaları hâlâ yüksektir. Bu durum, İİT ülkeleri üzerindeki sağlık yükünü daha da artırmaktadır (SESRIC 2021).

Şekil 20: Aile Planlaması Gereksinimlerini Modern Yöntemlerle Karşılamanın Üreme Çağındaki Kadınların Oranı, 15-49 Yaş Arası (%), 2000-2020

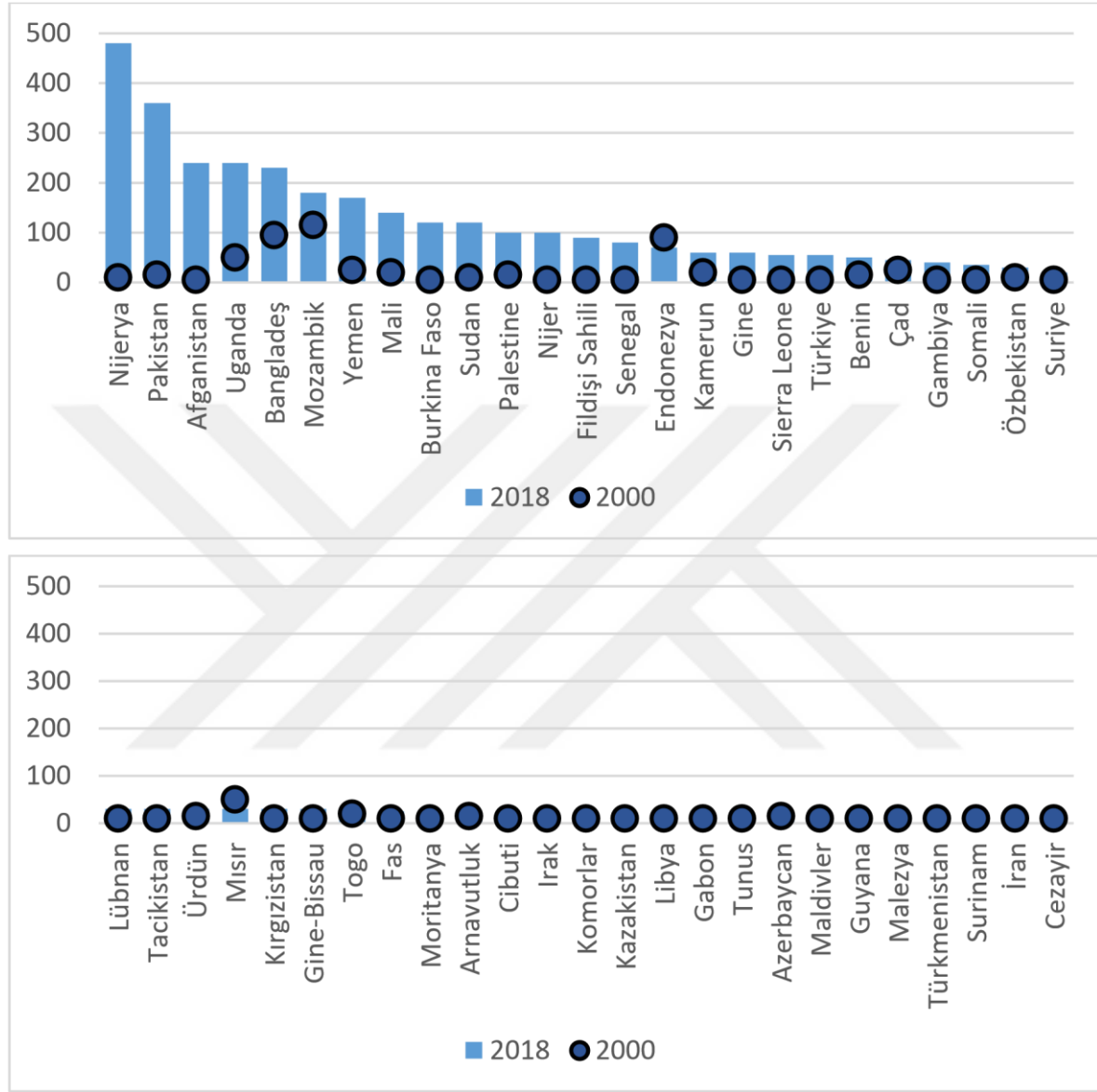

Kaynak: OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) 02/06/2021 tarihinde alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

2000-2018 yılları arasında, İİT ülkeleri grubunda modern doğum kontrol yöntemlerine erişimi olan üreme çağındaki kadınların yüzdesi, 2000 yılında %52,7 iken 2018’de %59’a yükselmiştir. 2000’de %73,5 olan dünya ortalaması, 2018’de 75,7’ye yükselmiştir (SESRIC 2019). 2021 raporunda aile planlaması ihtiyacını modern yöntemlerle karşılayan üreme çağındaki kadınların oranının 2000’de %52,3’ten 2020’de %58,5’e yükseldiği tespit edilmiştir (SESRIC 2021). 2018 raporunda %59’a yükseldiği belirtilen oranın 2021 raporunda 2020’de %58,5’e yükseldiğinin belirtilmesi 2018-2020 arasında bir düşüşün olduğuna işaret etmektedir. Ancak, İİT ülkeleri grubunun yavaş temposu, bu SKH-3 hedefine ulaşmalarını ve dünyanın geri kalanıyla aralarındaki farkı azaltmalarını engellemektedir (SESRIC 2021).

İİT ülkeleri grubuna tıbbi araştırma ve temel sağlık sektörleri için yapılan son yardım akışları, sabit 2018 fiyatlarıyla tahmin edildiği üzere 2000’de 0,8 milyar ABD dolarından dört kattan fazla artarak 2018’de 3,6 milyar ABD dolarına çıkmıştır.

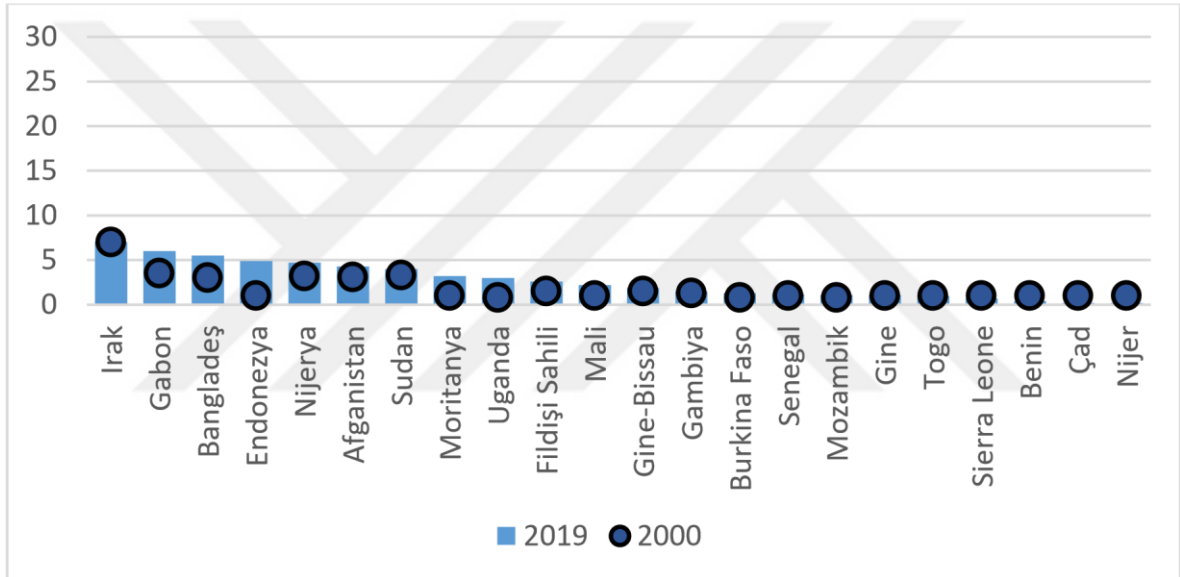
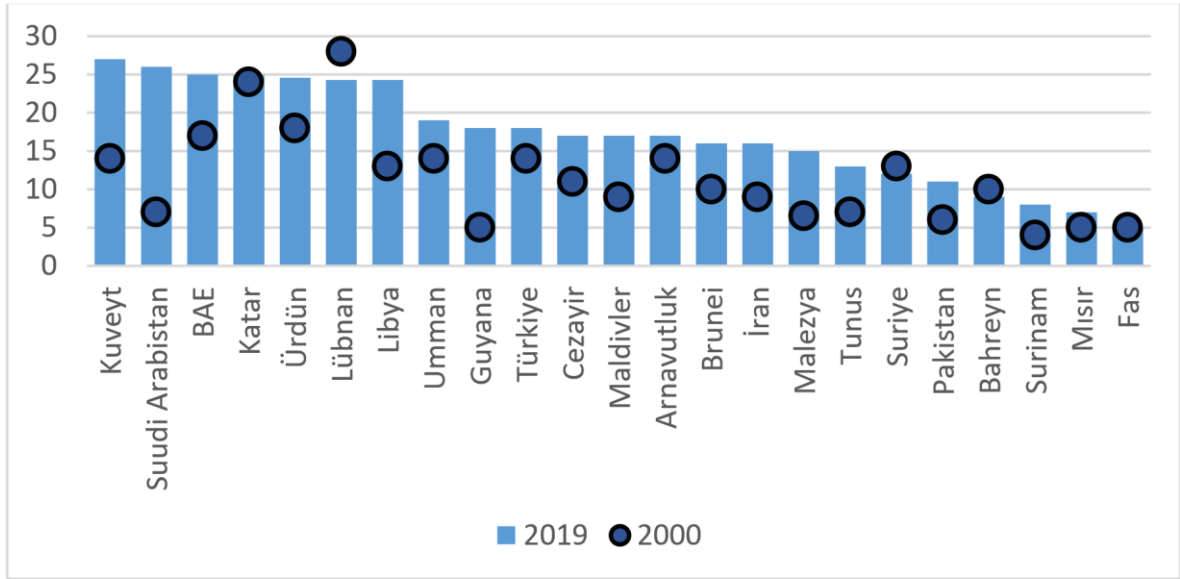
Şekil 21: Tıbbi Araştırma ve Temel Sağlık Sektörlerine Yönelik Toplam Resmi Kalkınma Yardımı, Alıcı Ükelere Göre Brüt Harcama (Sabit 2018 Fiyatları, Milyon ABD Doları), 2000-2018

Kaynak: 02/06/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan veriler.

COVID-19 pandemisi, SKH-3'e ulaşma yolunda kaydedilen ilerlemeyi ciddi şekilde olumsuz etkilemiştir. Ayrıca, virüse yakalanma korkusu aynı zamanda COVID-19 vakaları nedeniyle aşı kampanyalarının askıya alınmasına ve çocuk felci, kızamık, insan papilloma virüsü, sarı humma, kolera ve menenjit gibi diğer hastalıkların artmasına neden oldu. (SESRIK 2021).

Şekil 22: Sağlık Çalışanı Yoğunluğu, Tıp Doktorları (10.000 Nüfus Başına), 2000 - 2019

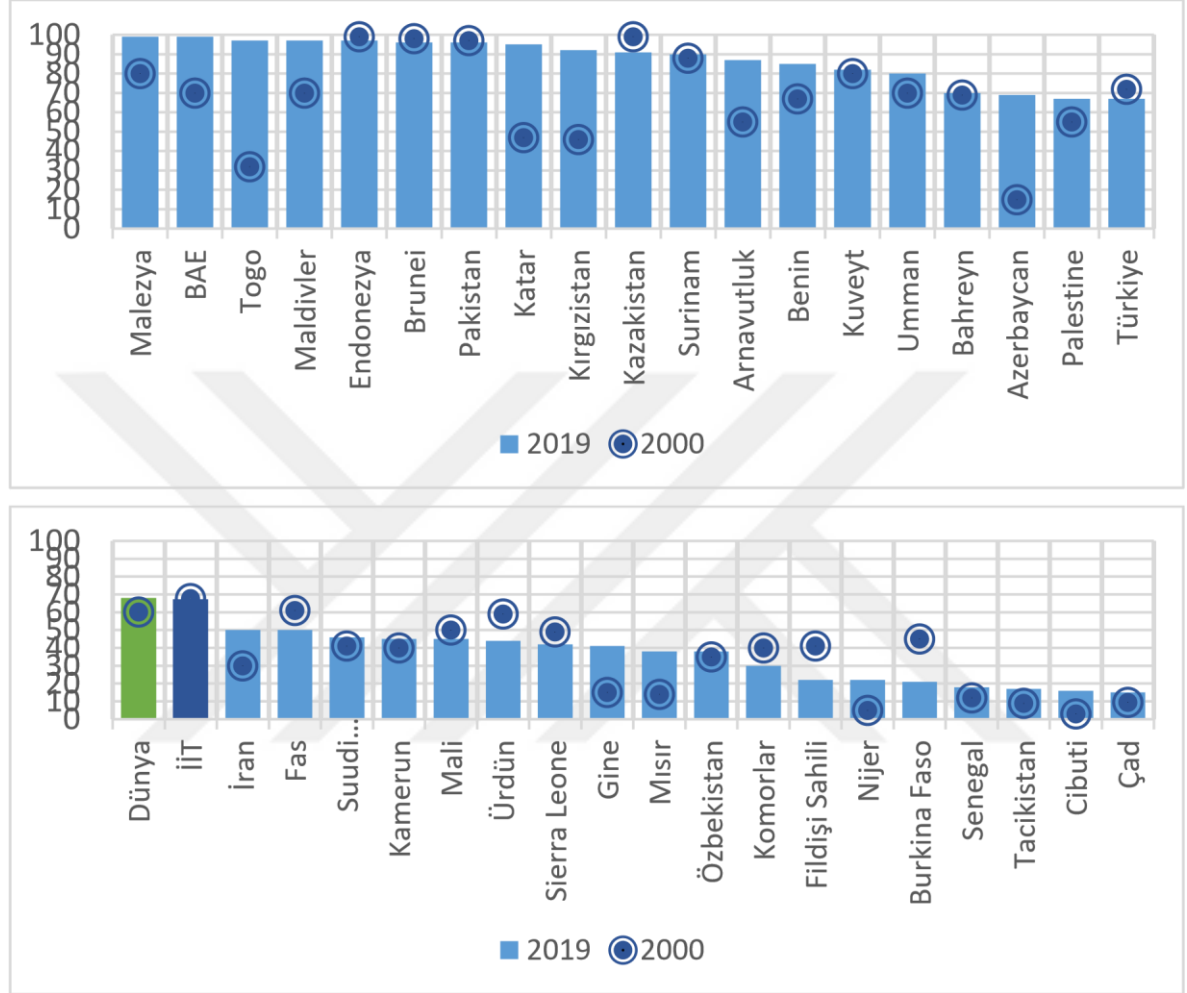
Kaynak: 02/06/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan veriler.

3.2.4. SKH 4: Kapsayıcı ve Adil Kaliteli Eğitimi Sağlamak ve Herkes İçin Yaşam Boyu Öğrenme Fırsatlarını Teşvik Etmek

Eğitim, daha iyi bir yaşam ve insanların refahına yol açabilecek birincil itici güçtür. Bugün eğitim sektöründeki yeni gelişmeler, en dezavantajlı topluluklara kaliteli eğitimin yanı sıra teknik ve pratik bilgilerin en uygun maliyetli yöntemlerle sunulmasına izin verebilir. Özellikle, mesleki eğitim eğitimi, çevrimiçi eğitim programları, kapasite geliştirme ve teknik işbirliği projeleri vs. aracılığıyla teknik bilgi alışverişi ve teknik kapasite oluşturma modern uygulamaları vurgulanmayı hak etmektedir. Bu bağlamda, SKH 4 ücretsiz ilk ve orta öğretime, kaliteli okul öncesi eğitime eşit erişime, eğitimde tüm ayrımcılığın ortadan

kaldırılmasına, evrensel okuryazarlık ve matematik konularına ve diğerleri arasında nitelikli öğretmen arzının artırılmasına odaklanmaktadır (SESRIC 2021).

Şekil 23: Organizeli Öğrenmeye Katılım Oranı (Resmi İlköğretime Giriş Yaşından Bir Yıl Önce), Her İki Cinsiyet (%), 2000 - 2019

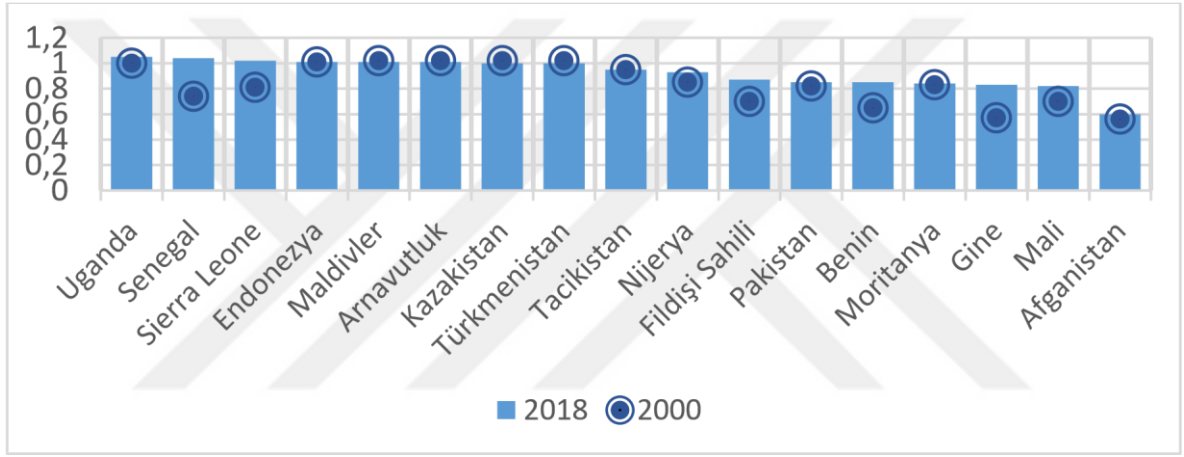

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Farklı eğitim seviyelerinde öğrencilerin katılımı ve ilerlemesinde bazı başarılarla rağmen birçok İİT ülkesi 2030 yılına kadar SKH 4 hedeflerine ulaşmada yetersiz ilerleme göstermiştir. İİT ülkelerinin çoğunda okul öncesi eğitime katılım artmaktadır, ancak bununla birlikte birçok ülke 2030 yılına kadar tüm çocukların okul öncesi eğitime erişimini sağlayamayacaktır. İİT ülkeleri grubunda, okul öncesi eğitime katılım oranı, 2018 veya mevcut en son yıl verilerine göre %58,6 civarındaydı. 2019 raporuna göre İİT ülkelerinin çoğu, okul öncesi eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğini zaten başarmış veya başarma yolundadır (SESRIC 2019). 2021 raporunda, 2000’den 2019’a kadar İİT ülkeleri grubunda

okul öncesi eğitime katılımının %65'ten %65,2'ye hafif bir artış gösterdiği ve ülke düzeyinde yeterli veriye sahip 37 İİT ülkesinden 11'inin %90 ile %100 arasında katılım oranlarına ulaştığı tespit edilmiştir. Ek olarak, beş İİT ülkesi daha 2000-2019 yılları arasında gösterdikleri ilerleme oranlarına göre 2030 yılına kadar benzer yüksek sonuçlara ulaşma yolundadır. Öte yandan, 11 İİT ülkesinde örgün öğrenmeye katılım oranı düşmüştür. Bu bağlamda, birçok İİT ülkesinin, tüm kız ve erkek çocukların kaliteli erken çocukluk eğitimi ve gelişimine erişimini sağlamak için çabalarını yoğunlaştırması gerekmektedir (SESRIC 2021).

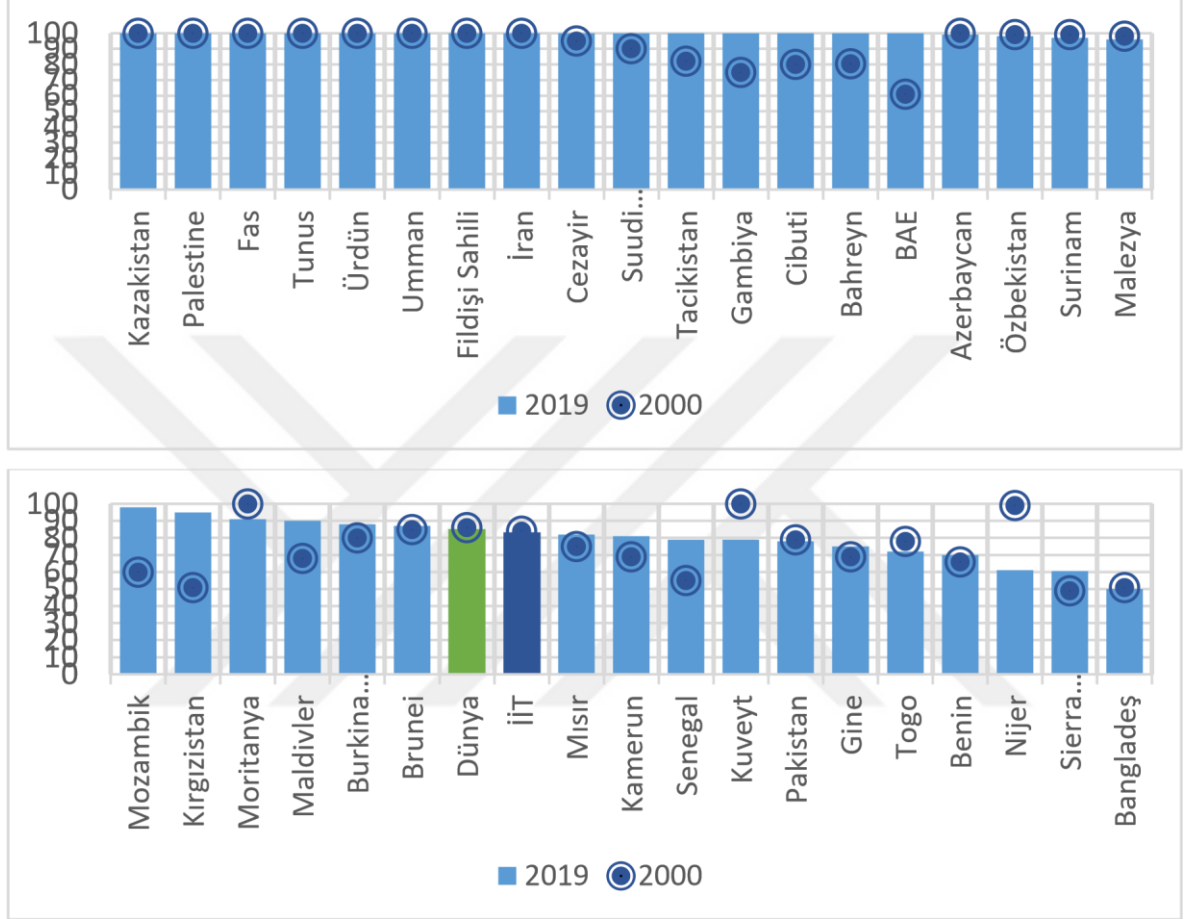
Şekil 24: Tamamlama Oranı için Düzeltilmiş Cinsiyet Paritesi Endeksi, Birincil, 2000 - 2018

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan veriler.

2021 raporundaki tablo, 2019 raporundakine göre nispeten daha iyi sonuçlar içermektedir. Özellikle tamamlama oranı ile ilgili olarak, mevcut verilere sahip 17 İİT ülkesinden 11'i ulaşmış veya devam etmektedir. 2030 yılına kadar ilköğretim düzeyinde hedefe ulaşma yolunda, başarılı olanlar, ortaokul düzeyinde sadece dokuz ülke ve lise düzeyinde eğitimde altı ülke ile sınırlıdır. Mevcut verilere sahip 17 İİT üyesi ülkeden 10'u, 2018 itibariyle ilköğretimi tamamlama oranında cinsiyet eşitliğini veya kızların lehine eşitsizliği elde etmiştir. 2030 yılına kadar dört üye ülkenin daha cinsiyet eşitliğine ulaşacağı tahmin edilmektedir. Ortaokul ve lise düzeyindeki eğitimde, cinsiyet eşitliği veya tamamlama oranında kızlar lehine eşitsizlik, altı İİT ülkesi tarafından sağlanmıştır. 2030 yılına kadar altı ülkenin daha hedefe ulaşması beklenmektedir (SESRIC 2021).

Şekil 25: İlköğretimde En Az Organize Edilmiş Öğretmenlik Eğitimi Alan Öğretmenlerin Oranı, Her İki Cinsiyette (%), 2000-2019

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Eğitim sektörünün gelişmesinde öğrencilerin ve bilim insanlarının dış desteği ve uluslararası hareketliliği büyük önem taşımaktadır. İİT ülkelerine burs şeklinde sağlanan Toplam Resmi Kalkınma Yardımı (ODA), 2006 yılında 126,6 milyon ABD Dolarından 2016 yılında 177,1 milyon ABD Dolarına yükselmiştir. 2030 hedefine ulaşmak için özellikle en az gelişmiş ülkelerdeki öğrencilere yönelik uluslararası desteğin sürdürülerek daha da geliştirilmesi gerekmektedir (SESRIC 2019).

İİT ülkeleri grubunda da nitelikli öğretmenlere çok ihtiyaç vardır. 2019 raporuna göre sadece 16 İİT ülkesinde tüm öğretmenler örgün öğretmenlik eğitimi almıştır. (SESRIC 2019). Mevcut verilere sahip 36 İİT ülkesinden 21'indeki tüm ilköğretim düzeyindeki

öğretmenler, 2018 (veya en son yıl) itibariyle halihazırda örgün bir öğretmenlik eğitimi almıştır. Öte yandan, ilköğretimdeki asgari gerekli eğitimi alan öğretmenlerin oranı 2000 ile 2019 yılları arasında 10 İİT ülkesinde azalmıştır. İİT ülkelerinin 2030 yılına kadar ihtiyaç duyulan nitelikli öğretmen sayısını elde etmek için daha kapsamlı önlemler alması gerekmektedir. (SESRIC 2021).

Pandeminin yayılmasını önlemek için okulların kapatılması, özellikle eğitimin olumsuz etkilendiği dezavantajlı topluluklarda eğitimde aksamalara yol açmaktadır. 11 Mart 2020 ile 2 Şubat 2021 arasındaki dönemde, 55 İİT ülkesi, yaklaşık 400 milyon ilkököl ve ortaokul çocuğunu etkileyen COVID-19 pandemisi nedeniyle ülke çapında okulları kapattı. Özellikle İİT grubundaki en az gelişmiş ülkelerin (LDC) eğitimde pandemi öncesi ilerlemeyi sürdürebilmeleri ve SKH 4 hedeflerine ulaşabilmeleri için daha fazla yatırım, devlet finansmanı ve uluslararası desteğe ihtiyaç vardır (SESRIC 2021).

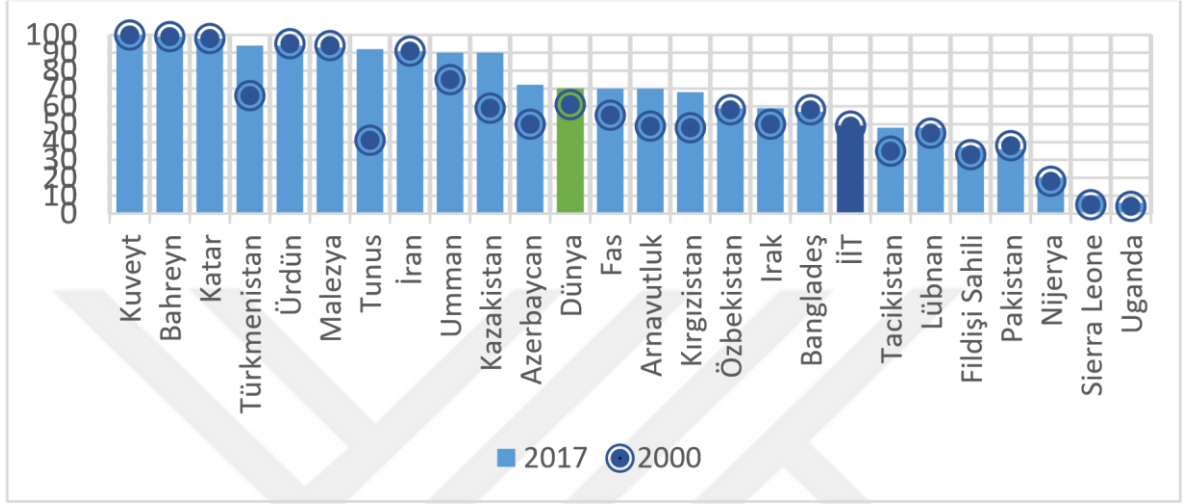
3.2.5. SKH 6: Herkes İçin Su ve Sanitasyonun Kullanılabilirliğini ve Sürdürülebilir Yönetimini Sağlamak

Su ve sanitasyon hizmetlerine evrensel erişimin önemi ve bunların sürdürülebilir yönetimi, COVID- 19 salgını sürecinde daha iyi anlaşılmıştır. Ne yazık ki, dünya çapında milyarlarca insan güvenli bir şekilde yönetilen içme suyu, sanitasyon ve hijyen hizmetlerine sürdürülebilir erişime sahip değildir. Su, insan hayatının her alanında giderek artan bir şekilde kullanılmaktadır. Nüfus artışına bağlı olarak su kullanımının yoğunlaşmasında sanayileşmedeki ilerlemenin büyük etkisi vardır. Bir yandan yoğun kullanım ve israf nedeniyle birçok göl, yeraltı suyu rezervi, baraj ve su rezervuarı kurumakta ve su ile ilgili ekosistemlerin bozulması nedeniyle içilebilir su kaynakları daha fazla kirlenmektedir. Ayrıca çevresel bozulma ve iklim değişikliği, su sirkülasyonu ve dengesini bozarak dünyanın bazı yerlerinde buzulların erimesine ve taşkınlara, diğer yerlerinde ise kuraklıklara yol açmaktadır (SESRIC 2021).

2000-2017 yılları arasında, güvenli bir şekilde yönetilen içme suyu tesislerini kullanan İİT nüfusunun oranı, 24 üye ülkeden elde edilen verilere göre %46,5'ten %48,5'e yükselmiştir. 10 İİT ülkesi 2017'de vatandaşlarının en az %90'ına güvenli bir şekilde yönetilen içme suyu tesisleri sağlayabilir. Ayrıca, ilerleme hızına bağlı olarak, 2030 yılına kadar üç İİT ülkesinin daha benzer yüksek sonuçlara ulaşması beklenmektedir.

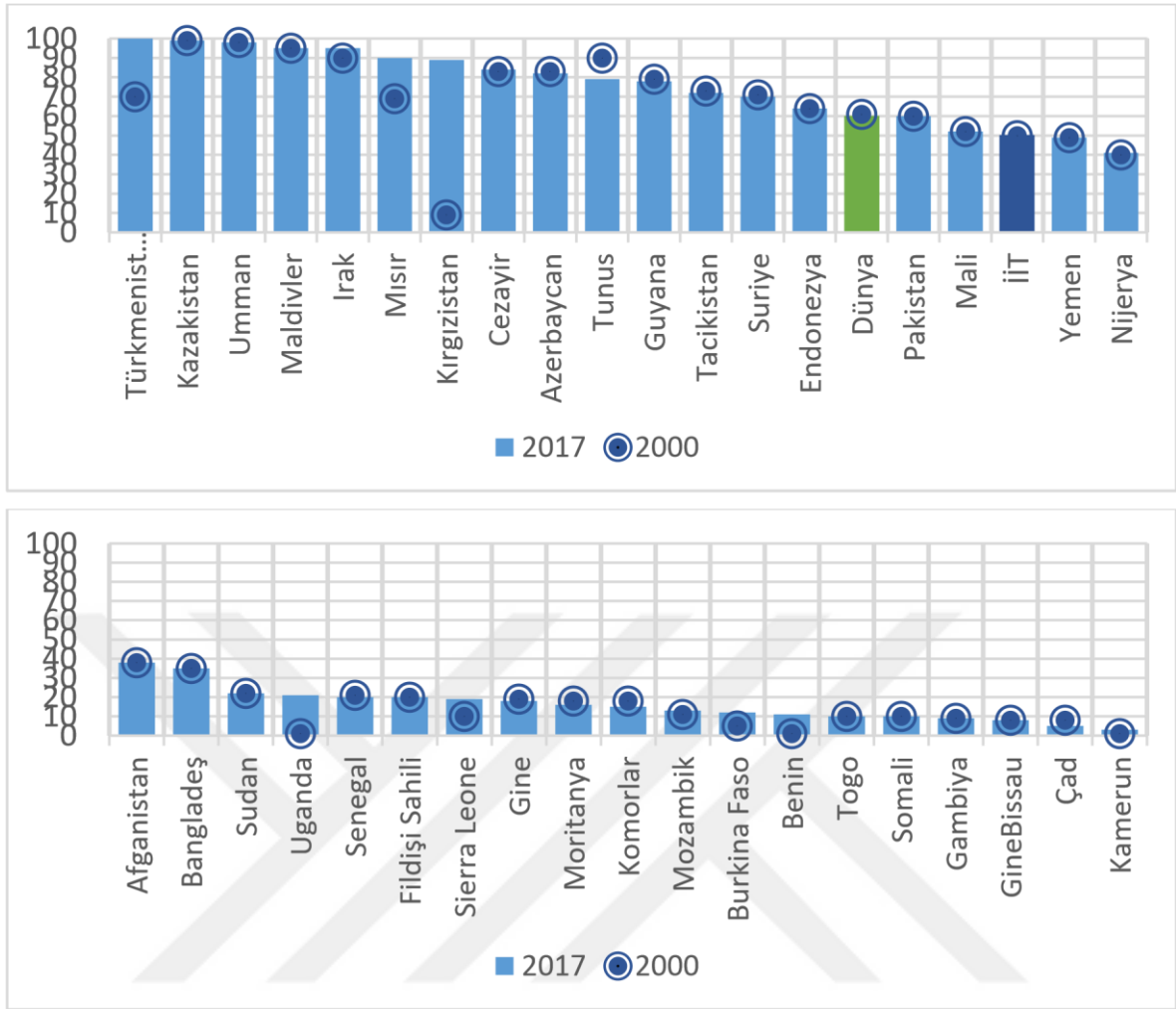
Şekil 26: Güvenle Yönetilen İçme Suyu Hizmetlerini Kullanan Nüfusun Oranı (%), 2000-

2017

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

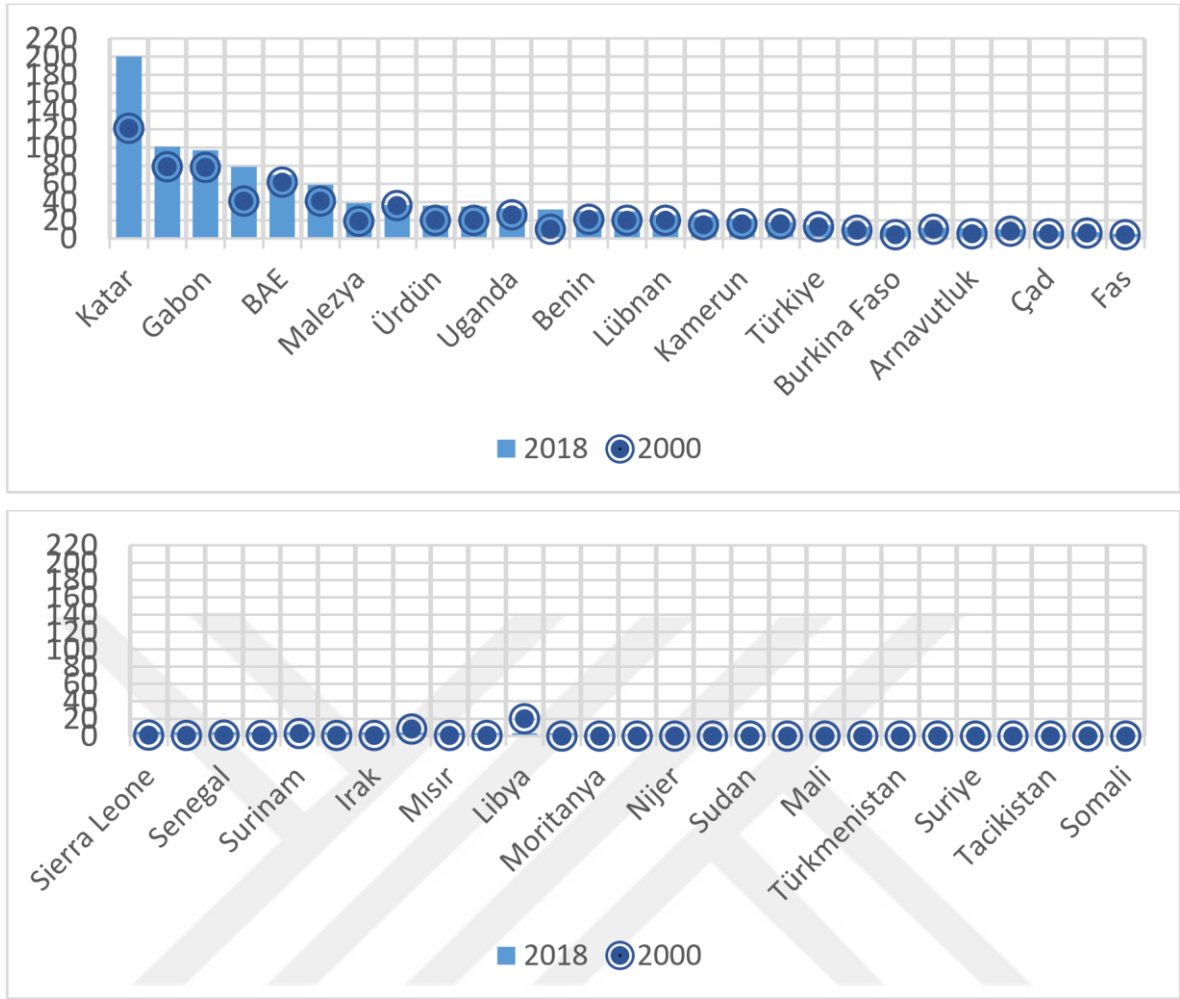
Şekil 27: Tesislerde Temel El Yıkama İmkânı Olan Nüfusun Oranı (%), 2000-2017

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Ayrıca, 37 İİT ülkesinden alınan verilere göre, tesislerde temel el yıkama tesislerine erişimi olan nüfusun oranı 2000-2017 döneminde %48,7'den %51,3'e küçük bir artış göstermiştir. 2017 itibariyle, altı İİT ülkesi, nüfuslarının %90'ına veya daha fazlasına temel el yıkama tesislerine erişim sağlayabilir. Buna karşılık, beş İİT ülkesindeki nüfusun %10'undan azı aynı yıl içinde temel el yıkama tesislerine erişebilmiştir.

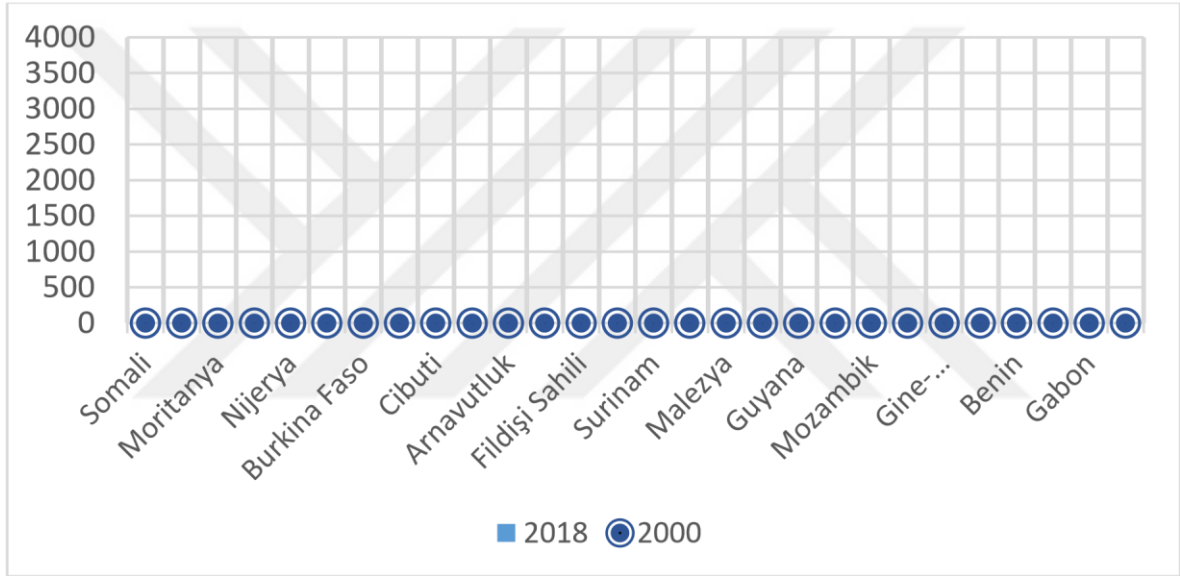
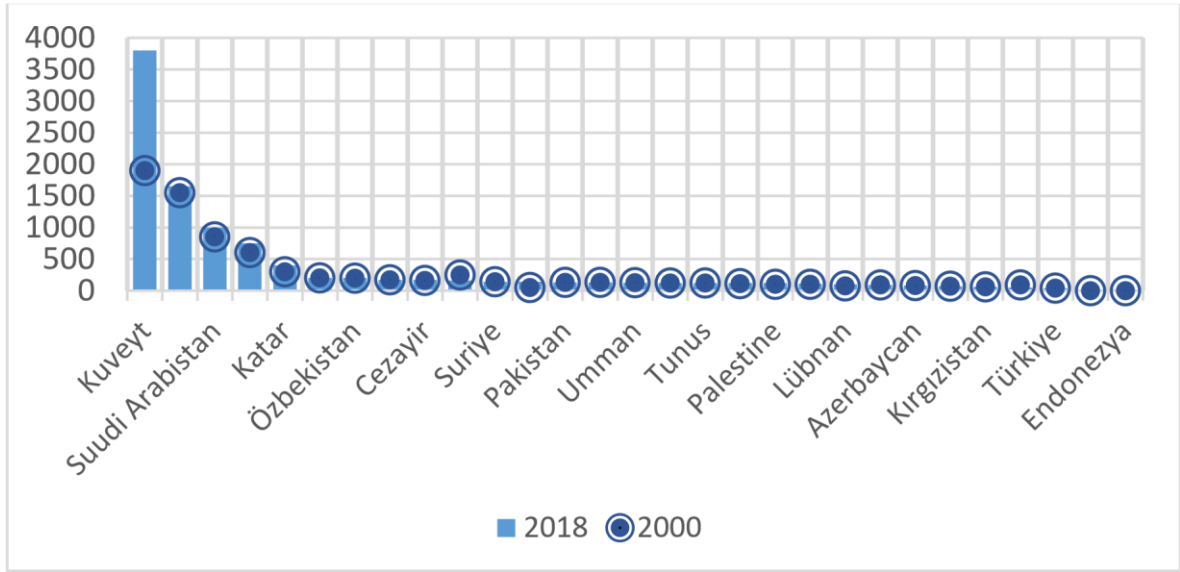
Şekil 28: Su Kullanım Verimliliği (m3 başına ABD Doları), 2000-2018

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan veriler.

18 İİT ülkesinde %80'in üzerinde olan su stresi seviyeleri 2018'de "son derece yüksek" olarak tanımlanmıştır. 9 İİT ülkesinde su stresi seviyeleri (%40 ile %80 arasında) "yüksek" olarak tanımlanmıştır. Performansla ilgili olarak, 16 İİT ülkesi 2000-2018 yılları arasında su stresi seviyelerinin azaltılmasında olumlu gelişmeler elde etmiştir.

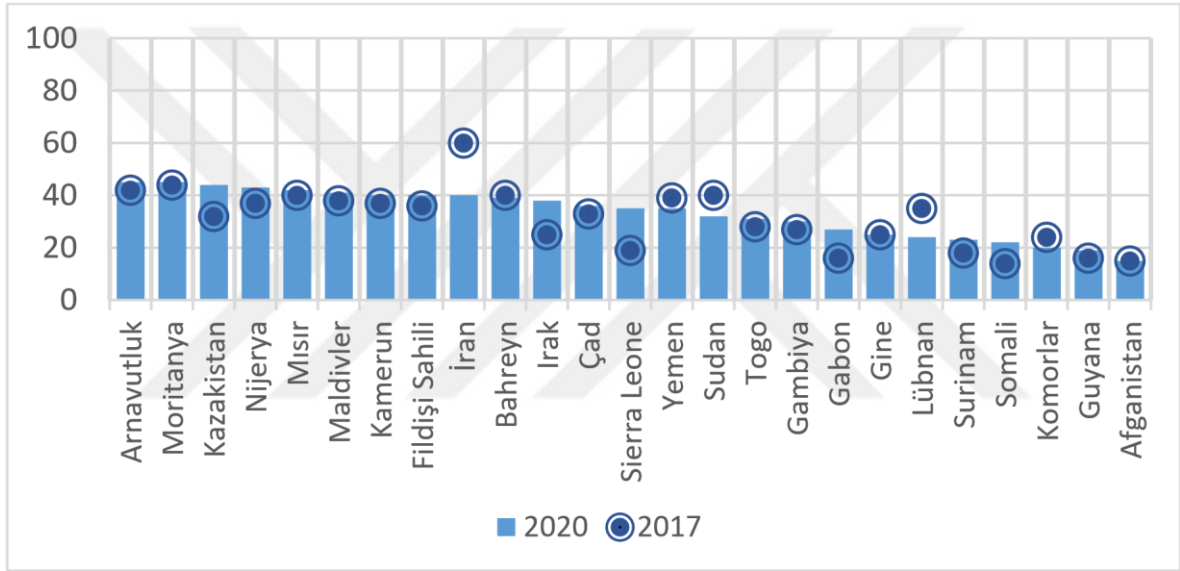
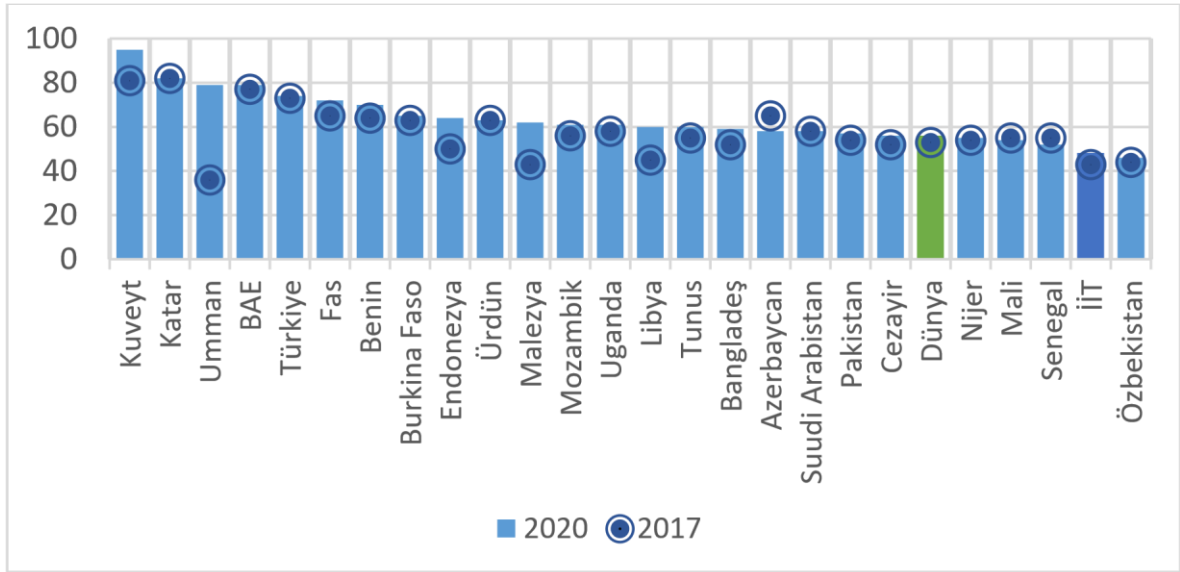
Şekil 29: Su Stresi Düzeyi: Mevcut Tatlı Su Kaynaklarının Oranı Olarak Tatlı Su Çekme (%), 2000-2018

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan veriler.

İİT ülkelerinin entegre ulusal su kaynakları yönetimi (IWRM) planlarının uygulanmasını teşvik etmesi gerekmektedir. IWRM'nin İİT'ye ortalama entegrasyon derecesi çok düşüktür, ancak mütevazı bir ilerleme gözlemlenmiştir. Mevcut verilere göre 49 İİT ülkesi için 2017'de %43'ten 2020'de %49'a yükselmiştir. Genel olarak, İİT ülkeleri, IWRM'nin çeşitli geliştirme ve uygulama aşamalarında. Sahra altı ve diğer en az gelişmiş İİT ülkeleri IWRM uygulamasında gecikmiştir.

Şekil 30: Entegre Su Kaynakları Yönetimi Uygulama Derecesi (%), 2017-2020

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

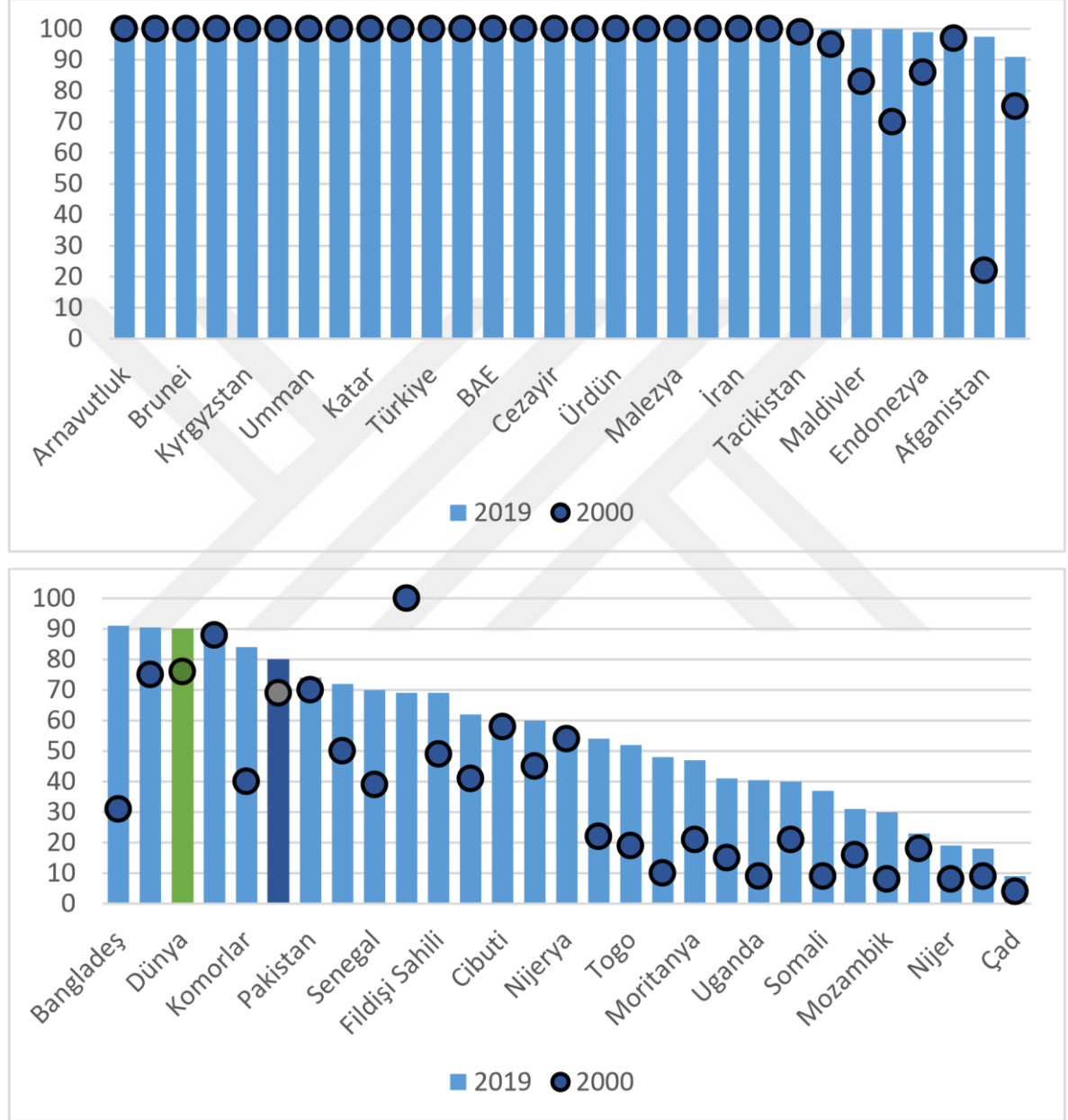
Birçok İİT ülkesi, başta COVID-19 salgını olmak üzere ileri tehditlere karşı savunmasız durumdadır. Pandemi sırasında sadece haneler değil, eğitim kurumları da su, sanitasyon ve hijyen hizmetlerine erişimde zorluklarla karşılaşmaktadır. İİT ülkelerinin gelecekte pandemilere karşı daha dirençli olmalarını sağlamak için herkesin içme suyuna, sanitasyona ve hijyene erişimini sağlama çabalarını önemli ölçüde hızlandırmaları gerekmektedir (SESRIC 2021).

3.2.6. SKH 7: Herkes İçin Uygun Fiyatlı, Güvenilir, Sürdürülebilir ve Modern Enerjiye Erişim Sağlamak

Enerji, tüm ekonomik ve sosyal faaliyetler için hayati derecede önemlidir. Uygun enerji arzı olmadan ne ekonomik büyüme mümkün olabilir ne de hafif ve ağır imalat

sanayilerinde yeterli ilerleme sağlanabilir. Öte yandan, uluslararası toplum, özellikle SKH döneminin başlangıcından bu yana, ekonomik kazanımlar için çevreye zarar verilmesini onaylamamakta, temiz ve sürdürülebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi için çağrıda bulunmaktadır (SESRIC 2021).

Şekil 31: Elektriğe Ulaşabilen Nüfus Oranı (%), 2000-2019

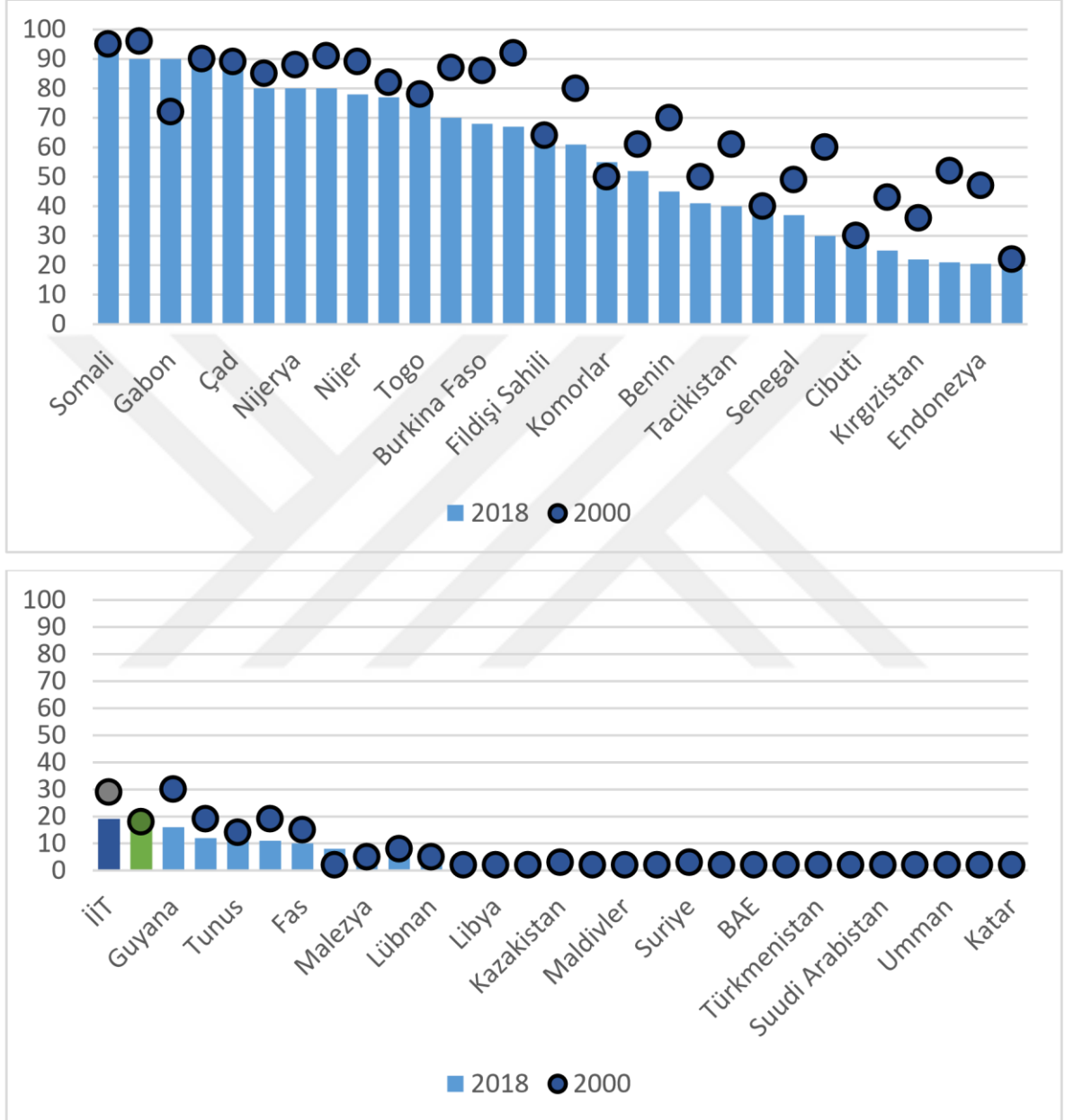

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

İİT ülkelerinde elektriğe erişimi olan nüfusun oranı artmış olsa da, genel ortalamaları hâlâ dünyanın gerisindedir. Mevcut verilerle yapılan analize göre, elektriğe erişimi olan İİT nüfusu, 2019'da %80,5'e ulaşarak 2000-2019 döneminde 13,4 puanlık önemli bir büyümeye

göstermiştir. Ancak aynı yıl dünya ortalaması %90 olmuştur. Bu nedenle, enerji işletmelerine ve tedarik ajanslarına daha fazla yatırım yapılmasının yanı sıra elektrik sektöründe kapasitenin geliştirilmesi, kesinlikle kaydedilen ilerlemeyi artıracaktır.

Şekil 32: Toplam Nihai Enerji Tüketimi İçinde Yenilenebilir Enerji Payı (%), 2000-2018

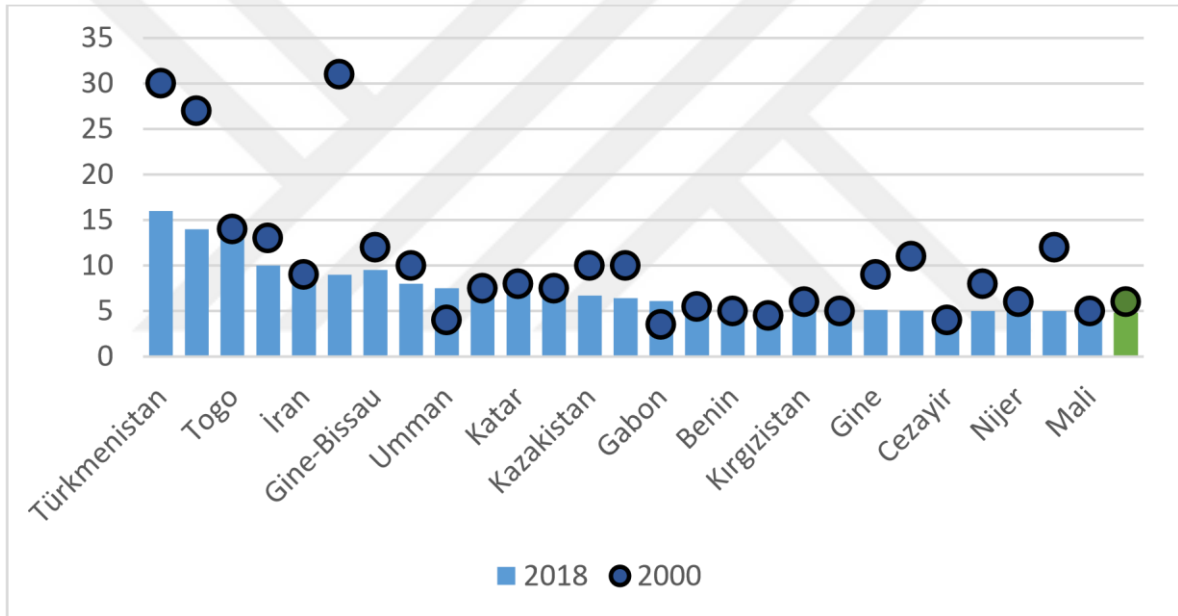
Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

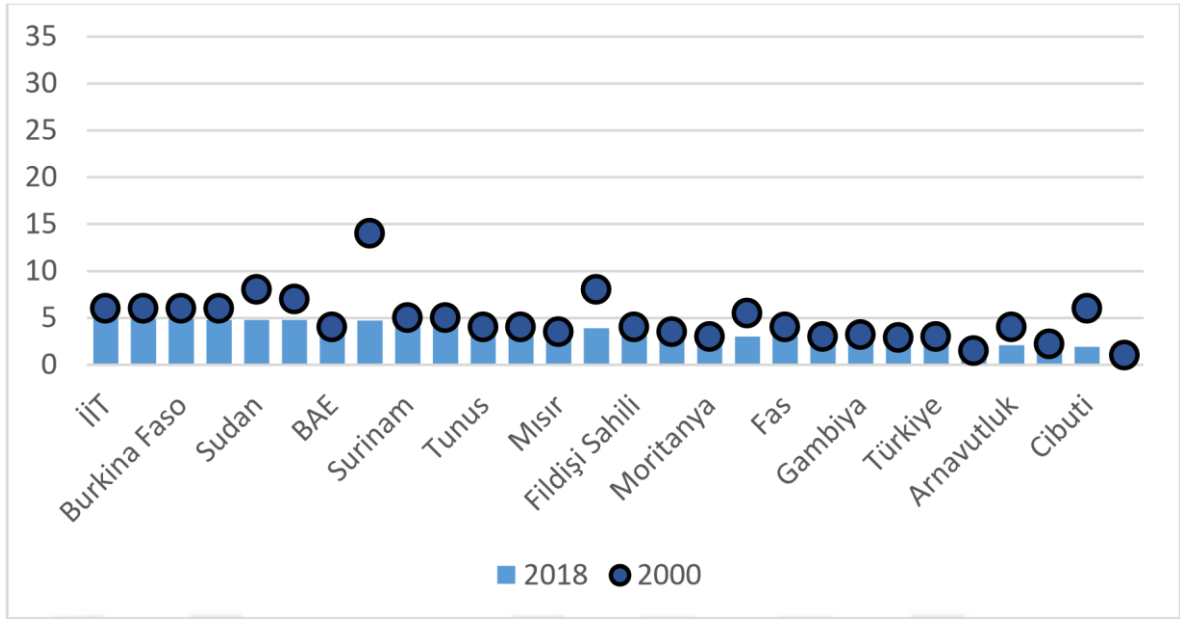
Yenilenebilir enerjinin toplam nihai enerji tüketimindeki (TFEC) payı dünya genelinde 2000 yılındaki %17,2'den 2018'de %17,1'e hafif bir düşüş göstermiştir. Yenilenebilir enerjinin TFEC'deki payı dünya ortalamasının üzerinde olmasına rağmen, İİT rakamları %26,7'den düşmüştür. 2000-2018 döneminde %18,8'e yükseldi. Önemli bir

değişim ancak yenilenebilir enerjinin elektrik üretimi, ısı ve ulaşım gibi enerji kullanımının tüm alanlarında başarılı bir şekilde tanıtılmasıyla sağlanabilir.

2000-2018 döneminde, birincil enerjinin yoğunluk düzeyi, İİT ülkeleri grubunda 1 puanlık bir düşüşle %5,7'den %4,7'ye düşmüştür. Aynı dönemde dünya ortalaması da benzer şekilde, 1,4 puan azalarak %6,2'den %4,8'e gerilemiştir. 2000-2018 yılları arasında ölçülen ilerleme hızına dayalı olarak, 2030 yılına kadar sadece 5 İİT ülkesinin enerji verimliliğinde iyileştirme oranını iki katına çıkarma hedefine ulaşması beklenmektedir. Bu nedenle, finansal teşvikler, minimum enerji verimliliği standartları ve düzenleyici çerçeve, genel ilerlemeyi artırmak için çok önemlidir.

Şekil 33: Birincil Enerjinin Enerji Yoğunluğu Düzeyi (Sabit 2017 PPP GSYİH başına Megajoule), 2000-2018

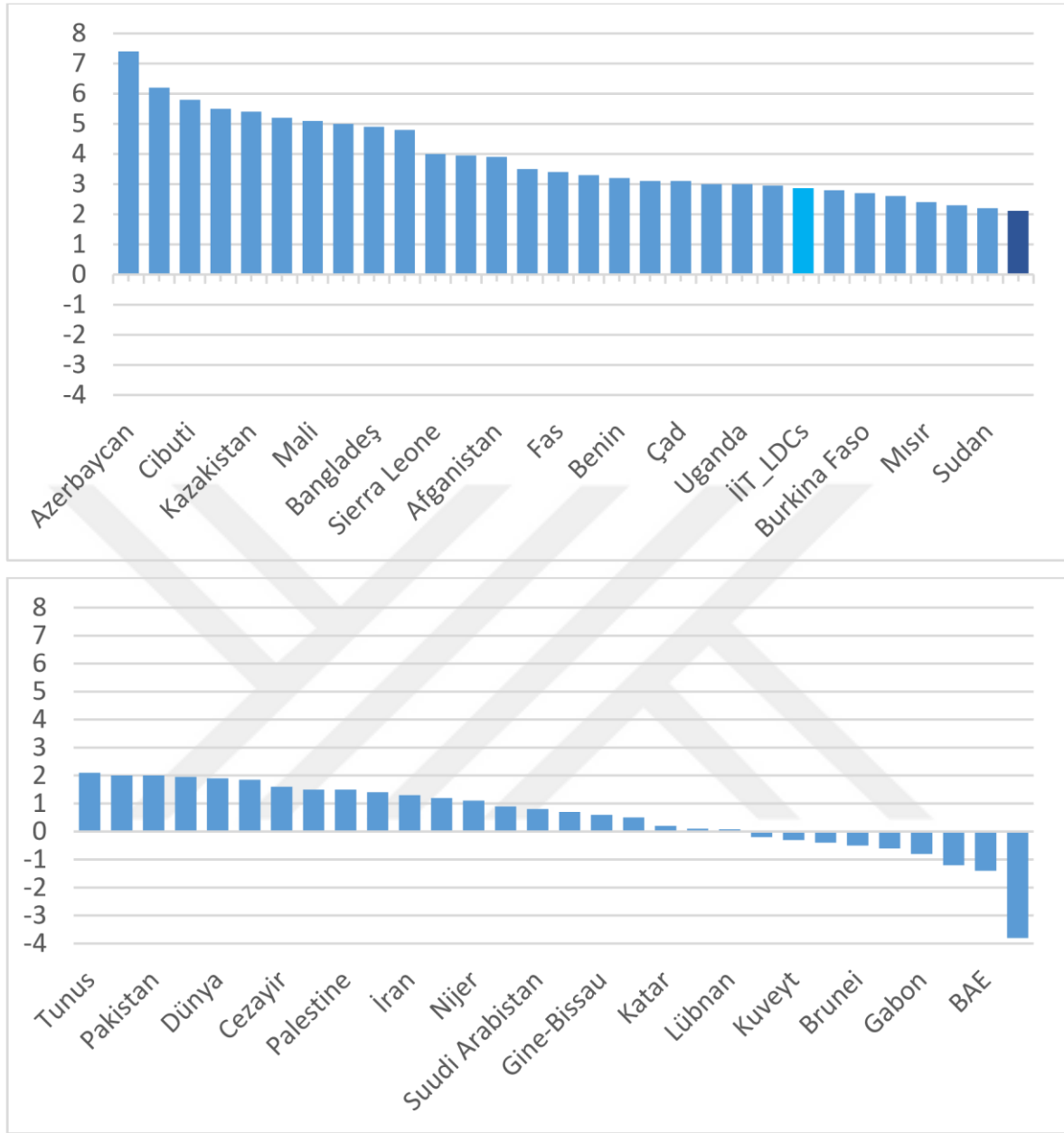
Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Sağlık altyapısının çeşitli bölümlerinde kullanılan kilit bir unsur olarak, enerjinin olmaması, İİT ülkelerinde ve tüm dünyada COVID-19 pandemisine karşı mücadelede genel çabaları engelleme kabiliyetine sahiptir. Temel hijyen için temiz su sağlama ve insanlar arası iletişimi sürdürmede de enerji gereklidir. Bu bağlamda, İİT ülkeleri, sağlık sistemlerinin enerji talebine cevap vermek için enerji altyapısı ve sektörlerini geliştirmek ve kendi halkına kaliteli hizmetler sunmak için büyük önem taşıyan ihtiyaç ve kapasitelere öncelik verip hızlandırmak zorundadır (SESRIC 2021).

3.2.7. SKH 8: Herkes için Sürdürülebilir, Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Ekonomik Büyümeyi, Tam ve Üretken İstihdamı ve İnsana Yakışır İş Teşvik Etmek

SKH 8, çevreye zarar vermeden yeni ve daha iyi istihdam fırsatlarına yol açabilecek sürdürülebilir kapsayıcı ekonomik büyümenin önemini kabul etmektedir. Çalışma çağındaki nüfusun tamamına sağlanması gereken iş fırsatları ve insana yakışır çalışma koşulları çağrısında bulunmaktadır. Ayrıca hızlı ekonomik büyüme, özellikle İİT ülkelerinin gelişmiş ülkelerle olan ekonomik kalkınma açığını kapatmasına yardımcı olabilir (SESRIC 2021).

Şekil 34: Kişi Başına Reel GSYİH'nın Yıllık Ortalama Büyüme Hızı (%), 2000-2019

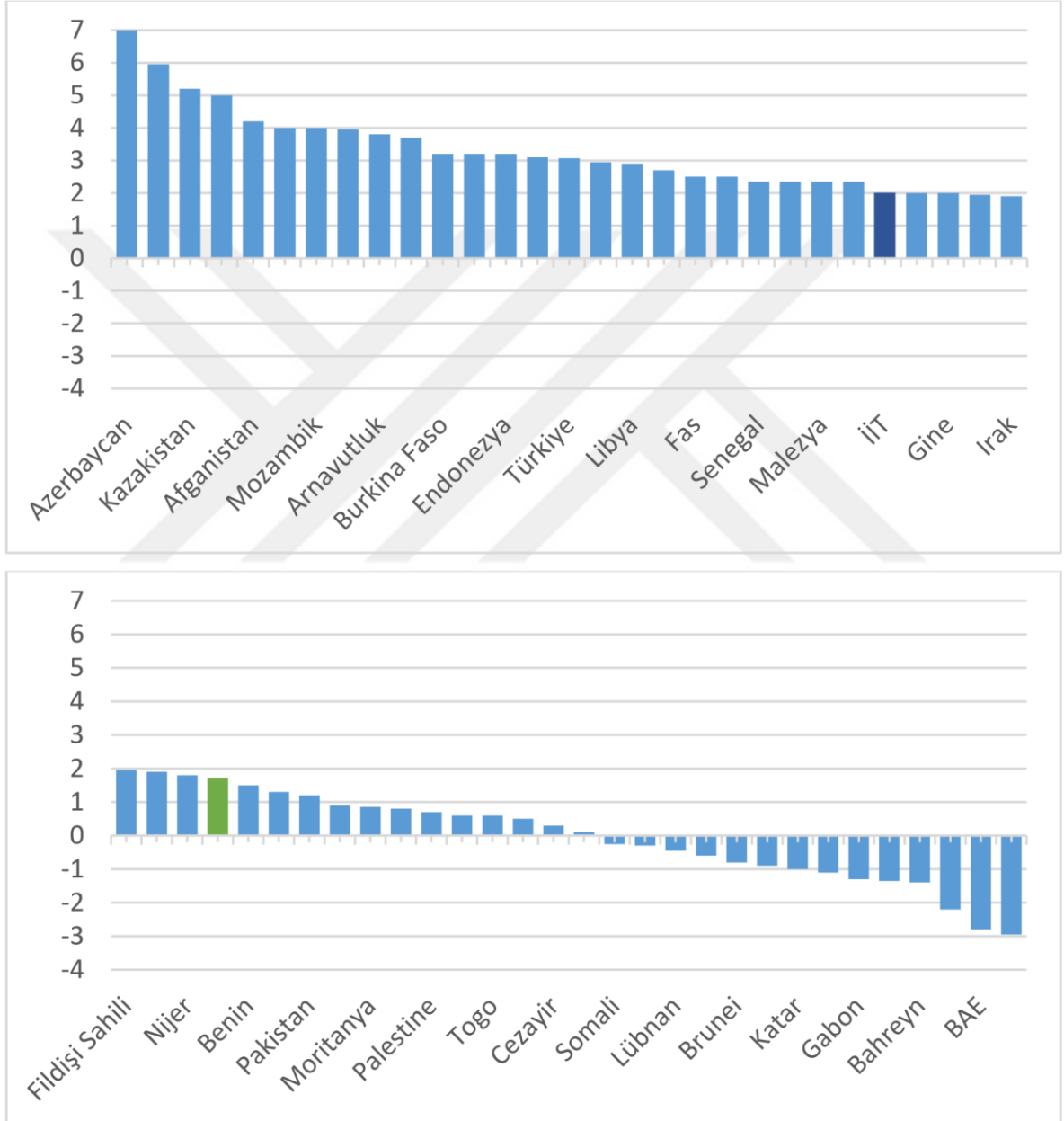

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

En az gelişmiş İİT ülkeleri, kalkınma hızlarını belirgin şekilde artırmadıkça yıllık %7 GSYİH büyüme hedefine ulaşamayacaklardır. 2000-2017 döneminde, hem tüm İİT ülkeleri hem de 21 İİT en az gelişmiş ülkeler grubu için kişi başına reel GSYİH'nın yıllık ortalama büyüme oranı %2,7 olmuştur (SESRIC 2019). 2021 raporuna göre, 2000-2019 döneminde, kişi başına düşen reel GSYİH'nın yıllık ortalama büyüme oranı, tüm İİT ülkeleri grubu için %2,2 ve 21 ülkeden oluşan en az gelişmiş İİT grubu için %2,8 olmuştur. 2017-2019 arasında

belirgin bir fark olduğu görülmektedir. Bu oranlar, dünyanın biraz üzerinde olmasına rağmen (%1.8), yılda en az %7 olan hedef oranın yarısından azdır. Bu nedenle, en az gelişmiş İİT ülkelerinin yıllık %7 GSYİH büyüme hedefine ulaşmak için çabalarını iki katına çıkarmaları gerekmektedir (SESRIC 2021).

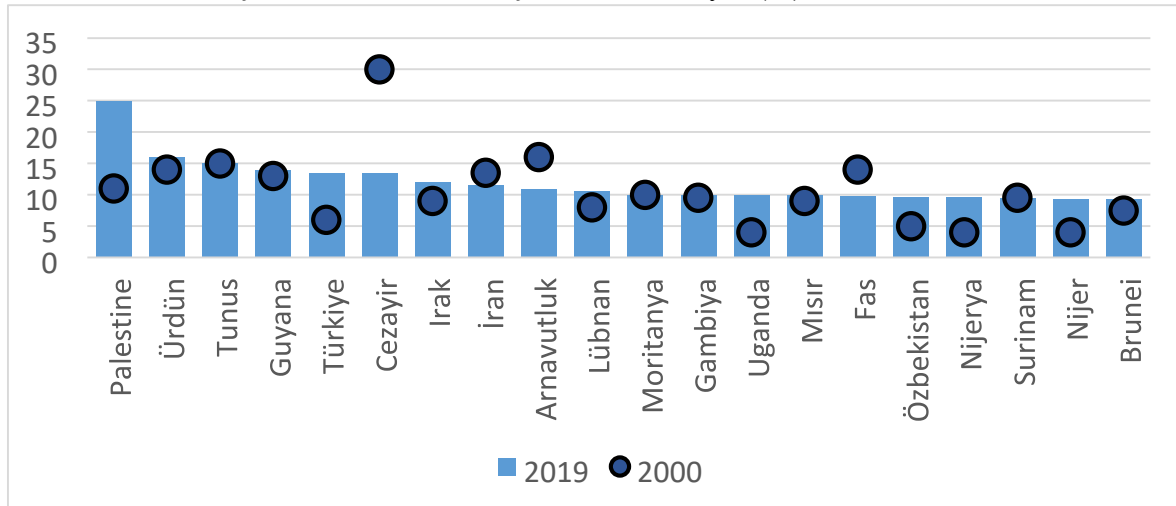
Şekil 35: Çalışan Kişi Başına Reel GSYİH'nın Yıllık Ortalama Büyüme Hızı (%), 2000-2019

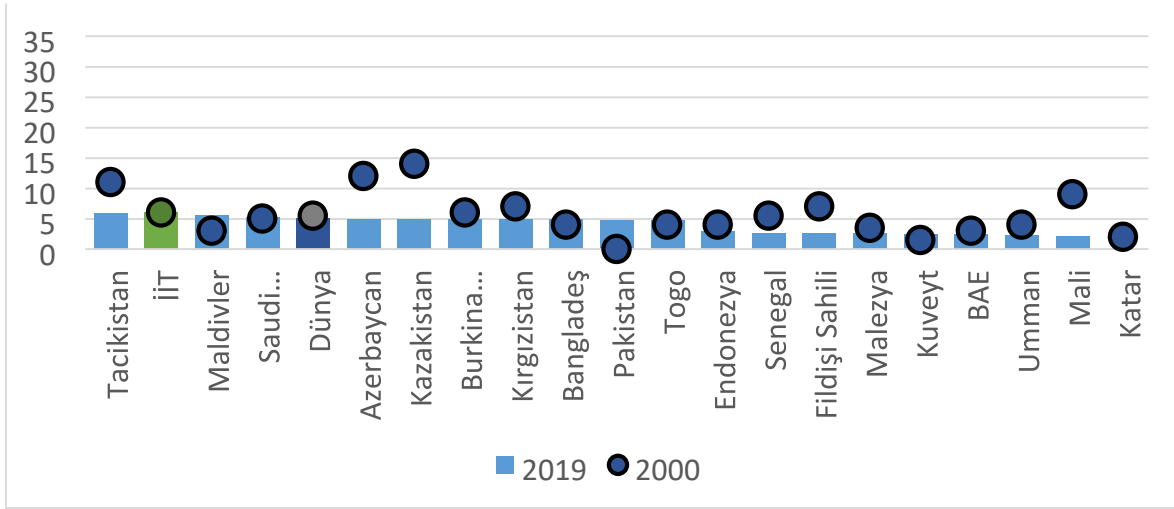

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Bir ülkede ekonomik büyüme, ya istihdam artırılarak ya da daha etkin çalışma sayesinde toplam faktör verimliliğiyle sağlanabilir. İstihdam edilen kişi başına GSYİH ile ölçülen emek verimliliğindeki büyüme, 2000-2018 döneminde İİT ülkeleri grubu için %2,7 olarak tahmin edilmiştir. Bu, dünyadaki büyümeden (%1,6) biraz daha yüksektir. Ancak, İİT ülkeleri grubu için ortalama işgücü verimliliği büyüme oranı, 2008-2009 mali krizinden sonra yavaşladı. 2000-2008 arasındaki %3,2'lik orana kıyasla 2009-2018 arasında ortalama oran %2,2 idi (SESRIC 2019). 2021 raporunda 2000-2008 yılları arasındaki emek verimliliği büyüme oranı, 2019 raporunda aynı zaman aralığı için verilen oran (%3,2) ile uyuşmamaktadır. 2021 raporuna göre, 2000-2008 yılları arasında %2.8 olan ortalama oran, 2009-2019 arasında %1,5 olmuştur. İş gücü verimliliğindeki büyüme, kazançta ve yaşam standardında sürdürülebilir artışlar sağlamaktadır. Bundan dolayı verimlilik artışındaki yavaşlama, İİT ülkeleri grubunun daha yüksek bir kalkınma seviyesine ulaşması için olumsuz bir gelişmeyi temsil etmektedir. 2000'den 2019'a kadar sadece dört İİT ülkesi (Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan ve Tacikistan) için işgücü verimliliğindeki artış ortalama olarak %5'in üzerindeydi. Aynı dönemde 23 İİT ülkesinin ortalama işgücü verimliliği artışının %2 ile %5 arasında olduğu görülürken, 16 üye ülkenin %0 ile %2 arasında olduğu gözlemlendi. Bununla birlikte, 14 İİT ülkesi 2000-2019 dönemi için negatif ortalama işgücü verimliliği artışı gösterdi (SESRIC 2021).

Şekil 36: İşsizlik Oranı, +15 Yaş, Her İki Cinsiyet (%), 2000-2019

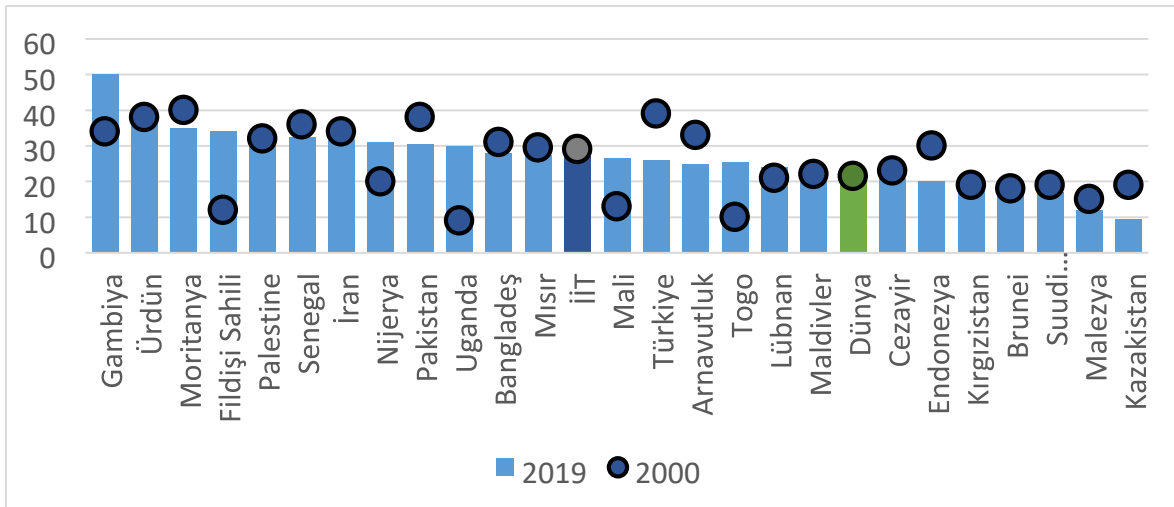

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

İİT ülkeleri grubunun ortalama işsizlik oranı, 42 İİT ülkesi için mevcut verilere göre 2000 yılında %8 iken 2017 yılında %7,6'ya düşmüştür (SESRIC 2019). 2021 raporu, 42 İİT ülkesini dikkate alan 2019 raporundan farklı bir sonuca ulaşmıştır. İİT ülkeleri grubunun ortalama işsizlik oranı, 39 İİT ülkesi için mevcut verilere göre 2000 yılında %5,7 iken 2019 yılında %6,6'ya yükseldi. İİT ülkeleri grubu, 2000 yılından bu yana yaşanan yavaş ilerleme nedeniyle 2000 ile 2019 arasındaki ilerleme hızına dayalı olarak 2030 yılına kadar herkes için tam ve üretken istihdam ve insana yakışır iş elde etme hedefini kaçırmış görünmektedir (SESRIC 2021).

Şekil 37: Eğitim, İstihdam veya Eğitimde Olmayan Gençlerin Oranı, 15-24 Yaş, Her İki Cinsiyet (%), 2000-2019

Kaynak: 28/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Uzun vadeli işsizlik, sosyal uyumu tehlikeye sokacak ve bireyler için yoksulluk ve sosyal çatışma gibi gittikçe artan uzun süreli olumsuz etkilere neden olacaktır. Genel olarak, en az gelişmiş İİT ülkeleri için sürdürülebilir ekonomik büyüme hedefine ulaşma imkânı bulunmaktadır. Bu ülkelerde, ekonomik çeşitliliğin teşvik edilmesi, ülkeleri yalnızca beklenmedik küresel ve ulusal ekonomik krizlerden korumakla kalmayacak, aynı zamanda uzun vadeli sürdürülebilirliği ve daha kapsayıcı büyümeyi sağlayacaktır (SESRIC 2019).

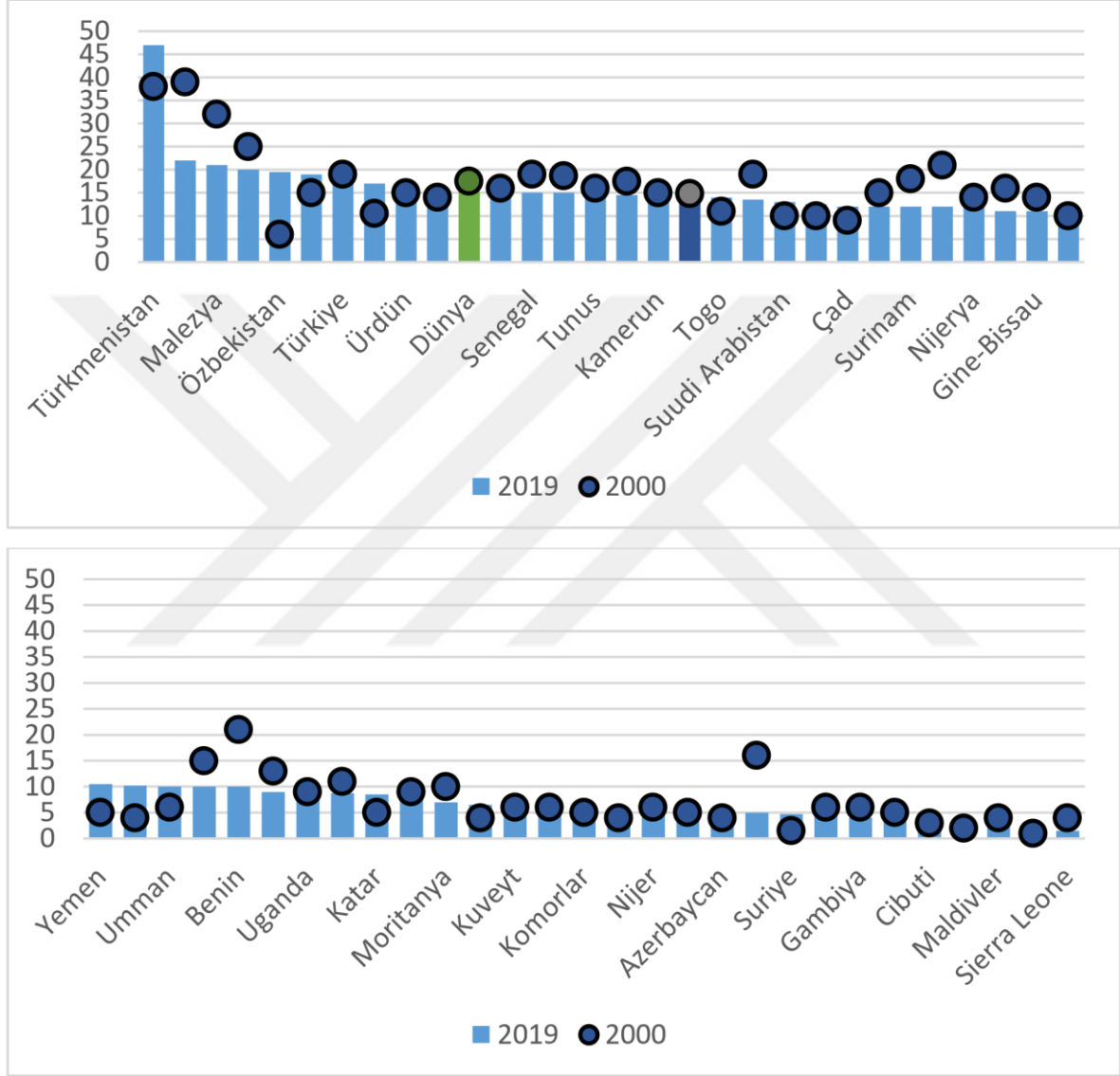
İstihdam, eğitim ve öğretimde olmayan gençlerin payı, İİT ülkelerinin çoğunda hâlâ yüksektir. Elinde veri bulunan 25 ülkenin 22'sinde, gençlerin beşte birinden fazlası istihdam, eğitim ve öğretimle uğraşmamaktadır. Diğer bir deyişle, İİT bölgesindeki gençlerin beşte birinin yetenekleri ve enerjisi, ülkelerinin kalkınmasına katkıda bulunmak için etkin bir şekilde kullanılmamaktadır (SESRIC 2021).

İİT ekonomileri, COVID-19 pandemisinden önce zaten kırılgandı. Bu kırılgan görünümün arka planında, İİT ekonomilerinin üretken kapasiteleri, COVID-19 salgınının tetiklediği küresel kriz tarafından zorlanmaktadır. Küresel ekonominin 2021'de %5,6 oranında büyümesi öngörülse de, bu toparlanma, özellikle ülkeler arasında aşırı erişimdeki son derece eşitsizlik nedeniyle, ne yazık ki daha az gelişmiş ülkelerde eşitsiz olacaktır. Örneğin, Temmuz 2021'in başlarında, düşük gelirli İİT ülkelerinde her 100 yetişkin için yaklaşık üç doz aşı uygulanmıştır (SESRIC 2021).

3.2.8. SKH 9: Dayanıklı Altyapı İnşa Etmek, Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Sanayileşmeyi ve İnovasyonu Teşvik Etmek

Ulaştırma, sulama, enerji, bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) dahil olmak üzere fiziksel ve dijital altyapıya yapılan yatırımlar, sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınmanın sağlanması için çok önemlidir. Ampirik araştırmalar, altyapıya yapılan yatırımın, sağlık ve eğitimdeki gelişmelerin yanı sıra üretkenlik ve gelirdeki büyüme ile güçlü bir ilişkisi olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, SKH 9, dayanıklı altyapı inşa etmeye, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi, araştırma ve yeniliği teşvik etmeye çağırılmaktadır (SESRIC 2021).

Şekil 38: GSYİH Oranı Olarak İmalat Katma Değeri (%), 2000-2019

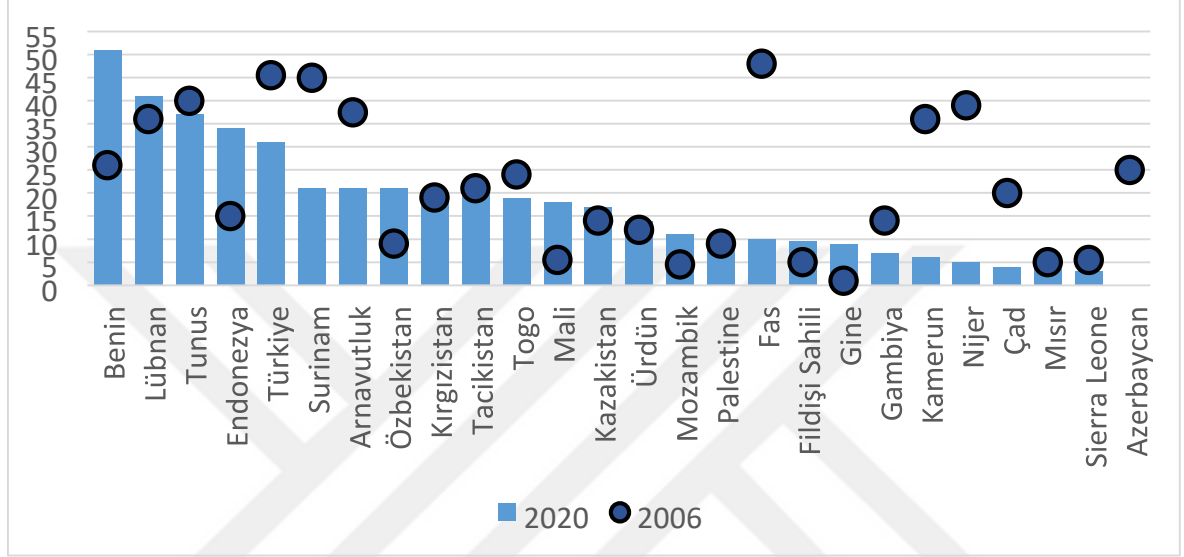

Kaynak: 29/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

2000-2018 döneminde, GSYİH'nın bir oranı olarak imalat katma değeri, İİT ülkeleri grubunda sadece 1,1 puan artarak %13'ten %14,1'e yükseldi. Bu ilerleme hızına dayanarak, 21 en az gelişmiş İİT ülkesinden hiçbirinin 2030 yılına kadar sanayinin GSYİH içindeki payını iki katına çıkarma hedefine ulaşamayacağı değerlendirilmektedir. Bu nedenle,

teknolojik ilerlemeyi ve ekonomik büyümeyi artırmak için bu gruptaki İİT ülkelerinde önemli yatırımlara ihtiyaç vardır (SESRIC 2019).

Şekil 39: Kredili veya Kredili Küçük Ölçekli Sanayilerin Oranı (%), 2006-2020

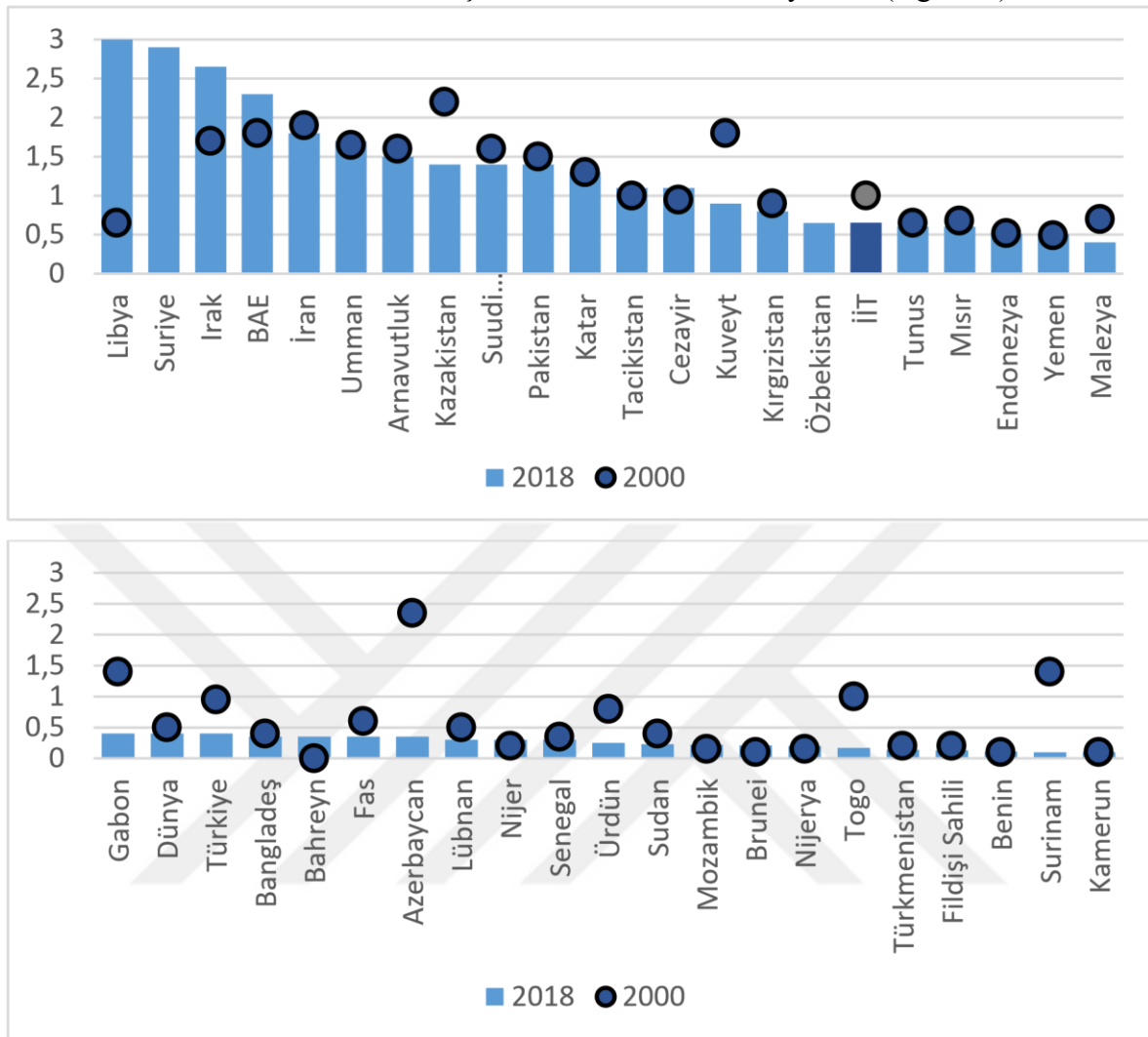

Kaynak: 29/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan veriler.

İİT ülkeleri grubundaki hava taşımacılığı yük hacimleri 2017-2019 döneminde %4,8 artışla 2019 yılında 40,6 milyar ton kilometreye vararak dünyadaki %18,1 paya ulaştı. Havalimanı taşımacılığı ile yolcu hacimlerine bakıldığında, İİT ülkeleri grubu, 2019 yılında 1,3 trilyon yolcu-kilometreye ulaşarak 2017 seviyelerine göre %6,6 artış kaydetti. Aynı dönemde dünya yolcu hacmi ortalaması ise %11,6 arttı. İİT ülkelerinin küresel ekonomideki rekabet güçlerini artırmak için altyapılarını daha da geliştirmeleri gerekmektedir. İİT ülkeleri grubu için altyapıya yönelik toplam resmi uluslararası destek, 2000 yılında yaklaşık 7,5 milyar ABD dolarından %212'lik bir artışa eşdeğer olarak 2018'de 23,3 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. İİT ülkeleri grubu, gelişmekte olan ülkelere verilen toplam resmi uluslararası desteğin %37,9'unu talep etmiştir. 2018'in sonunda dünya genelindeki bölgeler 2000'e göre 6,4 puanlık bir artışa işaret ediyor (SESRIC 2021).

Şekil 4

0: MVA Birimi Başına Karbon Dioksit Emisyonları (Kg CO₂) 2000-2018

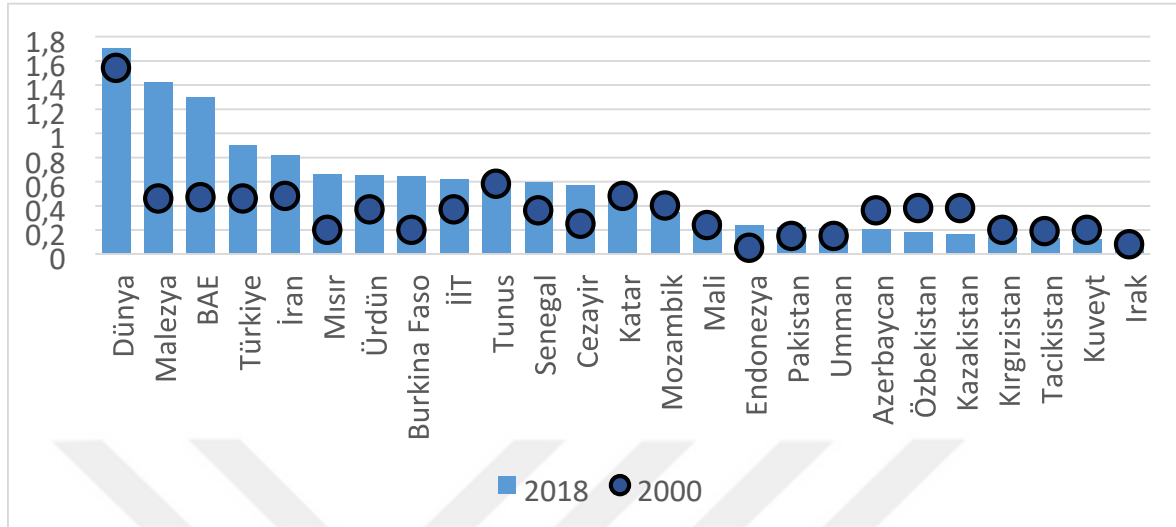

Kaynak: 29/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Ar-Ge (araştırma ve geliştirme) harcamaları İİT ülkeleri arasında genel olarak artmış olsa da tüm İİT ülkeleri dünya ortalamasının gerisinde kalmaktadır. İİT ekonomileri, bilimsel ve teknolojik temellerini güçlendirerek diğer ülke ve bölgelere karşı rekabet güçlerini artırabilirler. Bununla birlikte, İİT ülkeleri grubunun GSYİH'si ile ilgili olarak ArGe harcamaları, 2000 yılından bu yana geçen 17 yılda sınırlı bir büyüme kaydetmiştir. 2017 veya 2018 mevcut verilerine göre, İİT ülkeleri grubunda, GSYİH'nın %0,4'ü Ar-Ge'ye ayrılmıştır (SESRIC 2019). 2021 raporuna göre ise, İİT ülkeleri grubu tarafından GSYİH'nın %0,6'sı Ar-Ge'ye ayrılırken, dünya genelinde Ar-Ge harcamaları 2018'de toplam GSYİH'nın %1,7'sine ulaştı (SESRIC 2021).

Şekil 4

1: GSYİH Oranı Olarak Araştırma ve Geliştirme Harcamaları (%), 2000-2018

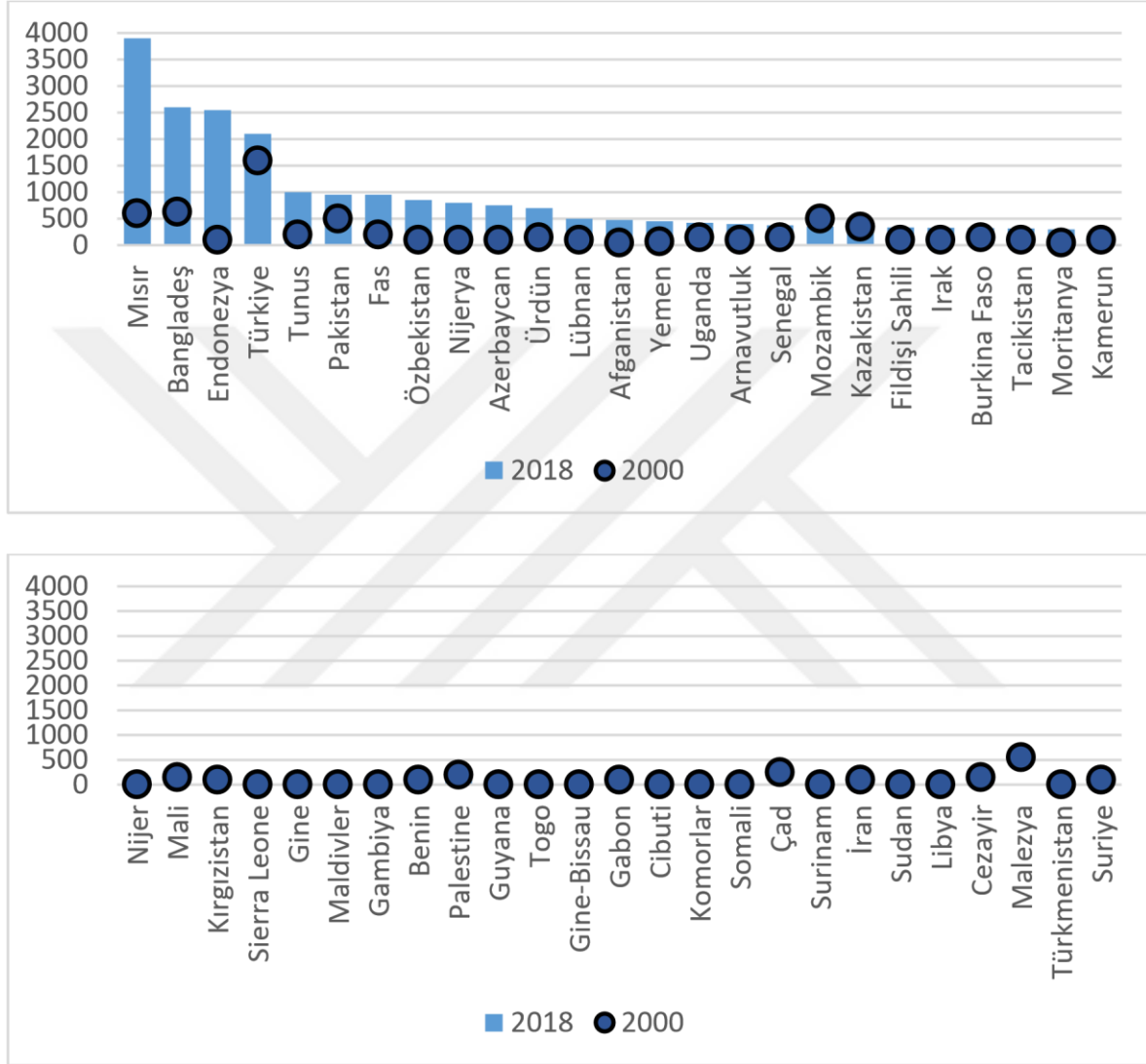

Kaynak: 29/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

İİT ülkeleri yüksek teknoloji imalatı önemli farklılıklar göstermektedir. Bu ülkelerde orta ve yüksek teknoloji endüstrilerin toplam imalat katma değerindeki payı 2000 yılında %29,6 iken 2016 yılında %32,6'ya 3 puan artarak ulaşmıştır. Dünya tarafından kaydedilen artış ise 2000 yılında %40,5 iken, 2016 yılında %44,7'ye 4,1 puan olmuştur. Bu, İİT ülkeleri ile dünyanın geri kalanı arasındaki kalkınma farklılıklarını azaltmak için İİT ülkelerindeki Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerine yönelik güçlü ve verimli politika desteğine duyulan ihtiyacın devam ettiğini göstermektedir (SESRIC 2019). 2000-2019 döneminde, GSYİH'ye oranı olarak imalat katma değeri (MVA), İİT ülkeleri grubunda 0,5 puan azalarak %14,8'den %14,3'e geriledi. Aynı şekilde dünya ortalaması da 2000'de %17,7 iken 2019'da %16'ya 1,7 puan düştü. En az gelişmiş İİT ülkeleri grubunun 2030 yılına kadar sanayinin GSYİH'lerindeki payını iki katına çıkarma hedefine ulaşması beklenmemektedir. Bu nedenle, teknolojik ilerlemeyi ve ekonomik büyümeyi teşvik etmek için en az gelişmiş İİT ülkelerinde önemli düzeyde yatırım hala gereklidir (SESRIC 2021).

Şekil 4

2: Alıcı Ülkelere Göre Altyapı İçin Toplam Resmi Akışlar (Sabit 2018 Fiyatları Milyon ABD Doları Olarak), 2000-2018

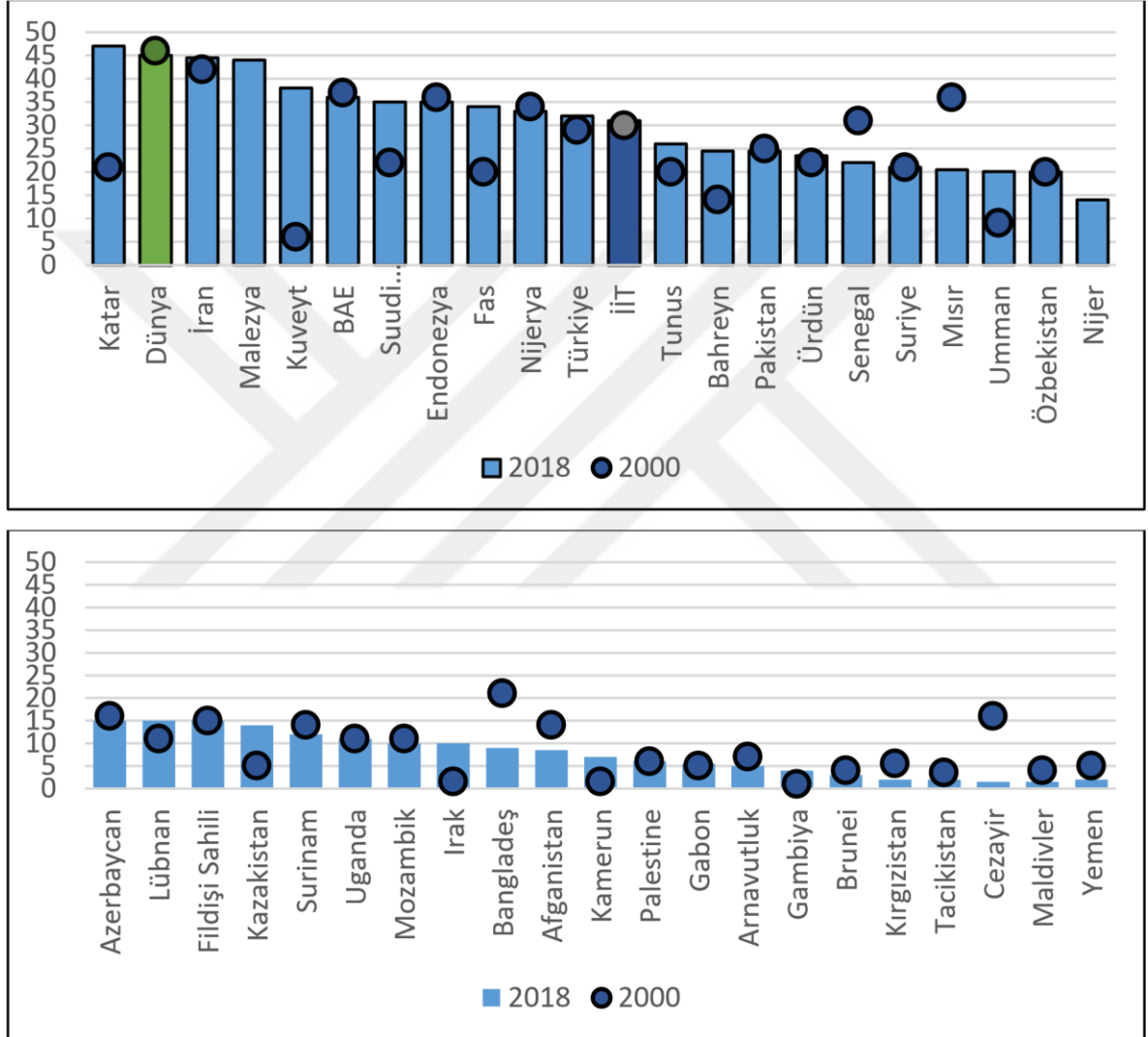
Kaynak: 29/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan veriler.

İİT ülkeleri genelinde imalatın emisyon yoğunluğunda genel bir düşüş gözlemlendi. 2010 ABD Doları sabitinde birim üretim katma değeri başına CO2 emisyonları, 2016 yılında İİT ülkeleri grubunda 0,7 kg olarak tahmin edilmiştir. 2000 yılına göre 0,2 kg'lık bir düşüş vardır. Ancak, bu umut verici toparlanma, küresel emisyon yoğunluk düzeyine yansımadı.

Şekil 4

MVA birimi başına dünya ortalama CO2 emisyonu, 2000-2016 döneminde ABD Doları başına yaklaşık 0,5 kg CO2 seviyesinde durağandı (SESRIC 2019).

3: MHT Sanayi Katma Değerinin Toplam MVA İçindeki Oranı (%), 2000 - 2018

Kaynak: 29/05/2021 tarihinde OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

İİT ülkeleri genelinde üretimin karbondioksit (CO2) emisyon yoğunluğunda düşüş eğilimi gözlemlendi. 2000 yılındaki seviyesinden 0,2 kg düşüş yaşayan 2015 ABD Doları sabitinde MVA birim başına emisyonlar 2018 yılında İİT ülkeleri grubunda 0,8 kg olarak

Şekil 4

tahmin edilmiştir. Birim MVA başına dünya ortalaması CO2 emisyonu, 2000 yılındaki 0,5 kg değerine kıyasla 2018’de USD başına 0,4 kg CO2 olarak kaydedilmiştir.

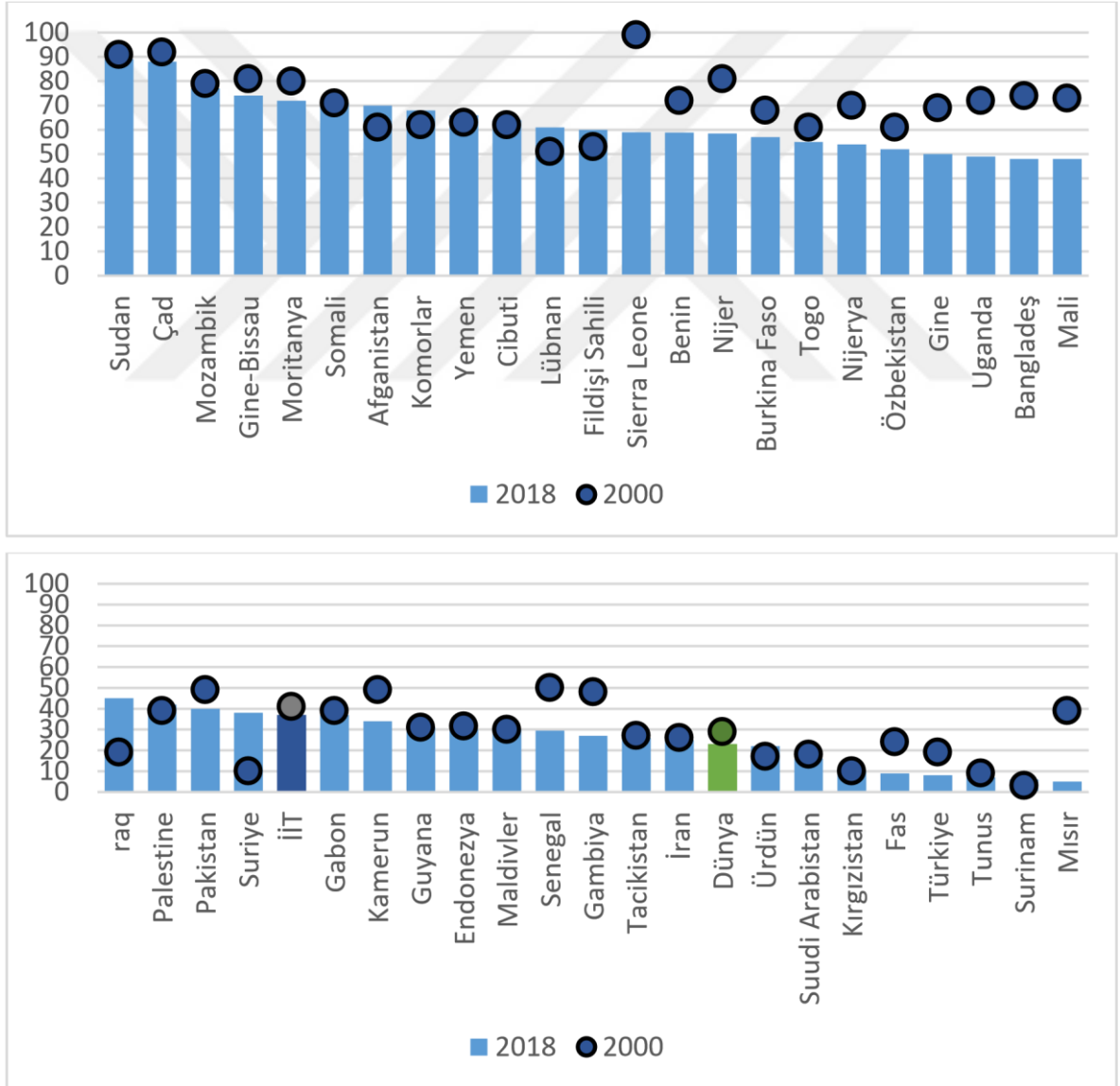
COVID-19 pandemisinin üstesinden gelmek için mevcut zorluğa rağmen, bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) vazgeçilmez hale geldiği teknolojik ilerlemeyi ve yeniliği artırmak için altyapı yatırımlarını artırmak ve ciddi şekilde etkilenen küçük ölçekli işletmelere finansal destek tahsis etmek gerekmektedir (SESRIC 2021).

3.2.9. SKH 11: Şehirleri ve İnsan Yerleşimlerini Kapsayıcı, Güvenli, Dayanıklı ve Sürdürülebilir Hale Getirmek

Dünya, yaşayan insan sayısı arttıkça yavaş yavaş kentleşmektedir. Birleşmiş Milletler Nüfus Birimi'nin "Dünya Kentleşme Beklentileri" (UNPD, 2018) başlıklı raporuna göre, küresel düzeyde, insanların çoğunluğu kentsel alanlarda yaşıyor ve 2030 yılına kadar dünya nüfusunun %60'ının şehirlerde yaşayacağı tahmin ediliyor. Kentsel nüfus ekonomik faydalar sağlaması yanında, aynı zamanda kentsel yayılmaya ve sonuç olarak atık toplama, su ve sanitasyon sistemleri, yollar ve ulaşım gibi yetersiz ve aşırı yüklenmiş altyapı ve hizmetlerle karşı karşıya kalan gecekonduların sayısının artmasına neden olur (SESRIC 2021).

Şekil 44: Gecekondularda Yaşayan Kentsel Nüfus Oranı (%), 2000-2018

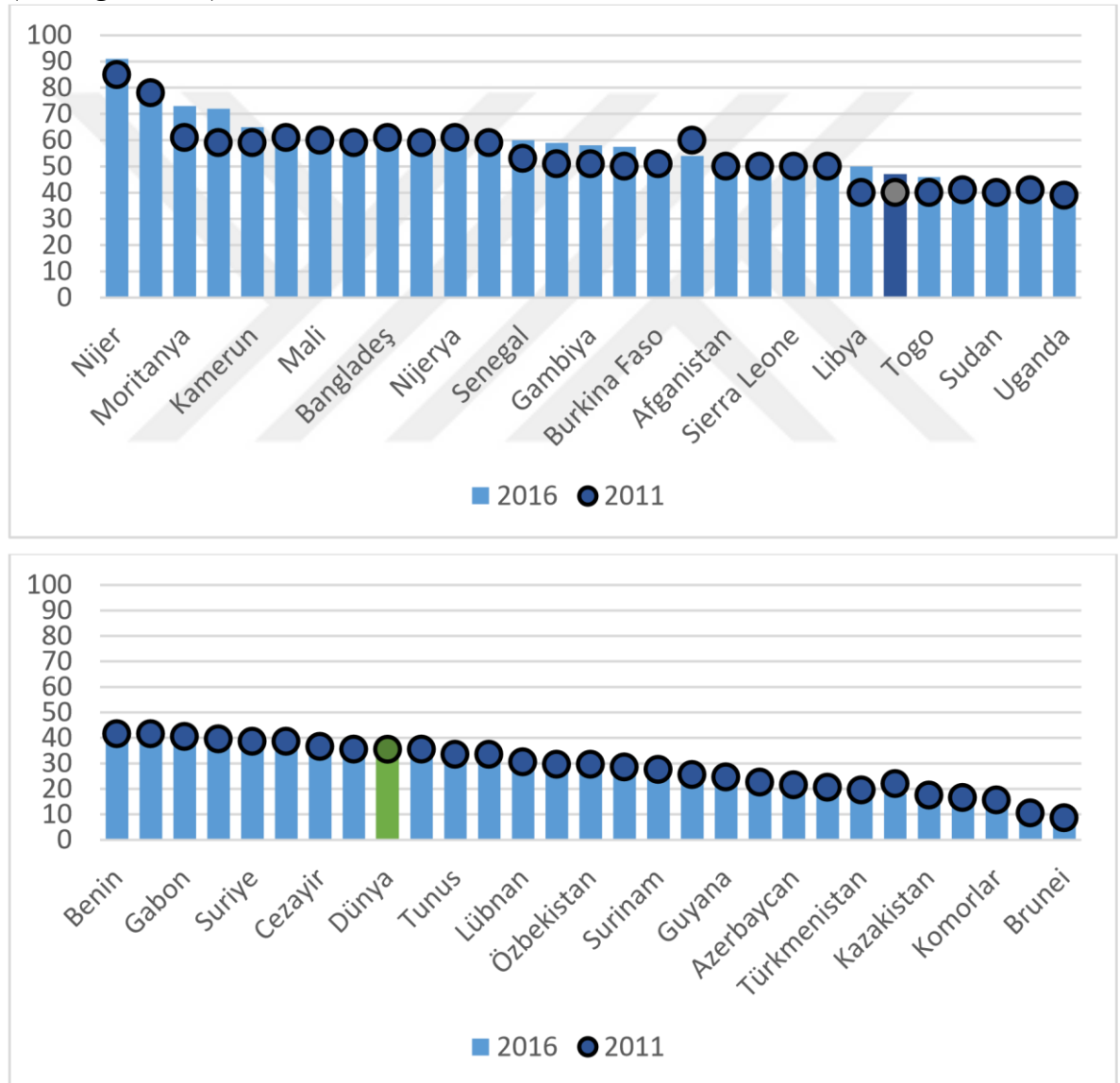

Kaynak: OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) 02/06/2021 tarihinde alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

2000 ve 2018 yılları arasında, küresel olarak gecekondularda yaşayan kentsel nüfusun oranı 4 yüzde puanı (%28'den %24'e) düşerken, benzer şekilde İİT ülkeleri grubunda 4,9 yüzde puanı (%41,9'dan %37'ye) düşmüştür. Bununla birlikte, 2018'de bu oran, mevcut verilere sahip İİT ülkelerinin neredeyse yarısında %50'den fazla idi.

En az gelişmiş İİT ülkeleri doğal afetlerden daha fazla etkilenmektedir. 2015'ten bu yana 32 İİT ülkesi için mevcut verilere göre, İİT'nin en az gelişmiş beş ülkesinde afetlerden etkilenen kişi sayısı 100.000 kişi başına 1.000'in önemli ölçüde üzerinde kalmıştır.

Şekil 45: İnce Partikül Maddenin Yıllık Ortalama Düzeyleri, Toplam (Mikrogram/m³) 2011-2016

Kaynak: OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) 02/06/2021 tarihinde alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

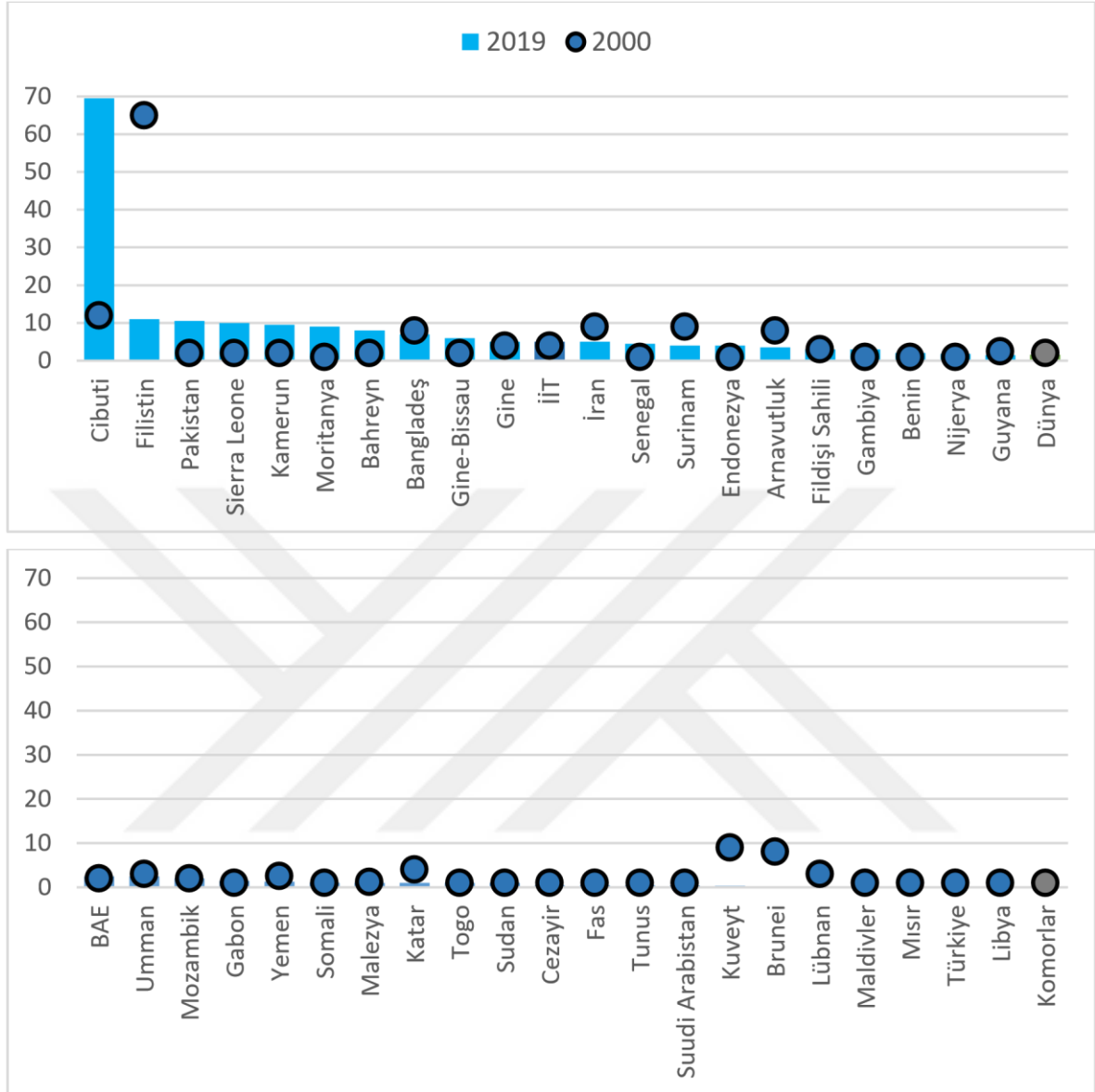
Ortam havası ekosistemin önemli bir unsurudur, bununla birlikte, İİT ülkeleri grubundaki hava kalitesi, atmosferde 2,5 mikrondan daha küçük çapta (PM2.5) yıllık ortalama ince asılı parçacıkların konsantrasyonunun artan seviyeleri nedeniyle tehlikededir. İİT ülkeleri grubunda yıllar içinde 2011’de 41,5 mcg/m³ iken 2016’da 46,3 mcg/m³’e yükselmiştir.

Hükümetler, COVID-19 pandemisinin yayılmasını engellemek için çok sayıda önleyici tedbirler aldı. Virüsün kentsel alanlarda yayılmasını engellemeye yönelik bu tür kısıtlamalar ekonomik faaliyetleri yavaşlatacaktır. Bu da yerel gelirlerin ana kaynaklarının azalmasının beklendiği anlamına geliyor. Bu nedenle su, sanitasyon, toplu taşıma sistemleri, yeterli ve uygun fiyatlı konut, gecekondü iyileştirme, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve sağlık hizmetleri gibi kentsel gelişim projeleri için daha az fon sağlanacaktır. (SESRIC 2021).

3.2.10. SKH 14: Sürdürülebilir Kalkınma için Okyanusları, Denizleri ve Deniz Kaynaklarını Korumak ve Sürdürülebilir Bir Şekilde Kullanmak

3 milyardan fazla insan geçim kaynakları için okyanusa güveniyor ve uluslararası mal ticareti hacminin %80’inden fazlası deniz yoluyla taşınıyor. Okyanuslar, yoksulluğun ortadan kaldırılmasına, sürdürülebilir ekonomik büyümeye ve gıda güvenliğine katkıda bulunur. Bununla birlikte, sağladığı faydalar, insan faaliyetleri tarafından giderek daha fazla engellenmektedir. Artan CO₂ emisyonları, deniz ekosistemlerini ve onlara bağlı insanları tehdit eden okyanus ısınmasına, asitleşmeye ve oksijensizleşmeye yol açar. Aşırı avlanma, üçte biri zaten aşırı kullanılmış olan balık stoklarını tüketir. Kara kökenli kirleticiler, kıyı habitatlarını ve toplulukları olumsuz etkiler (UNDP, 2020b). Bu değişikliklerin, deniz ortamlarının korunmasının acilen ölçeklenmesini, okyanus bilimine yatırım yapılmasını ve küçük ölçekli balıkçı topluluklarının desteklenmesini ve okyanusların sürdürülebilir yönetimini gerektiren uzun vadeli yansımaları vardır (SESRIC 2021).

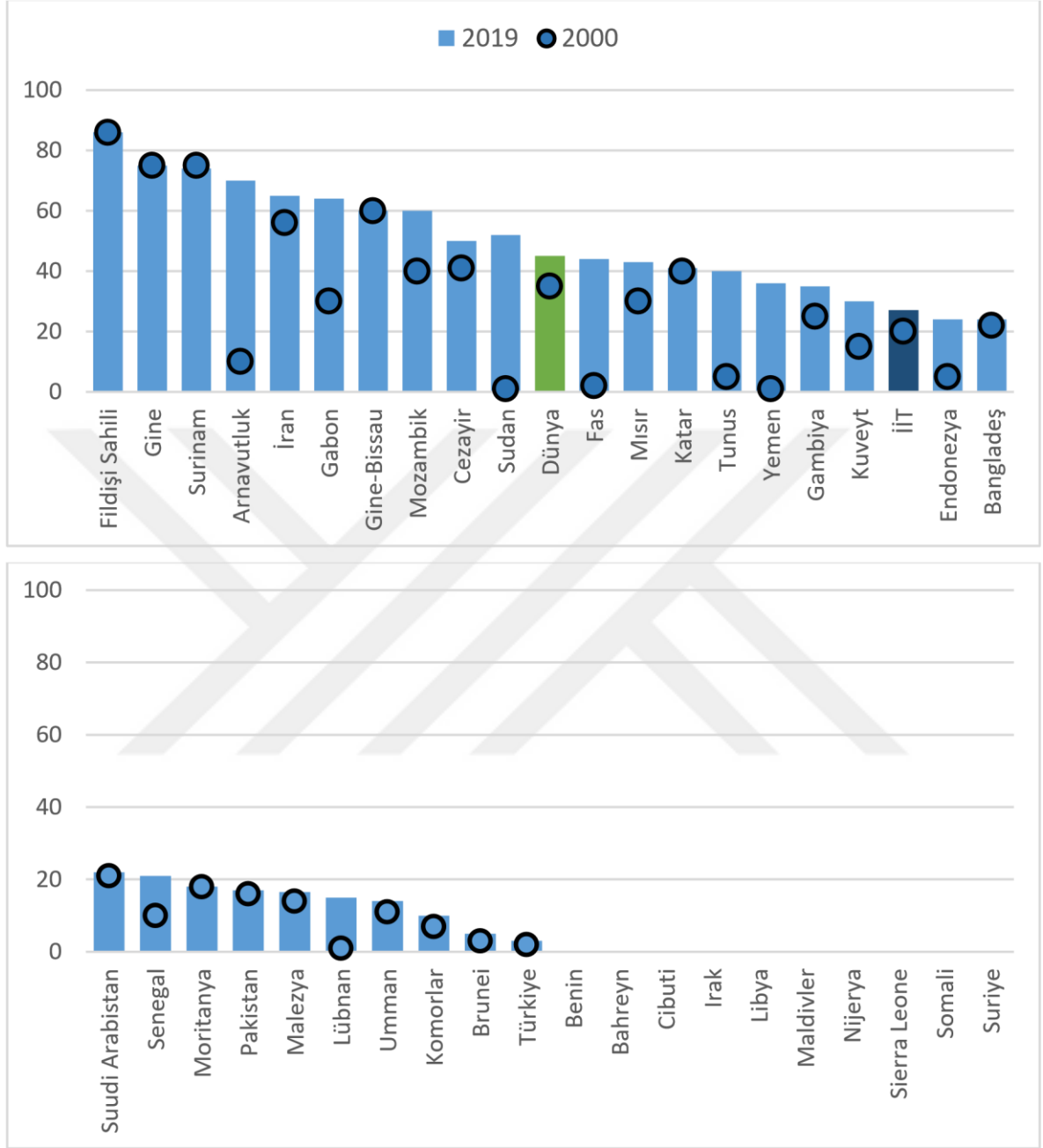
Şekil 46: Klorofil-a Sapmaları, Uzaktan Algılama (%), 2000 - 2019

Kaynak: OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) 02/06/2021 tarihinde alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Uzaktan algılama ile klorofil-a sapması, ek ötrofikasyon parametrelerinin izlenmesi ve alg büyümesi ve klorofil-a konsantrasyonunda bir artış olup olmadığının belirlenmesi için önemli bir göstergedir. İİT ülkeleri grubunda klorofil-a sapması 2000’de %4,6’dan 2019’da %5,2’ye 0,6 puan yükselirken, dünya ortalaması 2000’de %2,75’ten 2019’da %2,91’e 0,16 puan artarak %2,91’e yükselmiştir. İİT ülkeleri arasında klorofil-a sapması, 2000’den beri mevcut verilerle bunların yarısına inecek şekilde azalmıştır.

Şekil 47: Korunan Alanlar Tarafından Kapsanan Deniz Kilit Biyoçeşitlilik Alanlarının Ortalama Oranı (%), 2000-2019

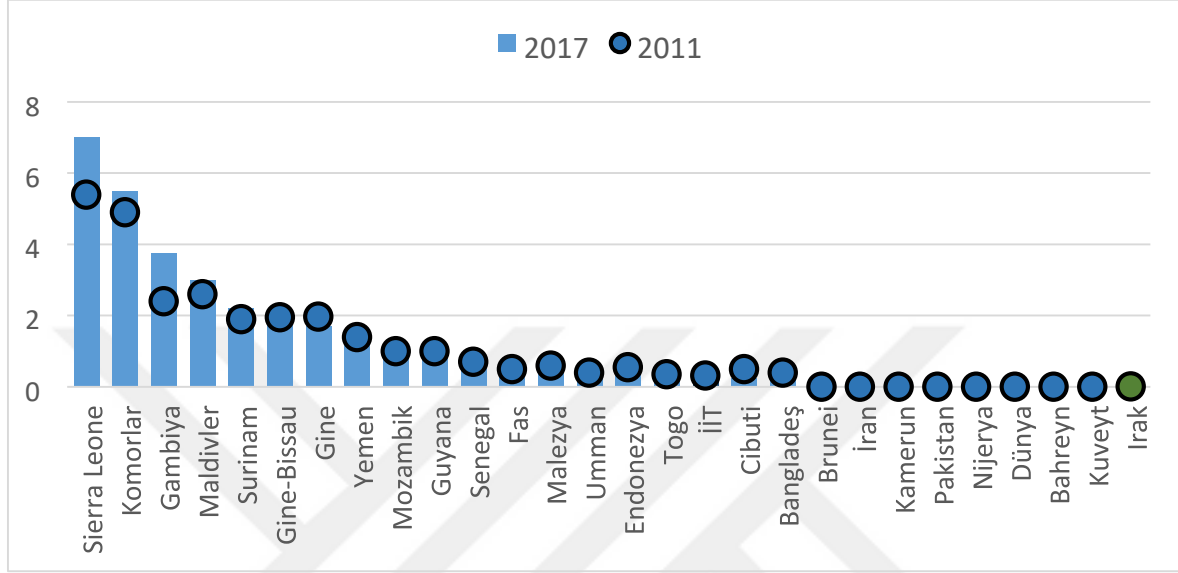

Kaynak: OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) 02/06/2021 tarihinde alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Korunan deniz alanları, etkin bir şekilde yönetilirse ve biyolojik çeşitlilik için önemli alanlar bulunursa, bu, sürdürülebilir kalkınmada kritik bir role sahiptir. Korunan alanların kapsadığı önemli deniz biyolojik çeşitlilik alanlarının ortalama oranı, 2000 yılında %19 olan İİT ülkeleri grubunda yüzde 10 puan artarak 2019'da %29'a yükselirken, dünyanın oranı 2000'de %30,5'ten %15,5 artarak 2019 yılında %46'ya yükselmiştir.

Bu arada, sürdürülebilir balıkçılığın GSYİH içindeki payı, İİT ülkeleri grubunda 2011’de %0,38’den 2017’de %0,36’ya %0,02 puan azalarak hafif bir düşüş yaşadı. Benzer şekilde, küresel ortalama da 2011’deki %0,093’ten 2018’de %0,091’e küçük bir düşüş yaşadı.

Şekil 48: GSYİH Oranı Olarak Sürdürülebilir Balıkçılık (%), 2011-2017

Kaynak: OIC İstatistik Veritabanından (OICStat) 02/06/2021 tarihinde alınan verilere dayalı SESRIC personel hesaplamaları.

Okyanusların sağlığı insan sağlığı ile yakından ilişkilidir. COVID-19’a karşı okyanuslar ile müttefik olunabilir. Pandemi, okyanusları canlandırmak için bir fırsat sunmaktadır. Sürdürülebilir bir okyanus ekonomisi kurulmaktadır. COVID-19 salgını nedeniyle azalan insan hareketliliği ve kaynak talepleri ile birlikte faaliyetlerin geçici olarak durdurulması, deniz ortamlarının toparlanmaya başlaması için bir fırsat sunabilir. (SESRIC 2021).

3.3. İİT Üyesi Ülkelerin SKH Önceliklerine İlişkin Eğilim Anketi Sonuçları

Burada SESRIC tarafından yapılan ve resmi sitesinde yayınlanan “Results of the Tendency Survey on SDG Priorities of OIC Member Countries” (2017) adlı anket ve analizleri ele alınarak değerlendirilecektir.

IAEG-SKHs tarafından takip edilen Çalışma Planı doğrultusunda, IAEG-SKHs Sekreterliği ilk aşama sistemini 29 Temmuz 2016 tarihine kadar tamamlamıştır. Başlangıç aşama sisteminin tamamlanmasının ardından SESRIC, 31. İSEDAK Zirvesi oturumu ve anketi İİT’nin üç resmi dilinde web sitesinde kullanıma sunmuştur

(www.sesric.org/activities-announcements-detail.php?id=386). Anket, İİT Üye Ülkeleri tarafından 17 SKH'nin her birine verilen öncelikleri belirleme amacı gütmektedir.

Anket dört bölümden oluşmaktadır:

(i) Giriş: Anketin amacına ilişkin brifing, anketi yanıtlayan kurum başkanının iletişim bilgileri için alanlar, yanıtlayan kurumdaki SKH odak noktası ve anketi dolduran katılımcı

(ii) Bölüm A: SKH'lerin Önceliklendirilmesi, Beklenen Başarı Düzeyleri ve SKH'ler Üzerindeki Sınırlayıcı Faktörler;

(iii) Bölüm B: SKH'lere Ulusal Taahhüt; İlgili Kurumlar, İnsan Kaynakları Kapasiteleri; Uluslararası Ajanslarla İşbirliği ve SKH'lere ilişkin Eğitim İhtiyaçları ve Kapasiteleri

(iv) Ek: Her bir SKH kapsamındaki SKH'lerin, hedeflerin ve göstergelerin listesi.

Anketin A Bölümü, ülkelere Eylül 2015'te SKH'lerin kabul edilmesinden bu yana her bir SKH'ye ve hedeflerine hangi önceliği atadıklarını, ülkelerinin bu öncelikleri neden tayin ettiğini, her bir SKH'ye ulaşmak için hangi seviyeleri beklediklerini sordu. Ankete cevap verdikleri yıldaki SKH ve hedefleri, 2020 ve 2030 ve ülkelerinin her bir SKH'ye ve 2030'dan önceki hedeflerine ulaşma yeteneğini sınırlayan faktörler.

Bölüm A'ya yönelik analiz, 13 Ekim 2017 itibarıyla 18 ile 23 arasında değişen İİT ülkelerinin cevaplarını kapsamakta ve SKH'lerin ve İİT düzeyindeki hedeflerin önceliklendirilmesini belirlemek için nitelikli çoğunluk ilkesini kullanmaktadır. Katılımcı ülkelerin yarısından fazlası (ilgili SKH ve hedeflere göre toplam katılımcı ülke sayısına göre ≥ 1010 veya ≥ 1111 veya ≥ 1212 veya ≥ 1313), sağlık, açlık ve yoksulluk, konularına odaklanarak eğitim ve istihdam SKH'lerini yüksek olarak önceliklendirmiştir.

1- Genel olarak, 22 katılımcı ülkeden 15'i, "Sağlıklı yaşamların sağlanması ve herkes için her yaşta esenliğin desteklenmesi" ile SKH 3'e yüksek bir öncelik vermiştir. Hedef düzeyinde, yanıt veren ülkelerin yarısından fazlası 6 hedefi yüksek olarak önceliklendirmiştir. Bunlar:

(17 ülke) yeni doğan ölümlerinin önlenmesine odaklanan SKH 3.2

(16 ülke) Anne ölümlerinin önlenmesi ve AIDS, tüberküloz, sıtma, ihmal edilen tropikal hastalıklar ve hepatit, su kaynaklı hastalıklar ve diğer bulaşıcı hastalıklarla mücadele için SKH 3.1 ve 3.3

(14 ülke) Sağlık finansmanının artırılmasına, işe alınmasına ve sağlık iş gücünün elde tutulmasına odaklanan SKH 3.c

(13 ülke) Bulaşıcı olmayan hastalıklardan kaynaklanan erken ölümlerin azaltılması ve karayolu trafik kazalarından kaynaklanan ölüm ve yaralanmaların sayısının yarıya indirilmesi için SKH 3.4 ve 3.6.

Ankete katılan ülkelerin yarısı ayrıca evrensel sağlık sigortasının sağlanması için SKH 3.8'i yüksek bir öncelik olarak belirtti.

2- “Açlığı sonlandırın, gıda güvenliğini sağlayın ve iyileştirilmiş beslenmeyi sağlayın ve sürdürülebilir tarımı teşvik edin” başlıklı SKH 2, ankete katılan 23 ülkeden 15'i tarafından genel olarak yüksek olarak önceliklendirildi. Hedef düzeyinde, yanıt veren ülkelerin yarısından fazlası aşağıdaki 4 hedefe yüksek öncelik vermiştir:

(17 ülke) SKH 2.1 (Açlığın sona erdirilmesi ve tüm insanların gıdaya erişiminin sağlanması)

(16 ülke) SKH 2.3 (küçük ölçekli gıda üreticilerinin tarımsal üretkenliğinin ve gelirlerinin iki katına çıkarılması)

(15 ülke) SKH 2.2 (Her türlü yetersiz beslenmenin sona ermesi) (13 ülke) SKH 2.a (Kırsal altyapıya artan yatırım).

Ankete katılan ülkelerin yarısı, “Sürdürülebilir gıda üretim sistemlerinin sağlanması ve dayanıklı tarım uygulamalarının uygulanması” ve “Gıda emtia piyasalarının düzgün işleyişinin sağlanması” ile SKH 2.4 ve 2.c'ye de yüksek öncelik vermiştir.

3- Ankete katılan 20 ülkeden 14'ü, SKH 1'in “Yoksulluğun her şekliyle her yerde sona erdirilmesi”nin kendileri için yüksek bir öncelik olduğunu belirtti. Hedef düzeyinde, yanıt veren ülkelerin yarısından fazlası 4 hedefi yüksek olarak önceliklendirmiştir. Bunlar:

(15 ülke) SKH 1.2 (Yoksulluk içinde yaşayan nüfusun oranını en az yarıya indirmek);

(13 ülke) SKH 1.1 (her yerde tüm insanlar için aşırı yoksulluğun ortadan kaldırılması);

(12 ülke) SKH 1.3 (Herkes için sosyal koruma sistemleri ve önlemlerinin uygulanması);

(11 ülke) SKH 1.4 (Yoksulların ve savunmasızların ekonomik kaynaklar üzerinde eşit haklara sahip olmalarının sağlanması).

Ankete katılan ülkelerin yarısı, SKH 1.5'e (Yoksulların direncinin arttırılması) ve SKH 1.b'ye (Yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik hızlandırılmış yatırımların desteklenmesi) yüksek öncelik vermiştir.

4- Katılımcı 21 ülkeden 12'si, "Kapsayıcı ve eşitlikçi kaliteli eğitimin sağlanması ve herkes için yaşam boyu öğrenme fırsatlarının teşvik edilmesi" ile SKH 4'e yüksek öncelik verdi. Hedef düzeyinde, yanıt veren ülkelerin yarısından fazlası 4 hedefi yüksek olarak önceliklendirmiştir. Bunlar:

(13 ülke) SKH 4.5 (Eğitimde cinsiyet farklılıklarının ortadan kaldırılması ve tüm eğitim ve mesleki eğitim seviyelerine eşit erişimin sağlanması)

(12 ülke) SKH 4.4 (istihdam için teknik ve mesleki becerilere sahip gençlerin ve yetişkinlerin sayısını önemli ölçüde artırmak);

(12 ülke) SKH 4.1 (Tüm ilk ve orta öğretimi tamamlamasının sağlanması); ve

(12 ülke) SKH 4.6 (bütün gençlerin ve yetişkinlerin önemli bir bölümünün okuryazarlık ve matematik becerisine sahip olmasını sağlamak),

Ankete katılanların yarısı, SKH 4.3 (Herkes için teknik, mesleki ve yüksek öğretime eşit erişimin sağlanması), SKH 4.a (Herkes için etkili öğrenme ortamları olarak eğitim tesislerinin inşası ve iyileştirilmesi) ve SKH 4.c için yüksek önceliğe sahip olduğunu belirtti. (Nitelikli öğretmen arzını önemli ölçüde artırmak).

5- Katılımcı 20 ülkeden 11'i, "Herkes için kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyüme, istihdam ve insana yakışır işin teşvik edilmesi" ile SKH 8'e öncelik verdi. Hedef düzeyinde, yanıt veren ülkelerin yarısından fazlası 4 hedefi yüksek olarak önceliklendirmiştir. Bunlar:

(12 ülke) SKH 8.3 (Üretken faaliyetleri destekleyen kalkınma odaklı politikaların teşviki)

(11 ülke) SKH 8.6 (Genç işsizliğinin önemli ölçüde azaltılması);

(11 ülke) SKH 8.2 (çeşitlendirme yoluyla daha yüksek ekonomik üretkenlik seviyelerinin elde edilmesi); ve

(11 ülke) SKH 8.1 (Kişi başına düşen ekonomik büyümenin ulusal koşullara uygun olarak sürdürülmesi).

6- 21 katılımcı ülkeden 11'i, "Dayanıklı bir altyapı inşa edin, sürdürülebilir sanayileşmeyi teşvik edin ve yeniliği teşvik edin" ile SKH 9 için yüksek öncelik atadı. Hedef

düzeyde, katılımcı ülkelerin (12 ülke) yarısından fazlası SKH 9.2'yi (Kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin teşviki) yüksek olarak önceliklendirmiştir. Öte yandan, ankete katılanların yarısından yalnızca SKH 9.1 (Kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapının geliştirilmesi) yüksek öncelikli sıralamalar aldı.

7- Ankete katılan 20 ülkeden 11'i, "Cinsiyet eşitliğini sağlayın ve tüm kadınları ve kızları güçlendirin" ile SKH 5'e yüksek öncelik verdi. Hedef düzeyde, katılımcı ülkelerin yarısından fazlası (13 ülke), "Kamusal ve özel alanda tüm kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddetin ortadan kaldırılması" ile SKH 5.2'ye yüksek öncelik vermiştir.

8- Katılımcı ülkelerin yarısından fazlası (ilgili SKH hedefine göre toplam yanıt veren ülke sayısına göre) ek olarak aşağıdaki altı SKH hedefine yüksek öncelik vermiştir:

(13 ülke) SKH 6.1: 2030'a kadar herkes için güvenli ve uygun fiyatlı içme suyuna evrensel ve adil erişimin sağlanması

(13 ülke) SKH 7.1: 2030'a kadar ekonomik, güvenilir ve modern enerji hizmetlerine evrensel erişimin sağlanması

(12 ülke) SKH 10.1: 2030'a kadar, nüfusun en alt yüzde 40'lık kesiminin gelir artışını ulusal ortalamanın üzerinde bir oranda kademeli olarak elde etmek ve sürdürmek

(12 ülke) SKH 13.1: Tüm ülkelerde iklimle ilgili tehlikelere ve doğal afetlere karşı dayanıklılığın ve uyum kapasitesinin güçlendirilmesi

(11 ülke) SKH 15.5: Doğal yaşam alanlarının bozulmasını azaltmak, biyolojik çeşitlilik kaybını durdurmak ve 2020 yılına kadar tehdit altındaki türlerin neslini korumak ve önlemek için acil ve önemli adımlar atın

(11 ülke) SKH 16.9: 2030'a kadar, doğum kaydı da dahil olmak üzere herkese yasal kimlik sağlayın

8- Katılımcı ülkelerin yarısı (ilgili SKH hedefine göre toplam katılımcı ülke sayısına göre) aşağıdaki üç SKH hedefine yüksek öncelik vermiştir:

(10 ülke) SKH 10.2: 2030'a kadar, yaş, cinsiyet, engellilik, ırk, etnik köken, köken, din veya ekonomik ya da diğer statüye bakılmaksızın herkesin sosyal, ekonomik ve politik olarak kapsanmasını güçlendirmek ve teşvik etmek

(10 ülke) SKH 10.4: Özellikle maliye, ücret ve sosyal koruma politikaları olmak üzere politikaların benimsenmesi ve kademeli olarak daha fazla eşitlik sağlanması

(10 ülke) SKH 6.3: 2030'a kadar, kirliliği azaltarak, boşaltmayı ortadan kaldırarak ve tehlikeli kimyasalların ve malzemelerin salınımını en aza indirerek, arıtılmamış atık su oranını yarıya indirerek ve küresel olarak geri dönüşümü ve güvenli yeniden kullanımı önemli ölçüde artırarak su kalitesini iyileştirmek

Ankete tam veya kısmi yanıt gönderen 33 İİT ülkesinden 21'i Bölüm A'da her bir SKH'ye neden öncelik atadıklarına veya atayamadıklarına ilişkin gerekçeler sunarken, 12'si (Afganistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Burkina, Faso, Gambiya, İran, Kazakistan, Kuveyt, Kırgızistan, Mali, Pakistan ve Türkiye) gerekçe göstermedi. Aslında, bu katılımcı ülkelerden 7'si, her bir SKH ve hedefe öncelik ataması yapılmadığı için herhangi bir sebep sunamadı. Öncelik atamalarına sahip 21 katılımcı ülke arasında; 8 tanesi (Bangladeş, Irak, Katar, Somali, Togo, Yemen Libya ve Surinam) ilgili önceliği neden belirlediklerine veya öncelik atamadıklarına ilişkin genel yorumlarda bulunurken, 13 tanesi (Bahreyn, Brunei, Kamerun, Çad, Endonezya, Ürdün, Malezya, Maldivler, Filistin, Suudi Arabistan, Senegal, Sudan ve Uganda) önceliklerini ulusal uygulamalar, ulusal kalkınma planları ve/veya uluslararası taahhütlerle ilişkilendirdi. Özellikle Malezya, her bir SKH'yi aşağıdaki stratejilerle kendi ulusal kalkınma planına bağladı:

- a) eşitlikçi bir topluma yönelik kapsayıcılığın artırılması (SKH 1, 2.1, 2.2, 5, 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 10, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5),
- b) Daha fazla refah için ekonomik büyümenin yeniden yapılandırılması (SKH 2.3, 2.4, 2.5, 2.a, 2.b, 8.7, 8.8, 8.9, 8.10, 8.a, 8.b, 9.5, 9.a, 9.b , 9.c, 17),
- c) Sürdürülebilir büyüme için makroekonomik dayanıklılığın güçlendirilmesi (SD 2.c),
- d) herkes için refahın iyileştirilmesi (SKH 3, 11.6, 11.7, 11.a, 11.b, 11.c, 16.1, 16.2, 16.3, 16.4, 16.5, 16.6),
- e) gelişmiş bir ulus için insan sermayesinin gelişimini hızlandırmak (SKH 4, 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 8.5, 8.6),
- f) Sürdürülebilirlik ve dayanıklılık için yeşil büyümeyi takip etmek (SKH 6.5, 6.6, 6.a, 6.b, 7.1, 7.2, 7.3, 12, 13, 14, 15),
- g) ekonomik genişlemeyi desteklemek için altyapının güçlendirilmesi (SKH 7.a, 7.b, 9.1, 9.2, 9.3, 9.4) ve
- h) kamu hizmetinin üretkenlik için dönüştürülmesi (SKH 16.7, 16.8, 16.9, 16.10,

16.a, 16.b).

Ankete katılan ülkeler şu anda ulaşılan SKH'lerin çok az sayıda olduğunu belirttiler. SKH 1'e halihazırda ulaşmış 2 katılımcı ülke (Malezya ve Katar) ve halihazırda SKH 2'ye (Katar) ve SKH 6 ve SKH 7'ye (Ürdün) ulaşan birer katılımcı ülke dışında, diğerleri şu anda ulaşılmış herhangi bir SKH belirtmedi.

Sadece 1 katılımcı ülke (Irak) 2020 yılına kadar 9, 12, 13, 14, 15, 16 ve 17 SKH'lerine ulaşacağını belirtmiştir. Ankete katılan 3 ülke (Endonezya, Irak ve Ürdün) SKH 3'e ulaşacağını öngörmektedir. Bunlardan 3'ü 2030 yılına kadar SKH 4'e (Irak, Ürdün ve Yemen) ulaşılması konusunda aynı ümide sahip. Ayrıca Ürdün, 2030 yılına kadar tüm SKH'lere ulaşma umudunu ifade eden tek katılımcı ülkedir.

Katılımcı ülkelerin her bir Sürdürülebilir Kalkınma Hedefine ulaşma kabiliyeti üzerinde sınırlayıcı etkisi olan en belirgin faktörler aşağıda gösterilmektedir:

- 1) SKH 1: Mali kaynakların yetersizliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; Siyasi destek eksikliği
- 2) SKH 2: Mali kaynakların yetersizliği; İzleme ve değerlendirme için siyasi destek, teknolojik / BT araçları ve veri kaynaklarının eksikliği
- 3) SKH 3: Mali kaynakların yetersizliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; İlgili kurumlar/paydaşlar arasında koordinasyon eksikliği
- 4) SKH 4: Mali kaynakların yetersizliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; İlgili kurumlar/paydaşlar, siyasi destek ve teknolojik/BT araçları arasında koordinasyon eksikliği
- 5) SKH 5: Mali kaynakların yetersizliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; Siyasi destek ve metodolojik bilgi eksikliği
- 6) SKH 6: Mali kaynakların yetersizliği; Metodolojik bilgi eksikliği ve izleme ve değerlendirme için veri kaynakları
- 7) SKH 7: Mali kaynakların yetersizliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; Siyasi destek eksikliği ve teknolojik / BT araçları
- 8) SKH 8: Mali kaynakların yetersizliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; Siyasi destek eksikliği
- 9) SKH 9: Mali kaynakların yetersizliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; Siyasi destek eksikliği

10) SKH 10: Mali kaynakların yetersizliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; Siyasi destek, teknolojik / BT araçları, metodolojik bilgi, izlenecek ve değerlendirilecek veri kaynakları ve ilgili kurumlar/paydaşlar arasında koordinasyon eksikliği

11) SKH 11: Mali kaynakların yetersizliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; Siyasi destek eksikliği

12) SKH 12: Mali kaynakların yetersizliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; Teknolojik / BT araçları ve metodolojik bilgi eksikliği

13) SKH 13: Mali kaynakların yetersizliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; Teknolojik / BT araçları, metodolojik bilgi ve politik destek eksikliği

14) SKH 14: Mali kaynakların yetersizliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; Teknolojik / BT araçları, metodolojik bilgi ve politik destek eksikliği

15) SKH 15: Mali kaynakların yetersizliği; Metodolojik bilgi eksikliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; Teknolojik / BT araçları, siyasi destek, izlenecek ve değerlendirilecek veri kaynakları ve ilgili kurum/paydaşlar arasında koordinasyon eksikliği

16) SKH 16: Mali kaynakların yetersizliği; Metodolojik bilgi eksikliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; Siyasi destek eksikliği

17) SKH 17: Mali kaynakların yetersizliği; Yetersiz insan kaynakları kapasitesi; Metodolojik bilgi eksikliği, siyasi destek ve teknolojik araçlar

“Finansal kaynakların yetersizliği”, tüm SKH’lerin başarılması için en çok tekrarlanan sınırlayıcı faktördür ve bunu “yetersiz insan kaynakları kapasitesi” (SKH 2 ve 6 hariç) ve “siyasi destek eksikliği” (SKH 3, SKH 3 hariç) izlemektedir. 6 ve 12).

“Metodolojik bilgi eksikliği” ve “Teknolojik/BT araçlarının eksikliği” de, SKH’lerin başarılması karşısında katılımcı ülkelerin önünde dikkate değer zorluklar olarak ortaya çıkmaktadır.

Anketin B Bölümü katılımcılara SKH’lerin koordinasyonundan, izlenmesinden ve raporlanmasından sorumlu ilgili kurumları, ülkelerin SKH’lerle uyumlu bir ulusal kalkınma stratejisi / planı belgesine sahip olup olmadığı, taahhüt SKH’lerin uygulanması, SKH ile ilgili ulusal kurumların insan kaynakları kapasitesi, SKH’ler için uluslararası kuruluşlarla işbirliği; SKH veri toplama uygulamaları ve SKH’lere ilişkin eğitim ihtiyaçları ve kapasitelerini sormuştur. Bu kısım sadece yanıtlayıcılardan yeterli yanıt alan ve yetersiz yanıt verenleri analiz dışında bırakan bölümleri gösterir.

Ankete katılan ülkelerden SKH'lerini koordinasyon, izleme ve raporlama kuruluşlarını adlandırmalarının istendiği soru doğrultusunda, ankete katılan 33 ülkeden 24'ü SKH koordinasyon kuruluşlarına sahip olduklarını belirtmiştir. Analiz, 15 İİT ülkesinin Kalkınma / Ekonomi / Çevre / Dışişleri / Planlama Bakanlıklarını SKH koordinasyon organı olarak atadığını, 3 ülkede ise SKH koordinasyonundan Başbakanlık veya Bakanlar Kurulunun doğrudan sorumlu olduğunu göstermektedir. 2 katılımcı, bir Genel Sekreterlik mekanizması altında ayrı bir SKH koordinasyonuna sahip olduklarını belirtmiştir. 4 ülke, SKH koordinasyonundan kendi UİK'lerinin sorumlu olduğunu belirtmiştir. SKH izleme ajanslarının 20 katılımcı ülkede mevcut olduğu gözlemlenmiştir. Yine 9 İİT ülkesi, koordinasyon rollerine uygun olarak Kalkınma / Ekonomi / Çevre / Planlama Bakanlıklarını SKH izleme organları olarak atamıştır. 3 ülkede, Başbakanlık veya Bakanlar Kurulu, koordinasyon rollerine benzer şekilde, SKH'nin izlenmesinden doğrudan sorumludur. 2 ülke, bir Genel Sekreterlik mekanizması altında (yine koordinasyon rollerine benzer şekilde) ayrı bir SKH izlemesi kullandıklarını belirtirken, 6 İİT ülkesinde NSO'lar da SKH'lerin izlenmesinden doğrudan sorumludur. Analiz ayrıca 21 katılımcının SKH raporlama ajanslarını adlandırmasını da sağlıyor. 9 katılımcı, Kalkınma / Ekonomi / Çevre / Planlama Bakanlıklarını, önceki koordinasyon ve izleme rollerine karşılık gelen SKH raporlama organları olarak belirtmişlerdir. NSO'lar, 8 katılımcı ülkede esas olarak atanan ikinci SKH raporlama kuruluşudur. Bunu Başbakanlık ve/veya Bakanlar Kurulu'nun SKH raporlama rolünü üstlendiği 3 ülke izlemektedir. Sadece 1 katılımcıda, Ulusal SKH Komitesi SKH raporlama rolünü üstlenmektedir.

15 SKH ile uyumlu ulusal kalkınma planları/stratejileri ile ilgili olarak, 33 ülkeden 22'si mevcut kalkınma planlarının/stratejilerinin SKH'lerle uyumlu olduğunu, 7'sinin ise uyumlu olmadığını söyledi.

Üye ülkeler tarafından SKH uygulamasının mevcut taahhüdü ile ilgili olarak 16, yalnızca 11 katılımcı şu anda 17 SKH'nin tamamının uygulanmasına bağlı olduklarını belirtti. 2 katılımcı, karayla çevrili durumları nedeniyle, 14 "Su altında yaşam" SKH'si hariç olmak üzere 16 SKH'yi uygulamaya kararlı olduklarını belirtti. Bir başka yüksek gelirli üye ülke, SKH 1 ve 12'nin uygulanmasının mevcut SKH uygulamasında yer almadığını belirtti. Mevcut SKH uygulamalarından 11-12 ve 14-15 SKH'lerini çıkaran başka bir katılımcı, şu anda 15 SKH'nin uygulanmasına bağlı olduklarını belirtti. Kalan 8 katılımcı, 1 ila 9 SKH

arasında değişen mevcut bir SKH uygulaması taahhüdü verdi. 23 ülkenin yanıtlarına dayalı olarak, SKH 4, 21 ülke tarafından SKH'nin uygulanması için mevcut bir taahhüdü olan en üst hedeftir ve bunu 20 ülke tarafından 2, 16 ve 13 nolu SKH'ler; 19 ülke tarafından SKH 3 ve 5, 18 ülke tarafından SKH 1 ve 8; 17 ülke tarafından SKH 7 ve 9; SKH'ler 10, 15, 16 ve 16 ülke tarafından 17; 15 ülke tarafından SKH 11; 14 ülke tarafından SKH 12; ve 13 ülke tarafından SKH 14 izlemektedir.

Üye ülkelerdeki SKH koordinasyon, izleme ve raporlama ajanslarının insan kaynakları yapısı ile ilgili olarak, sadece 10 katılımcı, SKH koordinasyon organlarındaki insan gücü rakamlarını (toplam 399 personel) Belirtebilmiştir. Değerler 5 (Afganistan ve Arnavutluk) ile 287 (Katar) arasında değişmektedir ve bu da katılımcılar arasında yüksek derecede insan kaynakları açığı olduğunu göstermektedir. SKH izleme ajansları için 11 katılımcı, toplam personel sayısını 400 olarak bildirmiştir. Filistin, 209 personel ile en kalabalık ülkedir ve onu Irak (116) takip etmektedir. Kalan diğer 9 katılımcı, 2 (Malezya) ile 22 (Bahreyn) arasında bir aralığa sahiptir. Toplam 401 SKH raporlama kuruluşunun insan kaynakları ile ilgili olarak, Libya 211 çalışan ile en yüksek personel sayısını bildirmiştir ve onu Irak (116) izlemiştir. Kalan 10 ülke, 1 (Surinam) ile 17 (Maldivler) arasında insan kaynakları rakamları sağladı. Bazı katılımcıların aynı kurumlara koordinasyon, izleme veya raporlama rolleri vermiştir. Bu bağlamda, bu bölümde paylaşılan analiz, mükerrer sayımı içerebilir. Bu nedenle üye ülkelerdeki SKH koordinasyon, izleme ve raporlama kurumlarının insan kaynakları toplamına değinilmemiştir.

Üye ülkelerin SKH'lerin uygulanmasına yönelik mevcut taahhütleriyle bağlantılı olarak, 11 katılımcı, BM ajansları, BM Bölgesel Ekonomik Konseyleri, Dünya Bankası ve diğer ilgili bölgesel/uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaptıklarını veya onlardan danışmanlık aldıklarını kabul etti. Karayla çevrili bir katılımcı ülke, 14 SKH hariç olmak üzere 16 SKH'de BM kurumlarıyla devam eden işbirliğine sahip olduğunu belirtti. Sırasıyla 12 ve 10 SKH'de mevcut işbirliği statüsüne sahip iki katılımcı dışında, kalan 8 ülke yalnızca 1 ila 9 nolu SKH'ler aralığında işbirliği bağlantılarını sürdürüyor. Yine mevcut taahhüt seviyelerine paralel olarak, SKH 4, 20 katılımcı ve uluslararası ajans arasındaki işbirliği/danışmanlık faaliyetini cezbeden en önemli hedeftir. Bunu SKH 2, 3 ve 6 (18 ülke); SKH 1, 5 ve 13 (17 ülke); SKH 7 ve 16 (16 ülke); SKH 8, 11, 15 ve 17 (15 ülke); SKH 9 ve 10 (14 ülke); ve SKH 12 ve 14 (13 ülke) takip etmektedir.

SKH veri toplama durumuyla ilgili olarak, ülkeler tarafından sağlanan homojen olmayan yanıtlar, İİT düzeyinde genel durumu analiz etmeyi zorlaştırmaktadır.

SKH'nin uygulanmasına yönelik mevcut taahhüdün ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği bağlantılarının sonuçlarına yakından paralel olarak, 11 katılımcı, 17 SKH'nin tamamı için kapasite geliştirme faaliyetlerine ihtiyaç duyduklarını belirtti. 5 katılımcı farklı 16 SKH için kapasite geliştirmeye ihtiyaç duyduklarını belirtirken, 3 katılımcı 15, 14 ve 13 SKH için kapasite geliştirme faaliyetlerine ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Kalan 9 katılımcı, 2 ila 8 SKH aralığında kapasite geliştirme programlarına sahiptir. Hedef düzeyinde SKH 8, bu alanda kapasite geliştirme talebinde bulunan en yüksek sayıda katılımcıyla (24) yer alırken, onu SKH 1, 4 ve 7 (23 ülke); SKH 2 ve 13 (22 ülke); SKH 3, 11, 14 ve 17 (21 ülke); SKH 5, 6, 12, 15 ve 16 (20 ülke); ve SKH 9 ve 10 (19 ülke) izlemektedir.

Bölüm B, katılımcılara diğer İİT üye ülkelere SKH'ler konusunda kapasite geliştirme sağlayıp sağlayamayacaklarını soran soru ile sona ermektedir. Ürdün dışında kalan 12 katılımcı, 17 SKH'nin farklı yönleriyle diğer İKT ülkelere SKH'ler konusunda kapasite geliştirme sağlayabileceklerini, ardından Kamerun (12 SKH) ve Uganda (10 SKH) sağlayabileceklerini belirtmiştir. Kalan 10 ülke, 1 ila 6 SKH aralığında kapasite geliştirme faaliyetleri sağlayabileceklerini belirtmiştir. Hedef düzeyinde, SKH 1 ve 5, 8 katılımcının kapasite geliştirme programları sağlayabileceği en önemli 2 alan olup, bunu SKH 4 ve 10 (6 ülke); SKH 3 ve 6 (5 ülke); SKH 2, 8 ve 16 (4 ülke); SKH 9 ve 17 (3 ülke); SKH 12, 13, 14 ve 15 (2 ülke); ve SKH 7 ve 11 (1 ülke) izlemektedir (SESRIC, 2017).

4. İSLAM ÜLKELERİ İSTATİSTİK, EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMA VE EĞİTİM MERKEZİ'NİN İİT ÜYESİ ÜLKELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNİN SAĞLANMASINA YÖNELİK FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkelerde sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin sağlanmasına yönelik olarak SESRIC tarafından yapılan faaliyetlerin, hazırlanan raporlar, stratejiler ve yapılan öneriler yorumlanacak ve değerlendirilecektir.

4.1. İİT Üyesi Ülkelerin Sosyo-ekonomik Profili

57 İİT üyesi ülkenin tümü birlikte ele alındığında, dünyanın 129,7 milyon kilometrekarelik arazi alanının tamamının %24,5'ini oluşturuyorlar. İİT'deki en büyük ülkeler, toplu arazi alanları İİT'nin toplam kara kütlesinin %36'sına eşdeğer olan Kazakistan, Cezayir, Sudan, Suudi Arabistan ve Endonezya'dır.

İİT ülkelerinde yaşayan nüfusun payı 2010'da 1.57 milyar iken 2017'de 1.8 milyara yükseldi ve bu da dünya nüfusunun yaklaşık %24'üne tekabül ediyor. Endonezya, Pakistan, Nijerya ve Bangladeş, 150 milyonu aşan nüfusuyla dünyanın en kalabalık ülkeleri arasında yer alıyor (SESRIC 2018a).

İİT'nin demografik yapısı çok genç ve nüfusu dünyanın geri kalanına göre daha yüksek oranlarda artıyor. Genç nüfusun (0-24 yaş) payı 2017 yılında toplam İİT nüfusunun %52'sine tekabül etmektedir.

İİT ülkelerindeki kentsel nüfus, ortalama olarak toplam nüfusun %50'sini aştı. Bununla birlikte, 2017'de yalnızca 31 İİT üyesi ülke %50'nin üzerinde kentsel nüfusa sahipti. Dünyanın en büyük 150 kentinden 39'u İİT bölgesinde yer almaktadır. 2018 yılında metro nüfusu bakımından İİT bölgesindeki en büyük şehir, 30.214.000 nüfusu ile Endonezya'nın Jakarta kentidir. Cakarta'yı Karaçi, Pakistan (metro nüfusu 27.506.000), Kahire, Mısır (metro nüfusu 20.440.000), Dakka, Bangladeş (metro nüfusu 18.898,000) ve Lagos, Nijerya (metro nüfusu 16.060.000) takip ediyor. Bu en büyük İİT şehirlerinin her biri, dünyadaki birçok ülkeden daha fazla insana ev sahipliği yapmaktadır.

Bazı İİT alt bölgeleri petrol ve doğal gaz rezervlerindeki zenginlikleriyle ünlüdür. 2017 yılında, dünyanın kanıtlanmış petrol rezervlerinin %58,6'sı başta MENA bölgesi olmak üzere İİT ülkelerinde bulunuyordu. Bazı İİT ülkeleri, örneğin sektördeki en iyi

uygulamaları benimseyerek, yoğun keşifler gerçekleştirerek ve iyileştirilmiş geri kazanımlar gerçekleştirerek, son yıllarda petrol rezervlerine önemli eklemeler yapmışlardır. Sonuç olarak, İİT'nin kanıtlanmış petrol rezervleri şu anda 964 milyar varil seviyesinde bulunuyor. İİT ülkelerinin küresel ham petrol üretimindeki payı 2010 yılında %44,8 iken 2017 yılında %45,5'e yükselmiştir (SESRIC, 2018b).

23 petrol üreticisi İİT ülkesi arasında 2017 yılında İİT toplam ham petrol üretiminin %29,3'ünü sadece Suudi Arabistan gerçekleştirmiştir. Suudi Arabistan'ı %13,2, %11,4 ve %8,7 pay ile Irak, İran, Birleşik Arap Emirlikleri ve Kuveyt izlemiştir. , ve sırasıyla %8.

İİT ülkelerinin toplam 4.007 trilyon fit küp doğal gaz rezervine sahip olduğu tahmin edilmektedir, bu da 2017 yılında küresel kanıtlanmış doğal gaz rezervlerinin %58'ine tekabül etmektedir (SESRIC 2018b). İİT ülkelerindeki 1.228 milyar standart metreküp (bscm) doğal gaz üretimi, 2017 yılında küresel üretimin %32,8'ini oluşturdu. İİT içinde en büyük payı %19,4 ile İran aldı ve 238 milyar metreküp doğal gaz üretim seviyesi ile İran 2017. İran'ı 163,6 milyar metreküp (%13,3) ile Katar ve 115 milyar metreküp (%9,4) ile Suudi Arabistan izledi.

Enerji sektörüne ek olarak, İİT ülkeleri grubu tarım, madencilik ve insan kaynakları gibi alanlarda ve sektörlerde potansiyel ekonomik kaynaklara sahiptir ve büyük bir stratejik ticaret bölgesi oluşturmaktadır. Ancak bu doğal potansiyel, ekonomik ve insani gelişme açısından istenilen düzeyde yansımamaktadır. 2017'de İİT ülkeleri, dünya toplam GSYİH'sının %15,3'ünü üretti - cari ABD Doları cinsinden ifade edilen ve SAGP'ye dayalı. Ancak cari fiyatlarla ölçüldüğünde, İİT ülkeleri 2017'de küresel üretimin yalnızca %8.2'sini oluşturuyor (SESRIC 2018c). İİT ülkelerinin toplam dünya rezervleri (altın dahil) içindeki toplu payı 1996'da %9'dan 2016'da %13,3'e yükselmiştir.

2017 yılında, GSYİH hacmi açısından ilk on İİT ülkesi toplam İİT üretiminin %73,9'unu üretti. Cari fiyatlarla İİT GSYİH'sında en yüksek paya sahip ülke Endonezya (%15,5), bunu Türkiye (%12,9), Suudi Arabistan (%10,4) ve İran (%6,6) izliyor. İİT ülkeleri arasında 2017 yılında kişi başına en yüksek GSYİH'ya sahip ülke Katar'ı, ardından Birleşik Arap Emirlikleri ve Brunei izledi. Katar'ın kişi başına düşen GSYİH'si, grup olarak İİT ülkeleri ortalamasından 5,5 kat daha yüksekti ve bu durum İİT ülkeleri arasındaki yüksek düzeyde gelir eşitsizliğini yansıtıyor. 2014 yılı için, İİT yetişkin nüfusunun %87,5'inin toplam İİT servetinin yalnızca %20,1'ine sahip olduğu, yetişkin nüfusun %1'inden azının

(yani %0,95'inin) İİT coğrafyasındaki toplam servetin %46,7'sini kontrol ettiği tahmin edilmektedir (SESRIC 2016).

Aralık 2018 itibariyle, başta Sahra Altı Afrika ülkeleri olmak üzere 21 İİT üyesi ülke, BM'nin En Az Gelişmiş Ülkeler listesinde yer almaktadır. Dünya Bankası sınıflandırmasına göre, yalnızca yedi İİT ülkesi Yüksek Gelirli Ülkeler grubuna dahildir (2016'da kişi başına GSMH'nin 12.235 ABD Doları veya daha yüksek olduğu Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Brunei) ve 16'sı Üst Orta Gelirli Ülkeler grubuna (kişi başına düşen GSMH'nin 3.956 - 12.235 ABD Doları arasında olduğu) dahildir.

Reel GSYİH büyüme eğilimi, İİT ülkelerinin toparlandığını gösteriyor. Resesyondaki İİT ülkelerinin sayısı 2016'da on bir iken 2017'de altıya düştü ve 2018'in sonunda sadece bir İİT ülkesinin negatif büyüme oranına sahip olacağı tahmin ediliyor. Bununla birlikte, grup olarak İİT ülkelerinin ortalama reel GSYİH büyümesi, 2016'daki %4,2'ye kıyasla 2017'de %3,8'e yavaşladı. Yine de, İİT ülkelerinin 2018 ve 2019'da biraz daha hızlı büyümesi, ancak yine de ortalamalarının altında olması bekleniyor. 1999'dan 2008'e kadar olan dönemde elde edilen büyüme oranları.

İİT ortalama işsizlik oranı 2017'de %6,8'de sabit kaldı. Ancak işsizlik oranı gençlerde (%15,3) ve kadınlarda (%9,3) önemli ölçüde daha yüksek. Bazı üye ülkelerde artan sayıda insan işgücü piyasasına girmekte, bu da işsizliğin sürekli olarak yüksek kalmasının önünü açmaktadır. Örneğin, toplam işsizlik Filistin'de (%27,4), Mozambik'te (%25) ve Gabon'da (%19,7) ciddi bir endişe kaynağıdır. Öte yandan, 2017 yılında en yüksek genç işsizliği oranı Libya'da (%46) tahmin edilirken, onu Filistin (%43), Mozambik (%42,7), Ürdün (%39,8) ve Tunus (%36,3) izledi.

İİT mali gelişmeleri, 2016'da GSYİH'nın %6,1'inden 2017'de %4,3'e düşen ortalama mali açıkla toparlanmayı yansıtıyor. Ayrıca, küresel eğilime paralel olarak, İİT ülkelerinin dünya mal ihracatındaki payı, geçen yılki %8,8'den arttı. 2016'da 2017'de %9,3'e yükseldi. İİT üyesi ülkelerin toplam ticaretinde İİT içi ticaretin payının 2015'te %19,2'den 2017'de %19,9'a hafifçe yükseldiğini belirtmekte fayda var (SESRIC, 2018c).

2017 yılında grup olarak İİT ülkelere yönelik DYY akışlarının toplam değeri yıllık bazda %6 artarak 107 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Ancak İİT üyesi ülkelerin toplam dış borç stoku 2016 yılında artmaya devam ederek 1,6 trilyon dolara ulaştı.

Doğuşta beklenen yaşam süresi İİT ülkelerinde 2000 yılında 62,6 yıldan 2016 yılında 67,8 yıla yükselmiştir. Bununla birlikte, yalnızca altı İİT ülkesi (Lübnan, Arnavutluk, Katar, Maldivler, Birleşik Arap Emirlikleri ve Brunei) daha yüksek yaşam beklentisi oranları elde etmiştir. 72,2 yıllık dünya ortalamasının üzerinde. Yaşam beklentisi oranları 26 üye ülkede İİT ortalamasının altındadır (SESRIC 2018a).

Bugün İslam dünyasının karşı karşıya olduğu en büyük zorluklardan biri, yoksulluğu ve eşitsizliği azaltmak, insanların refahını ve sağlığını iyileştirmek, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak ve toplum barışını sürdürmek için temel yapı taşları olan eğitim ve becerilerin geliştirilmesidir. UNDP İnsani Gelişme Endeksi'nin bir bileşeni olan Eğitim Endeksi'ne göre 2017 yılında 26 İİT ülkesi eğitimde düşük gelişmişlik kategorisine, 16'sı orta gelişmişliğe, 12'si yüksek gelişmişliğe ve sadece bir tanesi (Kazakistan) çok gelişmişlik kategorisine giriyor. eğitimde yüksek gelişme. Bu tablo çok tatmin edici olmasa da, cesaret verici düşünce, verilerinin mevcut olduğu 55 İİT ülkesinde 2010 ve 2017 yılları arasında Eğitim Endeksi değerlerinin farklı derecelerde arttığıdır. Böylece, eğitim kategorisinde yüksek gelişme kategorisine giren İİT ülkelerinin sayısı 2010'da iki iken 2017'de on ikiye yükseldi (SESRIC 2018c).

2017 Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi'ne göre, 48 İİT üyesi ülkede mevcut verilere sahip 500 milyondan fazla insan, toplam nüfusunun %35,3'üne tekabül eden çok boyutlu yoksullardır. Yirmisi Sahra Altı Afrika'dan olmak üzere 24 İİT ülkesinde nüfusun üçte birinden fazlası çok boyutlu yoksul. BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), İİT ülkelerinde 200 milyon yetersiz beslenen insan olduğunu ve bu rakamın 2014-2016 döneminde dünyadaki yetersiz beslenen insanların %27,5'ine tekabül ettiğini tahmin ediyor (SESRIC 2018c). Öte yandan, İİT nüfusu içinde yetersiz beslenen insanların payı 1999-2001'de %17,6'dan 2014-2016'da %13'e düşmesine rağmen, 2012-2014'ten bu yana yetersiz beslenen toplam insan sayısı artıyor.

Ekolojik meseleler söz konusu olduğunda, ne yazık ki, birçok İİT ülkesinin ekolojik ayak izleri biyolojik kapasitelerini aşıyor, yani ekolojik bir açıyla çalışıyorlar. Başka bir deyişle, İİT ülkelerinin çoğu, her yıl, su, toprak ve ormanlar gibi, doğanın bir yıl içinde yeniden üretebileceğinden daha fazla kaynak tüketiyor. Küresel Ayak İzi Ağı'nın Ulusal Ayak İzi Hesaplarına göre, 2014 yılında sadece on bir İİT ülkesi biyolojik kapasite rezervine sahipken, geri kalanların biyolojik kapasite açığı vardı. Biyolojik kapasite açığından

kaynaklanan gezegene olan borç, şiddetli kuraklık ve sellerin sıklığını artıran, yağış düzenlerini etkileyen ve İİT bölgesindeki mevcut tatlı su miktarını hızla aşındıran iklim değişikliği yoluyla ödeniyor (SESRIC, 2018d).

İİT ülkelerinin sosyo-ekonomik profili bir heterojenliği yansıtırsa da, birçok durumda sorunlar benzerdir ve deneyim alışverişi ve Güney-Güney işbirliği yöntemleri birçok çözümün bulunmasına yardımcı olabilir. Yukarıda vurgulanan birçok önemli konuyu ele almak için yapılacak çok iş var.

Ekonomik güvenlik, bugün, sıradan insanların temel sorunudur, her zamankinden daha fazla. Yoksulluk, işsizlik ve eşitsizlik, İİT bölgesindeki ortalama vatandaşların günlük güvenliğini tehdit ediyor. Bu nedenle, İİT işbirliği öncelikle sonuç odaklı faaliyetler yoluyla İİT ülkelerinde daha fazla büyüme, istihdam ve rekabet gücü için bir bağlam sunmayı hedeflemelidir. Bunun gerçekleşmesi için, İİT üyesi ülkelerin hükümetleri ekonomik kalkınma için daha destekleyici bir ortam yaratmalı ve İİT ekonomileri, olumlu gelişme için en iyi seçenek olarak daha derin bölgesel işbirliğine ve ekonomik entegrasyona güvenmelidir. İİT bölgesinin şimdi ihtiyacı olan şey, ekonomik kalkınma sürecini ileriye taşıyacak daha somut, somut projelerdir.

4.2. SESRIC’ın İİT Ülkelerinde Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Sağlanmasındaki Rolünün Değerlendirilmesi

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), kurulduğu 1969 yılından bu yana, bölgesinde diyalog, dayanışma, güven ve kardeşlik ortamını sürdürmek için çalıştı. İİT’nin genel misyonu, barış ve istikrarı teşvik etmek, işbirliğini kolaylaştırmak, üye ülkelerin ekonomik, sosyal ve kurumsal reformlarını desteklemek ve böylece daha iyi bir dünyanın inşasına katkıda bulunmaktır. Yıllar içinde İİT, gündemi giderek bölgesinin gerçek ihtiyaçları tarafından şekillendirilen bir organizasyona dönüşmüştür.

İİT üyeliği, dört kıtadan 57 üye ülke ile, çoğunlukla güney yarımkürede yer alan geniş bir coğrafi alana yayılmıştır. Bu nedenle, İİT, gündemi gelişmekte olan ülkeler tarafından siyasi olarak daha güçlü ortaklıklardan, ekonomik olarak genişletilmiş ekonomik fırsatlardan ve gelişmiş bağlantılardan ve jeopolitik olarak daha fazla istikrar ve güvenlikten yararlanma beklentisiyle belirlenen Güney-Güney işbirliğinin bir versiyonudur. . Çeşitli kalkınma zorluklarını ele almak için stratejik yön sağlayarak, bilgi paylaşımını ve karşılıklı öğrenmeyi teşvik ederek, mali yardım sağlayarak ve küresel kalkınma gündemine ilişkin reformları destekleyerek, İİT ayrıca üye ülkelerinin ekonomik yönetişimi ve devlet kurumlarının

verimliliğini iyileştirmelerine yardımcı olur. İİT üyesi ülkelerin hükümetleri tarafından benimsenen çeşitli politika ve tedbirler, İİT gündeminin bir parçasıydı.

İİT, üçgen işbirliği yoluyla Küresel Güney-Güney gelişimini destekleme çabalarıyla da tanınmaktadır. İİT'nin Küresel Kuzey ülkeleri ve örgütleriyle olan ortaklıkları, birçok İİT üyesi ülkenin sosyoekonomik zorluklarıyla karşı karşıya kaldıklarında karşılaştığı bilgi boşluğunu ele alma çabalarını kolaylaştırmaktadır.

İİT Şartı, operasyonlarının temelini oluşturur. İİT Sözleşmesi hükümlerine bağlı OIC-2025 Eylem Programı, 107 hedef ile 18 öncelikli alana odaklanmaktadır. Öncelikli alanlar arasında barış ve güvenlik, Filistin ve Kudüs, yoksulluğun azaltılması, terörle mücadele, yatırım ve finans, gıda güvenliği, bilim ve teknoloji, iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik, ılımlılık, kültür ve dinler arası uyum, kadınların güçlendirilmesi, ortak İslami insani yardım eylemi, insan hakları ve iyi yönetim, diğerleri arasında.

İİT işbirliği sadece hükümetten hükümete değil, aynı zamanda özel sektör, sivil toplum, akademi ve bir dizi dış kuruluşu da içerir. Ayrıca, İİT, ihtiyaçların belirlendiği ancak işbirliği mekanizmalarının bulunmadığı alanlarda yeni organizasyonlar için bir kuluçka merkezi rolü oynamıştır. Bugün, İslam Zirvesi, Dışişleri Bakanları Konseyi, dört Daimi Komite, Yürütme Komitesi, Uluslararası İslami Adalet Divanı, Bağımsız Daimi İnsan Hakları Komisyonu, Daimi Temsilciler Komitesi ve Genel Sekreterlik, İİT'nin kilit organlarıdır (İİT Tüzüğü, Madde 5). Ayrıca, İİT hedeflerine ulaşmak için çalışan sektörel bakanlık konferanslarının ve diğer kurumların sayısı sürekli olarak artmaktadır. Diğer İİT kurumları, özerklik derecelerine bağlı olarak, yan organlar ve uzmanlaşmış veya bağlı kuruluşlar olarak sınıflandırılır (Şekil 1.1). Bu kurumlar arasındaki tamamlayıcı güçler, mevcut sinerji ve koordinasyon, İİT organlarının kararlarının ve kararlarının etkin bir şekilde uygulanmasının sağlanmasında ve ayrıca kalkınma hedeflerine ulaşılmasına ilişkin başarılı politika ve faaliyetlerin teşvik edilmesinde esastır.

İİT işbirliği ölçek ve kapsam olarak artmaktadır. İslam dünyasını etkileyen birçok zorluğun üstesinden gelmek için ortak çabalarda çok önemli olarak kabul edilmektedir. İç veya bölgesel siyasi zorluklar bazı İİT üyesi ülkelerin kalkınma yolunu engellemesine rağmen, bugün hepsinin İİT işbirliği sürecinden yararlandığını ve katkıda bulunduğunu görmek cesaret vericidir. Ayrıca, farklı karar ve kararlara da yansdığı üzere, İİT üyesi ülkelerin hükümetleri birbirlerine karşı sorumluluklarının olduğunu ve ortak pek çok

zorluğun olduğunu fark etmişlerdir. Bu, farklı İİT alt bölgelerindeki ilişkileri gerçekten normalleştirmek ve pekiştirmek için iyi bir şansı temsil ediyor.

İİT Genel Sekreterliği, İİT alanındaki genel gelişmeleri yakından izlemeye devam etmektedir. Tüm bulgular paralel dünyalar olduğunu gösteriyor: İİT işbirliğine olumlu etkiler sağlayan iyi bir hikaye ve ağırlıklı olarak geçmişle ilgili salınımlar, İİT'nin kalkınma işbirliğinde tam potansiyeline ulaşmasını engelliyor. İdeal durum, İİT alanında kalan görünmez duvarların yıkılmasına ve gelecekteki ekonomik ilerlemenin hızlandırılmasına olanak sağlayacak böyle güçlü ortaklıklar kurmak olacaktır.

İslam Ülkeleri için İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC), güçlü başarılarla imza atarak büyük bir dönüm noktasına işaret ediyor. Kırk yıl önce Trablus'ta kendisine verilen İİT'nin yan organı olarak, özellikle istatistik, ekonomik ve sosyal araştırma, eğitim ve teknik işbirliği alanlarındaki görevini başarıyla yerine getirme kapasitesini göstermiştir.

SESRIC ve İİT kurumları arasındaki etkileşim, yıllar içinde önemli bir koordinasyon sürecine dönüşmüştür. OIC Genel Sekreterliği ile SESRIC arasındaki mükemmel çalışma ilişkileri ve düzenli temaslar, OIC işbirliğini destekleyen ortak faaliyetlere ve artan sinerjiye yol açmıştır. Ayrıca, İİT üyesi ülkelerin sürekli desteği ve SESRIC faaliyetlerine katılımları, İslam dünyasının sürdürülebilir kalkınma çabalarına büyük katkı sağlamıştır.

SESRIC'in misyonu, İİT bölgesindeki ekonomik zorluklara tutarlı çözümler belirlemek, ortak müdahalelere yardımcı olmak ve kolaylaştırmak ve üye ülkelerin kendi kalkınma hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmaktır. Her şey dahil olma, tutarlılık, sinerji ve odaklanmış yaklaşım, SESRIC vizyonunun temel direkleridir (Şekil 1.2). Daha genel bağlamda, SESRIC, İİT bölgesinin sosyoekonomik kalkınmasına ilişkin tartışmalarda köprü oluşturma rolü oynar ve politika tavsiyeleri aracılığıyla daha fazla büyüme, istihdam ve rekabet gücü için uzun vadeli bir bağlam sunar.

Geçtiğimiz on yıllar boyunca, SESRIC, başarılı istatistiksel ve sosyoekonomik araştırma organı olarak kabul edilen kuruluş için İİT kapsamındaki ülkelerin ihtiyaçlarına bir yanıt olarak politika oluşturma sürecine rehberlik etme ve pratik sonuçlara ulaşma becerisini kanıtladı. Ayrıca, SESRIC'in faaliyetleri, istikrarı sürdürmeyi, kalkınma potansiyellerini ortaya çıkarmayı, bağlanabilirliği geliştirmeyi ve kurumsal ve beşeri

sermaye oluşturmaya amaçlayan bölgesel programların geliştirilmesi ve uygulanmasında güçlü bir destekçi olmaya devam etmektedir.

SESRIC, kalkınma gündeminin çeşitli İİT sektörlerinde gelişen eğilimlerle uyumlu olmasını sağlamak için önemli çabalar sarf etmiştir ve buna paralel olarak, bir etkinin sağlanabileceği ve sürdürülebileceği alanlara odaklanmaktadır. İİT ekonomilerinin daha entegre, akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı hale gelmesi için yapılan çağrı, SESRIC'in sosyoekonomik araştırma faaliyetlerinin merkezinde yer almıştır. İİT'nin ana araştırma organı olarak SESRIC, sosyoekonomik eğilimleri anlamaya, sorunları belirlemeye ve gelecekteki politikaları şekillendirmeye yardımcı olan bilgiler sağlamaya devam ediyor.

Önceki yıllarda, SESRIC, çeşitli sosyoekonomik alanlarda ve İİT üye ülkelerinin acil ilgi alanlarında teknik uzmanlık ve eğitim sağlanması da dahil olmak üzere, birçok kapasite geliştirme faaliyetinin başarılı bir şekilde uygulanmasının ardından anlamlı sonuçlar elde etmiştir. Eğitim ve teknik işbirliği faaliyetleri, İİT üyesi ülkelerin birbirleriyle çalışmaları ve en iyi uygulamalarını paylaşmaları için bir platform sağladı. Ayrıca, bu faaliyetler sivil toplumla, ulusal ve uluslararası yapılarla daha güçlü bir bağlantı kurulmasını sağladı ve böylece SESRIC'in İİT alanındaki işbirliğine katkıda bulunmak ve işbirliğini güçlendirmek için imajını ve konumunu iyileştirdi.

SESRIC ayrıca, sonuç odaklı ve sağlam bir şekilde koordine edilmiş eylemler gerçekleştirmeyi amaçlayan, kendi yetki alanları boyunca yeni önlemler getirdi ve çeşitli yeni yaklaşımlar geliştirdi. İİT İstatistik Komisyonu Sekreterliği (OIC-StatCom) olarak görev yapan SESRIC, İİT üye ülkeleri için zamanında ve güvenilir istatistiksel veriler üretme ve sağlamadaki rolüyle giderek daha fazla tanınmaktadır. Ayrıca, İstatistiksel Kapasite Geliştirme Programı (StatCaB), SESRIC'in ihtiyaç değerlendirmesine, en iyi uygulamaların paylaşılmasına ve ulusal istatistik sistemlerinin teknik kapasitelerinin geliştirilmesine katkıda bulunmasını sağlar. Genel olarak, SESRIC'in istatistik alanındaki çabaları, İKÖ işbirliğinin faaliyetleri programlarken sağlam ve kanıta dayalı kararlar almasını sağlar.

SESRIC, sosyoekonomik işbirliğini İİT gündeminin üst sıralarında tutma ve olumlu bir değişim için itici güç olma hedefine sahiptir. Bu bağlamda, SESRIC, İİT üyesi ülkelerin Güney-Güney işbirliği ve sosyoekonomik kalkınma sürecini destekleyen yeni yolları sürekli olarak araştırmaktadır. SESRIC ilhamını, hem ele alınan konular hem de kavram olarak 2015 Sonrası Küresel Kalkınma Gündemi'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin (SKH) yanı

sıra İİT - 2025 Eylem Programından, İİT organlarının farklı kararlarından almaktadır. ortak çıkarları olan alanlarda daha iyi işbirliği yoluyla ilerlemeyi hızlandırmak.

SESRIC, ortak bir konu olarak İİT alanında ortaya çıkan zorluklara tutarlı çözümler belirlerken, sivil toplumla açık, şeffaf ve düzenli bir diyalogu teşvik eder, cinsiyete duyarlı politika ve projeleri teşvik eder ve yönetişimin iyileştirilmesini savunur. çevre üzerinde olumlu etki.

1) Hedef 1: Yoksulluk Yok

Mevcut ekonomik, finansal ve sosyal etkiler göz önüne alındığında, COVID-19 pandemisinin yoksulluk üzerindeki olumsuz etkilerinin üstesinden gelme beklentileri hemen umut verici değildir. Dünya Bankası (2020d) bulgularına göre, gelişmekte olan ülkelerin %90'ı kişi başına düşen gelirden düşüşe tanık olacak. Buna göre, sadece Sahra Altı Afrika'daki İİT ülkeleri değil, aynı zamanda düşük ve orta gelirli İİT ülkelerinin çoğu da yoksulluğa karşı daha savunmasız hale gelmeye adaydır. Bu bağlamda, yalnızca sosyal koruma ve kalkınma programlarına (eğitim ve Ar-Ge dahil) yapılan önemli uzun vadeli yatırımlar, bu hassas üye ülkeleri ekonomik ve sürdürülebilir kalkınmanın sonraki aşamalarına taşıyabilir.

Emeklilik kapsamı, emekli olan nüfusun daha büyük bir bölümünü kapsayacak şekilde genişletilmelidir. Temel temizlik hizmetlerine erişim tüm nüfusa genişletilmelidir. İİT ülkeleri, eğitim ve bilimi teşvik etmek için yabancı ortaklar ve bağış yapan ülkelerle işbirliğini geliştirmelidir. İİT ülkeleri, %15-20 aralığında eğitime ayrılan toplam kamu harcamasını artırmak için acil önlemler almalıdır (SESRIC, 2021).

2) Hedef 2: Sıfır Açlık

Çocuklarda bodurluk ve zayıflama azalmaktadır. Sıfır açlığa ulaşmak ve yoksullukla mücadele etmek için gıda güvenliği ve tarım sektörünün gelişimi esastır. COVID-19, küresel olarak gıda güvenliğine önemli zorluklar getirdi. Diğer birçok gelişmekte olan ekonomi arasında, bazı İİT ülkeleri, İİT ülkelerindeki hane halkı harcamalarının önemli bir bölümünün gıdaya gitmesi nedeniyle ciddi şekilde acı çekiyor. Ayrıca, SKH 1 bölümünde tartışıldığı gibi, COVID-19 nedeniyle küresel olarak aşırı yoksulluk içindeki insan sayısı arttı. BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Raporu 2021'e (BM, 2021) göre, pandemi nedeniyle 70 ila 161 milyon ek insanın açlık çekmesi muhtemel. Ayrıca, küresel olarak 23'ü İİT ülkesi olan 45 ülke gıda için dış yardıma ihtiyaç duyarken, çatışmalar ve iklimle ilgili şoklar, yüksek düzeyde şiddetli gıda güvensizliğinin temelini oluşturmaya devam ediyor

(FAO, 2021). Çiftliklerde ve tarım işletmelerinde işçilerin hareketliliği üzerindeki kısıtlamalar, insanlar için ciddi sosyal ve ekonomik sorunlara neden oldu (Dünya Bankası, 2020c). Karantina sırasında uygulanan hareketlilik üzerindeki kısıtlamalar büyük ölçüde kaldırılmıştı ancak olumsuz etkileri pandemi boyunca devam etti. Hedeflenen bir yanıt olarak, işgücünün önemli bir bölümünün tarım ve gıda üretimine dahil olduğu birçok İİT ülkesinde gelir kaybı yaşayan küçük tarım işletmelerinin desteklenmesi ve sektördeki işlerin korunması gerekli olacaktır.

Yetersiz beslenmenin ortadan kaldırılmasına yönelik daha fazla ilerleme gereklidir. İİT ülkeleri, sürdürülebilir tarımı teşvik etmek için araştırma projelerine fon sağlamalıdır. Çiftlikler ve küçük tarım işletmeleri, COVID-19'un olumsuz etkileriyle mücadele etmek için yeterli hükümet desteğine erişme hakkına sahip olmalıdır (SESRIC, 2021).

3) Hedef 3: İyi Sağlık ve Refah

Beş yaş altı ölüm oranı, çoğunluğu 2019 itibarıyla hedefi karşılamayan İİT ülkelerinde hala yüksek. İİT ülkelerinde yenidoğan ölüm oranları azalmaktadır. Bazı İİT ülkeleri tarafından son yıllarda bildirilen yüksek tüberküloz vakaları, hastalığın önlenmesi ve kontrolü için daha fazla eylem çağrısında bulunmaktadır. İİT ülkeleri grubu, bulaşıcı olmayan hastalıklara atfedilen ölüm oranını düşürmeye yönelik olumlu bir ilerleme kaydediyor. Küresel intihar ölüm oranı, 2019 yılında İİT ülkeleri grup ortalamasından neredeyse iki kat daha yüksekti. İİT ülkeleri grubunda kişi başına alkol tüketimi dünya ortalamasının oldukça altındadır. 42 İİT ülkesinde karayolu trafik yaralanmalarına bağlı ölüm oranı azaldı. İİT ülkelerinde üreme çağındaki kadınlar arasında modern yöntemlerle aile planlaması yaygınlaşıyor. İİT ülkelerinde kasıtsız zehirlenmelere atfedilen ölüm oranı azalmaktadır. İİT ülkeleri grubu tarafından alınan tıbbi araştırma ve temel sağlık sektörleri için ODA dört kattan fazla arttı. İİT ülkelerinde tıp doktorlarının nüfus içindeki dağılımı düşük. COVID-19 salgını, temel sağlık hizmetlerinde ciddi aksamalara neden olmaktadır.

Dünyadaki diğer tüm ülkeler gibi, İİT ülkeleri de tüm ülkelerin 2030 yılına kadar vatandaşlarının sağlıklı yaşamlarını ve esenliğini sağlamak için belirlenen hedeflere ulaşmak için çabaladığı bir zamanda COVID-19 pandemisinin ortaya çıkmasından büyük ölçüde etkilenmiştir. Pandemi, SKH 3'e ulaşma yolunda kaydedilen mütevazı ilerlemeyi etkiledi ve bu, 2030 yılına kadar SKH hedeflerine ulaşma beklentilerini bozuyor. Dünya Sağlık Örgütü

(WHO, 2021) tarafından hazırlanan bir rapor, önemli ilaç, personel, teşhis ve toplu taşıma sıkıntısı olduğunu belirtti. COVID-19 pandemisinin neden olduğu hizmetler, dünya çapında 135 ülke ve bölgenin %89'unda temel sağlık hizmetlerindeki kesintilere sebep olmuştur (SESRIC, 2021).

COVID-19'a yakalanma korkusu, artan COVID-19 vakaları nedeniyle aşı kampanyalarının askıya alınması nedeniyle çocuk felci, kızamık, insan papilloma virüsü, sarı humma, kolera ve menenjit gibi hastalıkların artmasına da neden oldu. Bu durum, 13,5 milyon çocuğun bu hastalıklara yönelik aşılarının eksik olmasıyla sonuçlanmıştır (UNDP, 2020a).

4) Hedef 4: Kaliteli Eğitim

İlk ve orta öğretimde tamamlama oranları İİT ülkelerinde genel olarak artmıştır. Kayıttaki ilerlemeye rağmen, 2030 yılına kadar tüm çocukların erken çocukluk eğitime erişimi konusunda endişeler devam etmektedir. İİT ülkelerinin çoğu okul eğitiminde cinsiyet eşitliğini sağlamıştır. İİT ülkelerinde nitelikli okul öğretmenlerine artan bir ihtiyaç vardır. COVID-19 sürecinde okulların kapanması nedeniyle eğitime erişimdeki ilerleme engellenmiştir.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Raporu 2020'ye (BM, 2020) göre 190 ülkede okulların kapatılması uygulamasına geçildi. Sonuç olarak, tüm öğrencilerin yaklaşık %90'ı veya 1,57 milyar çocuk COVID-19 nedeniyle okula gitmedi. 11 Mart 2020 ile 2 Şubat 2021 arasındaki dönemde, 55 İİT ülkesi, yaklaşık 400 milyon ilkokul ve ortaokul çocuğunu etkileyen COVID-19 pandemisi nedeniyle ülke çapında okulları kapattı (SESRIC, 2021a). Böylece, pandemi İİT ülkelerinde temel eğitimin kalitesini artırdı. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Raporu 2021'in (BM, 2021) projeksiyonlarına göre, COVID-19 ek 101 milyon çocuğun (ilkokul ve ortaokuldakilerin yaklaşık %9'u) minimum okuma yeterliliği eşiğinin altına düşmesine yol açacaktır, 2020'de geride kalan öğrenci sayısını 584 milyona çıkarmak. Pek çok eğitim kurumu henüz temel hijyen, sosyal mesafe ve aşı uygulamalarına izin verecek temel altyapıya ve kapasiteye sahip olmadığı için, pandemi öncesi ilerlemenin toparlanması çok daha uzun zaman alacaktır. eğitim hedeflerinde. Uzaktan eğitim çoğu ülkede hemen önerilip uygulamaya konmasına rağmen, dünya genelinde 500 milyon veya daha fazla çocuk bu seçenekten mahrum kaldı (UN, 2020; SESRIC, 2021).

5) Hedef 6: Temiz Su ve Sanitasyon

Bazı İİT ülkelerindeki nüfusun sınırlı bir bölümünün sürdürülebilir içme suyuna ve sanitasyon tesislerine erişimi vardır. Tesislerdeki temel el yıkama olanaklarına herkesin erişiminin sağlanması, özellikle COVID-19 döneminde çok önemlidir. Çevreyi korurken su kullanım verimliliğini artırmak da herkese tatlı su temini sağlamak için bir çözümdür. İİT ülkelerinde su ve ilgili kaynakların koordineli gelişimi ve yönetimindeki ilerleme, COVID19 nedeniyle engellenmektedir.

İİT ülkeleri, entegre ulusal su kaynakları yönetimi planlarının uygulanmasını teşvik etmelidir.

Genel tablo, temel sanitasyon, hijyen ve tatlı su kaynaklarına erişimi olan küresel ve İİT nüfusunun oranı için kaydedilen hafif artışlarda bile endişe verici olmaya devam ediyor. Bu bağlamda, birçok İİT ülkesi, başta COVID-19 salgını olmak üzere gelişmiş tehditlere karşı savunmasız durumdadır. Küresel olarak, tahminen 2,3 milyar insan hala evde sabun ve su bulunan temel bir el yıkama tesisinden yoksundu ve 2019'da 670 milyon kişi hiç el yıkama tesisine sahip değildi (BM, 2021).

Ayrıca pandemi sırasında sadece haneler değil eğitim kurumları da su, sanitasyon ve hijyen hizmetlerine erişimde zorluklarla karşılaşılıyor. COVID-19 pandemisinin başlangıcında her üç okuldan sadece ikisinde temel içme suyu ve sanitasyon hizmetleri ve beş okuldan üçünde temel hijyen hizmetleri vardı (BM, 2021). İİT ülkelerinin gelecekte pandemilere karşı daha dirençli olmalarını ve yeni koronavirüs krizinden daha iyi bir şekilde çıkmalarını sağlamak için herkesin içme suyuna, sanitasyona ve hijyene erişimini sağlama çabalarını önemli ölçüde hızlandırmaları gerekiyor (SESRIC, 2021).

6) Hedef 7: Uygun Fiyatlı ve Temiz Enerji

Kaydedilen ilerlemeye rağmen, İİT ülkeleri grubu elektriğe erişim konusunda hala dünya ortalamasının gerisinde kalmaktadır. Çok az sayıda İİT ülkesinin 2030 yılına kadar enerji verimliliğinde iyileştirme oranını iki katına çıkarma hedefine ulaşması bekleniyor. Kurulu yenilenebilir enerji üretim kapasitesi, İİT Ülkelerinin çoğunda artmaktadır.

Dünya Bankası ve WHO'ya (2015) göre, Sahra Altı Afrika'daki sağlık tesislerinin dörtte birinin elektriğe erişimi yokken, sağlık tesislerinin yalnızca %28'i ve hastanelerin %34'ü güvenilir elektriğe erişebiliyordu (uzun süreli bir kesinti olmaksızın). Geçen hafta).

Bu, daha az gelişmiş ülkelerde sağlık sistemlerinin kırılganlıklarının keskinliğinin güçlü bir göstergesidir.

Sağlık altyapısının çeşitli bölümlerinde kullanılan kilit bir unsur olarak, enerjinin olmaması, İİT ülkelerinde ve tüm dünyada COVID-19 pandemisine karşı mücadelede genel çabaları engelleyebilir. Temel hijyen için temiz su sağlamak ve insanları birbirine bağlamak için gerekli iletişimi sürdürmek için de enerji gereklidir. Bu bağlamda, İİT ülkeleri, sağlık sistemlerinin enerji talebine cevap vermek için enerji altyapısının ve sektörlerinin geliştirilmesine, halkına kaliteli hizmetler sunmak için hayati önem taşıyan ihtiyaç ve kapasiteleri ele alarak öncelik vermeli ve hızlandırmalıdır.

Artan enerji talebinin karşılanmasında yenilenebilir kaynaklara öncelik verilmelidir. İİT ülkeleri, COVID-19 pandemisinin benzeri görülmemiş etkilerinden kaçınmak için sağlık sektörünün ihtiyaç duyduğu enerji talebine yanıt vermelidir (SESRIC, 2021).

7) Hedef 8: İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme

En az gelişmiş İİT ülkeleri, ekstra çaba göstermeden 2030 yılına kadar yıllık %7 GSYİH büyüme hedefini kaçırıyor gibi görünüyor. İyileştirmelere rağmen, İİT ülkelerinde işgücü verimliliği büyük farklılıklar göstermektedir. İİT'te işsizlik oranı artıyor. İstihdam, eğitim veya öğretimde olmayan gençlerin payı, İİT ülkelerinin çoğunda hala yüksek. COVID-19, İİT ülkeleri üzerinde ciddi olumsuz ekonomik etkilere sahip olmaya devam ediyor.

İİT ekonomileri, COVID-19 pandemisinden önce zaten kırılgandı. İİT ülkelerindeki ekonomik büyüme oranlarındaki düşüş, rekor düzeyde yüksek borç seviyeleri ve kırılgan kamu maliyesi pozisyonları, olumsuz gelişmelere tepki olarak konjonktür karşıtı politika uygulama kabiliyetini daha da sınırlandırmaktadır (Dünya Bankası, 2020a). Bu kırılgan görünümün arka planında, İİT ekonomilerinin üretken kapasiteleri, COVID-19 salgınının tetiklediği en son küresel kriz tarafından zorlanmaktadır.

Pandeminin bir sonucu olarak, küresel ekonomi 2020'de %3,5 oranında daraldı. Küresel ekonominin 2021'de %5,6 oranında büyümesi öngörülse de, özellikle ülkeler arasında aşırı erişimin oldukça eşitsiz olması nedeniyle bu toparlanma maalesef eşitsiz olacaktır (Dünya Bankası, 2021). Temmuz 2021'in başından itibaren, İİT ülkelerinin yarısında 100 yetişkin başına sekizden az aşı dozu uygulandı. Her 100 yetişkin için yaklaşık üç doz aşının uygulandığı düşük gelirli İİT ülkelerinde durum daha şiddetlidir (SESRIC,

2021b). Salgını küresel düzeyde kontrol altına almak için daha adil aşı dağıtımı gerekiyor (SESRIC, 2021).

8) Hedef 9: Sanayi, İnovasyon ve Altyapı

Hava taşımacılığı hacimlerinde görülen ilerlemeye rağmen, İİT ülkelerinin küresel ekonomideki rekabet güçlerini artırmak için havacılık hizmetleri sektörüne daha fazla yatırım yapması gerekiyor. İİT ülkelerinde teknolojik ilerlemeyi ve ekonomik büyümeyi artırmak için önemli düzeyde yatırıma ihtiyaç var. Kredi veya kredi limiti olan küçük ölçekli sanayilerin oranı İİT ülkeleri arasında farklılık göstermektedir. İİT ülkeleri grubunda imalatın CO2 emisyon yoğunluğu düşüş eğilimi göstermektedir. İİT ülkeleri genelinde ArGe harcamaları artmasına rağmen, tüm İİT ülkeleri dünya ortalamasının gerisinde kalmaktadır. İİT ülkelerindeki araştırmacı sayısında genel bir artış olmuştur. İİT ülkeleri, sürdürülebilir ve esnek altyapı gelişimini hızlandırmak için toplam resmi uluslararası desteği daha fazla kullanabilir. Gelişmelere rağmen, İİT ülkeleri yüksek teknolojili imalatla önemli farklılıklar gösterdi. Bir mobil hücresel sinyalin kapsama alanı, birçok İİT ülkesinde neredeyse evrensel hale geldi.

COVID-19 pandemisinin üstesinden gelmek için mevcut zorluğa rağmen, BİT'lerin vazgeçilmez hale geldiği ve tüm toplulukların yeni dijitalleşme ihtiyaçlarını karşılaması ve olumsuz etkilerini hafifletmesi için teknolojik ilerlemeyi ve yeniliği artırmak için altyapıya yapılan yatırımları artırmak gerekiyor. bu kriz. (BİT>Bilgi ve iletişim teknolojileri)

COVID-19 salgını, küresel değer zincirlerini bozarak ve genel olarak hareketliliği sınırlayarak üretimi olumsuz etkiledi. Ayrıca, sınırlama önlemlerinden ciddi şekilde etkilenen küçük ölçekli işletmelerin borç geri ödemeleri gibi finansal ihtiyaçlarını yönetmeleri ve gerekli dijital dönüşümü oluşturmaları için finansal desteğin kolaylaştırılması ve tahsis edilmesi esastır. Bu finansal destek, istihdam ve çıktının ana motorlarından biri olduğu için İİT ülkelerindeki küçük ölçekli sanayiler için çok önemlidir (BM, 2021).

İİT ülkelerinin, COVID-19 pandemisinin neden olduğu genel ihtiyaçları karşılamak için altyapı yatırımlarını artırması ve finansal desteği kolaylaştırması gerekiyor (SESRIC, 2021).

9) Hedef 11: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar

Bazı İİT ülkelerinde gecekondualarda yaşayan kentsel nüfus hala yüksektir. En az gelişmiş İİT ülkeleri doğal afetlerden daha fazla etkilenir. Kentsel alanlar, kalabalık nüfusları nedeniyle COVID-19 pandemisine karşı en savunmasız alanlardır.

Kent merkezleri, yoğun nüfuslarıyla karakterize edilir ve bu onları COVID-19 salgınının merkez üssü haline getiren bir olgudur. Pandeminin ortaya çıkmasından bu yana, kentsel alanlar yüksek COVID-19 vakalarıyla alevlendi. Virüsün yayılmasını engellemek için hükümetler, çok sayıda kentsel alanda uygulanan kilitlenmeler gibi önleyici tedbirler aldı. Virüsün kentsel alanlarda yayılmasını engellemeye yönelik bu tür kısıtlamalar ekonomik faaliyetleri yavaşlatacak, bu da yerel gelirlerin ana kaynaklarının azalmasının beklendiği anlamına geliyor, bu nedenle su, sanitasyon, toplu taşıma sistemleri gibi kentsel gelişim projeleri için daha az fon sağlanacak. yeterli ve uygun fiyatlı konut, gecekondu iyileştirme, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve sağlık hizmetleri (UN-Habitat, 2020).

İİT ülkeleri, vatandaşlarının sağlığından ödün vermemek için hava kalitesine özel önem vermelidir (SESRIC, 2021).

10) Hedef 14: Suyun Altındaki Yaşam

İİT ülkeleri grubunda klorofil-a sapması artmaktadır. İİT ülkeleri grubunda korunan alanlar tarafından kapsanan deniz kilit biyoçeşitlilik alanlarının ortalama oranı 2000 yılından bu yana kademeli olarak artmaktadır. Sürdürülebilir balıkçılığın GSYİH içindeki payı 2017 yılında İİT ülkeleri grubunda bir mİİTar azalmıştır. Okyanuslar COVID-19'a karşı müttefik olabilir.

Okyanusların sağlığı da insan sağlığı ile yakından ilgilidir. UNESCO'ya göre, okyanuslar COVID-19'a karşı bir müttefik olabilir. Okyanusların derinliklerinde bulunan bakteriler, COVID-19'un varlığını tespit etmek için hızlı testler yapılmasına yardımcı olmak için kullanılıyor. Okyanuslarda bulunan türlerin çeşitliliği, ilaçlar için de büyük umut vaat ediyor (UNESCO, 2020). Pandemi, okyanusları canlandırmak ve sürdürülebilir bir okyanus ekonomisi inşa etmeye başlamak için bir fırsat sunuyor. COVID-19 salgını nedeniyle azalan insan hareketliliği ve kaynak talepleri ile birlikte faaliyetlerin geçici olarak durdurulması, deniz ortamlarının toparlanmaya başlaması için bir fırsat sunabilir (SESRIC, 2021).

5. SONUÇ

Dünya, Buenos Aires Konferansı'ndan (1955) sonraki kırk yılda büyük ekonomik ve siyasi dönüşümler geçirdi ve giderek birbirine bağımlı hale geldi. Küresel Güney'deki dönüşümler yoğun ve zorlu olmuştur. Güney-Güney işbirliği, daha az gelişmiş ülkelerin bile bazı bilgileri başkalarıyla paylaştığı ölçüde güçlendi.

Bugün Güney ülkeleri, yalnızca kalkınma için gerçekten küresel ortaklıkların geliştirilmesinde değil, aynı zamanda iklim, göç ve güvenlik gibi çeşitli çağdaş krizlerin çözümlerinde de önemli bir role sahiptir. Kalkınma vizyonları da 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemine dahil edilmiştir.

57 üye ülkesi ile İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), Küresel Güney'de işbirliği için önemli bir platform sağlamaktadır. İKÖ, diyalog ve işbirliği için bir forum işlevi görür. İslam Zirvesi, Dışişleri Bakanları Konseyi, dört Daimi Komite ve sektörel bakanlık konferanslarının sayısı gibi, İİT'nin üye ülkeleri diyalog, sektörel işbirliği ve ortak eylem için bir araya getirdiği farklı formatlar mevcuttur. Bu nedenle, İİT, güçlü siyasi destek sağlayarak, kalkınma ihtiyacı olan ülkelerle çözümleri olan ülkeler arasında bağlantı kurarak ve kalkınmayı kolaylaştırmak için gerekli teknik veya ekonomik bilgi ve becerilerin paylaşımını sağlayarak Güney-Güney işbirliğini güçlendirme konusunda büyük bir potansiyele sahiptir. .

İslam Ülkeleri için İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi'nde (SESRIC), İİT üyesi ülkelerin birçok zorlukla başa çıkmanın yollarından biri olarak ortak çıkarlar aramaya ve işbirliğini desteklemeye giderek daha fazla dahil olduklarına tanık olmaktan mutluluk duyuyoruz. İİT'nin yan organı olarak SESRIC, güncel istatistikler ve sektörel raporlar sağlamaktan çeşitli eğitim ve kapasite geliştirme programları yürütmeye kadar çok çeşitli faaliyetler yürütür - bunların tümü Güney-Güney işbirliğini ve sürdürülebilir kalkınma çabalarını destekler. .

SESRIC, çeşitli İİT konferans ve toplantılarında önemi kabul edilen konularda raporlar hazırlayarak Güney-Güney işbirliğine katkıda bulunur. Bu raporlar, geliştirme için bilgi sağlar, en iyi uygulamaları gündeme getirir ve politika oluşturma sürecine rehberlik eder. Ayrıca, Güney-Güney işbirliği çerçevesinde geliştirilen sayısız SESRIC projesi, kurumların, mevzuatın ve kamu politikalarının güçlendirilmesi gibi, İİT üyesi ülkelerin, yani Küresel Güney'in ulusal kalkınma hedeflerine doğrudan katkıda bulunan sonuçlar üretmektedir.

Güney halklarının ve ülkelerinin ulusal refahını artırmayı vaat eden kalkınma çözümleri bir yerlerde zaten var. SESRIC, Güney-Güney işbirliğinin ivmesini sürdürmeye yönelik çabalara yatırım yapmaya devam edecek ve İİT coğrafyasında istikrarın ve sosyoekonomik ilerlemenin iyileştirilmesine ilişkin bilgi paylaşımına katkıda bulunacaktır.

Günümüzde sadece ekonomik kalkınma alanında 40'a yakın uluslararası kuruluş ve yüzlerce bölgesel kuruluş dünya ülkelerine hizmet veriyor olmasına rağmen, yeterince kalkınamayan ülkeler ve toplumlar bulunmaktadır. Özellikle yatırımlar için ihtiyaç duyulan kaynakların yetersizliği yüzünden birçok ülke kalkınamıyor. Örnek vermek gerekirse, sadece 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nin 17 başlık altında toplanan hedeflerine ulaşmak için yıllık 5-7 trilyon dolar arasında yeni yatırıma ihtiyaç olduğu tahmin ediliyor.

Gelişmekte olan ülkelerde temel altyapı, gıda güvenliği, iklim değişikliği, sağlık ve eğitim gibi alanlarda yıllık 3-4,5 trilyon dolarlık ilave yatırıma ihtiyacın olduğu düşünülüyor. Peki bu kaynaklar nereden sağlanacak? Değişik kıtalardan 57 üye ülkeye sahip olan İslam İşbirliği Teşkilatı sürdürülebilir kalkınmaya ne tür katkılar sağlıyor?

1969'da İslam Konferansı Örgütü olarak kurulduktan sonra 2011'de İslam İşbirliği Teşkilatı'na dönüşmesiyle, bu yapı, adeta Birleşmiş Milletlerden sonra ikinci en büyük uluslararası örgüt haline gelmiştir. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın çalışma gündemi, küresel siyasi ve ekonomik gelişmelerden yakından etkilendi.

Güney-Güney işbirliği olarak adlandırılan gelişmekte olan ülkeler arasındaki işbirliği denemeleri, Soğuk Savaş dönemi, 1990 sonrası hızlanan küreselleşme süreci ve beraberinde getirdiği sınamalar, hep beraber İslam İşbirliği Teşkilatı'nın yapısını ve çalışmalarını şekillendirdi. 1990'ların başlarından beri sürdürülebilir kalkınma, insan kaynaklarının geliştirilmesi, uluslararası rekabet gücünün iyileştirilmesi ve alternatif finansal araçların geliştirilmesi gibi konular İslam İşbirliği Teşkilatı'nın etkinliklerinin merkezinde yer almaya başladı.

2000'li yıllarla birlikte ise İslam İşbirliği Teşkilatı çatısı altındaki işbirliği turizmden eğitime, çevreden sağlık konularına kadar değişik sektörleri içerecek şekilde derinleşti. Son yirmi yıl İslam İşbirliği Teşkilatı bir reform sürecine de girdi, bu bağlamda 10 yıllık eylem programları uygulamaya koyuldu. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın 2025'e kadar uygulanacak olan mevcut eylem programı ise tamamen Birleşmiş Milletlere ait Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemiyle uyumlu hale getirildi. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın kurumsal yapısı da

genişleyerek, İslam coğrafyasına özgü bir çeşit Birleşmiş Milletlere benzemeye başladığını söylemek mümkündür. Günümüzde İslam İşbirliği Teşkilatı'nın 4 adet daimî komitesi, 6 adet destekleyici kurumu, 12 adet uzmanlaşmış kurumu ve 20 adet bağlı enstitüsü bulunuyor. Bunların dördü Türkiye'de kurulmuş bulunuyor.

Daimi komitelerle birlikte İslam İşbirliği Teşkilatı'nın Cidde'deki Genel Sekterliği dışında, 42 yan kuruluşu bulunmaktadır. Dahası, İslam İşbirliği Teşkilatı'nın değişik toplantılarının sonuç belgelerini incelediğimizde, yeni kurumların da oluşturulmasının gündeme gelebileceğini tespit ettik. Böyle geniş bir kurumsal yapıdan yola çıkarak İslam İşbirliği Teşkilatı'nın üye ülkelerinin sürdürülebilir kalkınmasına etkilerini incelemek elbette zordur. Bu nedenle ilk başlarda doğrudan doğruya kalkına konularında rol alabileceklerini düşündüğümüz kurumları tespit edip, onlara odaklanacaktık. Tez çalışmasını anketlerle desteklemeyi de düşündük. Ancak, İslam İşbirliği Teşkilatı kurumlarıyla tez hazırlama süresi içinde kolay iletişim kurmanın zorluğu bundan vazgeçmemize sebep oldu. Bu yüzden SESRIC'in çalışmalarına yoğunlaştık.

SESRIC son derece sınırlı imkânlarla neredeyse Dünya Bankası kadar yayın üreten, buna bağlı etkinlikleri düzenleyen bir kurumdur. Özellikle İslam İşbirliği Teşkilatı'nın daha düşük gelirli üye ülkelerinin SESRIC'ten beklentileri büyüktür. Peki, 1978 yılında İslam İşbirliği Teşkilatı'nın destekleyici kurumu (*subsidiary organ*) olarak faaliyete başlayan SESRIC neler yapıyor?

Her şeyden önce SESRIC çalışmaları için hem İslam İşbirliği Teşkilatı'nın 2025 Eylem Programı'nı, zirveler ve bakanlar düzeyindeki değişik toplantıların sonuçlarını, hem de Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini referans alıyor. Tespitlerimize göre, SESRIC İslam İşbirliği Teşkilatı üye ülkelerindeki ekonomik zorluklara tutarlı çözümler belirlemeye, ortak müdahalelere zemin hazırlamaya ve üye ülkelerin kendi kalkınma hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmaya çalışıyor. Daha genel bağlamda ise SESRIC'ın, üye ülkelerin sosyoekonomik gelişimine ilişkin tartışmalarda bir çeşit köprü rolü oynadığını söylemek mümkündür.

Genel olarak SESRIC'te biriken bilgi ve deneyimle, güncel istatistikler, analitik araştırma çalışmalarıyla, ayrıca eğitim ve kapasite geliştirme programları yoluyla İslam İşbirliği Teşkilatı üye ülkelere hizmet veriliyor. İstatistik alanında SESRIC İslam İşbirliği Teşkilatı İstatistik Komisyonu'nun (OIC-StatCom) sekreterliği olarak görev yapıyor.

Bu yoldan üye ülkelere güvenilir istatistiksel verilerin derlenmesi, işlenmesi ve dağıtılmasında önemli rol oynuyor. Zira bu tür istatistikler sayesinde, üye ülkeler sağlam ve kanıta dayalı kararlar alabiliyor. SESRIC ayrıca Birleşmiş Milletlerin metodolojisi doğrultusunda üye ülkelerde ulusal istatistik sistemlerinin teknik kapasitelerinin geliştirmesine de katkılar sağlıyor.

Araştırma alanında SESRIC değişik sektörel raporlar hazırlayarak, sosyoekonomik eğilimler hakkında fikir veriyor, sorunların tanımlanmasına ve gelecekteki politikaların şekillendirilmesine yönelik faydalı bilgiler sağlıyor.

SESRIC raporlarında yer alan politika önerilerinin, kısmen de olsa, ülkelerin politika oluşturma sürecini yönlendirdiğini ve uzun vadede daha fazla büyüme için zemin hazırladığını söylemek mümkündür. Bir SESRIC belgesine göre, sadece 2018 yılında SESRIC'in ürettiği 13 adet sektörel raporun piyasa değerinin 1 milyon doları aştığı anlaşıyor. SESRIC personeli, bunu herhangi bir ilave harcamaya yol açmadan tanımlı bir iş olarak hazırlamıştır.

Eğitim ve kapasite geliştirme programları sayesinde SESRIC üye ülkelere ihtiyaç duydukları alanlarda eğitim sağlıyor. 2019 yılında SESRIC eğitim ve kapasite geliştirme alanına giren 54 adet etkinlik düzenlenmiştir. Bu tür etkinlikler üye ülkelerin birlikte çalışmalarına ve aralarında tecrübelerini paylaşmalarına imkân tanıyor. Aynı zamanda ulusal ve uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşlar arasında daha güçlü ortaklık ilişkilerinin geliştirilmesine yardımcı oluyor.

Son olarak SESRIC'in İslam İşbirliği Teşkilatı için değişik konularda stratejiler hazırlamakla yükümlü olduğu da belirtilmelidir. Örneğin İslam İşbirliği Teşkilatı'na ait İş Gücü Piyasası Stratejisi, İslami Turizm Stratejisi, Sağlık Stratejisi ve Gençlere Yönelik Strateji SESRIC tarafından hazırlanmıştır. SESRIC bu tür çalışmalarıyla üye ülkelerin sürdürülebilir kalkınmasına dolaylı yoldan önemli katkılar sağlıyor. Ancak SESRIC'in etki yaratma imkânını kısıtlayan unsurlar da bulunuyor.

SESRIC'in 2017 bütçesi 3,6 milyon dolar civarındaydı. Bu bütçenin yaklaşık %70'i personel ve idari giderlerine harcandı. Bir başka ifadeyle etkinliklere ayrılabilen bütçe 1 milyon 110 bin dolar civarındaydı. Üstlendiği rol bakımından SESRIC'in hem bütçe hem de personel sayısı açısından güçlendirilmesi gerekiyor. Şu andaki toplam personel sayısı (idari personel dahil) 50 civarındadır. Ne yazık ki, İslam İşbirliği Teşkilatı coğrafyasında mevcut

ikili anlaşmazlıklar SESRIC ve diğer yan kuruluşların etkinliğini bir nevi kısıtlıyor. Zira İslam İşbirliği Teşkilatı çatısı altındaki işbirliğinin seyri zaman zaman siyasi taahhüt yetersizliği nedeniyle engellerle karşılaşabilmektedir.

Öte yandan, siyasi taahhüt olsa bile, bazı üye ülkeler insani ve mali kapasite yetersizliği nedeniyle SESRIC'in önerilerini uygulamada güçlük çekiyor. Kaldı ki üye ülkeler kaynaklarını bu devasa yapıya yani 42 yan kuruluş ve üye oldukları diğer uluslararası ve bölgesel kuruluşlara paylaşmak zorunda. Bu nedenle daha az gelişmiş üye ülkeler her yerde ve tatmin edici düzeyde temsil edilemiyor. Tespit edilen bir diğer kısıt, ülkeler arasında hatta hükümetlerin kendi içinde bile koordinasyon eksikliğinin bulunmasıdır. Bu durum da SESRIC'in etkinlik gücünü sınırlandırmaktadır.

KAYNAKÇA

Akgül, M. S. (2013).“Türkiye’nin İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) İle İlişkileri ve Ticari Potansiyeli: Çekim Modeli Yaklaşımı”. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Mart.

Al Ahsan, A. (2004). Conflict Resolution Among Muslim Nations: The Role of The OIC In Conflict Resolution, Intellectual Discourse, 12(2), 137-157.

Arslan, K. (2014). İslam Ülkeleri Arasında İşbirliğine Giden Yolda Yeni Arayışlar, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 10, Sayı 21, 2014.

Cantürk, S. (2021). *21. Yy’da Konvansiyonel Kalkınmadan Dijital Kalkınmaya Dönüşüm Ve Türkiye’nin Sürdürülebilir Kalkınmasına Etkileri*, Doktora Tezi, İstanbul, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

COMCEC. (2019). “Trade Preferential System among the Member States of the OIC” <http://www.comcec.org/en/trade-preferential-system-among-the-member-states-ofthe-oic>.

Doğan, S. (2016). İslam İş Birliği Teşkilatı ve Türkiye’nin Dönem Başkanlığı. İNSAMER, Aralık. (Erişim Tarihi: 10.04.2018)

Dünya Sağlık Örgütü (WHO). (2015). <https://www.who.int/en/news-room/factsheets/detail/depression>

Dünya Sağlık Örgütü (WHO). (2021). <https://www.who.int/en/news-room/factsheets/detail/depression>

ESCAP (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific). (2021). *Asia and the Pacific SDG Progress Report 2021*. <https://www.unescap.org/kp/2021/asia-andpacific-sdg-progress-report-2021>

Eurostat. (2021). *Sustainable development in the European Union — Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context*. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-03-21-096>

FAO (Food and Agriculture Organisation). (2021). *Global Information and Early Warning System on Food and Agriculture (GIEWS): Countries requiring external assistance for food*. <http://www.fao.org/giews/country-analysis/external-assistance/en/>

Hashmat, S. A. (2011). The OIC’s Potential, Capabilities and Constraints for

International Conflict Resolution, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İslamabad.

<http://www.comcec.org/> (02.05.2020). <http://www.comcec.org/wp-content/uploads/2015/08/30IS-REP-tr.pdf> (01.07.2020).

<http://www.inoctr.org/-ntroduction.html> (02.07.2020).

<http://www.oicstatcom.org/imgs/news/image/831-s1-sesric-en.pdf> (05.07.2020).

<http://www.sesric.org/sesric-about-tr.php> (05.07.2020).

<http://www.thefcic.org/aboutfcic/objectives#.XLYvIzAzbIV> (03.07.2020).

<http://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=1182&lst=MansetListesi>

(02.05.2020).

<https://21yyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/milli-guvenlik-ve-dis-politika-arastirmalari-merkezi/turk-dis-politikasini-etkileyen-bir-unsur-askeri-kapasite> (05.07.2020).

<https://uia.org/s/or/en/1100026930> (05.07.2020).

<https://unstats.un.org/sdgs/report/2018> [https://www.dunyabizim.com/soylesi/halitere-ircicanin-faaliyetlerinianlatti-](https://www.dunyabizim.com/soylesi/halitere-ircicanin-faaliyetlerinianlatti-h18268.html)

[h18268.html](https://www.dunyabizim.com/soylesi/halitere-ircicanin-faaliyetlerinianlatti-h18268.html) (08.07.2020).

<https://www.ircica.org/tr/hakkimizda/ircicanin-gorevleri> (07.07.2020).

<https://www.ircica.org/tr/hakkimizda/kurulus> (07.07.2020).

<https://www.oicibraf.org/hakkinda.php> (05.07.2020).

<https://www.smiic.org/en/smiic> (10.07.2020).

<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss265.pdf> (10.07.2020).

İhsanoğlu, E. (2010). *The Islamic World in the New Century: The Organisation of the Islamic Conference*, C. Hurst & Co (Publishers Ltd.) London.

İpek, E. (2020). Geleneksel Kalkınma Yardımı Anlayışına Eleştirel Bir Bakış, *OPUS International Journal of Society Researches* , 15 (10): 5410-5437.

Karahan, H. (2020). *The Quest for a New International Aid Architecture The Turkish Experience*. Switzerland: Palgrave Macmillan.

Naim, T. K. ve Sheraz, U. (2013). SWOT Analysis of OIC Member States, OIC Standing Committee on Scientific and Technological Cooperation (COMSTECH), İslamabad.

OIC. (2005). *Ten-Year Programme of Action to Meet the Challenges Facing the Muslim Ummah in the 21st Century*, <http://ww1.oic-oci.org/ex-summit/english/10-yearsplan.htm>.

OIC. (2008). *Charter of the Organisation of Islamic Cooperation*, <http://www1.oic-oci.org/english/charter/OIC%20Charter-new-en.pdf>.

OIC. (2013). *Major Achievements and Initiatives of the OIC since 2005*, Jeddah: Organisation of Islamic Cooperation.

OIC. (2018). *Progress Report 2016-2017 on Implementation of OIC-2025 Programme of Action*, Jeddah: Organisation of Islamic Cooperation.

SESRIC (Statistical, Economic and Social Research and Training Centre for Islamic Countries). (2021a). *Percentage of Days without Face-to-Face Education at Schools during Lockdowns in OIC Countries due to the Pandemic (11 March 2020 – 2 February 2021)*. Did You Know? 2021-2. https://www.sesric.org/DidYouKnow/doc/DYK_SCHOOL%20CLOSURES.pdf

SESRIC. (2016). İİT Ülkelerinde Gençliğin Temel Zorlukları. Ankara. <http://www.sesric.org/publications-detail.php?id=391> adresinde bulunabilir.

SESRIC. (2017). *Results of the Tendency Survey on SDG Priorities of OIC Member Countries*. Ankara.

SESRIC. (2018). *Statistical Yearbook on OIC Member Countries 2018*, Ankara: The Statistical, Economic and Social Research and Training Centre for Islamic Countries.

SESRIC. (2019). *Oic Economic Outlook*, <https://www.sesric.org/publicationsaer.php> (10.07.2020).

SESRIC. (2019). *Towards the Achievement of Prioritised Sustainable Development Goals in OIC Countries A Progress Report by SESRIC*. Ankara.

SESRIC. (2021). *Towards the Achievement of Prioritised Sustainable Development Goals in OIC Countries 2021 A Progress Report by SESRIC*. Ankara.

SESRIC. www.sesric.org/activities-announcements-detail.php?id=386
Statistical Yearbook On Oic Member Countries (2019). <https://www.sesric.org/publications-syb.php> (10.07.2020).

Şahin, M., Avşar, Z. ve Safi, İ. (2018). İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ve Medya Yapılanmaları. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 28, Sayı 1, s. 231-243.

Terzioğlu, S. S. (2013). *İslam İşbirliği Teşkilatı*. İstanbul: Adalet Yayınları.

UN (United Nations). (2019). *2019 Climate Action Summit*. <https://www.un.org/en/climatechange/2019-climate-action-summit>

UN (United Nations). (2020). *The Sustainable Development Goals Report 2020*: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/The-Sustainable-Development-Goals-Report2020.pdf>

UN (United Nations). (2021). *The Sustainable Development Goals Report 2021*: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2021.pdf>

UNDP (United Nations Development Programme). (2020a). *COVID-19 and the SDGs: How the 'roadmap for humanity' could be changed by a pandemic*. <https://feature.undp.org/covid-19-and-the-sdgs/>

United Nations Statistics Division (UNSD), Global SDG Indicators Database.

United Nations Statistics Division (UNSD), National Accounts Main Aggregates Online Database.

World Bank, Doing Business Indicators Online Database.

ÖZGEÇMİŞ

